

BERETNING

i henhold til
lov nr. 389 af 22. maj 1996
om

UNDERSØGELSE AF NØRREBROSAGEN

INDHOLD

BIND I:

Forord	Side:	2
Indholdsfortegnelse	Side:	3
Bilagsfortegnelse	Side:	7
Oversigt over afhørte personer	Side:	9
Beretning	Side:	14 - 295

BIND II:

Beretning fortsat	Side:	296 - 515
-------------------	-------	-----------

BIND III:

Retsbog (bilag 1)	Side:	1 - 374
-------------------	-------	---------

BIND IV:

Retsbog fortsat	Side:	375 - 680
Bilagene 2-21	Side:	681 -

Forord

Undersøgelseskommissionen vedrørende Nørrebrosagen afgiver herved beretning om resultatet af sin undersøgelse.

Som bilag 1 til beretningen er medtaget de fuldstændige retsbogsudskrifter vedrørende de på kommissionens foranledning foretagne indenretlige afhøringer. Til beretningen hører yderligere de bilag, der fremgår af den bilagsfortegnelse, der er optaget i beretningen umiddelbart efter indholdsfortegnelsen. Sidst i beretningen findes et resumé af kommissionens konklusioner.

Kommissionens medlemmer er enige om beretningens indhold og konklusioner.

København, den 12. juli 2000.

Claus Haagen Jensen

Henrik Christrup
Formand

Gunnar Homann

INDHOLDSFORTEGNELSE

A 1.	Indledning	Side:	14
A 2.	Nørrebrokommissionens kommissorium	Side:	17
A 2.a.	Kommissoriets 1. del	Side:	18
A 2.b.	Kommissoriets 2. del	Side:	24
A 3.	Undersøgelsens tilrettelæggelse og gennemførelse	Side:	29
A 3.a.	Generelle bemærkninger om tilrettelæggelsen	Side:	29
A 3.b.	Oplysningskilder	Side:	32
A 3.c.	Tilrettelæggelse af afhøringerne i retten	Side:	35
B	Begivenhedsforløbet på Nørrebro 18.-19. maj 1993.		
	Indledning	Side:	44
B 1.	Oversigt over de væsentligste politienheder, der deltog i begivenhederne på Nørrebro	Side:	46
B 2.	Begivenhedsforløbet på Nørrebro 18.-19. maj 1993	Side:	50
B 2.a.	Demonstrationen på Blågårds Plads	Side:	50
B 2.b.	Angrebet på patruljevognen på Nørrebrogade	Side:	54
B 2.c.	Begivenhederne ved Dr. Louises Bro	Side:	54
B 2.d.	Angrebet på den daværende Blågårdsvagt	Side:	58
B 2.e.	Fremrykningen ad Nørrebrogade	Side:	62
B 2.f.	Vicepolitikommissær Erik Kristiansen (Monty)'s ankomst til Nørrebro	Side:	71
B 2.g.	Uropatruljens ankomst til Nørrebro og dens indledningsmæssige indsættelse på Fælledvej	Side:	72
B 2.h.	Civilpatrulje C-15 fra station 1's ankomst til Nørrebro og dens indledningsvise indsættelse på Fælledvej	Side:	80
B 2.i.	Fremrykningen ad Fælledvej, skudafgivelserne på Fælledvej og råbet "skyd efter benene"	Side:	82
B 2.j.	Beredskabsdeling D-2's ankomst til Nørrebro og dens indsættelse ved Blegdamsvejs udmunding i Skt. Hans Torv	Side:	128
B 2.k.	Fremrykningen over Skt. Hans Torv	Side:	141
B 2.l.	Skudafgivelserne på Skt. Hans Torv	Side:	149
B 2.m.	Vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensens halvdeling fra station 1	Side:	158
B.2.n.	Politikommissær Jørgen Sperlings deling fra station 4 og begivenhedsforløbet efter politiets indtagelse af Skt. Hans Torv	Side:	160
B 2.o.	Københavns Politis planlægning under begivenhederne på Nørrebro	Side:	168
B 2.p.	Politiets stenkast mod demonstranterne	Side:	192
B 2.q.	Anvendelse af knibemeldinger	Side:	203
B 2.r.	Københavns Politis radiokommunikation	Side:	213

B 2.s.	Gasforsyningen 18.-19. maj 1993	Side: 226
B 3	Spørgsmålet om urolighederne 18.-19. maj 1993 var planlagte	Side: 242
B 4.	Årsager til, at begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993 udviklede sig så alvorligt	Side: 259
B 5.	Generel analyse af politiets indsats på Nørrebro 18.-19. maj 1993	Side: 265
B 5.a.	Københavns Politis beredskab	Side: 266
B 5.b.	Forberedelsen af Københavns Politis indsats, specielt 18. maj 1993	Side: 270
B 5.c.	Politiets taktiske dispositioner	Side: 272
B 5.d.	Københavns Politis radiokommunikation	Side: 276
B 5.e.	Gasforsyningen 18.-19. maj 1993	Side: 276
B 5.f.	Skudafgivelserne	Side: 278
B 5.g.	Politiets stenkast mod demonstranterne	Side: 281
B 5.h.	Anvendelse af knibemelding	Side: 281
B 5.i.	Brugen af civile polititjenestemænd	Side: 282
B 6.	Spørgsmålet om, hvorvidt overordnede polititjenestemænd har pådraget sig et retligt ansvar, eller om der i øvrigt er grundlag for at rette kritik mod overordnede polititjenestemænd	Side: 284
B 7.	Generelle overvejelser og anbefalinger med henblik på at undgå lignende situationer i fremtiden	Side: 294
C	Kommissoriets 2. del	Side: 296
C 1.	Indledning	Side: 296
C 2.	De faktiske omstændigheder i forbindelse med udarbejdelse af kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse og denne undersøgelses tilrettelæggelse	Side: 298
C 2.a.	Asbjørn Jensens kommissorium, dets tilvejebringelse og præsentation	Side: 298
C 2.a.(1)	Oversigt over begivenhedsforløbet	Side: 298
C 2.a.(2)	Uddrag af forklaringerne til retsbogen	Side: 305
C 2.a.(3)	Kommissionens bemærkninger	Side: 403
C 2.b.	Undersøgelsens tilrettelæggelse	Side: 406
C 2.b.(1)	Oversigt over begivenhedsforløbet	Side: 406
C 2.b.(2)	Uddrag af forklaringerne til retsbogen	Side: 410
C 2.b.(3)	Kommissionens bemærkninger	Side: 458
C 3.	Generel analyse af spørgsmål vedrørende kommissoriets 2. del	Side: 469
C 3.a.	Hvad gik Asbjørn Jensens kommissorium ud på?	Side: 469
C 3.b.	Ville det være kritisabelt at lade Københavns Politis undersøge sit eget personale?	Side: 477
C 3.c.	Kan kommissoriet kritiseres på grund af uklarhed?	Side: 485
C 3.d.	Er en af de modstridende forklaringer om kommissoriets indhold bevidst usand?	Side: 487
C 3.e.	Havde Asbjørn Jensen kritisable kontakter om	

	undersøgelsens tilrettelæggelse?	Side: 489
C 4.	Grundlag for retligt ansvar for implicerede ministre og embedsmænd?	Side: 496
D	Resumé	Side: 502

BILAGSFORTEGNELSE

- Bilag 1. Retsbogsudskrifter.
- Bilag 2. Lov nr. 389 af 22. maj 1996 om undersøgelse af Nørrebro-sagen.
- Bilag 3. Forslag til lov om undersøgelse af Nørrebro-sagen.
- Bilag 4. Oversigtskort over Nørrebro.
- Bilag 5. Politiinspektør Kurt Hansens oversigter over begivenhedsforløbet.
- Bilag 6. Rigspolitichefens kundgørelse II, nr. 38 af 9. juli 1980.
- Bilag 7. Justitsministeriets skrivelse af 31. maj 1993 til rigsadvokat Asbjørn Jensen (Undersøgelsens kommissorium, bilag M, side 11).
- Bilag 8. 5 udkast til kommissorium for Asbjørn Jensen (bilag M, side 3-9).
- Bilag 9. Uddrag af referat af ministermøde den 25. maj 1993 (bilag Q, side 4-5).
- Bilag 10. Udkast til justitsminister Erling Olsens talepapir til brug ved politiets ombudsmøde i maj 1993 (bilag M, side 1-2).
- Bilag 11. Kopi af dele af Dansk Politiforbunds referat af den tale, som justitsminister Erling Olsen holdt ved ombudsmødet i 1992 (bilag M, side 35-40).
- Bilag 12. Artikel i Ekstra Bladet 29. maj 1993 om journalist Jan Jensens interview med justitsminister Erling Olsen (bilag N, side 6).
- Bilag 13. Justitsministeriets pressemeddelelse af 11. november 1994 (bilag M, side 41).
- Bilag 14. Rigsadvokat Asbjørn Jensens pressemeddelelse af 20. juni 1995 (bilag M, side 46-47).
- Bilag 15. Departementschef Michael Lunn's notat af 29. juni 1995 om møde i Justitsministeriet den 25. maj 1993 om kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse (bilag M, side 133-138).
- Bilag 16. Kontorchef Johan Reimann's notat af 29. juni 1995 om møder i Justitsministeriet den 25. maj 1993 om kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse (bilag M, side 139-140).
- Bilag 17. Kontorchef Hans-Viggo Jensens notits af 28. juni 1995 om møder i Justitsministeriet den 25. maj 1993 om kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse (bilag M, side 141-143).
- Bilag 18. Renskrift af fuldmægtig Torben Genesers referat af møde i Folketingets Retsudvalg den 3. juni 1993 (bilag M, side 154-163).
- Bilag 19. Uddrag af talepapir til justitsminister Bjørn Westh til brug ved samrådet i Folketingets Retsudvalg den 29. juni 1995 (bilag P, side 20-21).
- Bilag 20. Skrivelse af 20. juni 1994 fra Politidirektøren til Rigsadvokat Asbjørn Jensen (bilag P, side 2a).
- Bilag 21. Skrivelse af 6. december 1994 fra Kriminalinspektør Per Kan-

ding til chefpolitiinspektør Einer Lind med vedhæftet
afhørings-tema (bilag O, side 45-46).

AFHØRTE PERSONER

KOMMISSORIETS 1. del:

<u>Navn:</u>	Gengivet i beretningen <u>Side:</u>
Politiassistent Flemming Andersen	77, 99, 198, 205, 214
Jan Søgaard Andersen	245
Vicepolitikommissær Karsten Andersen	156, 202
Hans-Kristian Bak-Hansen	93, 150, 196, 252
Poul Bennekou	63, 247
Politibetjent Michael Bentzen	55, 83, 203, 243
Charlotte Berendt-Poulsen	141, 194
Kåre Bluitgen	75, 95, 196
Politiassistent Michael Bodholdt	75, 150, 193
Klaus Bæk	147
Politiassistent Jan Christensen	87, 245
Politiassistent Villy Dahlgaard	244
Vicepolitikommissær Poul Dinesen	66, 103, 153, 215
Leif Søndergaard Djuurhus	57, 105
Politidirektør Poul Eefsen	212, 223
Ib Ejler Ejlev	251
Politiassistent Rene Eliassen	108, 207, 218
Vicepolitikommissær Per Enselmann	134, 135
Vicepolitikommissær Kristian Glargaard	255
Susanne Beck Grant	250
Politiassistent Bodil Schmidt Gravesen	73, 88, 192
Politiassistent Erik Guldager	204, 245
Politiinspektør Kurt Hansen	179, 209, 221, 235
Politiassistent Ole Hansen	74, 88, 193
Vicepolitikommissær Søren Heick	166
Politiassistent John Heintz	244
Vicepolitikommissær Anders Lund Hejlesen	137
Jan Henriksen	55
Politiassistent Michael Høstergaard	76, 97, 196
Janne Jacobsen	89
Politiassistent Mads Jacobsen	60, 243
Vicepolitikommissær Mogens Jacobsen	67, 219
Politiassistent Ebbe Jakobsen	56, 62, 84, 204, 244
Annette Jensen	249
Jan Bøgeskov Jensen	56, 85, 245
Politibetjent Kenneth Jensen	60
Vicepolitikommissær Kristian Rohde Jensen	190, 211
Thomas Bryde Jepsen	149, 242
Politibetjent Anders Jørgensen	63

Politiassistent Michael Jørgensen	167
Nete Jørgensen	242
Ib Kastrup	246
Shafik Ghaeban Khalifa	107, 254
Leonid Khmel'nitskij	117
Niels Rudolf Emil Kjeldsen	120, 131, 146
Peter Krarup	65, 249
Tina Havsted Krarup	246
Politiassistent J.B. Kraul	73, 204
Vicepolitikommissær Hanne Kristensen	61, 217
Helga Agnethe Kjærbye Kristensen	133, 147
Vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen	77, 100, 199, 205, 214
Vicepolitikommissær Erik Kristiansen (Monty)	71, 101, 142, 153, 200, 206, 215
Politiassistent Mikael Krogager	56, 213
Politiassistent Jørgen Krogh	243
Politiassistent Udo Krogh	214
Politiassistent Carsten Ørum Larsen	120
Lene Bülow Larsen	57, 248
Anders Lassen	94, 214
Politiassistent Knud Gamstrup Lauridsen	63, 86
Vicepolitikommissær Leo Lerke	122, 148, 165, 169, 188, 209, 210, 220, 222, 255
Chefinspektør Einer Lind	124, 211, 223, 238
Søren Rye Lind	105, 254
Politiassistent Kristian Berg Lisby	76, 98, 197
Politiassistent Flemming Bank Madsen	115
Politiassistent Torben Mathiasen	80, 118, 208
Ulrik Dan Mattson	106
Politiassistent Bjarne Mejer	213
Politikommissær Poul Bech Mikkelsen	162
Vicepolitidirektør Annemette Møller	212, 223, 239
Politiassistent Jan Palmgreen Maarslet	63
Jan Neerdal	62, 244
Politiassistent Allan Nielsen	81, 121
Vicepolitikommissær Bjørn Nielsen	232
Kenneth Nielsen	79, 108, 201, 255
Kim Hvistendal Tang Nielsen	254
Peter Gamborg Nielsen	151, 253
Raymond Alexander Oldfield	142, 195, 250
Christian Ottesen	93, 252
Mette Ottesen	130, 150, 251
Vicepolitikommissær Hugo Parbst	229
Dag Pedersen	91, 249
Horst Krogh Pedersen	68, 109
Politiassistent Bo Georg Petersen	113, 146, 156, 201

Politiassistent Kim Svejstrup Petersen	111, 145, 155
Vicepolitikommissær Niels Christian Poulsen	57, 110, 144, 154
Politiassistent Peter Qvistorff	60
Lars Michael Reiff	69, 116, 130, 156
Politiassistent Klaus Rosendal	59, 243
Per Seestedt	195
Tove Schrøder	90, 195, 248
Politikommissær Jørgen Sperling	161, 216
Bjarne Carl Stech	64, 90, 194, 247
Jacob Martin Strid	51, 53, 242
Maria Karina Szathmari	107, 254
Politiassistent Flemming Søndergaard	114, 220
Materielforvalter Birger Sørensen	227
Vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensen	158, 164, 207, 217
Peter Tudvad	92, 163
Vicepolitikommissær Flemming Brøchner Tødt	137, 166
Tomas Ussing	253
Michael Vesthardt	152, 253
Vicepolitikommissær Erik Aabech	128, 144, 206, 216
Kim Aagesen	91

KOMMISSORIETS 2. del:

Borgmester Tom Ahlberg	327
Miljøminister Svend Auken	400
Rigspolitichef Ivar Boye	398, 441
Politidirektør Poul Eefsen	392, 433
Fuldmægtig i Justitsministeriet Torben Geneser	320
Formand for Dansk Kriminalpolitiforening	
Henning Glintborg	331, 413
Kriminalinspektør Bent Hansen	426
Afdelingschef i Justitsministeriet	
Torsten Hesselbjerg	353, 430
Kontorchef i Justitsministeriet Hans-Viggo Jensen	306
Kriminalinspektør Kurt Jensen	449
Rigsadvokat Stig Asbjørn Jensen	321, 410
Kriminalinspektør Per Kanding	422
Kontorchef i Justitsministeriet Lars Bay Larsen	417
Chefpolitiinspektør Einer Lind	454
Departementschef i Justitsministeriet	
Michael Lunn	363, 441
Vicepolitidirektør Annemette Møller	396, 438
Justitsminister Erling Olsen	334, 431
Kontorchef i Justitsministeriet Johan Reimann	310
Formand for Dansk Politiforbund	
Tommy Agerskov Thomsen	331, 414

Justitsminister Bjørn Westh

388, 432

A 1. INDLEDNING

Natten mellem den 18. og 19. maj 1993 fandt nogle af de alvorligste uroligheder i nyere tid sted på Nørrebro i København.

Urolighederne begyndte kort efter, at det i radio og fjernsyn var blevet meddelt, at resultatet af folkeafstemningen om rammerne for Danmarks deltagelse i EU-samarbejdet var blevet et flertal af ja-stemmer. Nærpolitistationen i Blågårdsgade, Blågårdsvagten, blev angrebet, der blev tændt bål, bygget barrikader og begået hærværk, og det kom til voldsomme sammenstød mellem politi og demonstranter. Talrige politifolk blev skadet. Politiet gjorde brug af skydevåben, og der haves kendskab til, at 11 civile blev behandlet for skudsår.

De stedfundne begivenheder gav anledning til megen presseomtale og offentlig debat.

Politidirektøren i København afgav den 24. maj 1993 til Justitsministeriet en beretning om begivenhederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993.

Ved et kommissorium af 31. maj 1993 blev den daværende rigsadvokat, Asbjørn Jensen, bedt om at gennemføre en undersøgelse, der skulle kunne give et samlet billede af de pågældende begivenheder, og herunder belyse såvel optakten til som forløbet af de voldshandlinger, der fandt sted.

Den 2. juni 1993 sendte Politidirektøren i København til Justitsministeriet nogle kommentarer til den kritik, der fra visse sider havde været rejst mod hans foreløbige beretning af 24. maj 1993, og den 2. juli 1993 afgav Politidirektøren i København en supplerende beretning.

Asbjørn Jensen afgav sin redegørelse om begivenhederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993 til Justitsministeren den 29. august 1994.

Få dage efter blev det i en udsendelse i Danmarks Radio oplyst, at der på et lydbånd fra en videooptagelse fra urolighederne (skuddene på Fælledvej) kunne høres råbet "skyd efter benene". Det blev besluttet, at Asbjørn Jensen skulle foretage en supplerende undersøgelse af dette særlige aspekt ved skudafgivelsen.

Asbjørn Jensens supplerende redegørelse om skudepisoden på Fælledvej forelå den 30. maj 1995.

I juli 1995 besluttede Folketingets Ombudsmand at realitetsbehandle en række klager over Asbjørn Jensens undersøgelser og redegørelser. Folketingets Ombudsmand afsluttede sin behandling af klagesagerne vedrørende Asbjørn Jensens undersøgelser ved afgivelse af "Redegørelse II om Nørrebro-sagen" den 29. januar 1996. Ombudsmanden fandt, at resultatet af Asbjørn Jensens undersøgelse vedrørende Nørrebro-sagen på forskellige punkter var mangelfuldt. Den væsentligste kritik rettede sig mod den metode (bedømmelsesgrundlaget), Asbjørn Jensen havde anvendt i sin undersøgelse. En anden væsentlig hovedkonklusion i Ombudsmandens undersøgelse var imidlertid, at den måde, man valgte at gennemføre undersøgelsen på, i visse henseender ikke kunne siges at leve op til kravet og forventningerne om en uvildig undersøgelse. Ombudsmanden bemærkede, at der var forskellige ydre forhold ved Asbjørn Jensens undersøgelse, som kunne medvirke til at svække tilliden til undersøgelsens uvildighed: Afhøringerne af de politifolk, der var med på Nørrebro, er i Asbjørn Jensens første rapport i de fleste tilfælde foretaget af Københavns Politi selv. Der har

været kontakt mellem undersøgeren og de undersøgte myndigheder på en måde, som ikke er egnet til at fremme tilliden til undersøgelserne.

Regeringen og Folketinget fandt, at kritikken fra Folketingets Ombudsmand måtte føre til, at der skulle gennemføres en ny og bredere undersøgelse af Nørrebro sagen.

Justitsministeren fremsatte den 13. marts 1996 fremsatte forslag (L 220) til Lov om undersøgelse af Nørrebro sagen. Forslaget blev vedtaget som lov nr. 389 af 22. maj 1996 om undersøgelse af Nørrebro sagen.

I henhold til lovens § 1, stk. 1 nedsættes en undersøgelseskommission bestående af 3 medlemmer, der udpeges af Justitsministeren. Formanden og et yderligere medlem udpeges efter indstilling fra Advokatrådet og 1 medlem udpeges efter fælles indstilling fra Det Juridiske Fakultet ved Københavns Universitet og Juridisk Institut ved Århus Universitet.

Efter at Justitsministeren havde modtaget indstillinger som ovenfor anført, udpegede Justitsministeren ved skrivelser af 2. september 1996 følgende personer til medlemmer af undersøgelseskommissionen:

Advokat Henrik Christrup (formand)
Professor Claus Haagen Jensen
Advokat Gunnar Homann

Som sekretariatsbistand har fungeret sekretariatschef, advokat Allan Lund Christensen, og advokatsekretær Karen Christoffersen.

Lovens § 1, stk. 2 bestemmer, at Justitsministeren endvidere udpeger en person, der kan bistå kommissionen med at foretage afhøringer i retten.

Efter indstilling fra kommissionen udpegede Justitsministeren ved skrivelse af 2. oktober 1996 advokat Arne Skovbo til at bistå kommissionen.

A 2. NØRREBROKOMMISSIONENS KOMMISSORIUM

Lov om undersøgelse af Nørrebro-sagen (Bilag 2) angiver i § 2 kommissionens kommissorium på følgende måde:

“Undersøgelseskommissionen har til opgave at undersøge og klarlægge

- 1) det samlede begivenhedsforløb i forbindelse med urolighederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993,
- 2) omstændighederne omkring udformningen af kommissoriet for den daværende rigsadvokats undersøgelse og rækkevidden af kommissoriet, for så vidt angår spørgsmålet om tilvejebringelse af oplysninger vedrørende Københavns Politi, samt
- 3) de drøftelser og andre kontakter om tilrettelæggelsen af undersøgelsen, der fandt sted mellem den daværende rigsadvokat og Justitsministeriet, Københavns Politi samt Dansk Politiforbund.

Stk. 2. På grundlag af den i stk. 1 nævnte undersøgelse og klarlæggelse skal undersøgelseskommissionen udtale sig om, hvorvidt der af personer i offentlig tjeneste er begået fejl eller forsømmelser, der kan give anledning til, at et retligt ansvar søges gennemført. En sådan udtalelse omfatter dog ikke de menige politifolk på Nørrebro.”

Loven pålægger således kommissionen dels at undersøge og klarlægge en række faktiske omstændigheder i forbindelse med urolighederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993 og dels at vurdere og udtale sig om, hvorvidt der i forbindelse med de beskrevne faktiske forhold er anledning til at søge et retligt ansvar gennemført for personer i offentlig tjeneste.

Det faktum, som kommissionen skal undersøge og klarlægge, falder efter lovens § 2, stk. 1, i to hoveddele:

- a) Det samlede begivenhedsforløb i forbindelse med urolighederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993 (stk. 1, nr. 1), og
- b) Nogle forhold vedrørende den daværende rigsadvokats efterfølgende undersøgelse af de nævnte uroligheder (stk. 1, nr. 2 og 3).

I det følgende betegnes de to hoveddele som henholdsvis “1. del” og “2. del” af kommissionens kommissorium. Loven splitter ganske vist 2. del op i to punkter, men disse er indholdsmæssigt nært forbundne og har da også under kommissionens afhøringer været behandlet i sammenhæng. Ved den nærmere fastlæggelse nedenfor af kommissionens kommissorium disponeres fremstillingen efter sondringen mellem kommissoriets 1. og 2. del både med hensyn til udredningen af faktum og vurderingen af spørgsmål om retligt ansvar.

a. Kommissoriets 1. del.

Det samlede begivenhedsforløb i forbindelse med urolighederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993.

1) Udredning af de faktiske omstændigheder.

Urolighederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993 er det selvfølgelig udgangspunkt for kommissionens arbejde. Disse uroligheder vakte bl.a. på grund af deres voldsomhed stor opsigt og foranledigede den daværende rigsadvokats undersøgelse, hvis igangsættelse og gennemførelse også delvist indgår i kommissionens opgave.

I bemærkningerne til forslaget (Bilag 3) til lov om undersøgelse af Nørrebrosagen, side 5, sp. 1, anføres, at “kommissionen skal foretage en ny selvstændig undersøgelse af begivenhederne på Nørrebro og de forhold, der havde betydning for begivenhedsforløbet. Undersøgelsen skal således bl.a. omfatte spørgsmål om de ledelsesmæssige dispositioner, herunder med hensyn til politiets uddannelse, udrustning, beredskab, planlægning m.v. i relation til begivenheder af den art, der fandt sted på Nørrebro.”

Samtidig fremgår det af lovens formulering og underbygges i ministerens bemærkninger til lovforslaget, at undersøgelsen og klarlæggelsen skal rette sig imod “det samlede begivenhedsforløb”. Heri ligger modsætningsvis, at det ikke er et selvstændigt mål for kommissionens undersøgelse at få klarlagt, hvad den enkelte demonstrant eller polititjenestemand, som deltog i begivenhederne, foretog sig. Helheden - det samlede begivenhedsforløb - er ganske vist summen af enkeltpersoners adfærd, men det er ikke nødvendigt for at få en god forståelse af helheden, at man har kendskab til alle enkelthederne i sammenhængen. Baggrunden for denne begrænsning af opgaven er navnlig den begrænsning, som loven gennemfører med hensyn til, hvilke personer der skal vurderes med henblik på eventuelt at gøre et retligt ansvar gældende, jfr. nedenfor under b). For kommissionen er sigtet alene at beskrive begivenhederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993 således, at læseren af beretningen kan danne sig et samlet billede af, hvad der skete, og hvorfor begivenhederne udviklede sig, som de gjorde, og at det efterfølgende vil være muligt at bedømme, om der er anledning til at gøre et retligt ansvar gældende, navnlig i forhold til ledende politifolk. Kommissionen har derfor ikke afhørt alle deltagende politifolk og alle de civile vidner, som kunne udtale sig om begivenhederne, men alene gennemført afhøringer i en sådan udstrækning, at “det samlede begivenhedsforløb” kan opridses.

Tidsmæssigt begrænser loven begivenhederne til “urolighederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993”. Dette forstår kommissionen således, at man alene skal beskæftige sig med forløbet på Nørrebro, fra afslutningen af en anmeldt og fredelig demonstration på Blågårds Plads kl. ca. 22 den 18. maj til afslutningen af oprydningen efter gadekampene kl. ca. 5 om morgenen den 19. maj. Kommissionen har overvejet, om kommissoriet også indebar en forpligtelse til at undersøge nogle mindre uroligheder i samme område om aftenen den 19. maj 1993. Et par afhøringer af folk, som var til stede under disse uroligheder viste imidlertid tydeligt, at der ikke var nogen direkte eller interessant sammenhæng mellem urolighederne den 19. maj om aftenen og begivenhederne om aftenen og natten den 18. - 19. maj 1993. Kommissionen har derfor kun forholdt sig til sidstnævnte.

Den tidsmæssige begrænsning afskærer imidlertid ikke kommissionen fra at beskæftige sig med begivenheder, der ligger før kl. 22 den 18. - 19. maj 1993 eller efter 18. - 19. maj 1993, for så vidt disse kan kaste lys over, hvad der skete i det relevante tidsrum. Herved henses også til, at loven i paragraf 2, stk. 1, nr. 1 taler om det samlede begivenhedsforløb “i forbindelse med” urolighederne den 18. og 19. maj 1993.

Den personkreds, som kan inddrages i klarlæggelsen af begivenhederne på Nørrebro den 18. - 19. maj 1993, omfatter alle, der kan bidrage med oplysninger om, hvad der skete. Det gælder både demonstranter, tilskuere og politifolk. Der er særlig grund til at fremhæve, at også de menige politifolks forhold kan og skal undersøges, hvis dette er nødvendigt eller dog ønskeligt for at beskrive det samlede begivenhedsforløb, jf. herved ministerens bemærkninger til lovforslaget side 5, sp. 2. En anden ting er, at der ikke skal og ikke kan foretages ansvarsvurderinger vedrørende de menige politifolk på Nørrebro, nedenfor under b).

2) Vurdering af grundlag for retligt ansvar.

Kommissionen skal bedømme og udtale sig om, hvorvidt der af personer i offentlig tjeneste er begået fejl eller forsømmelser, der kan give anledning til, at et retligt ansvar søges gennemført. Denne del af kommissoriet giver anledning til overvejelser både vedrørende de kriterier, hvorpå vurderingerne skal baseres, og vedrørende personkredsen.

a) Bedømmelsesgrundlag.

Nøgleordene i lovens paragraf 2, stk. 2, er "retligt ansvar". Kommissionen skal vurdere, om personer i offentlig tjeneste har handlet på en måde, som kan give anledning til, at et retligt ansvar søges gennemført. "Retligt ansvar" omfatter efter gængs juridisk sprogbrug strafansvar, disciplinært ansvar (for tjenestemænd) og erstatningsansvar, hvoraf den sidste ansvarstype klart er uden relevans i sammenhængen. I bemærkningerne til lovforslaget (a.st.) forudsættes retligt ansvar da også lig med strafansvar og disciplinært ansvar. Det vil sige, at kommissionen skal forholde sig til, om såvel de objektive som de subjektive betingelser for anvendelse af strafsanktioner eller disciplinære reaktioner er til stede.

Hertil føjes i bemærkningerne til lovforslaget a.st.: "Finder kommissionen, at der ikke er tale om fejl og forsømmelser af den angivne karakter, men at de vurderede handlemåder er uhensigtsmæssige, kritisable eller lignende, er kommissionen ikke afskåret fra at give udtryk herfor." Kommissionen har med andre ord adgang til - og principielt formentlig tillige forpligtelse til - at udtale sig om, hvorvidt den vurderede adfærd kan give anledning til kritik, selv om der ikke foreligger grundlag for straf eller disciplinære reaktioner. Kommissionen har navnlig forudset denne del af sit bedømmelsesgrundlag anvendeligt i tre situationer: a) Hvor fejl eller forsømmelser ikke kan henføres til bestemte personer. b) Hvor der objektivt set foreligger en fejl eller forsømmelse, der kan begrunde retligt ansvar, men de subjektive betingelser - forsæt eller uagtsomhed - ikke kan anses for opfyldt. c) Hvor det drejer sig om personer, som nu er fratrukket deres stillinger, og som derfor ikke kan blive mødt med disciplinære sanktioner. (Se herved bemærkningerne til lovforslaget, side 5-6.)

b) Personkreds.

Som udgangspunkt omfatter ansvarsvurderingen alle personer i offentlig tjeneste. For så vidt angår kommissoriets 1. del begrænses personkredsen praktisk set til ansatte polititjenestemænd ved Københavns Politi, men principielt kan det ikke på forhånd udelukkes, at der kan rejses spørgsmål om ansvar i forhold til embedsmænd i Justitsministeriet eller en justitsminister, f. eks. i forbindelse med eventuelle mangler ved beredskabet, hvor Københavns Politi har gjort opmærksom på forholdet. I forbindelse med nogle tidligere undersøgelser har spørgsmål om eventuelt ministeransvar været holdt udenfor undersøgelsens sigte. Loven om Nørrebroundersøgelsen indeholder ingen begrænsninger på dette punkt, og heller ikke i lovarbejderne anføres der noget om sådanne. Da det endvidere er oplagt, at der i realiteten til kommissoriets 2. del kan foreligge spørgsmål om ministeransvar, anser kommissionen sig ikke for afskåret fra at udtale sig herom, såfremt der er anledning dertil.

I forhold til udgangspunktet gælder to modifikationer. For det første fremgår det udtrykkeligt af lovens § 2, stk. 2, 2. pkt., at ansvarsvurderingsopgaven ikke omfatter "de menige politifolk på Nørrebro". Denne undtagelse rejser spørgsmål om, hvordan man adskiller menige fra andre politifolk. Ifølge bemærkningerne til lovforslaget, side 6, sigter udtrykket "Menige politifolk" alene til "politifolk uden kommando- og ledelsesbeføjelser. Delingsførere, lederen af uropatruljen m.v. er således ikke omfattet af udtrykket "menige politifolk"". Denne funktionelle udskillelse opfatter kommissionen således, at alle politifolk, som under forløbet har haft kommando over en selvstændigt opererende enhed - stor eller lille - ikke kan betragtes som "menig" i denne sammenhæng. Dette betyder, at også halvdelingsførere og gruppeførere anses for ledere, for så vidt enheden har opereret for sig selv. Politifolk med rang af vicepolitikommissær vil normalt have en ledelsesbeføjelse under indsatsen. Den 18. - 19. maj 1993 optrådte flere vicepolitikommissærer imidlertid uden konkrete kommandobeføjelser og agerede som menige under en anden polititjenestemands kommando. Disse vicepolitikommissærer er blevet afhørt uden sædvanligt vidneansvar, men da der ikke for nogens vedkommende foreligger noget grundlag for at overveje retligt ansvar, har kommissionen ikke fundet anledning til at gå nærmere ind på, om kommissionen eventuelt kunne udtale sig om ansvar for denne gruppes vedkommende. Bestemmelsen i loven undtager alene menige politifolk på Nørrebro. Dette forstår kommissionen sådan, at undtagelsen alene angår menige politifolk, der deltog i indsatsen på Nørrebro den 18. - 19. maj 1993. Bestemmelsen kan ikke antages at udelukke ansvarsvurderinger i forhold til andre menige politifolk, f. eks. personale i depoterne på Politigården.

Den anden modifikation har alene rod i bemærkningerne til lovforslaget, side 5-6, hvorefter kommissionen ikke kan udtale sig

om et muligt disciplinært ansvar for en fratrådt tjenestemand. Dette begrundes med, at en fratrådt tjenestemand ikke vil have mulighed for efterfølgende at få efterprøvet holdbarheden af et sådant belastende udsagn fra kommissionens side. Kommissionen er usikker over for, om den forpligtes af dette udsagn i lovforarbejderne, da bemærkningerne ikke kan anses for et bidrag til fortolkning af en konkret forskrift i lovteksten, og da den anførte begrundelse kun er delvis holdbar og dækkende. Det skal dog tilføjes, at kommissionen generelt finder det unaturligt at afgive udtalelse om grundlag for en ansvarssanktion over for en person, som på grund af efterfølgende pensionering ikke kan rammes af en sanktion af den pågældende type. Kommissionen vil derfor som udgangspunkt følge den opfattelse, der udtrykkes i lovforarbejderne, men anser sig ikke for udelukket fra at fravige den, hvis særlige forhold begrundet det.

b. Kommissoriets 2. del.
Udformning og rækkevidde af kommissoriet for den daværende rigsadvokats undersøgelse samt drøftelser og kontakter vedrørende denne undersøgelses tilrettelæggelse.

1) Udredning af de faktiske omstændigheder.

Daværende rigsadvokat Asbjørn Jensen gennemførte på regeringens anmodning en undersøgelse af urolighederne på Nørrebro den 18. - 19. maj 1993. Resultaterne af undersøgelsen udmøntedes dels i en redegørelse af 29. august 1994 og dels en supplerende redegørelse af 30. maj 1995. Undersøgelsen blev genstand for en betydelig offentlig kritik og i en ombudsmandsredegørelse af 29. januar 1996 blev der på en række punkter rettet kritik mod Asbjørn Jensens undersøgelse. Denne kritik er baggrunden for etableringen af nærværende undersøgelseskommission og tillige for, at dennes kommissorium ud over selve begivenhederne på Nørrebro den 18. - 19. maj 1993 også omfatter nogle elementer vedrørende Asbjørn Jensens undersøgelse.

Det skal imidlertid understreges, at kommissionen kun har fået til opgave at undersøge to begrænsede forhold vedrørende Asbjørn Jensens undersøgelse. Det drejer sig for det første om "omstændighederne omkring udformningen og rækkevidden af kommissoriet, for så vidt angår spørgsmålet om tilvejebringelse af oplysninger vedrørende Københavns Politi". For det andet skal kommissionen undersøge "drøftelser og andre kontakter om tilrettelæggelsen af undersøgelsen, der fandt sted mellem den daværende rigsadvokat og Justitsministeriet, Københavns Politi samt Dansk Politiforbund".

Til begge de beskrevne elementer vedrørende Asbjørn Jensens undersøgelse knytter der sig tvivlsspørgsmål.

I relation til den daværende rigsadvokats kommissorium må man spørge, om den henførende sætning - "for så vidt angår ..." - refererer til både kommissoriets udformning og dets rækkevidde eller kun til rækkevidden. Kommissionen finder, at den første af disse fortolkninger må lægges til grund således, at kommissionen alene skal beskæftige sig med Asbjørn Jensens kommissorium for så vidt angår spørgsmålet om tilvejebringelse af oplysninger om Københavns Politi. For dette standpunkt taler navnlig, at kritikken vedrørende Asbjørn Jensens kommissorium så vidt ses, alene er gået på, hvorledes oplysninger om Københavns Politi skulle tilvejebringes. Det kan vel også nævnes, at havde man ønsket begrænsningen knyttet alene til kommissoriets rækkevidde, burde der ikke have været sat et komma foran "for så vidt ...".

I forhold til § 2, stk. 1, nr. 3, om "drøftelser og andre kontakter om tilrettelæggelsen af undersøgelsen" kan der være en vis usikkerhed om, hvorvidt kommissionen alene skal beskæftige sig med den daværende rigsadvokats kontakter med Justitsministeriet, Københavns Politi og Dansk Politiforbund, eller om kommissionen tillige skal inddrage eventuelle kontakter indbyrdes mellem Justitsministeriet, Københavns Politi og Dansk Politiforbund. Den sproglige udformning af bestemmelsen peger i retning af, at kun rigsadvokatens kontakter indgår i kommissoriet, da der er indsat et "og" mellem ordene "rigsadvokat" og "Justitsministeriet". I samme retning trækker, at det var rigsadvokaten, som var ansvarlig for undersøgelsen, og at kontakter mellem de tre andre instanser indbyrdes derfor er af mindre interesse, hvis ikke rigsadvokaten blev inddraget i dem.

På de to beskrevne delelementer af Asbjørn Jensens undersøgelse er det naturligvis kommissionens opgave at søge oplysninger om, hvad der skete, og at vurdere disse informationer. Som kommissoriet er udformet, henregner kommissionen til klarlæggelsen af faktum tillige bedømmelsen af rækkevidden af Asbjørn Jensens kommissorium, selv om dette spørgsmål er mere et fortolknings- end et bevisspørgsmål.

2) Vurdering af grundlag for retligt ansvar.

Med hensyn til bedømmelsesgrundlaget kan i hovedsagen henvises til, hvad der er skrevet foran under a, 2), a. Kommissionen skal vurdere, om der er grundlag for strafansvar eller disciplinæransvar, men har herudover adgang til at fremkomme med kritiske udsagn, hvis man finder, at der er handlet uhensigtsmæssigt. Denne sidste beføjelse agter kommissionen at anvende efter samme retningslinier som skitseret foran under a, 2), a).

Der kan dog være anledning til også i denne sammenhæng at betone begrænsningen i kommissionens opgave i forhold til Asbjørn Jensens undersøgelse. Kommissionen skal alene vurdere de faktiske

forhold, som er angivet i lovens § 2, stk. 1, nr. 2 og 3, og som er nærmere afgrænset foran under b,1). Som det siges i ministerens bemærkninger til lovforslaget, side 6, spalte 1: "Kommissionen skal ikke herudover vurdere Asbjørn Jensens undersøgelse." Det gælder både med hensyn til proces og resultater. Samtidig bemærkes, at kommissionen selvsagt ikke kan lade sine konklusioner præge af, om disse måtte harmonere med Asbjørn Jensens vedrørende samme forhold, hvis disse ligger inden for kommissionens kommissorium.

Personkredsen er alle, der virker i offentlig tjeneste. I relation til kommissoriets 2. del er der ingen specielle undtagelser, således som tilfældet var i relation til kommissoriets 1. del. Det vil sige, at kommissionen skal vurdere alle implicerede ministre og embedsmænd. Om kommissionens inddragelse af ministre henvises til fremstillingen foran under 2, a), 2), b). Kommissionen har overvejet, om formændene for de to politiforbund kan anses for at henhøre til kategorien "personer i offentlig tjeneste". De har begge bevaret deres ansættelse i politiet, men da de har orlov fra denne ansættelse på grund af deres organisatoriske arbejde, og da deres medvirken i drøftelser med tilknytning til Nørrebrosagen alene udspringer af deres organisationshverv, kan de pågældende ikke anses for at være "personer i offentlig tjeneste" vedrørende de forhold, der har betydning for kommissionens arbejde.

De pågældende er derfor afhørt under sædvanligt vidneansvar.

A 3. UNDERSØGELSENS TILRETTELÆGGELSE OG GENNEMFØRELSE

a. Generelle bemærkninger om tilrettelæggelsen.

Kommissionen rekvirerede i løbet af efteråret 1996 akter og andet materiale fra Københavns Politi, og materialet blev modtaget 4. og 18. december 1996. Kommissionen rekvirerede endvidere materiale fra Rigsadvokaten og fra Justitsministeriet, ligesom kommissionen under sit arbejde har anmodet ovennævnte myndigheder og andre myndigheder om yderligere materiale og oplysninger i det omfang bisidderne har anmodet herom eller såfremt kommissionen har fundet det relevant.

Særligt for så vidt angår Folketingets Ombudsmand bemærkes, at denne har oplyst, at det materiale, der indgik i Ombudsmandens vurdering, ved dennes afslutning blev tilbagesendt til de myndigheder, fra hvilke materialet var blevet tilsendt Ombudsmanden.

Kommissionen udtog af det ovenfor nævnte meget omfangsrige materiale de akter, der skønnedes at kunne være af interesse for undersøgelsen, og dette materiale blev mangfoldiggjort og udleveret til såvel Retten som til bisidderne. Bisidderne vedrørende kommissoriets 2. og 3. del modtog dog kun det materiale, der havde betydning for denne del af undersøgelsen.

Da kommissionen skulle foretage en ny selvstændig undersøgelse besluttede kommissionen, at en indenretlig afhøring af de personer, der kunne antages at have kendskab til de begivenheder, der var omfattet af kommissoriet, var både nødvendig og hensigtsmæssig, og det første retsmøde fandt sted 20. februar 1997.

Retsmøderne, der fandt sted i tidsrummet 20. februar 1997 til 19. november 1998, lededes af byretsdommer Jens Rosenløv; protokolfører var assistent Anne-Marie Nielsen.

Samtlige retsmøder fandt sted i Københavns Byrets lokale i Bredgade 42, 1260 København K.

Advokat Arne Skovbo, Viborg, var på kommissionens anbefaling udpeget af Justitsministeriet til at bistå kommissionen med at foretage afhøringer i Retten.

Afhøringerne blev foretaget af advokat Arne Skovbo, og såvel kommissionens medlemmer som bisidderne havde adgang til at stille supplerende spørgsmål, ligesom byretsdommeren har stillet supplerende spørgsmål. For byretsdommerens vedkommende har spørgsmålene alene haft relation til tydeliggørelse og præcisering med henblik på indholdet af de af byretsdommeren foretagne diktater til retsbogen.

Ansvar for nærværende beretning påhviler alene kommissionen.

I det første retsmøde, der som ovenfor nævnt fandt sted 20. februar 1997, gav advokat Torben Koch møde på vegne af de menige politifolk på Nørrebro, og advokaten fremsatte en række begæringer, der omtales nedenfor i afsnit 3.3.

Disse begæringer - som kommissionen modsatte sig blev taget til følge - havde deres baggrund i en række tvivlsspørgsmål, som lov nr. 389 af 22. maj 1996 om undersøgelse af Nørrebrosagen gav anledning til.

Byretten afsagde 20. februar 1997 en kendelse, der ikke tog advokat Torben Kochs begæringer til følge. Advokat Torben Koch kærede kendelsen til Østre Landsret, der ved kendelse af 5. marts 1997 delvist gav advokat Torben Koch medhold.

Kommissionen ansøgte Procesbevillingsnævnet om tilladelse til at indbringe Østre Landsrets kendelse - for så vidt angår bisidderspørgsmålet - for Højesteret, og Procesbevillingsnævnet meddelte tilladelse hertil.

Ved kendelse af 6. maj 1997 stadfæstede Højesteret Østre Landsrets kendelse.

Højesterets kendelse medførte, at de menige polititjenestemænd fik ret til at lade sig bistå af en bisidder, og denne fik som følge heraf ret til at modtage kopi af alt relevant materiale.

Advokat Torben Koch skulle som bisidder for de menige polititjenestemænd på Nørrebro have mulighed for at sætte sig ind i det omfangsrige materiale, og som følge af den derefter kommende sommerferieperiode var det af praktiske grunde ikke muligt - bortset fra et enkelt retsmøde 21. februar 1997 angående afhøring af allerede indkaldte vidner - at genoptage retsmøderne før 21. august 1997.

Det tilføjes, at kommissionen ikke som grundlag for beretningen har anvendt andet skriftligt materiale end det materiale, bisidderne også har modtaget kopi af, hvortil kommer de oplysninger, der er fremkommet under afhøringerne i de offentlige retsmøder, som bisidderne har kunnet overvære.

Det ovenfor nævnte gælder dog ikke materiale vedrørende forskellige autonome grupperes forhold, undervisningsmateriale angående uddannelse af polititjenestemænd og forskelligt materiale fra Politiets Efterretningstjeneste. Det nævnte materiale har alene tjent som baggrundsmateriale for kommissionen og har ikke haft betydning for de af kommissionen dragne konklusioner.

b. Oplysningskilder.

Kommissionens oplysningskilder bestod indledningsvist af et meget omfangsrigt skriftligt materiale modtaget fra Københavns Politi, fra Rigsadvokaten samt fra Justitsministeriet. Materialet er senere suppleret med yderligere materiale fra Statsministeriet og fra Politiets Efterretningstjeneste, ligesom myndighederne har besvaret spørgsmål fra kommissionen.

Materialet bestod bl.a. af politirapporter, indberetninger om afgivelse af skud, indberetninger om stenkast, døgnrapporter, notitser, resultatet af tekniske undersøgelser, udskrifter af radiobånd, spørgsmål fra folketingsmedlemmer, besvarelse af disse og doms- og retsbogsudskrifter.

De i de offentlige retsmøder afgivne forklaringer fra såvel nuværende som tidligere ministre, fra centraladministrationens tjenestemænd, fra Københavns Politis ledelse, fra polititjenestemænd, der 18.-19. maj 1993 gjorde tjeneste på Politigården eller på Nørrebro, samt fra civile vidner har udgjort det vigtigste og væsentligste grundlag for kommissionen ved udarbejdelse af beretningen.

Dette skyldes, at ifølge kommissoriet skal kommissionen foretage en ny selvstændig undersøgelse og undersøge og klarlægge det samlede begivenhedsforløb på Nørrebro 18.-19. maj 1993, samt undersøge omstændighederne omkring udformningen af kommissoriet af 31. maj 1993 til daværende Rigsadvokat Asbjørn Jensen, og yderligere undersøge og klarlægge de drøftelser og kontakter om tilrettelæggelsen af undersøgelsen, der fandt sted mellem den daværende rigsadvokat og Justitsministeriet, Københavns Politi samt Dansk Politiforbund.

En undersøgelse og en klarlæggelse af de ovenfor nævnte forhold, der har haft en betydelig tidsmæssig udstrækning, kan alene ske ved en sammenhængende kronologisk forklaring sammenholdt med supplerende spørgsmål fra udspørgeren, fra kommissionen og fra bisidderne, og under henvisning til allerede foreliggende skriftlige materiale.

Kommissionen har yderligere gennemset et betydeligt antal videobånd fra begivenhedsforløbet på Nørrebro 18.-19. maj 1993.

Videobåndene har været af værdi som øjebliksbilleder af en række alvorlige konfrontationer på Fælledvej og Skt. Hans Torv.

De har således haft betydning som baggrundsmateriale til belysning af det særdeles voldsomme begivenhedsforløb på Fælledvej og på Skt. Hans Torv og for fastlæggelsen af det kronologiske forløb af disse begivenheder.

Efter kommissionens opfattelse har de nævnte videobånd herudover dog kun været af begrænset værdi for kommissionens arbejde. Videobåndene koncentrerer sig om få dramatiske begivenheder, særligt skudafgivelserne på Fælledvej, og videobåndene er ikke af værdi med hensyn til den samlede baggrund for de nævnte dramatiske begivenheder, herunder for den af Københavns Politi anvendte overordnede taktik og for Københavns Politis taktik og kommandoføring på Nørrebro 18.-19. maj 1993.

Videobåndene kunne formentlig være af interesse ved identificeringen af enkelte polititjenestemænd, der eventuelt kan have udvist en kritisabel adfærd, men kommissionen skal ikke udtale sig om, hvorvidt de menige polititjenestemænd på Nørrebro måtte have begået fejl eller forsømmelser, jf. lovens § 2, stk. 2, sidste punktum.

Kommissionen har anmodet Danmarks Radio og TV-2 om til kommissionen at udlevere de råbånd, der ikke har været udsendt af de pågældende fjernsynsstationer. Dette ønske har Danmarks Radio og TV-2 ikke ønsket at imødekomme, idet man har påberåbt sig hensynet til beskyttelsen af TV-stationernes kilder. Da udfaldet af en retssag kunne være tvivlsomt, og da alle relevante optagelser formentlig er udsendt, har kommissionen ikke forfulgt spørgsmålet.

Med hensyn til kommissionens oplysningskilder bemærkes, at kommissionen har afholdt møde med Politiets Efterretningstjeneste, ligesom kommissionen, bisidderne og byretsdommeren på Københavns Politigård har fået afspillet den mest relevante del af radiokorrespondancen mellem KSN og politienhederne på Nørrebro. Denne korrespondance findes også som afskrift i de akter, der er udleveret til byretsdommeren og til bisidderne (bilag XXXIII), der bl.a. omfatter samtale på Kanal 7 til og fra KSN fra 18. maj 1993 kl. 23 til 19. maj 1993 kl. 01.15 og samtaler på Kanal 18. Kommissionen har endvidere modtaget afskrift af båndoptagelser af telefonsamtaler ført 19. maj 1993 fra kl. 00.00 til kl. 01.00 mellem politiinspektør Kurt Hansen og områdelederen, vicepolitikommissær Leo Lerke.

Kommissionen har på Politigården besigtiget de koster, der er taget i forvaring af politiet i forbindelse med begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993, ligesom kommissionen har besigtiget Københavns Politis nuværende kommandostation, der dog er flyttet til andre lokaler på Københavns Politigård siden 18.-19. maj 1993, og hvor forholdene i øvrigt er væsentlig ændrede i forhold til 18.-19. maj 1993.

Radiokorrespondancen mellem kommandocentralen på Politigården og politienhederne på Nørrebro har været af meget betydelig værdi ved fastlæggelse af begivenhedsforløbet og i forbindelse med de indenrettlige afhøringer.

Københavns Politis radiomateriel 18.-19. maj 1993 var i teknisk henseende ikke velegnet og radiomateriellets svigtende kvalitet har haft betydning for begivenhedsforløbet 18.-19. maj 1993. Der henvises herom til det nedenfor på side 213 ff. anførte.

c. Tilrettelæggelse af afhøringerne i retten.

De i Retten afhørte personer er alle indledningsvist blevet afhørt af udspergeren, og supplerende spørgsmål, hvis der var sådanne, er derefter blevet stillet af bisidderne og af kommissionen.

Vidnerne har så vidt muligt udtalt sig kronologisk om begivenhedernes udvikling og har derudover haft lejlighed til at fremkomme med yderligere forklaringer, såfremt de mente, at de sad inde med oplysninger af betydning for kommissionens arbejde.

Det er blevet tilkendegivet overfor vidnerne, at der var forståelse for, at vidnerne eventuelt kunne have vanskeligt ved at huske begivenheder, der lå så langt tilbage i forhold til afhøringstidspunktet.

Under afhøringerne blev det endvidere klart, at det i en del tilfælde var vanskeligt for vidnerne at skelne mellem, hvad de oplevede 18.-19. maj, og hvad de senere har set i fjernsynet.

I det omfang det har været hensigtsmæssigt, er vidnerne blevet foreholdt eventuelt tidligere afgivne forklaringer, det være sig til politirapport, indenretligt eller i andre sammenhænge med henblik på at genopfriske hukommelsen eller med henblik på at søge uoverensstemmelser mellem den indenretlige og den tidligere forklaring afklaret.

Kommissionen har konstateret, at der kun i mindre omfang og ikke på afgørende punkter er uoverensstemmelser mellem tidligere afgivne forklaringer og de under kommissionens arbejde afgivne indenretlige forklaringer.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvilke vidner, der under kommissionens arbejde er blevet indkaldt til at afgive indenretlig forklaring om begivenhederne på Nørrebro bemærkes, at kommissionen blandt de vidner, hvis navne fremgik af allerede optagne politirapporter eller af andet materiale, f.eks. presseudklip, har udvalgt dem, der på de relevante tidspunkter var til stede under politiets fremrykning og indsats på Nørrebro. Indkaldelserne til afhøring har omfattet såvel polititjenestemænd som civile. Samtlige overordnede polititjenestemænd, der af kommissionen skønnedes at kunne have haft indflydelse på begivenhederne på Nørrebro, er blevet indenretligt afhørt, og der er derfor indenretligt afhørt en række overordnede polititjenestemænd, der ikke tidligere er blevet afhørt til politirapport, herunder politiinspektør Kurt Hansen, der var leder af KSN.

Som bisidder under de indenretlige afhøringer har følgende været beskikkede for de nedenfor angivne vidner for så vidt angår det i lovens § 2, stk. 1 nr. 1 nævnte begivenhedsforløb:

1. De overordnede polititjenestemænd:
Advokat Knud Bjørn Eriksen
2. De menige polititjenestemænd på Nørrebro:
Advokat Torben Koch og
Advokat Jens Christensen
3. Jacob Martin Strid:
Advokat Hanne Reumert

Vedrørende de i lovens § 2, nr. 2 og nr. 3 nævnte forhold har følgende været beskikkede for de nedenfor angivne vidner:

1. Trafikminister Bjørn Westh:
Advokat Lars Svenning Andersen
2. Afdelingschef Lars Bay Larsen, Justitsministeriet:

- Advokat Søren Bagger.
3. De i maj 1993 i Justitsministeriet ansatte tjenestemænd, bortset fra afdelingschef Lars Bay Larsen, d.v.s. departementschef Michael Lunn, afdelingschef Torsten Hesselbjerg, afdelingschef Johan Reimann, kontorchef Hans-Viggo Jensen og fuldmægtig Torben Geneser: Advokat John Korsø Jensen
 4. Politidirektør Poul Eefsen:
Advokat John Petersen.
 5. Vicepolitidirektør Annemette Møller:
Advokat John Petersen.
 6. De overordnede polititjenestemænd:
Advokat Knud Bjørn Eriksen.
 7. De menige polititjenestemænd på Nørrebro:
Advokat Jens Christensen.
 8. Formanden for Dansk Politiforbund,
Tommy Agerskov Thomsen:
Advokat Torben Koch
 9. Sekretariatschef Steen Møller Andersen:
Advokat Torben Koch.

- - - - -

Som det er fremgået af det ovenfor i afsnit a. anførte, opstod der i retsmødet 20. februar 1997 uenighed mellem kommissionen og advokat Torben Koch om en række begæringer fremsat af advokat Torben Koch på vegne af for de menige polititjenestemænd på Nørrebro.

De nævnte begæringer var følgende:

1. De menige politifolk, jfr. lovens § 2, stk. 2 sidste punktum skulle generelt fritages for at vidne, jfr. retsplejelovens § 171, stk. 2, nr. 1.
2. Advokat Torben Koch skulle beskikkes som bisidder for de menige politifolk.
3. Det hos kommissionen beroende materiale skulle udleveres til advokat Torben Koch.
4. Udsættelse af sagen, bl.a. indtil advokat Torben Koch havde haft lejlighed til at drøfte sagens materiale med sine klienter.

Det var kommissionens standpunkt, at da kommissionen ikke skulle udtale sig om, hvorvidt de menige polititjenestemænd på Nørrebro havde begået fejl eller forsømmelser, der kunne give anledning til, at et retligt ansvar søgtes gennemført mod disse, jf. lovens § 2, stk. 2 sidste punktum, havde disse pligt til at afgive forklaring, og at disse som følge af lovens § 2, stk. 2 sidste punktum sammenholdt med lovens § 5, stk. 4 ikke havde ret til at lade sig bistå af en bisidder.

Begæring nr. 3 og nr. 4 var ikke af selvstændig interesse, idet hvorvidt disse begæringers skulle tages til følge, måtte afhænge af, om begæring nr. 2 blev taget til følge.

Ved Rettens kendelse af 20. februar blev advokat Torben Kochs begæring 1.-4. ikke taget til følge.

Advokat Torben Koch kærede kendelsen til Østre Landsret, og byretsdommeren tillagde kæremålet opsættende virkning.

Ved kendelse af 5. marts 1997 bestemte Østre Landsret, at der ikke var grundlag for i medfør af retsplejelovens § 171, stk. 2 nr. 1 generelt at fritage de menige polititjenestemænd på Nørrebro for at afgive vidneforklaring (begæring nr. 1), men at de menige polititjenestemænd på Nørrebro havde ret til at lade sig bistå af en bisidder (begæring nr. 2).

Kommissionen indbragte denne kendelse for så vidt angår bisidderspørgsmålet for Højesteret, der ved kendelse af 6. maj 1997 stadfæstede Østre Landsrets kendelse af 5. marts 1997.

Det endelige resultat blev, at advokat Torben Koch ikke fik medhold i begæring nr. 1, men fik medhold i begæring nr. 2, og dermed også medhold i begæring nr. 3 og nr. 4. De menige polititjenestemænd blev således ikke generelt fritaget for at afgive vidneforklaring, men de fik beskikket bisidder, til hvem det relevante materiale skulle udleveres.

- - - - -

Retsplejelovens § 184, stk. 2 bestemmer, at et vidne så vidt muligt skal have adgang til at udtale sig i sammenhæng.

Enkelte vidner har påberåbt sig denne bestemmelse til støtte for et ønske om at fremkomme med en sammenhængende, selvstændig forklaring.

Dette ønske har kommissionen intet haft at indvende imod, og den sammenhængende selvstændige forklaring er i sådanne tilfælde gengivet ordret i retsbogen.

Sådanne sammenhængende, selvstændige forklaringer er i alle tilfælde blevet efterfulgt af en sædvanlig spørgsmålsstilling fra udspørgeren, fra kommissionen og fra bisidderne.

De nævnte forklaringer har - med en enkelt undtagelse for så vidt angår afdelingschef Torsten Hesselbjerg, jf. retsbogen side 575-580 - alene vedrørt det pågældende vidnes kendskab til faktiske forhold og har ikke omfattet proceduremæssige eller bevismæssige betragtninger.

For så vidt angår den ovenfor nævnte enkelte undtagelse bemærkes, at kommissionen i det hele har bortset fra vidnets procedure- og bevismæssige betragtninger.

Med hensyn til den praktiske gennemførelse og resultatet af de afgivne vidneforklaringer bemærkes, at de indkaldte tjenestemænd - såvel fra Københavns Politi som fra centraladministrationen - alle har givet møde efter en uformel skriftlig indkaldelse fra kommissionen, og alle har været villige til at afgive forklaring. Det samme gælder nuværende og tidligere ministre og andre med tilknytning til den statslige og den kommunale administration.

Øvrige civile vidner er mødt i henhold til forkyndt vidnestævning, og også disse vidner har - med en enkelt undtagelse - afgivet forklaring.

For så vidt angår et enkelt vidne - jf. retsbogen side 245-246 - har dette nægtet at afgive forklaring begrundet i principielle overvejelser.

Kommissionen havde grund til at antage, at det pågældende vidne havde kendskab til begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993, men kommissionen ønskede ikke at oplyse, på baggrund af hvilke oplysninger den fandt, at vidnet skulle afgive forklaring.

Da vidnet ikke ønskede at udtale sig, begærede kommissionen, at Retten traf bestemmelse om, at vidnet blev taget i forvaring ved politiets foranstaltning, indtil vidnet indvilgede i at besvare spørgsmål.

Retten efterkom ikke kommissionens begæring, bl.a. som følge af, at andre civile vidner allerede i flere tilfælde havde afgivet detaljerede forklaringer om deres iagttagelser i det anførte tidsrum, og da det ikke kunne udelukkes, at den begærede frihedsberøvelse af vidnet ville komme i misforhold til den betydning, vidnets forklaring måtte kunne have for kommissionens undersøgelse.

Kommissionen kærede ikke kendelsen til Østre Landsret, da vidnet formentlig alligevel ville afgive en særdeles forbeholden forklaring præget af dårlig hukommelse. En sådan erfaring havde kommissionen draget af enkelte afgivne forklaringer fra personer, der eventuelt kunne antages at have en vis tilknytning til det autonome miljø.

Kommissionen har forsøgt at skaffe yderligere oplysninger om det autonome miljø på Nørrebro, men der er ikke ved disse forsøg fremkommet oplysninger, der er relevante for kommissionens undersøgelse.

De i Retten afgivne forklaringer er alle blevet optaget på bånd, og forklaringerne er i koncentreret form blevet dikteret til retsbogen.

Diktaterne til retsbogen er godkendt af vidnerne. De i forbindelse med undersøgelsen afgivne inderretlige forklaringer fremlægges som Bilag 1 til nærværende beretning.

B. BEGIVENHEDSFORLØBET PÅ NØRREBRO 18. - 19. MAJ 1993

Indledning.

Indledningsvist skal kommissionen fremkomme med en generel oversigt over begivenhedsforløbet på Nørrebro 18.-19. maj 1993.

Begivenhederne koncentrerede sig om Blågårds Plads, Dr. Louises Bro, Nørrebrogade, Fælledvej, Skt. Hans Torv, Skt. Hans Gade, Guldbergsgade og Peter Fabersgade og som Bilag 4 fremlægges oversigtskort over det pågældende område på Nørrebro.

Urolighederne begyndte efter afslutningen af en anmeldt demonstration på Blågårds Plads. Blågårdsvagten blev angrebet, og der blev bygget barrikader og tændt bål på Nørrebrogade.

Efter at have forceret en barrikade ved Dr. Louises Bro rykker politiet frem ad Nørrebrogade, og nogenlunde samtidig hermed undsættes nærpolitistationen i Blågårdsgade af andre politienheder.

Urolighederne fortsætter derefter ved Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade, hvor politiet forcerer endnu en barrikade, og under politiets fremrykning ad Fælledvej.

Med henblik på at komme politienheder, der befinder sig på Fælledvej og ved Blegdamsvejs udmunding i Skt. Hans Torv til undsætning, rykker politiet med yderligere enheder frem ad Fælledvej til Skt. Hans Torv.

Som det vil fremgå af de nedenfor gengivne forklaringer, finder de voldsomste og farligste sammenstød sted på Fælledvej og på Skt. Hans Torv i forbindelse med denne fremrykning.

Efter at politiet har opnået kontrol med Fælledvej og med Skt. Hans Torv, fortsætter politiet fremrykningen ad Guldbergsgade og ad de omkringliggende gader og i løbet af de første timer efter midnat den 18.-19. maj 1993 opnår politiet kontrol med de områder af Nørrebro, i hvilke urolighederne havde fundet sted.

1. Oversigt over politienheder.

Forinden der gives en detaljeret beskrivelse af begivenhederne på Nørrebro, følger nedenfor en oversigt over de væsentligste af de politienheder, der deltog i de afgørende begivenheder på Nørrebro og over kommandoforholdene i Københavns Politi 18.-19. maj 1993.

- a. Beredskabsafdeling D-5, bestående af i alt 27 polititjenestemænd, blev ledet af vicepolitikommissær Poul Dinesen og ankom til Dr. Louises Bro ca. kl. 23,15.

D-5 ryddede barrikaden tværs over Nørrebrogade ved Dr. Louises Bro, rykkede frem ad Nørrebrogade, ryddede barrikaden tværs over Nørrebrogade ved Fælledvej, rykkede frem ad Fælledvej og deltog i skudafgivelserne på Fælledvej, samt deltog i rydningen af og i skudafgivelserne på Skt. Hans Torv.

- b. En politienhed, bestående af betjente fra station 2 og ledet af vicepolitikommissær Erik Kristiansen (Montys deling) ankom til Blegdamsvej/Skt. Hans Torv ca. kl. 23,20, hvorefter den tillige med betjente fra station 4 (Sierra 42 og 45) begav sig ad Fælledvej til Nørrebrogade. Som følge af modtagne knibemeldinger fra D-2 og fra en anden politienhed begav politienheden sig ad Fælledvej mod Skt. Hans Torv og deltog i skudafgivelserne på Fælledvej.

- c. Beredskabsdeling D-1, bestående af 27 polititjenestemænd, blev ledet af vicepolitikommissær Hanne Kristensen og ankom til Blågårdsgade/Korsgade ca. kl. 23.30 med henblik på at undsætte nærpolitistationen i Blågårdsgade 7A.

D-1 varetog bevogtningsopgaver omkring Blågårds Plads, og delingen begav sig - efter at de afgørende begivenheder havde fundet sted på Fælledvej og Skt. Hans Torv - fra Blågårds Plads ad Nørrebrogade og Fælledvej til Skt. Hans Torv.

- d. Beredskabsdeling D-2 bestående af 22 polititjenestemænd, blev ledet af vicepolitikommissær Erik Aabech og ankom til Blegdamsvejs udmunding i Skt. Hans Torv kl. 00.10. D-2 deltog i rydningen af Skt. Hans Torv.

- e. Fra Uropatruljen ankom 9 polititjenestemænd af vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen til Nørrebrogade ved Fælledvejs udmunding i denne omkring midnat. De var ikke i uniform. Herudover var enkelte andre medlemmer af Uropatruljen til stede på Nørrebro.

Uropatruljen deltog i fremrykningen ad Fælledvej og i skudafgivelserne her, samt deltog i rydningen af og i skudafgivelserne på Skt. Hans Torv.

- f. En politienhed (C-15), der heller ikke var i uniform, bestående af 5 polititjenestemænd og ledet af politiassistent Torben Mathiasen, deltog i fremrykningen ad og i skudafgivelserne på Fælledvej.

Ud over de ovenfor under a.-f. nævnte delinger og enheder deltog yderligere politienheder, herunder en række stationsgrupper, hvilket bl.a. illustreres af

politiinspektør Kurt Hansens oversigter over begivenhedsforløbet. Oversigterne findes som Bilag 5 til beretningen. De pågældende stationsgrupper havde ingen central rolle i begivenhedsforløbet.

I alt deltog i begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993 mere end 300 polititjenestemænd, der dog ikke samtidigt var til stede på Nørrebro.

For så vidt angår kommandoforholdene 18.-19. maj 1993 skal, udover det ovenfor under a.-f. anførte, bemærkes følgende:

- (i) Som områdeleder var udpeget vicepolitikommissær Leo Lerke, der under de afgørende begivenheder befandt sig på Nørrebrogade, på Fælledvej og på Skt. Hans Torv.

Efter de foretagne afhøringer er der nogen tvivl om hvilke enheder, der stod under områdelederens kommando, og hvilke der var underlagt KSN (Kommandostationen) på Politigården. Det står imidlertid fast, at vicepolitikommissær Poul Dinesen (D-5), vicepolitikommissær Erik Kristiansen og vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen stod under områdelederens kommando.

- (ii) Foresat for vicepolitikommissær Leo Lerke var chefen for bered- skabsafdelingen, politiinspektør Kurt Hansen, der var leder af KSN på Politigården og som 18.-19. maj 1993 befandt sig på denne.
- (iii) Foresat for politiinspektør Kurt Hansen og øverste leder af kommandostationen, var chefpolitiinspektør Einer Lind. Chefpolitiinspektøren fulgte de polititaktiske dispositioner foretaget af politiinspektør Kurt Hansen 18.-19. maj, men greb ikke ind i disse. Tilkaldelse af yderligere politienheder fra Københavns omegnskommuner henhørte dog under chefpolitiinspektør Einer Lind.
- (iv) Chefpolitiinspektør Einer Linds foresatte var vicepolitidirektør Annemette Møller, der ikke 18.-19. maj 1993 deltog i polititaktiske dispositioner og som ej heller udstedte instruktioner på dette område.
- (v) Vicepolitidirektør Annemette Møllers foresatte var politidirektør Poul Eefsen, der ikke 18.-19. maj 1993 deltog i polititaktiske dispositioner og som ej heller udstedte instruktioner på dette område.

Politidirektør Poul Eefsen og vicepolitidirektør Annemette Møller har således ikke haft indflydelse på begivenhedsforløbet på Nørrebro 18.-19. maj 1993.

2. Begivenhedsforløbet på Nørrebro.

Begivenhedsforløbet på Nørrebro udvikler sig som det fremgår af de nedenfor anførte uddrag af de afgivne forklaringer og af kommissionens sammenfatning i de enkelte afsnit. Når der ved et vidne ikke er angivet nogen stillingsbetegnelse, betyder dette, at der er tale om et vidne, der ikke er ansat i politiet.

a. Demonstrationen på Blågårds Plads.

Den 18. maj 1993 blev der afholdt folkeafstemning om rammerne for Danmarks deltagelse i EU-samarbejdet som udformet i Maastricht-traktaten og Edinburgh-aftalen.

Forud for folkeafstemningen var Københavns Politi af Københavns Magistrats 1. afd. blevet anmodet om bistand til den fornødne overvågning af valgstederne og til sikring af transporterne og opbevaringen af stemmematerialet, indtil fintællingen skulle påbegyndes.

Der var i anledning heraf udarbejdet en hovedplan med tilhørende delplaner for de politimæssige foranstaltninger i forbindelse med folkeafstemningen (bilag V 8-17).

Det er anført i Station 1's plan, at på grund af valgemyndet vil der endvidere være muligheder for demonstrationer på Christiansborg Slotsplads, når valgresultatet foreligger.

Det er kommissionen bekendt, at Ekstra Bladets redaktion i deres vagtplan for dækningen af den 18. maj var opmærksomme på, at der kunne opstå en del uro i byen, hvis det forventede ja blev en realitet.

Kun en enkelt demonstration var anmeldt. Anti Fascistisk Aktion ved Jacob Martin Strid havde den 21. april 1993 foretaget en anmeldelse af en demonstration planlagt til den 18. maj 1993 fra kl. 12 til kl. 24 (rettet til kl. 22) på Blågårds Plads (bilag D 143). Deltagerantallet var forhåndsanslået til ca. 300 personer, og formålet var angivet som "mod EF-unionen". Københavns Politi, beredskabsafdelingen, havde bekræftet anmeldelsens modtagelse (bilag D 141), og Station 3 udarbejdede en plan for polititjenesten (bilag D 142) i anledning af den anmeldte demonstration med henblik på dennes afvikling i god ro og orden. Denne plan omfattede bl.a. en øget patruljering i området.

Anmelderen af demonstrationen, Jacob Martin Strid, har om baggrunden for demonstrationen bl.a. forklaret (retsbog side 209-210):

"at det var et udslag af skuffelse og trods over, at der var blevet udskrevet en ny folkeafstemning. Man var overbevist om, at det på ny ville blive et nej, og man ville så benytte manifestationen til at fejre dette. Hvis det mod forventning blev et ja, havde manifestationen til formål at vise, at man var en gruppe, der stod sammen mod unionen. Vistnok en uges tid før demonstrationen blev anmeldt til politiet bemærkede vidnet - så vidt han husker i Blågårds Medborgerhus - et opslag, ifølge hvilket interesserede kunne melde sig med henblik på at deltage i planlægningen af et anti-EF arrangement. Der blev holdt

et møde, hvori deltog 10-15 personer. Mødet fandt sted enten i medborgerhuset eller i Ungdomshuset på Jagtvej

Så vidt vidnet husker, fordelte man på mødet de forskellige opgaver. Han var mest interesseret i at have med musikken at gøre og sørgede derfor sammen med Anders, der havde kontakt til et engelsk band. Vidnet kender ikke efternavnene på de førnævnte personer. Han henvendte sig også til bl.a. stilladsarbejdere for opbygning af en scene. Vidnet lavede tillige en plakat med påskriften: "Nej blev der sagt". Det var en tilfældighed, at man vedtog at anføre Anti Fascistisk Aktion som anmelder af demonstrationen på anmeldelsen til politiet. Vidnet havde som sådan ingen tilknytning til denne aktionsgruppe, men man var på mødet klar over, at man ikke som enkeltperson kunne anmelde demonstrationen. Det hastede med anmeldelsen, da det var vigtigt i tide at reservere Blågårds Plads til formålet. Vidnet husker ikke, om der var flere stormøder. I hvert fald deltog han ikke selv i andre. Man talte eller ringede på kryds og tværs, og under alle omstændigheder så man hinanden dagligt i kvarteret. Der var ikke en egentlig koordinator."

I dagene op til den 18. maj og ligeledes i løbet af den 18. maj havde Københavns Politi kontakt til PET, der ikke "havde noget på vandrørerne", jf. chefpolitiinspektør Einer Linds forklaring (retsbog side 421). Der forelå således ikke oplysninger, der pegede i retning af, at der kunne forventes uroligheder.

PET havde i anledning af den anmeldte demonstration oprettet observation mod Blågårds Plads fra omkring ved middagstid den 18. maj 1993.

- - - - -

På baggrund af oplysninger, kommissionen har modtaget fra PET om deres observatørers iagttagelser og de af vidnerne Jan Henriksen (retsbog side 4-6), Thomas Bryde Jepsen (retsbog side 8-10), Helle Vincent Larsen (retsbog side 136), Leif Søndergaard Djuurhus (retsbog side 218-219 og 221), Søren Rye Lind (retsbog side 221-222) og Shafik Ghaiban Khalifa (retsbog side 226) afgivne forklaringer, lægger kommissionen til grund, at arrangementet forløb fredeligt i løbet af eftermiddagen, hvor ca. et halvt hundrede personer anslås at have været samlet, og ligeledes først på aftenen, hvor deltagerantallet var steget til måske op til 500 personer. Helt frem til ca. kl. 22.00 meldes der om god stemning og alt roligt, og der observeres ikke personer med hætter eller andet "BZ-udstyr".

Om det følgende begivenhedsforløb har Jacob Martin Strid forklaret (retsbog side 210-211):

"Da det blev klart, at folkeafstemningen faldt ud til et ja, kom der en dårlig stemning blandt folk, og der opstod uro. Selv blev han vred og skuffet over valgresultatet. Hans reaktion var blandet med resignation. Vidnet havde fungeret som en slags konferencier, hvorfor det var ham, der gik på scenen og i mikrofonen meddelte valgresultatet. Det kan godt passe, at han i fortsættelse heraf kan have sagt, at "det skulle man ikke finde sig i". Det kan også godt passe, at han har sagt noget om, "at vise politikerne på Christiansborg sådan og

sådan”, men vidnet har ikke opfordret til at gå til Christiansborg. Måske 5 eller 10 min. efter valgmeddelelsen og i hvert fald inden der var lukket for lydanlægget, kom en person op på scenen og råbte noget ind i mikrofonen. Vidnet stod med ryggen til scenen og langt fra den pågældende. Vidnet husker ikke, hvad denne, der måske var fuld, råbte. Han vil ikke udelukke, at personen havde en hætte på hovedet, muligvis fordi vedkommende havde en anorak på med hætte. Vidnet erindrer ikke demonstranternes reaktion på personens optræden. Nogle demonstranter gik op til Nørrebrogade ad Blågårdsgade, hvilket er en naturlig vej at gå, når pladsen forlades. Der var ikke tale om en samlet afgang. Andre blev hængende på pladsen. Vidnet så ingen med hætter eller kasteskyts.”

b. Angrebet på politipatroljevognen på Nørrebrogade ved Blågårdsgade-Ravnsborggade.

18. maj ca. kl. 22.20 (bilag XXXIII, side 1-2) blev en patroljevogn angrebet omkring Blågårdsgade-Ravnsborggade af 4-5 personer, der kastede sten og en molotovcocktail mod patroljevognen. Brandflasken eksploderede ikke, og patroljevognen fik fra Politigården ordre til at trække sig ud af området, hvorefter patroljevognen kørte over Dr. Louises Bro til Søtorvet. Patroljevognen observerede, at omkring 100-200 demonstranter befandt sig ved Nørrebrogade, at en del af disse begav sig til Fælledvej, at Nørrebrogade blev spærret med skurvogne, at bl.a. ting blev smadret, og at der blev kastet med flasker.

Vedrørende angrebet på patroljevognen henvises til retsbogen siderne 33-34 og 65.

Det farlige angreb på patroljevognen og de ovenfor nævnte oplysninger giver anledning til, at kommandostationen (KSN) oprettes ca. kl. 22.30.

c. Begivenhederne ved Dr. Louises Bro.

Mellem kl. 22.15 og kl. 23.15 opbyggedes en eller flere barrikader på Nørrebrosiden af Dr. Louises Bro. Kl. 23.07 indgår til Københavns Brandvæsen en melding om brand i ejendommen Nørrebrogade 9, og brandvæsenet anmoder om rydning af barrikaderne, således at brandslukningskøretøjerne kan komme frem til Nørrebrogade. Om opbygningen af barrikaden (barrikaderne) og om politiets forcering af den (dem), der påbegyndtes kl. 23.14 (bilag XXXIII, side 9) er bl.a. afgivet følgende vidneforklaringer:

Jan Henriksen, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 5):

“Han gik i retning af Dr. Louises Bro, hvor han så, at også andre byggematerialer blev trukket ud på gaden. Han bemærkede ikke, at der blev udspændt stålwirer. Ved barrikaderne var der noget kasteskyts, og nogle af

demonstranterne havde hætter på. Han vil ikke udelukke, at han så, at nogen tog hætter på, men han har i øvrigt ikke bemærket, at der var civile, der klædte om på gaden. Han så ikke noget til molotovcocktails. På et tidspunkt kom en politikæde i indsatsudstyr over broen samtidig med, at der blev lagt tåregas ud. Politiet kom ret hurtigt over på den anden side af barrikaden, og der var en smule kamp i form af stenkast fra barrikadens forsvarere.”

Politibetjent Michael Bentzen har forklaret (retsbog side 25-26):

“I maj 1993 var han i beredskabsafdelingen, hvor han blev udpeget til gruppefører, da der blev givet ordre til udrykning om aftenen den 18. maj 1993. Gruppen var på 6 mand, og delingsføreren var Poul Dinesen. Ca. kl. 23, hvor de var iklædt indsatsdragt, blev de kaldt sammen, og der blev sagt, at der var brand i en ejendom på Nørrebrogade. Delingen var på ca. 25 mand og blev kørt i bus til Dr. Louises Bro, hvor den blev sat af på Københavnersiden. De rykkede frem over broen og ryddede en barrikade, der var placeret på Nørrebrosiden. Der blev kastet med sten mod dem, men ikke i samme omfang som senere. Under fremrykningen blev der anvendt en del gas. Efter at have indtaget barrikaden gjorde delingen holdt, alt mens andre kolleger fjernede barrikaden. Han ved ikke, hvor lang tid det varede.”

Politiassistent Ebbe Jakobsen, der gjorde tjeneste i beredskabsafdelingen har forklaret (retsbog side 36):

“På vej ud til Nørrebro blev det meddelt, at der var brand i en lejlighed på Nørrebrogade nr. 9, og at brandvæsenet ikke kunne komme frem på grund af en barrikade ved Dr. Louises Bro på Nørrebrosiden. Da delingen nærmede sig barrikaden, blev de mødt af autonome, der stod foran barrikaden. De blev bombarderet med sten, flasker og jernspyd. Barrikaden bestod af skurvogne, plastikaffaldscontainere og byggematerialer, og der var spændt en stålwirer hen over containerne. Det lykkedes at fjerne barrikaden i dens venstre side, således at brandvæsenet kunne komme igennem. Under fremrykningen blev der lagt meget store mængder gas ud.”

Politiassistent Jan Bøgeskov Jensen, der var tjenestegørende på station 1, har forklaret (retsbog side 45):

“På Nørrebrosiden var opført en barrikade bestående af skurvogne med vejafmærkningsmateriel smidt ovenpå. Barrikaden gik fra den ene side af gaden til den anden. Vidner deltog fysisk i flytningen af barrikaden. Han husker ikke, om han blev mødt med stenkast, inden han nåede frem til barrikaden, eller om der på det tidspunkt blev udlagt gas.”

Politiassistent Mikael Krogager, der var tjenestegørende på station 3, har forklaret (retsbog side 47):

“Grupperne blev opstillet i en kæde, der gik over broen, hvor de på Nørrebrosiden passerede en barrikade, der var rimelig nem at forcere. De blev mødt med stenkast, og han vil tro, at der blev kastet 2-3 molotovcocktails mod kæden. De eksploderede ikke, men brandvæsken blev antændt, idet flaskerne knustes mod asfalten.”

Lene Bülow Larsen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed Nørrebrogade 14, har forklaret (retsbog side 91-92):

“På et tidspunkt hørte hun larm nede fra gården, og hun så, at skraldecontaineren på hjul blev trillet ud af to personer. Det er sket før. Ude på Nørrebrogade så hun skurvogne blive væltet ved Dr. Louises Bro, og hun ringede til politiet. Der kom efterhånden flere og flere mennesker på gaden. Nogle bar hætter. Hun så, at der blev brækket brosten op ud for Amagerbanken, og at der blev knust ruder. Stenene blev samlet sammen i bunker. Hun tænkte ikke over, om det, der foregik, var organiseret på forhånd. Hun har ikke forinden bemærket, at der var tegn på forberedelser til uro.”

Leif Søndergaard Djurhuus, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 219):

“Da vidnet nåede op til Nørrebrogade, gik han i retning af Dr. Louises Bro. Hernede var man i færd med at opbygge en barrikade, og der var folk med hætter. På en væltet skurvogn stod en person og viftede med et sort dødningsflag. Andre personer brækkede fliser op og brød dem i mindre stykker.”

Vicepolitikommissær Niels Christian Poulsen, der var leder af en gruppe på 10 menige fra Station 1, har forklaret (retsbog side 253):

“Den [gruppen] blev sat af på Søtorvet og tilgik på venstre side af Delta 5, der vist bestod af hen ved 20 politifolk. Inden vidnet nåede at anlægge gasmaske, blev der iværksat fremrykning over Dr. Louises Bro. Lige hvor broen sluttede på Nørrebrosiden, bemærkede han en stålwire, der var spændt tværs over broen. Endvidere var der væltede skurvogne og tunge arbejdsborde, bl.a. et med en skruestik, hvilket fik vidnet til at tænke på, om bordene stammede fra et værksted. Vidnet overvejede, om wiren var strømførende. Man hoppede over eller kravlede under stålwiren. Demonstranterne kastede forskellige genstande mod politikæden, herunder kanonslag. De fløj om ørerne, og det var psykisk meget frustrerende. Det hele stod i et lyshav.”

- - - - -

Kommissionen finder, at der umiddelbart på den anden side af Dr. Louises Bro (Nørrebrosiden) blev opbygget een eller flere sammenhængende barrikader, og at der i forbindelse med den (disse) har været anvendt een, muligvis flere stålwirere, og at politiet under dettes pligtmæssige rydning af barrikaden (barrikaderne), bl.a. med henblik på at skaffe et brandslukningskøretøj passage til Nørrebro, blev angrebet af hætteklædte demonstranter, der anvendte forskellige former for særdeles farligt kasteskyts, såsom sten og brandflasker.

d. Angrebet på den daværende Blågårdsvagt.

18. maj mellem kl. 22 og kl. 23.30 blev nærpolitistationen i Blågårdsgade 7A angrebet af demonstranter, der formentlig havde deltaget i demonstrationen på Blågårds Plads, og Blågårdsvagten afgav alarmsignal til KSN ca. kl. 23.28 (bilag XXXIII, side 11 og side 175), hvorefter KSN over radioen meldte: “Der er kollega i knibe i Blågårdsvagten”.

Om angrebene på Blågårdsvagten er bl.a. afgivet følgende forklaringer:

Politiassistent Klaus Rosendal har forklaret (retsbog side 17-19):

“at Blågårdsvagten var bemanded med 6 mand inkl. vidnet. Vagten havde til opgave at forestå opsyn med valgstederne i distriktet. Blågårdsvagten bemanning svinger meget. Lederen den dag var Hans Christian Jacobsen, og vidnets vagt startede kl. 15. Under patruljering til valgstederne bemærkede vidnet ikke forberedelser til uro, og han så ikke noget til den anmeldte demonstration på Blågårds Plads. Ca. kl. 22 hørte han pludselig larm ude fra Blågårdsgade. Han mener, at alle betjentene opholdt sig i vagten. Han gik ud sammen med en kollega for at se, hvad der var på færde og så en horde af personer komme fra Blågårds Plads. Personerne var hætteklædte, og stemningen var aggressiv. Alle gik ind i vagten, døren blev lukket og al lys slukket. Kort efter blev der kastet flasker mod vinduet, og der var vist også enkelte kanonslag. Han husker ikke hvornår, men både HS og vagthavende på station 3 blev underrettet om, hvad der foregik. Vidnet troede, at der var tale om noget forbigående, idet personerne fortsatte videre mod Nørrebrogade. Imidlertid så vidnet personerne komme tilbage to gange. Første gang blev der iværksat et voldsommere angreb, hvor der bl.a. nu også blev brugt brosten. Anden gang blev der desforuden anvendt en rambuk, som blev ført mod indgangsdøren, som gav sig. Vidnet så efter, om man kunne forlade vagten ad bagdøren, men i baggården stod der mange BZ'ere, og han så, at de bl.a. byttede tøj. Vagten var fuldstændig lukket inde. De havde ikke indsatsdragter og hjelme, og selv om de havde haft det, ville det ikke have hjulpet. De var naturligvis udstyret med deres sædvanlige bevæbning. Han sendte nu alarmsignal over radioen til KSN, og han udløste den overfaldsalarm, der er anbragt i vagten. Situationen var så voldsom, at han kun tænkte på sin og kollegernes sikkerhed Han opfattede, at rambukken var en trælægte. Han kan ikke huske ordlyden af de meldinger, han afgav. Han husker derfor ikke, om han ordret brugte vendingen: “Kollega i knibe”. Det var hans klare indtryk, at demonstranterne ville ind i vagten.”

Politiassistent Peter Qvistorff har forklaret (retsbog side 19-20):

“Han husker to [angreb], hvor der blev kastet sten og benyttet rambuk. Han vil tro, at angrebene fandt sted inden for et tidsrum af 1 time, og at der var en pause på 10-15 minutter mellem de to angreb, han husker. På et tidspunkt blev de undsat af kolleger, der beskyttede dem bl.a. ved hjælp af deres skjolde, mens de blev ført hen til en ventende bus. Personerne udenfor ville uden tvivl ind i vagten for at rasere denne.”

Politiassistent Mads Jacobsen har forklaret (retsbog side 21-22):

“kort efter blev vagten angrebet på ny, denne gang langt voldsommere, bl.a. blev døren forsøgt trykket ind ved hjælp af en 4 x 4 tomme bjælke. Vidnet oplyser, at han tidligere har arbejdet på en tømmerplads. Vidnet mener, at der var sat håndtag på bjælken, således at den kunne anvendes som rambuk. Personerne ville uden tvivl ind i vagten, efter hans opfattelse for at rasere denne.”

Politibetjent Kenneth Jensen har forklaret (retsbog side 22):

“Angrebet var “ekstremt voldsomt” med vedvarende stenkast og kanonslag mod facaden. Kollegerne aftalte, at de skulle holde sig væk fra vinduet.”

Med henblik på at undsætte nærpolitistationen beordrede KSN beredskabsdelingen D-1 til Nørrebro, og herom har lederen af denne deling vicepolitikommissær Hanne Kristensen forklaret følgende (retsbog side 204-205):

“Vidnet tog til Nørrebro med i alt 24 mand inkl. hende selv og 2 halvdelingsførere. De medbragte beskyttelsesskjolde, benskiner, gasmasker, håndbrandslukker, hjelme foruden det sædvanlige personlige udstyr som tjenestepistol, stav og håndjern. Inden udrykningen fik hun at vide, at politivagten i Blågårdsgade brændte, og at kolleger var lukket inde i vagten og skulle befries. Man kørte under udrykning til Nørrebro via Åboulevarden. Delingsbussen blev stillet på Blågårdsgade mellem Smedegade og Korsgade. Efter at være siddet af anlagde delingen gasmaske, og delingen gik i enkeltkolonne i retning af Nørrebrogade og blev fra Blågårds Plads bombarderet med sten. Der blev afskudt først fem gaspatroner og senere yderligere fem, hvilket var tilstrækkeligt til at få mængden til at sprede sig. Der var yderligere gaspatroner i behold. Det lykkedes delingen at komme over pladsen, hvorefter delingen tog front mod pladsen, mens en anden enhed tog opstilling i krydset Baggensesgade/Blågårdsgade med front mod Nørrebrogade. Hun ved ikke, hvem det var og kunne ikke se enheden på grund af røg, men hun hørte over radioen, at der befandt sig en enhed det pågældende sted. Samtidig hørte hun, at Blågårdsvagten var kommet ud i god behold [ved hjælp af andre politienheder. Bilag XXXIII, side 15 kl. 23.44]. Vidnet sendte en gruppe ind i gårdene for at sikre, at delingen ikke blev udsat for bagholdsangreb.”

Kommissionen konstaterer, at angrebet af nærpolitistationen efter de afgivne forklaringer blev udført med bl.a. sten, rambuk og kanonslag. Rambukken har formentlig været en lægte, der var forsynet med håndtag og som var beregnet til at afspærre en sti eller lignende. Polititjenestemændene på stationen anså sig med rette for at være i en faretruende situation, som gav grundlag for afgivelse af en knibemelding.

e. Fremrykningen ad Nørrebrogade.

Som nævnt ovenfor i afsnit B.1 beordredes D-5 fra beredskabsafdelingen af KSN til Dr. Louises Bro, og delingen gik som følge af en melding kl. 23.07 om brand i ejendommen Nørrebrogade 9 ca. kl. 23.15 i gang med at rydde barrikaden (barrikaderne) ved Dr. Louises Bro og fortsatte ad Nørrebrogade indtil Fælledvejs udmunding i denne.

Om fremrykningen ad Nørrebrogade er bl.a. afgivet følgende vidneforklaringer:

Politiassistent Ebbe Jakobsen har forklaret (retsbog side 37):

“Delingen havde til opgave at rykke frem ad Nørrebrogade, og den standsede i første omgang umiddelbart efter udmundingen af Blågårdsgade i Nørrebrogade. Derved fik brandvæsenet arbejdsro. Mens kæden stod der,

kastede bl.a. en demonstrant med partisanørklæde i en afstand af 5 meter 8-10 jernspyd mod kædens højre side.”

Politiassistent Jan Neerdal har forklaret (retsbog side 42):

“at han den 18. maj 1993 havde fri, og at han opholdt sig i sin lejlighed beliggende på hjørnet af Nørrebrogade/Slotsgade. Da det hen mod kl. 22 lå klart, at folkeafstemningen ville munde ud i et ja til unionen, lød der larm fra gaden, og han kiggede ud af vinduet, hvorfra han så, at der nede på gaden, hvor Fælledvej munder ud i Nørrebrogade, forsamledes en hel del personer. Han så en skurvogn blive trukket ud på gaden. Da han kom ned på gaden, så det for ham ud, som at der henne ved skurvognen blev trukket wirer over gaden Han så endvidere barrikaden, der gik over Nørrebrogade ved Fælledvej.”

Politiassistent Jan Palmgreen Maarslet har forklaret (retsbog side 50):

“De fik ordre om at anlægge gasmasker, men han ved ikke, om der straks fra begyndelsen blev udlagt gas. Efter afsidningen dannede de kæde i broens [Dr. Louises Bro] bredde, hvorpå de rykkede frem mod Nørrebrogade og passerede rimeligt hurtigt en barrikade på Nørrebrosiden. Under den videre fremrykning på Nørrebrogade var modstanden ikke voldsom. Det skyldtes formentlig, at der forinden var blevet lagt en del gas ud.”

Politiassistent Knud Gramstrup Lauridsen, der var tjenestegørende på station 2, har forklaret (retsbog side 52):

“På Nørrebrogade var det tydeligt, at der var udspændt flere stålwirer ved barrikaden.”

Politibetjent Anders Jørgensen har forklaret (retsbog side 55-56):

“at hanhavde eftermiddagstjeneste den 18. maj 1993 på station 1. Her blev der formeret to grupper med henblik på indsats på Nørrebro i anledning af urolighederne. De 12 mand blev sat af ved Dr. Louises Bro og kom under kommando af delingsføreren for delta 5. De blev mødt af massiv modstand, men fremrykningen over broen og videre ad Nørrebrogade forløb rimeligt, og man gjorde holdt efter at have passeret Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade.”

Poul Bennekou, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på Nørrebrogade, har forklaret (retsbog side 87):

“Det var vidnets oplevelse, at der gik lang tid, inden politiet forsøgte at komme ind på Nørrebrogade. Vidnet var overrasket herover og også lidt bekymret, fordi aktiviteten på gaden efter vidnets opfattelse gjorde det umuligt for f.eks. en ambulance at komme frem. Han vil tro, at der nok gik en time, før han så politi. Politiet rykkede frem i kæde, men der var god afstand mellem demonstranter og politi, så politiet kunne rykke frem på en sådan måde, at det for vidnet så relativt fredsommeligt ud. Der blev anvendt tåregas i massivt omfang, hvilket bl.a. var med til, at vidnet måtte trække sig væk fra vinduerne.”

Bjarne Carl Stech, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på hjørnet af Nørrebrogade/Ravnsborggade, har forklaret (retsbog side 90):

“Der gik måske mellem 1 eller 2 timer [inden politiet kom til stede]. Fra sit vindue kunne han se, at man på Københavnersiden samlede politi sammen. Vidnet så en politikæde rykke frem. Bag kæden gik en leder, der bar på noget kommunikationsudstyr. Vidnet husker ikke, om han også havde megafon. Bag lederen gik en betjent med et gasgevær, og han så, at der blev affyret. Kæden blev angrebet, og nogle af angriberne var kun 4 meter fra kæden, når de kastede deres sten. Der blev lagt meget gas ud, og det var ikke muligt at have åbne vinduer. En demonstrant forsøgte at returnere en gasgranat. Rydningen gik egentlig utrolig hurtigt, og kæden gjorde holdt neden for hans vinduer, hvor den blev stående et stykke tid. Demonstranterne fortrak i en stor klump i retning af barrikaden ved Fælledvej, mens nogle gik ned ad Blågårdsgade. Vidnet kunne høre lederen af politikæden, og han lød “selvtillidsfuld”. Vidnet bemærkede, at der ustandselig kom personer ind bag kæden, og han undrede sig over, at det blev accepteret. Det virkede, som om der var tale om 5. kolonnefolk. Det var tydeligt, at politiet ventede på noget. Vidnet så tillige et antal civile betjente. Han antog, at de var civile betjente, idet de havde knipler og bar benbeskyttere mage til de uniformeredes”

Peter Krarup, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på Nørrebrogade, har forklaret (retsbog side 103-104):

“Han husker ikke, at han har set bannere på barrikaden ved broen, eller at der blev begået hærværk. Efter at politiet havde forceret barrikaden ved Dr. Louises Bro, trak demonstranterne sig tilbage og tog opstilling ud for Nørrebrogade nr. 3, mens de angreb betjentene. De havde forinden sat ild til skurvognene, og vidnet bemærkede et slukningskøretøj bag ved politiet. Politikæden bestod af 30-50 betjente, der var i klart undertal i forhold til demonstranterne. Kæden rykkede langsomt fremad, og da den havde passeret byggegrunden, blev der udlagt tåregas, hvilket ikke så ud til at genere demonstranterne. I det hele taget forekommer det vidnet, at den tåregas, der blev anvendt den 18. maj, ikke virkede nær så generende som den tåregas, der blev anvendt dagen efter. Der blev kastet med almindelige kanonslag mod politikæden samt rørbomber, som han hørte og så eksplodere. Der blev anvendt underhåndskast i forsøg på at undgå politiets beskyttelseskjolde. Det så “drabeligt” ud, men han er ikke klar over, hvilken virkning kanonslagene og rørbomberne havde på betjentene. Han så betjente blive ramt af brosten, og mens kæden stod ud for hans lejlighed, faldt et par stykker om. På samme tidspunkt så han en autonom blive ramt af en gaspatron, vist nok i hovedet. Det, der ramte ham, havde form som en coladåse, og “dåsen” kom fra den side, hvor politiet stod. men der var konstant 20-30 sten i luften, der hele tiden ramte. Vidnet opfattede det som “tæppebombning”. Den ramte autonome befandt sig inde i klyngen af demonstranter ca. 10 meter bag dem, der var længst fremme, og 15 meter fra det sted, hvorfra der blev skudt. Vidnet har ikke grundlag for at sige, at den autonome blev ramt med vilje. Kæden opholdt sig i næsten en time ud for hans lejlighed, mens den blev udsat for stenkast og andre angreb. “Det var regulær krig”. Herefter gik kæden stille og roligt fremad i langsom tempo, og han husker, at den i en lang periode stod oppe ved Fælledvej.

Vicepolitikommissær Poul Dinesen, der var leder af beredskabsdeling D-5, har forklaret (retsbog side 187-188):

“Delingen kørte med udrykningssignal til Dr. Louises Bro og sad af på Københavnersiden. Vidnet talte med Leo Lerke, der gav delingen ordre til at gøre det muligt for brandslukningskøretøjer at komme forbi en barrikade på Nørrebrosiden af broen, idet der var brand i en 4. sals lejlighed på Nørrebrogade. Leo Lerke fortalte, at der var demonstranter bag barrikaden, og at de var forsynet med molotovcocktails og forskellige kasteskyts. Inden han rykkede frem, blev delingen forstærket med en enhed bestående af to grupper og en halvdelingsfører fra station 1. Den samlede styrke blev formeret i kæde, og alle anlagde gasmasker. Da de befandt sig midt på broen, blev de mødt med kasteskyts, og der lød kanonskrald. Det var hans afgørelse, hvornår der skulle udlægges gas, og på et tidspunkt gav han sin halvdelingsfører besked herpå. Den pågældende er uddannet på Arwengeværet, og det var hans skøn at afgøre omfanget af gasudlægningen. Der blev nok afskudt 10 patroner, og fremrykningen foregik gnidningsløst frem til barrikaden, som man ryddede i venstre side, således at brandvæsenet kunne komme ind på Nørrebrogade. De fortsatte forbi barrikaden og videre op ad Nørrebrogade, samtidig med at der indimellem blev afskudt et par gaspatroner. Modstanden på Nørrebrogade var massiv, men ikke ud over det sædvanlige i en sådan situation. Den var så massiv, at betingelserne for at anvende gas var til stede. Da styrken nåede frem til kort før Blågårdsgade, blev man stående, og han konstaterede, at gasbeholdningen var opbrugt. Nogenlunde samtidig hørte han en knibemelding fra Blågårdsvagten, hvorfor han sendte enheden fra station 1 ned ad Blågårdsgade. Enheden fra station 1 sluttede sig igen til hans deling, og han fik besked på at forcere en barrikade, der var anbragt over Nørrebrogade efter Fælledvejs udmunding i gaden. Det var meningen, at han med delingen skulle holde Nørrebrogade afspærret med front mod Runddelen. Han bemærkede, at mindre patruljer af uniformerede kolleger tog opstilling ud for gadeudmundinger i Nørrebrogade for at forhindre, at der kom uvedkommende ind på Nørrebrogade på strækningen mellem Dr. Louises Bro og det sted, hvor han tog opstilling.”

Vicepolitikommissær Mogens Jacobsen har forklaret (retsbog side 240-242): “at han sammen med 6 menige fra station 3 som den første gruppe blev sendt til Nørrebrogade. De var iført indsatsdragt og medbragte sædvanlig beskyttelsesudstyr. Vidnet havde en Motorola radio, og så vidt han husker, var i hvert fald gruppeføreren også udstyret med radio. Der var tale om en gruppepatrulje, der gik under betegnelsen Sierra. Radiokaldenummeret var 32. Ved Slotsgade sad man af, og for en sikkerheds skyld blev gruppevognen vendt, så den holdt med forenden mod Runddelen. Ca. 150 meter fra afsidningstedet var demonstranter i gang med at bygge en barrikade. Han så, at der blev spændt en wire tværs over Nørrebrogade, formentlig et sted mellem Fælledvejs og Blågårdsgades udmundinger i Nørrebrogade. Der blev også knust fliser til brug for kasteskyts. Endvidere var en skurvogn vist trukket ud på gaden. Politifolkene var i klart mindretal, og han beordrede opstilling i kædeformation. Kort tid efter hørte han over radioen, at nærpoltivagten i Blågårdsgade havde problemer. Han meldte til KSN, at han med sin gruppe kunne komme til undsætning, hvilket han fik besked på. Gruppen sad op og kørte ned ad Slotsgade og til venstre ad Baggesensgade, hvor man sad af umiddelbart før krydset Baggesensgade/Blågårdsgade. Her sluttede en anden gruppe fra station 3 sig til. Det var formentlig Sierra 34. Mens man sad af, blev

de overdænget med brosten, der blev kastet af demonstranter, der kom i løb ad Blågårdsgade fra Nørrebrogade i retning mod Blågårds Plads. Det lykkedes de to grupper at danne kæde over Blågårdsgade, således at man set fra Nørrebrogade stod ved udmundingen af Blågårdsgade i Baggesensgade med front mod Blågårds Plads. Vidnet bemærkede ikke, hvordan kollegerne i nærpolitivagten kom væk derfra, men der blev ro bag kæden. Vidnet har formentlig over radioen hørt, at kollegerne var i sikkerhed. På et tidspunkt forsøgte folk at mase sig gennem kæden, og der blev foretaget en anholdelse. Den pågældende blev løsladt, da det ikke var muligt at komme igennem til KSN og få en transportvogn frem til afhentning af den anholdte. Samtidig forsøgte nogle demonstranter at befri den anholdte i gruppevognen. De skar bl.a. vognens dæk op. Vidnet gav chaufføren besked på at køre væk fra området. KSN gav vidnet ordre til at blive på stedet og fortsætte afspærringen.”

Horst Krogh Pedersen, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 247-248):

“Vidnet nåede op på Nørrebrogade, hvor han så, at der blev brækket brosten og fliser op. Der blev slæbt en eller to skurvogne hen foran Dr. Louises Bro, og ved Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade blev der også anbragt en skurvogn. Endvidere blev der trukket containere ud på gaden, og der blev smidt sten ud på kørebanen. Bortset fra skurvognene, som vidnet ikke var klar over, hvor kom fra, virkede aktiviteterne ikke planlagte. Vidnet har ikke set wirer være trukket tværs over Nørrebrogade. Vidnet stillede sig ved Dr. Louises Bro til venstre herfra set fra Runddelen i nærheden af en af skurvognene. Vidnet så, at der var opstillet politi på den modsatte side af broen. Det følte som et kvarter eller en halv time, inden politiet begyndte at rykke frem over broen. Fremrykningen gik rimelig hurtigt. Der blev ydet modstand i form af stenkast, men modstanden var ikke så voldsom. Vidnet kunne mærke, at der blev udlagt tåregas. Vidnet gik op mod Runddelen, og idet han sammen med nogle andre rundede hjørnet af Nørrebrogade/Blågårdsgade, så han sig tilbage og bemærkede, at politiet var kommet ind på Nørrebrogade og befandt sig kort før Ravnsborggades udmunding i gaden.”

Lars Michael Reiff, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 275):

“at en hel del mennesker samlet gik op mod Nørrebrogade. Her så vidnet folk være i færd med at brække brosten op, og her lå væltede skurvogne nede ved Dr. Louises Bro. Der var tale om en opbygningsfase. Det virkede ikke organiseret, bl.a. fordi der var mange almindelige beboere fra Nørrebro og en del tilløbere på gaden. Også ved Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade blev der opført en barrikade, og han så, at der her blev spændt en wire over Nørrebrogade. På den anden side af barrikaden ved Stengade bemærkede han en civil politibil med tre personer. På Dr. Louises Bro holdt en patruljebil. Vidnet så på afstand, at uniformeret politi kom forbi barrikaden ved Dr. Louises Bro. der blev udlagt tåregas, og demonstranterne trak sig tilbage og løb ned ad henholdsvis Blågårdsgade og Fælledvej. Demonstranternes angreb mod politiet var ikke særlig voldsomt. En del af politikæden gik efter demonstranterne ned ad Blågårdsgade.”

- - - - -

Kommissionen lægger til grund, at politiet under fremrykningen ad Nørrebrogade er blevet mødt med en betydelig modstand, at demonstranterne har anvendt forskellige former for kasteskyts, herunder itubrækkede fliser og at beredskabsdeling D-5 anvendte så store mængder tåregas under fremrykningen ad Nørrebrogade, at delingen allerede et stykke tid inden ankomsten til Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade var udgået for tåregas. Kommissionen lægger endvidere til grund, at der i forbindelse med barrikaden på tværs af Nørrebrogade ved Fælledvej har været udspændt et antal stålwire [bilag XXXIII, side 5].

Indtil dette tidspunkt er der - efter det oplyste - hverken sårede polititjenestemænd eller demonstranter.

f. Vicepolitikommissær Erik Kristiansen (Monty)'s ankomst til Nørrebro med polititjenestemænd fra station 2 og station 4.

Monty var 18. maj om aftenen vagthavende på station 2 [St. Kongensgade Politistation]. Da Monty i politiets radio hørte, at det ulmede på Nørrebro, beordrede han 12 polititjenestemænd til at iføre sig indsatsdragt, hvorefter der i 2 gruppevogne kørtes til Panuminstituttet, hvor Montys styrke mødtes med en leder og 12 polititjenestemænd i 2 gruppevogne fra station 4 [Hørhusvej Politistation]. Efter at være ankommet til Nørrebro hørte Monty i radioen, at Blågårdsvagten er trængt.

Om det derefter passerede har Monty forklaret (retsbog side 179):
"De kørte med udrykning ned ad Fælledvej. Han befandt sig i den bagerste gruppevogn. Ved Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade blev de mødt af en barrikade, hvorfor de kørte baglæns til Skt. Hans Torv, hvor alle sad af [ca. 23.30]. Nu blev det muligt at enkadrere de to enheder, og han blev delingsfører, mens lederen af grupperne fra station 4 blev halvdelingsfører. Det hele var gået så stærkt, at de ikke var blevet tildelt noget delingskaldenummer, hvorfor han valgte at give delingen den betegnelse, som han gik under, nemlig "Monty". Delingen gik hurtig frem ad Fælledvej mod Nørrebrogade, idet der stadig var hensynet til kollegerne i Blågårdsvagten. På vej ned ad Fælledvej gik han hen til en flok unge for at se, om der var en særlig grund til at få dem til at fjerne sig. Det lod det ikke til, men senere angreb formentlig personer fra flokken kæden bagfra, så han en overgang var nødt til at vende en af sine grupper mod de pågældende. Da de var nået næsten frem til barrikaden, blev der smidt en gasbombe, hvorefter barrikaden kunne indtages. Han lod de to grupper fra station 4 tage opstilling med retning mod Runddelen, mens hans egne grupper fik front mod Skt. Hans Torv."

Forinden skudafgivelserne på Fælledvej fandt sted, befandt - foruden beredskabsdeling D-5 - Montys deling sig således ved Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade.

Baggrunden for delingens fremrykning til Nørrebrogade var ønsket om at undsætte politivagten i Blågårdsgade og formentlig tillige at lette trykket på beredskabsdeling D-1. Set i lyset af de senere 18. - 19. maj 1993 indtrufne begivenheder på Fælledvej og Skt. Hans Torv, og demonstranternes stenkast, bemærker kommissionen, at det havde været muligt for Montys deling på dette tidspunkt at forblive ved og kontrollere Skt. Hans Torv med de bunker af brosten, der fandtes dér.

g. Uropatroljens ankomst til Nørrebro og dens indledningsvise indsættelse på Fælledvej.

Vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen var 18. maj 1993 vagthavende i uropatroljen, og politiinspektør Kurt Hansen i KSN gav ordre til, at patruljen skulle indsættes på Nørrebro. På Nørrebro traf Jens Anker Kristensen områdelederen, vicepolitikommissær Leo Lerke, på Nørrebrogade ved Fælledvej.

Sammen med Jens Anker Kristensen ankom en gruppe af uropatroljens medlemmer til Nørrebro. En del betjente fra patruljen var i forvejen til stede på Nørrebro.

Det var uropatroljens opgave at observere og melde og så vidt muligt foretage anholdelser.

Uropatroljens medlemmer var i civil, og alle patruljens medlemmer var udstyret med radio.

Som følge af, at en melding fra beredskabsdeling D-2 [kl. 00.20 - bilag XXXIII, side 59], der opholdt sig ved Blegdamsvejs udmundning i Skt. Hans Torv, var blevet opfattet som en knibemelding, søgte en del af uropatroljens medlemmer op ad Fælledvej mod Skt. Hans Torv.

Om uropatroljens indsats ved og omkring Fælledvej og om uropatroljens opgaver i almindelighed er der bl.a. afgivet følgende forklaringer:

Politiassistent J.B. Kraul har forklaret (retsbog side 49):

“Som urobetjent udfører man de opgaver, der forventes løst af urobetjente. Urobetjentens opgave går bl.a. ud på at observere og eventuelt foretage anholdelser. Urobetjente er lettere til bånd end kollegaen i indsatsdragt.”

Politiassistent Bodil Schmidt Gravesen har forklaret (retsbog side 61-62):

“hun var i uropatroljen den 18. maj 1993. Så vidt hun ved, blev der givet ordre til indsats på Nørrebro foranlediget af en opringning fra HS. I indsatsen deltog 7 andre kolleger, heriblandt lederen, vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen. Indsatsen krævede ikke nærmere ordre, idet der ikke var tvivl om den opgave, der skulle løses, nemlig at observere og anholde eventuelle urostiftere. De ventede, indtil der blev givet ordre til at trække op ad Fælledvej, hvor der var “seriøs larm og uro”. Hun gik langs venstre husmur for at søge ly for kasteskyts. De uniformerede kolleger dækkede hele gaden, og vidnet tror, at de var nået frem til den gamle brandstation. Et par af hendes kolleger fik fat i en anholdt og gik med ham tilbage mod Nørrebrogade, hvorfor hun standsede lidt op. Hun befandt sig sammen med Ole Hansen og Michael Bodholdt ca. 5 meter bag kæden. Der blev kastet ufattelig meget, bl.a. med jernstænger, og mange kolleger faldt. Vidnet havde radio, men kunne på grund af larmen næsten ikke høre noget. Hun havde ingen øresnegl. Hun måtte ikke selv sende meldinger over radioen. Det gør ledelsen i almindelighed, men hun bemærkede, at Flemming Andersen også benyttede radioen. Hun var ikke på noget tidspunkt foran kæden ved Skt. Hans Torv. Hun stod hele tiden bag kæden, men kunne dog se, at demonstranter foran kæden brød sten op. Vidnet har ikke set kolleger være foran kæden.”

Politiassistent Ole Hansen har forklaret (retsbog side 66-67):

“at han den 18. maj 1993 var i uropatroljen. Han blev sammen med 5-6 andre kolleger indsat på Nørrebro under ledelse af Jens Anker Kristensen. De fik at vide, at der var optræk til ballade på Nørrebro. Lederen har formentlig haft

kontakt med områdelederen. Vidnet befandt sig ud for Fælledvej sammen med kollegerne, og der var i hvert fald en gruppe kolleger i indsatsdragt linet op over Nørrebrogade. Der var måske også andre civile kolleger fra station 1. Det var upåkrævet med egentlige ordrer, idet opgaven for urobetjentene altid består i at observere og anholde eventuelle urostiftere. Sammen med sine kolleger og andre civile kolleger opholdt han sig hele tiden bag kæden. Han befandt sig til venstre i gaden. Han så ikke civile foran kæden, hvilket heller ikke ville have været muligt på grund af kæden. Såfremt der havde været civile kolleger foran kæden, og disse var søgt bag kæden, ville han have kunnet se, at kæden åbnede sig for at lade dem slippe igennem.”

Politiassistent Michael Bodholdt har forklaret (retsbog side 69):

“at han den 18. maj 1993 var i uropatruljen. Han kom senere end sine kolleger ud på Nørrebro. Inden der var givet ordre til udrykning, havde de fået at vide, at deres indsats gik ud på at hjælpe kolleger. Da han alene ankom til Nørrebro, befandt hans kolleger sig halvt nede ad Fælledvej bag en politikæde.”

Kåre Bluitgen, der som free-lance journalist allerede i maj 1993 havde nedskrevet sin oplevelse af begivenhederne, og som fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 146-148):

“Vidnet gik op til Fælledvej Det varede et stykke tid før politikæden også nåede op til Fælledvej. Han hørte, at der blev talt om urobetjente, og han mener, at der i det samme kom urobetjente løbende fra Skt. Hans Torv. De var meget ophidsede og kontaktede en uniformeret delingsfører. Vidnet stod op og ned ad en delingsfører og hørte denne sige i sin walkie talkie, at han ville have urobetjentene foran kæden. Radioen var skruet op, og han hørte, at de nægtede at adlyde ordren. Vidnet så ikke urobetjente foran kæden. Det skete på et tidspunkt, hvor en urobetjent havde sat sig på den anholdte demonstrant. Da demonstranten kom på benene, blev han slået med en knippel i ryggen, uanset han efter vidnets opfattelse ikke havde modsat sig anholdelse. En kvindelig urobetjent slog ganske hårdt på en fotograf. Vidnet ved ikke hvorfor. Urobetjentene var meget aggressive og opdannede de uniformerede kolleger, der indtog deres pladser i kæden. Han hørte dem sige: “Hvad tror I, I får jeres penge for”. Det lod ikke til, at delingsføreren greb ind over for urobetjentene. De uniformerede betjente rettede sig ikke efter urobetjentenes opfordringer. Han så ikke urobetjente fysisk skubbe til de uniformerede kolleger. Han tog opstilling i en dør på hjørnet af Fælledvej/Skt. Hans Torv, og herfra iagttog han mandlige urobetjente, navnlig to, være meget aktive med at kaste sten retur mod demonstranterne, selv om demonstranternes stenregn var aftaget betydeligt. Det stod på ret længe, og de anvendte flisestykker, der kunne kastes længere end f.eks. brosten. Vidnet har ikke hørt, at der blev givet ordre til stenkast, men han hørte urobetjentene tale indbyrdes om at kaste sten. En af dem var især ophidset. Det skete på et tidspunkt, hvor politiet efter hans opfattelse ikke var i overhængende fare. Mens han opholdt sig i døråbningen, hørte han, at der blev skudt. Han hørte ingen advarsler og kunne fra sin position ikke se politikæden.”

Politiassistent Michael Høstergaard har forklaret (retsbog side 151):

“at han den 18. maj 1993 opholdt sig i uropatruljens afdeling på Politigården, da han sammen med seks kolleger blev sendt til Nørrebro. De gik over Dr. Louises Bro og nåede ret hurtigt op til Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade, hvor der godt kan have sluttet sig flere kolleger i civil til gruppen. Han mener, at der på et tidspunkt var kontakt til Leo Lerke. Jens Anker Kristensen var der, og han husker ikke noget om, hvad der blev talt om. Deres opgave blev ikke formuleret. Urobetjentenes opgave er i almindelighed at observere og melde, og hvis det er muligt, foretage anholdelser. På vej op ad Nørrebrogade anholdt et par af hans kolleger fra uropatruljen en autonom, der kastede sten mod politiet.”

Politiassistent Kristian Berg Lisby har forklaret (retsbog 154):

“at han mener, at Jens Anker Kristensen fik melding om uro på Nørrebro, mens vidnet sammen med en række kolleger befandt sig i uropatruljens afdeling på Politigården. Han husker ikke, om Jens Anker Kristensen på det tidspunkt eller senere udstedte særlige ordre. Som urobetjent har man til opgave at udpege personer, der begår forbrydelser mod politi og andre og så vidt mulig anholde de pågældende. For at undgå at alle melder tilbage, er enkelte af patruljens medlemmer udset til at komme med meldinger. To kolleger foretog en anholdelse.”

Politiassistent Flemming Andersen har forklaret (retsbog side 164):

“Urobetjentene stiller sig så tæt som muligt på de uniformerede kolleger dels for at signalere, at de er der og er venner, dels for at få beskyttelse. Ofte tager urobetjentene ligesom fat i tøjet på den uniformerede kollega for at markere, at de er lige bag ved dem.”

Vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen har forklaret (retsbog side 167-169):

“Da han ankom til Nørrebro, traf han Leo Lerke, der befandt sig på Nørrebrogade et sted mellem Blågårdsgade og Fælledvej Vidnet talte kort med Lerke og hørte allerede i indledningen af samtalen, formentlig over Lerkes radio, at der blev sagt, at en deling var i knibe på Skt. Hans Torv. Enhver politibetjent ved, at der skal reageres øjeblikkeligt på en knibemelding, der er den alvorligste alarmmelding. Lerke reagerede straks på meldingen og vidnet drøftede ikke med ham de ordrer, som vidnet havde modtaget i KSN. Vidnet sagde til Lerke, at den deling, der stod ved Fælledvej, måtte sendes fremad. Delingen havde front med Skt. Hans Torv, og uropatruljen stillede sig hen til delingen. Forinden mødet med Lerke, deltog vidnet i en anholdelse, men han husker ikke nærmere herfra, og om det fandt sted sammen med en kollega fra patruljen. Flemming Andersen og andre patruljemedlemmer var søgt op ad Fælledvej. Alle patruljens medlemmer havde radio. Flemming Andersen meldte over radioen, og vidnet vil tro, at han modtog situationsmeldinger. Efter at have afsluttet politiforretningen på Nørrebrogade, stillede vidnet sig i første omgang hen til delingen, der stod ud for Fælledvej ved Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade, men da den blev stående, løb han forbi kæden og fandt et stykke oppe ad Fælledvej på vejens venstre side. Flemming Andersen står i et indhak sammen med et antal kolleger fra patruljen. Der var mange mennesker på gaden. Der var ingen demonstranter i umiddelbar nærhed af gruppen, men han bemærkede megen aktivitet oppe på Skt. Hans

Torv. Han så ikke, om der var konfrontation mellem politi og demonstranter. På et tidspunkt kom demonstranterne ned mod Nørrebrogade. De holdt sig fortrinsvis på den side af Fælledvej, hvor den gamle brandstation er beliggende. Flemming Andersen meldte herom til KSN [kl. 00.18]. Vidnet fandt det bedst at forblive i indhaket af hensyn til patruljens egen sikkerhed, og idet han jo vidste, at politikæden nede ved Nørrebrogade skulle fremad. Han så demonstranterne få tilskuere til at løbe foran sig. På et tidspunkt blev det klart, at demonstranterne havde kigget dem ud, hvorpå de blev angrebet. De havde ikke fjernet sig fra deres placering i indhaket og havde ikke givet anledning til, at der skulle opstå konfrontation mellem demonstranterne og patruljen. Vidnet vidste eller har i hvert fald i forbindelse med senere afhøringer fået at vide, at der befandt sig en anden civil patrulje længere fremme. Om radiokommunikationen forklarer vidnet, at radiobilledet ikke var det sædvanlige. Hans radio "stod lejlighedsvis af" på grund af overbelastning. Det ytrede sig ved, at den enten var helt tavs eller blot hylede. Den aften hørte vidnet ikke, at "Monty" fik besked om at afvente fremrykning. Vidnet husker, at Flemming Andersen afgav situationsmeldinger men ikke nærmere karakteren heraf. Da det gik op for ham, at politikæden stod "bomstille", meldte han over radioen og forevist afskrift af båndoptagelser fra KSN, bilag XXXIII, side 62, bekræfter han, at det er hans melding. Det var ikke en knibemelding. Meldingen skulle opfattes som et ærgerligt udbrud ["så er vi angrebet midt på Fælledvej, så nu må der "kraftknuseme" komme hjælp frem" - kl. 00.25]. Han husker ikke, om han har hørt, hvordan KSN opfattede og gengav meldingen. [KSN opfatter denne melding som en knibemelding: "og så er U2 i knibe midt på Fælledvej"] Straks efter denne melding, løb de ud af deres dækning og ned mod Nørrebrogade. I og med at de var opdagede, kunne de ikke udrette mere. De var i stand til at klare sig ud af situationen ved egen hjælp."

Kenneth Nielsen har forklaret (retsbog side 231-233):

"at han har været ansat i politiet og var den 18. og 19. maj 1993 tjenestegørende politiassistent på Nørrebro. at han i maj 1993 var ansat i uropatruljen. Den 18. maj kørte han sammen med kolleger fra Politigården til Nørrebro. Forinden var de i kommandostationen, hvor patruljens leder, Jens Anker Kristensen, talte med Kurt Hansen. Vidnet [der opholdt sig halvvejs oppe ad Fælledvej] kunne ikke høre, hvad de talte om. Patruljen skulle ud at observere. Han mener, at Jens Anker Kristensen sagde til patruljen, at den skulle frem og observere. Vidnet husker ikke, om der på det tidspunkt blev talt om at foretage anholdelser. Vidnet husker, at han afsøgte et par baggårde og nogle passager, der går fra Fælledvej. Klokkeren var måske 22-22.30. [Tidspunktet må bero på en erindringsforskydning.] Der var uniformerede kolleger bag vidnet, som stod i grupper nede ved Nørrebrogade, og vidnet så ikke andre civile patruljer."

- - - - -

Kommissionen lægger til grund, at uropatruljen under sin indsættelse på Nørrebro har handlet i overensstemmelse med sine sædvanlige opgaver - at observere, melde og eventuelt foretage anholdelser - og at uropatruljen under sit ophold på Fælledvej har afgivet en melding, der mod afsenderens intentioner af KSN er blevet opfattet som en knibemelding.

Det har været anført, at uropatruljen har været med til at fremprovokere begivenhedernes alvorlige forløb. Kommissionen har ikke grundlag for at antage, at dette var tilfældet. Der henvises i øvrigt til det på side 292 anførte.

Med hensyn til spørgsmålet om stenkast fra urobetjentene henvises til side 192 nedenfor.

h. Civilpatrulje C-15 fra station 1's ankomst til Nørrebro og dens indledningsvise indsættelse på Fælledvej.

Med henblik på at observere og melde var endvidere på Fælledvej indsat en civilpatrulje fra station 1. Patruljen fik tildelt radiokaldesignalet Charley 15, og som ovenfor anført var patruljen i civil og således ikke iført indsatsdragt. Patruljen ankom over Dr. Louises Bro til Nørrebro.

Om civilpatruljens indledningsvise indsats er bl.a. afgivet følgende forklaringer:

Politiassistent Torben Mathiasen har forklaret (retsbog side 281-282):

“Vidnet og 4 kolleger, heraf 2 kvindelige, alle fra station 1, gik op ad Fælledvej som en Charley-patrulje. Vidnet havde radio, og kaldesignalet var Charley 15. Der var ingen uniformerede kolleger at se foran patruljen. Fra Nørrebrogade kunne vidnet se demonstranter i arbejde oppe på torvet. Patruljen gik i højre side af Fælledvej, der på det første stykke var rolig. Vidnet mener ikke, at han bemærkede kolleger fra uropatruljen. På torvet og et stykke ned ad Fælledvej var der en masse mennesker [ca. kl. 0015], og de så ud til at være i gang med at bygge barrikade og indsamle kasteskyts. Da patruljen var et godt stykke fra demonstranterne, blev den opdaget. Demonstranterne løb mod patruljen og kastede brosten, der trillede ind mellem benene på patruljemedlemmerne. Som følge heraf trak de sig tilbage mod Nørrebrogade.”

Politiassistent Allan Nielsen har forklaret (retsbog side 296-297):

“Der var nok i alt 4-6 kolleger fra station 1 som civilpatrulje, og vidnet fulgtes nu med Willy Christensen. Vidnet var mange steder og afpatruljerede bl.a. gårde. Han mener, at han agerede på eget initiativ. Politikæden var nået forbi Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade, og på et tidspunkt fik vidnet af Lærke besked på at gå op ad Fælledvej for at observere. På et tidspunkt trak vidnet sig ned ad Fælledvej, og samtidig blev der kastet sten efter ham af aktivister, der forfulgte ham. Kollegerne fra uropatruljen befandt sig bag ved vidnet, men foran de uniformerede kolleger. Vidnet formoder, at de også var blevet kigget ud. Vidnet gik baglæns for ikke at vende ryggen til forfølgerne. Vidnet ved ikke, om der blev sendt knibemeldinger fra uropatruljen, eller om Torben Mathiasen sendte en knibemelding. Vidnet følte sig ikke tryk, og såfremt han havde haft en radio, ville han have sendt en knibemelding. Foreholdt sin forklaring om, at han ikke har opfattet sig som værende i “knibe” på Fælledvej, er det i dag vidnets opfattelse, at han var i knibe. Det lykkedes vidnet at komme ind bag kæden.”

- - - - -

Kommissionen konstaterer, at civilpatrulje C-15 har observeret og meldt, således som pålagt, og at civilpatruljen ikke har haft afgørende indflydelse på udviklingen af de efterfølgende begivenheder.

Kommissionen finder ikke grundlag for at antage, at civilpatrulje C-15 har medvirket til at fremprovokere begivenhedernes alvorlige forløb. Der henvises i øvrigt til den på side 292 anførte.

i. Fremrykningen ad Fælledvej, skudafgivelserne på Fælledvej og råbet "skyd efter benene".

Som redegjort for i afsnit e. og i afsnit f. ovenfor befandt beredskabsafdeling D-5 under ledelse af vicepolitikommissær Poul Dinesen sig ved Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade, hvor også Montys deling befandt sig inden fremrykningen ad Fælledvej mod Skt. Hans Torv blev igangsat.

Endvidere befandt sig sammesteds vicepolitikommissær Leo Lerke, der var områdeleder, og således foresat for såvel vicepolitikommissær Poul Dinesen som Monty.

Såvel Leo Lerke som Poul Dinesen og Monty var klare over, at beredskabsafdeling D-5 var løbet tør for tåregas på dette tidspunkt. Som det fremgår af chefpolitiinspektør Einer Linds udaterede Redegørelse til Rigsadvokaten (bilag 2a nr. 8), af vicepolitikommissær Poul Dinesens forklaring (retsbog side 188) og af vicepolitikommissær Leo Lerkens forklaring (retsbog side 331-332) går beredskabsdeling D-5's anmodning om yderligere tåregas kl. 23.25 tabt, og KSN modtager ikke anmodning om levering af tåregas før kl. 23.52.

Årsagen til, at fremrykningen ad Fælledvej mod Skt. Hans Torv iværksættes, er, at de af beredskabsafdeling D-2, der befandt sig ved Blegdamsvejs indmunding i Skt. Hans Torv, og af uropatroljen, der befandt sig på Fælledvej, afgivne meldinger opfattes som knibemeldinger, der efter den praksis, der i hvert fald var gældende 18.-19. maj 1993, krævede øjeblikkelig indsats af alle politistyrker i nærheden med henblik på at komme til undsætning.

Om begivenhederne på Fælledvej er der bl.a. afgivet følgende forklaringer:

Politibetjent Michael Bentzen, der var gruppefører for en gruppe på 6 fra beredskabsafdelingen, har forklaret (retsbog side 26-28):

“Ved hjørnet Fælledvej/Nørrebrogade ryddede delingen en ny barrikade, hvilket gik forholdsvis let. Delingen opholdt sig ikke ret længe på hjørnet, idet der over radioen blev meldt “kollega i knibe” Som gruppefører var han udstyret med radio, og han mener, at meldingen drejede sig om kolleger fra uropatroljen. Delingen blev beordret op ad Fælledvej i løb. Det væltede ind over delingen med sten, og for at holde deres pladser i kæden gjorde delingen naturligt holdt undervejs. Han så civile kolleger foran kæden, men han kan ikke sige, om de tilhørte uropatroljen. De kom kæden i møde, og det lykkedes dem at komme ind bag kæden. Han har ingen erindring om anvendelse af gas

på Fælledvej. Han så kolleger blive ramt, og selv måtte han på et tidspunkt hjælpe en kollega tilbage til opsamling, hvorefter han returnerede til sin plads i kæden. Vidnet erindrer ikke, om der befandt sig kolleger foran kæden. Poul Dinesen beordrede over megafonen, at pistolerne eller våben, han husker ikke ordvalget, skulle trækkes. Ordren blev, som de er uddannet til, gentaget i kæden. Der lå på det tidspunkt kolleger på jorden enten i kæden eller bag kæden. Forinden denne ordre havde Dinesen i megafon råbt til mængden, at man skulle trække sig tilbage, ellers ville der blive affyret varselsskud. Efter at pistolerne var trukket, gav Dinesen ordre til afskydning af varselsskud. Også denne ordre blev gentaget i kæden. Han så kolleger afgive ikke-sigtede skud op i luften. Han husker ikke, hvor mange han så skyde. Han skød selv sådanne skud. 7 i alt talte han op efterfølgende, da han var blevet kørt på hospitalet. Skuddene blev afgivet lodret op i luften, bortset fra det sidste, der gik mere vandret, idet han samtidig blev ramt af en sten på sit visir, hvilket bevirkede, at han i nogen grad mistede balancen, således at han bevægede kroppen lidt bagover samtidig med, at hans arm gik en smule nedad fra lodret. Afgivelsen af skud på Fælledvej oplevede han som én skudepisode. Det var først på vej op ad Fælledvej, at vidnet ved sig selv tænkte, at det, der foregik, var planlagt, og at politiet var havnet i en fælde. På Fælledvej var der en stor menneskemængde. Som han husker det, var der mere end 100. Når demonstranterne kastede sten mod kæden, løb de frem, hvorefter de, der havde kastet, vendte om, hvorpå der kom nye stenkastere. Dette gentog sig så at sige i bølger. Han husker, at meldingen om: "Kollega i knibe" lød panisk, og den blev afgivet af en kollega, der kunne være fra uropatruljen eventuelt under angivelse af kodenavn. Vidnet gik ud fra, at Dinesen kommanderede delingen frem, fordi han over radioen havde hørt samme alarm."

Politiassistent Ebbe Jakobsen, der var gruppefører i beredskabsafdelingen, har forklaret (retsbog side 38):

"Da han befandt sig næsten ud for den gamle brandstation på Fælledvej, blev han ramt på venstre fod og faldt ned og kom til at hvile på sit skjold. Samtidig rykkede kæden et par skridt tilbage, hvorfor han uden beskyttelse af sit skjold befandt sig foran kæden. Mens han lå ned, bemærkede han en skikkelse komme imod sig, og han fik en brosten i ryggen, der lammede det meste af kroppen. Vidnet følte sig i livsfare. Mens han lå ned, blev der afgivet skud. Han hørte det som "klik, klik, klik", og han oplevede det som én skudepisode. Der blev skudt op i luften. Vidnet har ikke hørt eventuelle advarsler til mængden eller ordre om at trække våben eller ordre om at skyde. Han har således heller ikke hørt, om der skulle være givet ordre til at skyde efter benene. Han så ikke kolleger kaste med sten. Vidnet blev trukket ned til Nørrebrogade, hvor der befandt sig omkring 20 andre kolleger, der var chokerede og ilde tilredt."

Politiassistent Jan Bøgeskov Jensen, der var tjenestegørende på station 1, har forklaret (retsbog side 45-46):

"Da han var omtrent ud for den gamle politistation, blev han ramt på højre lår og i hovedet og faldt om. Han lå enten lige i kæden eller lidt foran den. Såfremt kæden ikke var gået frem, ville han have været ubeskyttet. Han tænkte ikke umiddelbart herover og var ikke bange. Mens han lå ned, og det er ikke

muligt at sige hvornår, hørte han en lyd, som mindede om gammeldags eneøres kinesere, der fyres af, han så op, men hans syn var indsnævret. Han så uniformerede kolleger skyde op i luften. Han hørte de gentagne skud som én skudafgivelse. Han er ikke i stand til at sige noget om den tidsmæssige udstrækning af skydningen. Vidnet hørte ingen ordre om skudafgivelse eller advarselsråb til mængden. Vidnet er ikke klar over, om der lå andre sårede kolleger på gaden, eller om der var kolleger i fare på det tidspunkt, da der blev skudt. Vidnet så ikke kolleger kaste sten endsige hørte, at der blev givet ordre hertil. For en kort stund lykkedes det ham at følge med kæden tilbage, men ret hurtigt trak kolleger ham ud af kæden og hjalp ham ned mod Nørrebrogade.”

Politiassistent Knud Gramstrup Lauridsen, der var tjenestegørende på station 2, har forklaret (retsbog side 53-54):

“Han var med i den del af kæden, der var længst fremme i forhold til den øvrige del af kæden, hvorfor det gav sig selv af hensyn til forsøget på kædeformationens opretholdelse, at de måtte trække sig tilbage. Vidnet blev ramt flere gange, da han nåede frem til torvet, bl.a. fordi der var opstået huller i kæden. Da den trak sig tilbage, gik han to gange lidt ud af kæden for at sunde sig. Der lå på det tidspunkt tilskadekomne kolleger foran kæden. Hans gruppefører gav ham nu ordre til at gå helt ud af kæden, og civile kolleger hjalp ham ned mod Nørrebrogade. Forinden hørte han en lyd, der mindede ham om, når enøres kinesere bliver skudt af. Han så hen på kollegerne og så dem skyde. Han havde ikke hørt ordre til at skyde eller advarselsråb. Både kolleger i kæden og civile kolleger bag kæden skød. En kollega, der stod ud for vidnet, skød direkte op i luften. Han kan ikke udtale sig om antallet af skydende, men der var en del. Den salve, han overværede, varede ganske kort tid, og han fornemmede det som ét forløb. Vidnet har ikke hørt, at der blev råbt: “Skyd efter benene”. Vidnet havde forventet, at demonstranterne ville løbe væk, men det var ikke tilfældet. I betragtning af at han ville have haft svært ved at bevæge sig med en knust knogle i foden, og at han befandt sig kun 25 meter bag kæden, syntes han ikke, at situationen var rar, såfremt kæden ikke kunne holde stand. Da der blev skudt, lå der faldne kolleger i kæden. Han husker, at der blev kastet en håndgasbombe, inden han nåede frem til torvet. Den blev returneret af demonstranterne for igen at blive kastet frem af politiet mod demonstranterne. Bomben havde ikke nogen synderlig virkning.”

Politiassistent Jan Christensen fra beredskabsafdelingen har forklaret (retsbog side 57-58):

“Modstanden var så voldsom, at fremrykningen gik i stå, og “rigtig mange” kolleger kom til skade. Når demonstranterne kastede deres skyts mod kæden var de kun 7-10 meter fra denne. Vidnet bemærkede kolleger fra uropatruljen, som det var lykkedes at komme ind bag kæden. Vidnet ved ikke, om der var tilskadekomne kolleger foran kæden. Vidnet hørte ikke, at der blev givet ordre til at skyde eller advarsler til mængden. Hvis han havde hørt en skydeordre, ville han selv have trukket sin pistol. Imidlertid hørte han, at der blev afgivet skud, og han så kolleger ved siden af sig skyde. De var uniformerede og afgav ikke-sigtede skud lodret op i luften. Når der blev skudt, hang det formentlig sammen med, at sårede kolleger, der befandt sig bagved kæden, derved kunne bringes i sikkerhed. Han antager, at det varede 10-15 sekunder, hvorefter skydningen ophørte. Han oplevede det som én skudepisode. Skydningen

medførte, at demonstranterne trak sig en kende tilbage, og det virkede, som om der var et ophold af ca. ½ minuts varighed. Vidnet hørte ikke noget udsagn om at "skyde efter benene". Vidnet husker ikke, om der herpå blev udlagt gas. På trods af massiv modstand lod det sig gøre, at delingen nåede frem til forkanten af torvet. Det var svært at holde kæden. Selv befandt han sig på højre fløj. Vidnet hørte, at der blev givet ordre til at trække pistolerne, hvilket han gjorde. Han mener, at der også blev givet en form for advarsel til mængden. Da hans sidemænd både til højre og venstre faldt med 10 sekunders mellemrum, og der samtidig kom flere demonstranter mod ham, heraf en med et jernspyd i hånden, og de var knap 4-5 meter fra ham, afgav han uden ordre og således på eget initiativ to varselsskud, der affyres op i luften. Det fik demonstranterne til at trække sig tilbage, og kolleger nåede frem til ham, ligesom andre hjalp de faldne kolleger bagud. Herefter kom han frem til et sted på Guldbergsgade, og det stilnede nu så småt af."

Politiassistent Bodil Schmidt Gravesen, der gjorde tjeneste i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 63):

"Mens hun befandt sig sammen med den sårede kollega ca. 50 meter bag kæden, hørte hun knald og vendte hovedet mod kæden, hvor hun så kolleger afgive varselsskud skråt op i luften. Det varede få sekunder, og hun oplevede det som én samlet skudafgivelse. Hun hæftede sig ved lyden af pistolskud og ikke ved, hvem der skød, om det var civile eller uniformerede. Pistolskuddene blev afgivet, efter at der var blevet udlagt gas, som hun kunne lugte, idet vinden bar i den forkerte retning. Efter at have hjulpet kollegaen tilbage, placerede hun sig midt på gaden nogle meter bag kæden, som hun fornemmede var kommet lidt fremad. Vidnet har ikke senere hørt lyden af skud."

Politiassistent Ole Hansen, der gjorde tjeneste i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 68):

"Da han kom ud fra baggården, var situationen uforandret, og han tog opstilling ude i venstre side af kæden. Han ved ikke, hvem der var leder af kæden. Ikke ret lang tid derefter hørte han, at der blev råbt: "Der må skydes". Han hørte råbet, fordi det blev gentaget i kæden. Han hørte herpå skydning og så både civile og uniformerede rette pistolerne op i luften. Eftersom han stod bag kæden, var det umuligt for ham at se, om der blev affyret sigtede skud. Selv afgav han 2 skud næste lodret op i luften. De uniformerede kolleger var "rigtig meget" i knibe. Dels var der mange faldne, dels var beskydningen af de øvrige meget voldsom. "De var i meget alvorlig fare". Han opfattede skydningen som én sammenhængende episode. Vidnet hørte ikke noget udsagn om "at skyde efter benene". Skydningen betød, at kæden fik lidt luft og muliggjorde, at nogle tilskadekomne kolleger kunne trækkes ud af kæden og bringes bagud. Selv hjalp han med til at få en kollega ud og ned ad Fælledvej."

Janne Jacobsen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed midt på Fælledvej, har forklaret (retsbog side 83-84):

"Fra sin lejlighed kunne hun se både ned til Nørrebrogade og op til Skt. Hans Torv. På et tidspunkt hørte og så hun flere og flere mennesker nede på gaden, og der blev i hvert fald trukket én skurvogn, der var placeret på Fælledvej i forbindelse med noget byggearbejde, ud på gaden. Ved Skt. Hans Torv virkede det, som om man vidste, hvad der skulle foregå. Det lå generelt i luften, at der

skulle være konfrontation med politiet. Da politiet dukkede op, tænkte hun ved sig selv, at der ikke var mange betjente i forhold til antallet af demonstranter, og at der var behov for flere betjente. Hun bemærkede en politikæde rykke ad Fælledvej fra Nørrebrogade mod Skt. Hans Torv og hørte, at der blev råbt, at gaden skulle ryddes. Politiet blev mødt med stenkast og kast med afspærringsspyd. Vidnet husker ikke, om der også blev kastet med glasstumper fra en container tilhørende en glarmester i stueetagen til nr. 13. Hendes daværende kæreste pegede civile betjente ud nede på gaden. De så ud til at ville have de uniformerede kolleger op mod torvet. En overgang befandt de sig foran politikæden. Efter at kæden var nået op til Fælledvejs udmunding i torvet, kunne hun ikke se de civile betjente. Vidnet så uniformerede betjente falde om. Hun kan ikke sige, hvor mange, og hun mener, at dem hun så falde, lå i kæden. De sårede blev samlet ud for hendes opgang. Der var i hvert fald 2-3 stykker. Hun hæftede sig især ved en, der blødte fra ansigtet. Vidnet holdt navnlig øje med, hvad der foregik oppe ved torvet. Da kæden var nået omtrent 2/3 frem ad Fælledvej lugtede hun tåregas. Gassen fik ikke ret mange demonstranter til at fortrække. De blev ved med at kaste med sten mod politiet. Lidt senere hørte hun smæld, og hun så mundingsglimt, der pegede op i luften. Det kom som spredte knald, og det gik meget hurtigt. Skudafgivelsen fandt sted, da kæden var ud for den gamle brandstation. Vidnet husker ikke at have hørt skydeordre. Da der blev skudt, var der betjente i kamp, som var i direkte fare. Efter vidnets opfattelse var det at skyde det eneste rigtige at gøre. Politiet havde ikke kunnet trække sig tilbage. Vidnet husker ikke, om skudafgivelsen havde nogen indvirkning på demonstranterne. Hun husker ikke i dag, om politiet kastede med sten, og hun mindes ikke at have set civile borgere, der var kommet til skade.”

Bjarne Carl Stech, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på hjørnet af Nørrebrogade/Ravnsborggade, har forklaret (retsbog side 91):

“Mens han opholdt sig i lejligheden, og på et tidspunkt, hvor der var faldet ro over Nørrebrogade, hørte han en lyd, der mindede om nytårsfyrværkeri. Han forestillede sig ikke, at der var tale om pistolskud. Vidnet oplevede det som ét intermezzo af omkring ét minuts varighed. Han har senere tænkt ved sig selv, at det ikke var overraskende, at det blev nødvendigt at skyde. Det ville ikke være kommet bag på ham, hvis det var sket allerede på Nørrebrogade.”

Tove Schrøder, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på Fælledvej ikke langt fra Nørrebrogade, har forklaret (retsbog side 94-95):

“Da kæden var oppe ved torvet, hørte hun skud. Hun troede, at det var enøres kinesere, der blev skudt af. Vidnet hørte et langt intermezzo og lidt efter et noget kortere. Der var et meget kort ophold imellem, og det hele varede vel i alt 3 minutter. Vidnet har ingen erindring om at have lagt mærke til sårede betjente, der blev hjulpet ned ad Fælledvej. Hun tænkte dengang, at politiet skulle have trukket sig tilbage. Hun havde ondt af de uniformerede betjente, som hun opfattede blev presset til at gå fremad af de civilklædte, der kastede med sten som før beskrevet. Hun så ikke de civile betjente skubbe til de uniformerede kolleger. Vidnet erindrer ikke at have set, hvad man kan kalde BZ’ere rende rundt med fyldte flasker eller dunke.”

Dag Pedersen, der havde taget opstilling midt på Skt. Hans Torv, har forklaret (retsbog side 98):

“Vidnet hørte på et tidspunkt mange skud. Skuddene kunne hidrøre fra fyrværkeriknald. Han hørte demonstranter råbe, at “de skyder med gummikugler”. Vidnet antog, at det var tilfældet. Vidnet så ikke mundingsglimt. Han hørte skydningen som noget sammenhængende. Vidnet har ikke hørt advarsler, og han har ikke hørt udsagn om “at skyde efter benene”.

Kim Aagesen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed midt på Fælledvej, har forklaret (retsbog side 109):

“på et tidspunkt opfangede han, at der blev sagt, at der manglede tåregas. Han så 2 måske 3 personer komme fra Nørrebrogade med en kasse og en taske. Den ene sagde, at de andre skulle vente lidt. Tasken blev åbnet, og vidnet mener, at der blev taget en geværlignende genstand frem. Kort efter mærkede vidnet tåregas i øjnene. Vidnet husker ikke at have set tåregasgranater. Vidnet hørte et fyrværkerilignende lyd, og han så mundingsglimt fra kæden. Der var 2 måske 3 salver med ophold imellem. Han hørte lyden, efter at han mærkede tåregassen, men han tør ikke sige, hvor længe efter.”

Peter Tudvad, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 110-111):

“Da kæden begyndte at gå fremad, befandt vidnet sig foran kæden, men da den efterhånden blev mødt massivt med stenkast, søgte han ind bag kæden. Da kæden og senere han selv var kommet forbi restaurant Barcelona, blev kæden trængt tilbage, og han tog selv opstilling i en port til nr. 19. Herfra kunne han se et ildskær oppe fra torvet, og det regnede med sten ned over politiet. Han var ikke i stand til at se de stenkastende demonstranter. Pludselig så han 5-6 personer komme løbende med pistoler, som de holdt i en vinkel på 45 grader. De havde retning mod kæden. På et tidspunkt noterede han noget anderledes, nemlig en lyd af knaldperler. Det skete, efter at de førnævnte personer havde passeret ham. De pågældende var meget ophidsede. Ud fra sin placering bemærkede han ikke andre civilklædte, som han kunne antage var betjente. Nogenlunde samtidig med lyden af knaldperler blev der afskudt tåregas, der på grund af vindretningen drev tilbage fra torvet mod Nørrebrogade. Vidnet er i tvivl om, hvorvidt der var næsten samtidighed mellem lyden af knaldperler og udlægningen af tåregas, men det var hans oplevelse, at det var tilfældet. Politikæden var på det pågældende tidspunkt i den grad under pres. Vidnet har ikke bemærket uniformerede betjente stå med trukne pistoler. Kæden befandt sig nok 20 meter fra ham. Vidnet har hørt råb, og han ville have bemærket, hvis råbene var gået ud på, at der skulle skydes, eller de havde indeholdt advarsler, eller såfremt råbene måtte sidestilles med udsagn om “at skyde efter benene”. Vidnet har ikke mulighed for at bedømme, om der har været tale om én eller to salver.”

Hans-Kristian Bak-Hansen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på Skt. Hans Torv, har forklaret (retsbog side 121):

“senere blev demonstranternes aktivitet koncentreret om Fælledvej. De kastede “usigelig” mange sten i retning ad Nørrebrogade. Efter nogen tids intens stenkastning, hørte han 80 skud affyret i sammenhæng. Det varede højst et par

minutter. Han var klar over, at det var skud, for han så aktivister falde om. Han så en aktivist, der var såret i armen, og han vurderede det som et skudsår. Andre blev båret væk, og de så ikke ud til at være ved bevidsthed. Vidnet har ikke hørt skudordre eller advarsler.”

Christian Ottesen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på Skt. Hans Torv, har forklaret (retsbog side 125-126):

“Samtidig kom larmen fra Fælledvej nærmere, og han så på et tidspunkt ryggen af en politikæde, der kom baglæns fra Nørrebrogade. Vidnet kan se omtrent ned til Politimuseet. Han så kædeformationen gå i opløsning. Han vil tro, at der var 20 betjente. Kæden blev reorganiseret og havde herefter front mod torvet. Vidnet kunne ikke se, hvordan der blev kastet mod kæden fra Nørrebrogade, men han er ikke i tvivl om, at der blev kastet mod politiet. Vidnet tænkte ved sig selv, at politiet nu var i en vanskelig situation, idet de blev angrebet fra to sider. Der blev kastet “mange tons” brosten fra torvet mod politiet. Demonstranterne havde “styr over tingene”, og der blev på samme tid kastet både højt og lavt. Der faldt betjente, og han så dem blive hjulpet ind bag kollegers beskyttelsesskjolde. Det føltes, at det varede hele natten, selv om det måske kun tog en time. Vidnet hørte råb om, at “der bliver skudt”, og der var en demonstrant i Guldbergsgade, der faldt om. Lyden af skud registrerede han som én salve. Vidnet har ikke hørt, at der blev givet ordre til at skyde eller udsagn om “at skyde efter benene”. Han har heller ikke hørt advarsler til mængden. Efter skudafgivelsen lød demonstranternes råb mere panisk.”

Anders Lassen, der som TV-journalist med et reportagehold fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 140-141):

“De skyndte sig nu tilbage til Nørrebrogade og nåede frem til Fælledvej, samtidig med at den derværende politikæde begyndte at gå op ad Fælledvej mod Skt. Hans Torv. Han opfattede, at fremrykningen skulle gå hurtigt. Han fulgte med reportageholdet efter kæden og holdt sig som ansvarlig for de andres sikkerhed omkring 75 m bag kæden. Da den nåede op til den gamle brandstation, blev den for alvor mødt af massiv modstand. Der herskede en usædvanlig hadsk stemning. Beboere i gaden råbte ad betjentene ud af vinduerne. Det virkede som, at politiet var nervøs for at blive angrebet bagfra Det forekom vidnet vanvittigt, at politiet rykkede frem mod torvet, for betjentene var i et betydeligt mindretal i forhold til de stenkastende demonstranter. Fra politiets radiokommunikation vidste han, at der befandt sig mange andre politideling i området. Vidnet har ikke set betjente blive ramt eller betjente ligge i kæden, men han så sårede betjente blive hjulpet bagud til et sted nogenlunde ud for, hvor han befandt sig med reportageholdet. Vidnet har gentagne gange gennemset billedoptagelserne af dette forløb og er ikke på noget tidspunkt blevet opmærksom på billeder af sårede betjente liggende i kæden Der var under 10 sårede betjente. For ham at se havde politikæden godt kunnet trække sig tilbage uden at udsætte de sårede for fare. Kæden ville have været i stand til at få de sårede med bagud. Sådan som konfrontationen formede sig, var det hans opfattelse, at intensiteten i angrebene mod politiet faldt, når politiet havde været fremme og herpå trak sig tilbage, efter at være blevet beskudt med kasteskyts. Jo længere de fjernede sig fra Skt. Hans Torv, jo mere fjernede de sig fra demonstranternes lagre af sten.

Der lå kasteskyts på Fælledvej, der kunne genanvendes. Mens kæden stod næsten oppe ved torvet, hørte han en serie knaldende lyde. Han tænkte ved sig selv, at det var kinesere, der blev skudt af. Pludselig gik det op for ham, at det handlede om varselsskud. Han råbte til sin kameramand, og de nåede at få optaget nogenlunde halvdelen af skyderiet. Der lød en lang salve, som antageligt varede 10-15 sekunder. Efter en pause på 3-4 sekunder kom der en ny salve, der var kortere end den første. Vidnet så hverken mundingsglimt, krudtrøg eller våben. Vidnet har ikke hørt udsagn om "at skyde efter benene" eller advarsler til mængden. Vidnet måtte ræsonnere sig til, at der var blevet skudt. Det overraskede ham, at skyderiet tilsyneladende ingen særlig virkning havde. Vidnet er næsten sikker på, at der først efter skydningen kom en halv- eller heldeling i løb fra Nørrebrogade. De medbragte og udlagde gas. Det virkede nu som, at demonstranterne forsvandt væk fra Fælledvejs udmunding i torvet."

Kåre Bluitgen, der fulgte begivenhederne fra gaden, og som 26. maj 1993 havde udfærdiget en skriftlig redegørelse for sine iagttagelser, har forklaret (retsbog side 147-150):

"I det samme hørte han, at der blev skudt, og han så uniformerede betjente skyde op i luften, og at der kom gnister fra elektriske ledninger. Vidnet havde ikke forud hørt advarsler til mængden eller skydeordre, og han har ikke hørt udsagn om "at skyde efter benene". Der blev afgivet så mange skud, at han blev klar over, at det ikke drejede sig om affyring af tåregasgranater. Det virkede langvarigt. Han hørte en salve, som mindede ham om lyden af en sammenhængende kæde af kinesere, der bliver afskudt. Vidnet gik nu fri af kassevognen, og umiddelbart efter så han en betjent i knælende skydestilling. Den pågældende var i balance. Han så en anden gå ned i knæ. De fleste stod op, og fælles for de pågældende var, at de skød næsten vandret. Der var på det tidspunkt nok 10-12 betjente i kæden, idet et tilsvarende antal havde han set blive hjulpet bagud. I hvert fald en af disse havde han set vende tilbage. Han ved ikke, hvor mange skud den knælende betjent afgav. Vidnet kunne ikke se mundingsglimt eller røg. Vidnet så ikke demonstranter blive ramt, og det virkede ikke som, at demonstranterne reagerede på, at der blev skudt. Det forekom ham, at de i stedet for at blive bange, snarere blev mere aggressive. Vidnet så ikke civile betjente skyde, men han hørte, at de kom med private opfordringer til de uniformerede betjente om at skyde. Disse opfordringer havde han hørt allerede, inden der blev skudt, men opfordringerne blev mere grelle efter skydningen. Da der blev skudt, kunne vidnet ikke se, om der lå sårede betjente foran kæden. Sårede betjente, der var hjulpet tilbage mod Nørrebrogade, befandt sig næsten nede ved Nørrebrogade og var ikke i knibe eller udset som ofre for stenkast. Det er vidnets vurdering, at politikæden med lethed kunne være trukket væk fra Skt. Hans Torv ned mod Nørrebrogade. Vidnet forklarer supplerende om skudepisoden på Fælledvej, at der på det tidspunkt blev kastet mange sten mod politiet, og at det var noget af det voldsomste, han har oplevet. Da han så gnister fra ledningsnettet, befandt han sig længst væk fra kæden, vel nok 20 meter. Han kunne på den afstand ikke se, hvad der skete i kæden, og han kan ikke udelukke, at der lå betjente foran kæden. Da der senere blev skudt vandret, var kæden ikke snorlige, og han befandt sig noget tættere på kæden. Det var hans indtryk, at betjentene holdt hænderne i ro, da han hørte skud. Han har dækket mellem 20-30

konfrontationer mellem politi og BZ'ere, hvorfor han ikke er i tvivl om, når der er urobetjente til stede. De urobetjente, der har været omtalt, kunne imidlertid også være civile patruljer eller betjente fra efterretningstjenesten. Vidnet kunne ikke den aften med sikkerhed identificere civile betjente som urobetjente.”

Politiassistent Michael Høstergaard, der var tjenestegørende i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 152-153):

“Der blev kastet massivt med sten mod alle betjente i området, men i særdeleshed mod de uniformerede kolleger. Vidnet forsøgte at undgå at blive ramt og bevægede sig derfor en del. Han havde ikke forbindelse til politikæden, ligesom han ikke hjalp eller var med til at hjælpe uniformerede kolleger ud af kæden. Han så uniformerede kolleger og betjente i civil hjælpe sårede betjente. Eftersom nogle faldt og andre blev trukket bagud, opstod der huller i kæden, og han husker ikke, om der kom forstærkning fra Nørrebrogade. Ud fra den givne situation trak han af sig selv sin pistol og afgav et varselsskud skråt op i luften. Han så kolleger fra uropatruljen gøre det samme. når der [i oplysningsrapport af 19. maj 1993] står, at Jens Anker Kristensen bl.a. gav ordre til at skyde, så har Jens Anker Kristensen sagt dette. Da han skød, stod han vist stadigvæk et sted på den venstre halvdel af Fælledvej. Kort tid efter så han sine uniformerede kolleger skyde, og det var hans indtryk, at mange skød, og at der blev afgivet mange skud. De blev afgivet i en køre. Han husker ikke, om han har hørt, at der blev givet advarsler til mængden, eller om der blev givet ordre til skydning. Han har ikke hørt udsagn om “at skyde efter benene”. Skydningen havde ingen umiddelbar virkning. Han stod stadig med sin pistol i hånden, men han opgav videre brug af den, da det ikke var muligt at skyde uden at ramme foranstående kolleger. I stedet kastede han over en periode 5-10 flisestykker med sigte mod fronten af de autonome. Der lå sårede kolleger på gaden, og situationen var generel farlig for politiet, samtidig med at der var en række konkret farlige situationer, som han i dag ikke kan huske. Vidnet mener, at der blev råbt: “Returner stenene”. Han ved ikke, hvem der råbte, og han havde på det tidspunkt allerede kastet et par sten. Et par af kollegerne fra uropatruljen kastede også sten, men da det ikke var muligt i øvrigt at følge med i, hvad andre civile eller uniformerede kolleger foretog sig, ved han ikke, hvem der i øvrigt kastede. Stenkastene fik de autonome til at trække længere opad og ind på torvet. Omsider kom politikæden ind på torvet og dannede en kæde tværs over torvet fra Guldbergsgade til Skt. Hans Gade. Vidnet er ikke bekendt med, om der var kommet forstærkning til. På torvet kastede han ca. 10 sten. Det varede måske et par minutter. Han kastede, fordi kolleger, der lå ned i kæden, var i knibe. Han så ikke, om hans sten ramte. Han kastede stenene af egen drift. Herefter kom der “mere styr” over gemytterne. Kort tid efter at politiet var kommet ind på torvet, og inden han igen kastede med sten, hørte han, at der blev skudt. Skydningen var knap så voldsom som den på Fælledvej. Han husker ikke, om der blev givet skydeordre eller advarsler til mængden. Det er vidnets opfattelse, at han ikke på noget tidspunkt selv har hørt, at der blev givet ordre til at kaste med sten eller ordre til at trække pistolerne, og at der skulle afgives varselsskud.”

Politiassistent Kristian Berg Lisby, der var tjenestegørende i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 155-156):

“Vidnet er i tvivl om, hvor meget han husker som selvoplevet, idet han 5-6 gange har set filmen “De 113 skud” Vidnet mener, at der inden skudafgivelsen blev givet flere advarsler i megafon, men han husker ikke, hvem der talte i megafon eller præcis, hvornår det skete. Kolleger i kæden og andre kolleger fra uropatruljen trak ligeledes deres pistoler og skød. Han så ingen affyre sigtede skud. Han opfattede, at der blev afgivet mange skud. Han er ikke i stand til at dele skudafgivelsen op i perioder. Der var meget gas i området, men han er ikke i stand til at tidsfæste forekomsten i forhold til skydningen, der umiddelbart kun havde ringe virkning. Kort tid efter trak demonstranterne ind på torvet og væk fra Fælledvej.”

Politiasistent Flemming Andersen, der var tjenestegørende i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 161-162):

“Foreholdt sin forklaring til retsbog af 6. april 1994 i Københavns Byret, side 111, 1. og 2. afsnit, husker vidnet i dag ikke det her anførte. I forbindelse med afgivelsen af skud er det normal procedure, at der gives ordre til at trække pistolerne. Herefter afgives der varselsskud, og hvis situationen ikke ændrer sig i positiv retning set med politiets øjne, afgiver man sigtede skud. Vidnet ville under alle omstændigheder i den givne situation trække sin pistol, og han afgav 3 varselsskud op i luften. Vidnet havde “tunnelsyn” og lade derfor ikke mærke til, hvad andre kolleger foretog sig. Han har ingen erindring om, hvorvidt der blev givet advarsler til mængden forinden. Vidner har ikke hørt noget udsagn om “at skyde efter benene”. Vidnet har i forbindelse med en tidligere konfrontation hørt modstanderne sige: “Skyd efter benene”, hvorpå politifolkene sænkede deres beskyttelsesskjolde, hvorefter modstanderne skød møtrikker ved hjælp af slangebøsser mod politifolkenes hoveder. Efter varselsskuddene så vidnet en demonstrant i rødt tøj, der sammen med en anden demonstrant havde kurs direkte mod en kollega, der var faldet og lå ned i kæden. Demonstranten i rødt havde en brosten i hånden. Kæden var på det tidspunkt i opløsning. Vidnet besluttede at afgive et sigtet skud mod den pågældende, og han mener, at han sigtede mod benene. De så for ham ud til at udgøre det største mål, ligesom skuddet gør mindst skade, hvis man rammer. Vidnet registrerede ikke virkningen igen på grund af “tunnelsyn”. Han tænkte: “Der sker ingenting”, og han har ikke registreret, om demonstranten fortsatte med at løbe frem, eller om han løb tilbage, eller om han skulle være blevet ramt. Vidnet havde ingen tidsfornemmelse, men det var hans opfattelse, at skydningen var en [een] lang salve.”

Vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen, der var leder af uropatruljen, har forklaret (retsbog side 170-173):

“Foreholdt forklaringen i oplysningsrapport af 19. maj 1993, side 1, husker han ikke det her anførte om ordreafgivelsen. Stenkastningen viste sig ikke at have nogen virkning. Vidnet fik den tanke, at han ikke ville komme fra situationen med livet i behold. Vidnet fik øje på Lerke og løb hen til ham og sagde: “Det holder ikke, hvis vi ikke trækker pistolerne”. Lerke var i færd med at tale i telefon. Vidnet hørte Lerke sige: “Ja”. Vidnet løb tilbage og gav ordre til at trække pistolerne. Han husker ikke den nøjagtige ordlyd eller om og i givet fald hvor mange gange han gentog ordren. Han gav ikke yderligere ordre i forbindelse med pistolerne. Han skød to varselsskud op i luften, og han så kun andre betjente i civil skyde. Vidnet har ingen fornemmelse af, hvad de

uniformerede kolleger foretog sig. Vidnet husker ikke, at han så kolleger skyde vandret. En oplysning om, at han skulle have henvendt sig til en pressemand, inden han gav ordren til at trække pistolerne, siger ham ikke noget. Foreholdt forklaringen i oplysningsrapporten, side 2, 2. afsnit nederst, husker han ikke, at han skal have givet ordre til at affyre varselsskud. Ordren til at trække tjenestepistolerne var rettet til kollegerne i uropatruljen. Han har ikke hørt advarsler eller skydeordre blive råbt i megafon, og han var ikke selv udstyret med en sådan. Vidnet har ikke hørt udsagn om "at skyde efter benene". Under efterfølgende afhøringer har vidnet ikke kunnet forestille sig, at han har været i situationer, hvor han har villet råbe til kollegerne "om at skyde efter benene". Han befandt sig ude i venstre side, da skuddene blev afgivet. Han hørte skydningen som en knitren og tør ikke sige, hvor mange skud der blev afgivet, eller hvor lang tid det varede. Vidnet har ingen erindring om tåregassituationen i relation til tidspunktet for stenkast og skydning. Skydningen havde ingen virkning, men umiddelbart efter lettede situationen alligevel, og det blev muligt for højre flanke at svinge ind på selve torvet. Senere hørte han skud til højre for sig, og det overraskede ham, at han [man] ikke reagerede herpå. Han befandt sig stadig i venstre side på hjørnet af torvet mellem Fælledvej og Elmegade. Situationen på torvet lettede, fordi der kom gasforsyning frem, og eftersom torvet var næsten indtaget, havde man dermed også fået demonstranterne afskåret fra stenlageret på torvet. Om skudafgivelse forklarer vidnet, at når der er givet ordre til at trække pistolerne, følger det af situationen, om der kan skydes varselsskud uden yderligere ordre. Den 18. maj 1993 havde man længe overskredet det punkt, hvor der uden ordre kunne afgives skud."

Vicepolitikommisær Erik Kristiansen (Monty) har forklaret (retsbog side 182-184):

"Det var hans fornemmelse, at demonstranterne var 3-5 m fra politiet, og han kunne se enkelte stå tæt på med sten løftet op over hovedet, parate til at kaste ned på betjente, der lå på gaden. Hans deling blev forstærket, men han fik ikke at vide, hvem der kom til undsætning. På det tidspunkt var en tilbagetrækning ikke mulig, idet politistyrken på tilbagevejen ville blive efterfulgt af demonstranterne, der kunne genbenytte det kasteskyts, som de allerede havde kastet, og som de blev ved med at kaste. På Fælledvej blev han selv ramt [på] en del af kroppen og af to stenkast på hjelmen "Det snurrede noget", men han blev stående. Kort efter hørte han knald, der lød som "kinesere", og han undrede sig umiddelbart over, at han først hørte lyden af fyrværkeri nu, da fyrværkeri bruges i begyndelsen af en konfrontation mellem demonstranter og politi. Vidnet så bag ved sig en civil kollega, der skød. I samme øjeblik så han til højre, at uniformerede kolleger holdt hænderne strakt i vejret. Han havde ikke selv sin pistol fremme. Vidnet havde ikke forinden hørt advarsler til mængden, ligesom han ikke havde kunnet følge med i radiokommunikationen. Der var en frygtelig larm. Han hørte ikke og har ikke selv sagt "skyd efter benene". Han hørte de afgivne skud som én periode, måske lidt langtrukket. Efter hans opfattelse var der denne skudepisode ud for politistationen og en anden senere på Skt. Hans Torv. Vidnet så ingen skyde sigtede skud. Da han opdagede, at skuddene ingen virkning havde, råbte han til sine folk, at de skulle stoppe og spare på ammunitionen. Det gjorde han for det tilfælde, at der skulle skydes igen. Han var klar over, at det var hans folk, og

han så dem hylstre. De var 6-8 stykker og stod til venstre for ham. Vidnet var rystet over, at demonstranterne tilsyneladende ikke havde opfattet, at der var afgivet varselsskud. Han gik derfor hen til den delingsførerkollega, der stod med en megafon, og skreg til ham om at bruge megafonen og råbe, at der var blevet skudt. Vidnet hørte ikke kollegaens svar, men der blev råbt noget i megafonen, der lød i retning af det, han havde sagt til kollegaen. Samtidig benyttede han lejligheden til at sige, at han underlagde sig og sin styrke pågældendes kommando. Der var ingen reaktion, men vidnet og hans folk fulgte herefter "bare med". Med de tab, der havde været, og med det kasteskyts, der lå overalt, og som kunne bruges igen og igen, ville det på det tidspunkt have været "fuldstændig tåbeligt" rent taktisk at forsøge at trække sig tilbage. Det bedste forsvar var derfor et angreb med henblik på at komme frem og sætte sig på demonstranternes ammunition af sten m.m. Vidnet fornemmede, at der opstod lidt "luft", så man kunne nå helt frem til kanten af tovet. Her fik han til opgave med resterne af sit mandskab at sørge for at holde venstre flanke, mens den øvrige styrke kom rundt og ind på torvet i en form for vifte. Han havde ingen fornemmelse af, hvor mange de var. "Han syntes, at de var talrige lige i gaden, men det krævede temmelig mange, når man kommer ud på et åbent torv og skal have det med". Alt imens havde han i baghovedet, at Delta 2 måtte befinde sig et eller andet sted i det nærmeste område."

Vicepolitikommisær Poul Dinesen, der var leder af beredskabsdeling D-5, har forklaret (retsbog side 190-191 og 193):

"Kæden blev angrebet af en hob på 300 mennesker. Vidnet kunne hverken komme tilbage eller til siden, og det var umuligt at blive stående, uden at alle blev stenet. Samtidig tænkte han, at i betragtning af den mængde sten, der blev kastet mod kæden, måtte han være tæt på demonstranternes depot af sten. Han fandt derfor alt i alt, at den eneste løsning var at forsøge at komme fremad. Med henblik herpå gav han over megafonen ordre til at trække pistolerne. Han mener, at ordren lød ordret: "Træk pistolen". Bagefter gav han også over megafonen advarsel til mængden om den givne ordre. Han tænkte ikke over rækkefølgen af de to meldinger. Situationen var helt usædvanlig, og han har ikke i forbindelse med sin uddannelse fået at vide, om sådanne meldinger skal gives i en bestemt rækkefølge. Vidnet ved ikke, om hans ordre blev gentaget i kæden, således som det ellers er indøvet. Han afgav ingen ordre til at skyde. Situationen var så ekstrem, at han forventede, at den enkelte, afhængig af den situation den pågældende konkret befandt sig i, med sig selv afgjorde, om han skulle affyre pistolen. Vidnet tænkte ikke på at give en ordre til at skyde. Betingelserne for at trække skydevåben og afgive skud var helt sikkert opfyldt. Der lå på det tidspunkt sårede kolleger bag kæden dels på fortovene og dels langs husmurene på begge sider af Fælledvej. Varselsskuddene blev afgivet op i luften, og det var hans indtryk, at mange, fordelt jævnt i kæden, skød. Vidnet så ingen afgive sigtede skud. Selv skød han to gange også op i luften. En sten ramte ham, samtidig med at han skød det ene skud, hvorfor han ikke kan udelukke, at skuddet fik en mere vandret retning. Også de civile kolleger skød, men han lagde ikke mærke til hvor mange. Han oplevede det som én skudepisode, uden at der var ophold mellem skuddene. Vidnet har ikke hørt andre give skydeordre, og han har ikke hørt udsagn om, "at skyde efter benene". Han har ikke selv sagt noget sådant, og han er gentagne gange blevet afhørt herom. Hvis han havde sagt det, ville han have indrømmet det, for

kommandoen forekommer ham i situationen fornuftig. Vidnet troede, at alene synet af de trukne pistoler og advarslen ville få mængden til at reagere. Det var ikke tilfældet, ligesom der ikke blev reageret på, at der blev skudt varselsskud. Næsten samtidig med at dette fandt sted, stødte en gruppe fra Blågårds Plads til. Gruppen medbragte et gasgevær, og der blev udlagt gas. Han mener ikke, at der blev afskudt mere end de fem patroner, der er plads til i geværets tromle. Situationen lettede for politiet, uden at vidnet er i stand til at sige, om det var takket være pistolskydningen eller udlægningen af gas, og det blev muligt at rykke fremad Det kan godt give mening, hvis demonstranterne har råbt "skyd efter benene". Deres taktik er den, at når politifolkene holder beskyttelsesskjoldene nede, så sigtes der efter hovedet, og hvis skjoldet omvendt holdes højt, skyder de efter benene."

Leif Søndergaard Djurhuus, der fulgte begivenhederne fra gaden, og som blev ramt af et skud i venstre lår, har forklaret (retsbog side 220-221):
"Politiets tilbagetrækning eller "ryk tilbage" opildnede demonstranterne, der fortsatte med at kaste med sten. Der var en fornemmelse af, at såfremt man gav den en tand ekstra, ville politiet trække sig helt tilbage Vidnet havde hørt knald som efter kanonslag, og han vidste, at der tidligere var smidt kanonslag. Vidnet kan ikke sige noget om den tidsmæssige udstrækning af disse knald. Han opfattede ikke, at han var blevet ramt af et pistolskud. Vidnet havde ikke hørt advarsler til mængden eller skydeordre, og han har ikke hørt et udsagn: "Skyd efter benene. Vidnet er overbevist om, at han tidsmæssigt set var en af de første, der blev ramt. Da det skete, var kæden omkring 10 meter fra ham, og der blev "rimelig kontinuerligt" kastet sten mod politiet. Vidnet så sten komme den modsatte vej, men han så ikke, hvem der kastede. På grund af skuddet faldt vidnet om, og han blev båret væk af et par demonstranter. Der var ret meget virvar. Der blev ringet efter en ambulance, der imidlertid ikke turde køre ind i området."

Søren Rye Lind, der fulgte begivenhederne fra gaden, og som blev ramt i skulderen, har forklaret (retsbog side 222-223):
"Han befandt sig hele tiden bag den flok af demonstranter, der kastede med sten. Politiet prøvede at trænge frem mod torvet men blev hele tiden presset tilbage. På et tidspunkt hørte han lyden af knaldperler. Det lød som én salve, og han troede, at der var tale om kanonslag, der blev smidt mod politiet. Vidnet var ikke klar over, at der blev afgivet pistolskud. Han mener at kunne huske, at lyden af knaldperler fortsatte, efter at det gik op for ham, at han var blevet ramt i skulderen af et projektil. Efter at være blevet ramt, bemærkede han betjente stå med deres pistoler fremme. Sådan som han så det, holdt nogle af dem pistolerne vandret ind mod mængden. Han ved ikke hvor mange. Han opfangede også, at der stod betjente, der holdt pistolerne op i luften. I den anden hånd holdt politifolkene deres beskyttelsesskjolde. De stod lidt spredt og var ikke i nogen kædeformation. Vidnet lagde ikke mærke til civilklædte med pistoler. Vidnet mener ikke, at han så mundingsglimt. Da han blev ramt, vil han tro, at der var 100 meter fra ham og hen til politiet. I mellemrummet befandt sig demonstranter. Vidnet tror nok, at da han blev såret, blev der samtidig smidt sten mod politiet. Folk blev i hvert fald fremme, selv om politiet havde skudt. Vidnet hørte ikke advarsler fra politiet eller skydeordre."

Vidnet har ikke hørt et udsagn: "Skyd efter benene". Demonstranterne råbte til hinanden, at der blev skudt."

Ulrik Dan Mattsson, der fulgte begivenhederne fra gaden, og som blev ramt af et skud, har forklaret (retsbog side 225-226):

"Vidnet, der ikke boede i København, var nysgerrig og nærmede sig Fælledvej, idet han stillede sig på fortovet tæt ved hjørnet af Skt. Hans Gade/torvet/Fælledvej. Her stod han bag nogle folk, der havde noget professionelt optageudstyr. Fra sin placering kunne vidnet se politi på Fælledvej. Foran politiet stod der demonstranter. Politiet befandt sig i kasteafstand (brosten) fra demonstranterne. Afstanden fra vidnet og hen til demonstranterne var 40-50 meter. Vidnet bemærkede ikke nogen egentlig politikæde. Der var afstand mellem enkelte grupper af betjente. Vidnet kunne ikke se, om der lå betjente på asfalten, idet han ikke havde frit udsyn i vejbaneniveau. Han opfattede ikke betjente kaste med sten. Vidnet opholdt sig på stedet i 3-5 minutter, men da han mærkede, at stemningen eskalerede, ville han gå. I det samme blev han ramt af noget i ryggen. Det var i venstre side. Hans venstre arm blev også ramt. Det har ikke kunnet bekræftes, at der var tale om samme skud. Vidnet oplevede det sådan, at han blev ramt én gang. Han troede, det var en sten. Han havde på det tidspunkt taget retning mod den cafe, som han tidligere havde stået udenfor. Han havde hverken øjenkontakt med de stenkastende demonstranter eller politiet på Fælledvej. Inden han blev ramt, hørte han knald, som han ikke forbandt med skud. Der var tale om én sammenhængende lyd. Vidnet har ikke hørt advarsler, en skydeordre eller et udsagn: "Skyd efter benene". Vidnet bemærker, at støjniveauet var meget højt."

Shafik Ghaeban Khalifa, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 227):

"Da vidnet blev ramt, var han ikke klar over, hvor han havde front hen. Han mærkede et slag i maven og troede, at der var tale om en sten. Der var 20 meter hen til politiet og 7-8 meter hen til demonstranterne. Vidnet mener at kunne huske, at politiet stod samlet i en kæde, da han blev såret. Vidnet ville fra sin placering have kunnet se, om der lå politifolk på gaden, men det var ikke tilfældet. Vidnets danskundskaber dengang var ikke så gode. Vidnet har ikke hørt advarsler, en skydeordre eller et udsagn: "Skyd efter benene". Vidnet har ikke bemærket betjente, der kastede sten."

Maria Karina Szathmari, der fulgte begivenhederne fra gaden, og som blev ramt af skud, har forklaret (retsbog side 228-229):

"Et sted mellem cafeen og Fælledvejs udmunding i torvet blev hun ramt fra siden i højre ben. Hun husker ikke, om hun forinden havde passeret en politikæde, men hun så, at der stod politi på Fælledvej et sted mellem cafeen og Nørrebrogade. "Der var vel nok demonstranter, der kastede med sten, men der stod også tilskuere". Hun gik på venstre fortov set fra Nørrebrogade og forlod cafeen sammen med en af de førnævnte bekendte. Pågældende, hvis navn hun ikke husker, gik nok lidt foran vidnet. Da hun kom ud på gaden, var hun ikke bange for at komme til skade. Vidnet tog ikke ophold på gaden. Inden hun blev ramt, hørte hun en lyd som efter en øres kinesere, der fyres af. Hun ved ikke, hvor længe lyden varede. Hun så ikke betjente med pistoler fremme.

Vidnet har ikke hørt advarsler, en skydeordre eller et udsagn: "Skyd efter benene".

Kenneth Nielsen, der i maj 1993 var politiassistent i uropatruljen, men som ikke længere er ansat i politiet, har forklaret (retsbog side 234):
"Vidnet så ikke uniformerede kolleger kaste sten. På et tidspunkt herefter blev vidnet dårlig af tåregas. Han trak sig et stykke tilbage og fandt en port, hvor han kastede op. Han hørte imens nogle kanonslag. Det var en lyd, han var vant til at høre fra demonstrationer. Lyden var kontinuerlig. Da han vendte tilbage bag kæden, blev han klar over, at der var blevet skudt. Han så således kolleger fra uropatruljen stå med deres pistoler fremme. Han husker, at en af dem var ved at hylstre, og at en anden holdt pistolen pegende opad. Vidnet har ikke hørt et udsagn: "Skyd efter benene". Vidnet mener, at politikæden derpå nåede helt frem til Skt. Hans Torv, hvor der nok var henved hundrede mennesker."

Politiassistent Rene Eliassen, der 18.-19. maj 1993 var ordføreren for områdelederen, vicepolitikommissær Leo Lerke, har forklaret (retsbog side 238-239):

"Mens det så mest voldsomt ud, kom lederen af uropatruljen hen til Lerke og sagde noget i retning af, at "nu skulle der ske noget". Lederen løb tilbage mod midten af gaden og råbte samtidig: "Træk pistolerne". Vidner mener, at Lerke et sekund efter råbte helt det samme. Vidnet hørte ordren forplante sig i rækken. Lerke brugte vistnok megafon. Vidnet er i tvivl om, hvorvidt Poul Dinesen på samme tidspunkt også var henne hos Lerke. Vidnet trak selv sin pistol, men indså det absurde heri, eftersom han stod på afstand af, hvor det foregik, hvorfor han straks hylstrede den. Han så pistoler blive holdt op i luften, og han hørte skud blive afgivet. Vidnet husker meget svagt, at der gennem megafon blev råbt, at pistolerne ville blive brugt. Han vil umiddelbart mene, at det var Lerke, der talte i megafonen. Vidnet har ikke hørt et udsagn: "Skyd efter benene". Det er hans opfattelse, at skydningen varede 10-20 sekunder, og han husker det som en fælles salve. Da Jens Anker Kristensen var henne hos Lerke, var vidnet ikke klar over, om der befandt sig urobetjente foran politikæden. Vidnet kan i dag ikke huske, om han har overværet drøftelser mellem Lerke og Dinesen om at rykke op ad Fælledvej uden gas. Vidnet husker ikke, dels om man over radioen forsøgte at bringe på det rene, om uropatruljen fortsat var i knibe, dels om man fik en afmelding. Vidnet husker endvidere ikke, om der over radioen blev sagt noget om skydningen. Sådan som han husker det i dag, kom der gas frem efter skydningen, men han kan ikke sige hvornår. Skydningen havde ingen umiddelbar virkning på situationen."

Horst Krogh Pedersen, der fulgte begivenhederne fra gaden, og som blev ramt af et skud, har forklaret (retsbog side 249-250):

"Vidnet hørte en lyd som efter "kinesere" eller knaldperler. Vidnet så fotografen dukke sig, og idet han løb forbi vidnet, sagde han, at vidnet skulle se at komme væk. Vidnet stak i løb og nåede næsten hen til hjørnet af Skt. Hans Torv/Skt. Hans Gade, da han blev ramt af en kugle bagfra i højre side af ryggen få centimeter fra rygsøjlen. Vidnet havde ikke forinden hørt advarsler eller en skydeordre, og vidnet har ikke hørt et udsagn: "Skyd efter benene". Vidnet var ikke klar over, at den lyd, han lige havde hørt, stammede fra

pistolskud. Vidnet hørte til at begynde med nok under 5 skud. Herefter var der et lille ophold, hvorpå det bragede løs. Vidnet er ikke klar over, om han oplevede afslutningen på skyderiet, inden han blev ramt. Klokken har nok været ca. 00.30. Vidnet hørte, efter at han var blevet såret, at der blandt demonstranterne lød råb om: "De skyder".

Vicepolitikommissær Niels Christian Poulsen, der var leder af en gruppe på 10 mand fra station 1, har forklaret (retsbog side 254-255):

"På et tidspunkt hørte han skud til venstre for sig, og han så kolleger have pistoler fremme. Vidnet husker ikke, om han så pistolerne, inden de blev affyret. Vidnet kan ikke sige, hvor mange der havde pistolerne fremme. Vidnet kan ikke huske, om han har hørt advarsler eller ordrer til at trække pistolerne eller til at skyde. Vidnet hørte et udsagn: "Skyd efter benene" på dette tidspunkt, men han er ude af stand til at sige, hvor det kom fra "eller nærmere definere, hvad det var for noget". Da der blev skudt, befandt man sig 50 meter fra torvet. Der var tale om en del skud, men han kan ikke sige, hvorvidt de blev afgivet som én salve, eller om der måske var to salver med et mellemrum. Det var vidnets indtryk, at demonstranterne ikke blev klar over, at der blev skudt, og han husker, at han undrede sig over, at demonstranterne ikke reagerede. Et øjeblik senere blev situationen imidlertid mere fålelig. Vidnet så ikke pistoler blive holdt vandret, og han havde ikke på noget tidspunkt selv sin tjenestepistol fremme. Selv om situationen gjorde det berettiget at trække pistolerne, gjorde det psykologisk indtryk på ham, at han så sine kolleger med trukne pistoler. Både før og efter skudafgivelsen var der faldne kolleger. Vidnet husker, at han så en kollega, der søgte ly i et indhak efter at være blevet ramt. Kollegaen flåede selv sin hjelm eller gasmaske af. Vidnet forlod sin plads i kæden for at dække kollegaen med sit beskyttelsesskjold, idet vidnet så en demonstrant, der efter vidnets opfattelse havde til hensigt at kaste en sten direkte mod kollegaen. Vidnets skjold blev ramt 2-3 gange af sten. Demonstranten befandt sig ca. 7 meter fra kollegaen. Vidnet kan ikke huske, om denne episode fandt sted før eller efter det tidspunkt, han hørte skud. Vidnet så sig ikke tilbage og kan derfor ikke svare på, om politikæden kunne have trukket sig baglæns. Vidnet kunne således ikke vurdere risikoen for et eventuelt bagholdsangreb. Vidnet mener ikke, at der i denne fase blev anvendt tåregas. Vidnet så ikke uniformerede kolleger længere fremme. Det er muligt, at der inden skudepisoden, og mens kæden var under fremrykning op ad Fælledvej, på et tidspunkt kom civile kolleger løbende ned mod kæden til venstre i forhold til vidnets placering. Vidnet havde under fremrykningen ad Fælledvej anlagt gasmaske."

Politiassistent Kim Svejstrup Petersen, der var med i vicepolitikommissær Niels Christian Poulsens gruppe fra station 1, har forklaret (retsbog side 258-259):

"Demonstranterne bevægede sig konstant ganske få meter fra kæden og var i stand til hele tiden at komme i besiddelse af kasteskyts. Kæden kunne ikke komme frem og forhindre dem heri, men var helt låst fast. I nærheden af vidnet blev en kollega ramt og hjulpet bagud. Der lå faldne kolleger rundt omkring, men hvor mange kan han ikke sige, eller om de også lå foran kæden. Ved at dække med sit skjold var vidnet med til, at andre kunne få trukket kolleger bagud. Vidnet husker, at der på Fælledvej blev afgivet et antal varselsskud, men han husker ikke hvor mange. Han hørte en masse små knald, der kom i et

samlet forløb. Han afgav selv ét eller to eller muligvis flere varselsskud op i luften. Vidnet erindrer, at der i megafon blev råbt, at der ville blive anvendt skydevåben, og at folk skulle fjerne sig. Han husker ikke i dag, om der blev afgivet flere ordrer om brug af skydevåben. Det er hans opfattelse, at han i umiddelbar fortsættelse af advarselsskuddene, som, undrede det ham, tilsyneladende ingen virkning havde på demonstranterne, idet stenkastningen fortsatte, afgav ét eller to sigtede skud mod en person, som han så være på vej hen mod en kollega, der var faldet om. Den pågældende havde en brosten i hånden, og det var vidnets opfattelse, at kollegaen var i overhængende livsfare. Demonstranterne var meget tæt på, og der blev hele tiden kastet sten. Det var de samme, der var aktive stenkastere, og de var farlige og aggressive. Episoden skete på et tidspunkt, hvor der var kommet mange huller i kæden, fordi kolleger var faldet om. Derfor skulle man ikke kun forsvare sig mod angreb forfra, men kollegerne var også blottede i siden, således at de var udsat for risiko for, at der blev kastet sten skråt ind mod dem. Vidnet sigtede mod demonstranten, men han husker ikke mod hvilken del af kroppen. I uddannelsen lærer man at sigte mod arme og ben. Han holdt pistolen i højre hånd, og han bar vinterhandsker. Det gør man altid i forbindelse med demonstrationer, hvor man rykker ud med bl.a. beskyttelsesskjolde, idet hænderne beskyttes mod slag fra skjoldet, når dette rammes af sten. Det var ikke vidnets fornemmelse, at han ramte demonstranten. Han oplevede i hvert fald ingen reaktion. Vidnet kan ikke huske, om demonstranten havde hætte på, men hovedparten af stenkasterne havde hætter på eller tørklæder for ansigterne. Vidnet kan ikke huske, hvad der videre skete med den kollega, som han forsvarede. Vidnet kan ikke sige, hvor han stod på Fælledvej, da han skød, men som tidligere forklaret befandt han sig på højre fløj. Vidnet har ikke hørt et udsagn: "Skyd efter benene", og vidnet har ikke selv råbt det."

Politiassistent Bo Georg Petersen, der var i Monty's deling og fra hvis pistol, der blev fundet et projektil i een af de skudramte, har forklaret (retsbog side 263-264):

"Vidnet hørte, at der i megafon blev givet advarsler til mængden om, at pistolerne ville blive trukket, og han hørte også i megafonen ordrer til at trække pistolerne dels afgive varselsskud. Vidnet ved ikke, hvem der gav ordrene. Vidnet stod stadig til venstre for gademidten og omtrent ud for den gamle brandstation. Han afgav umiddelbart efter ordren to varselsskud lodret op i luften. Han så til begge sider kolleger afgive varselsskud. Vidnet kunne se mundingsilden. Skydningen strakte sig over et lille stykke tid. Vidnet kan ikke sige noget om antallet af skud. Politifolkene var meget pressede, og der lå faldne kolleger overalt, også foran kæden. Der var kun kort afstand mellem demonstranterne og politiet. Vidnet har ikke hørt et udsagn: "Skyd efter benene" eller selv råbt det. Vidnet så kun uniformerede kolleger skyde. Vidnet kan ikke sige med sikkerhed, hvor lang tid der gik, inden han på ny afgav to skud, men der var et lille ophold mellem de to første og de to næste skud. Skuddene blev afgivet, mens andre betjente var i færd med at skyde. De første to varselsskud havde ingen virkning haft, hvorfor han tænkte, at hvis han holdt pistolen sådan, at demonstranterne kunne se mundingsild herfra, ville det måske virke. Han holdt nok pistolen i en vinkel på ca. 45 grader, og han sigtede således, at skuddene havde retning over toppene på nogle store træer, der stod på Skt. Hans Torv foran kirken. Han afgav skuddene begrundet i den

kommando, der var afgivet. Situationen var kaotisk. Vidnet stod mere eller mindre alene. De fleste væltede omkring ham, og han vidste ikke, om han blev den næste. De sidste skud var også virkningsløse. Herefter hylstrede vidnet. Vidnet så ingen blive ramt. På et tidspunkt blev det muligt at komme fremad mod torvet, men han husker ikke, hvad der fremkaldte denne mulighed. Han ved ikke, om der på dette tidspunkt blev anvendt gas på Fælledvej. Det gik trægt, og han var kommet længere ud i venstre side, hvor han stod presset, idet kæden skulle svinge ind på torvet mod venstre. På højre side var man kommet ind på torvepladsen.”

Politiassistent Flemming Søndergaard, der var gasskytte i beredskabsdeling D-1, har forklaret (retsbog side 267-269):

“De løb op mod og til venstre ad Nørrebrogade, men slog så på grund af indsatsudstyret og gasmasken over i gang, da de drejede op ad Fælledvej. Det første syn, der mødte ham her, var, at der befandt sig mange sårede kolleger ca. 50 meter oppe ad Fælledvej fra Nørrebrogade. Vidnet skønner, at der inklusiv de kolleger, som hjalp sårede kolleger, var 20-30 politifolk. De lå ned, sad eller stod op. Hele Fælledvej var dækket af brosten. Der kom en strøm af politifolk humpende ned mod ham, og samtidig så han længere fremme kolleger stå med pistoler, der pegede op i luften. Netop som han havde rundet hjørnet, hørte han en lyd som efter “kinesere”, der skydes af. Vidnet mener ikke, at man på Fælledvej kunne have trukket sig tilbage uden samtidig at ofre de sårede kolleger, der enten var på vej bagud, eller som opholdt sig længere nede mod Nørrebrogade. Det er i øvrigt dårlig taktik at trække sig tilbage, har erfaringen vist. Man få nemlig de samme sten i hovedet gentagne gange. Vidnet kan ikke sige, om han har set kolleger kaste sten på Fælledvej. Da han selv kom rundt om hjørnet af Fælledvej/Skt. Hans Torv og ind på torvepladsen, hørte han, at der blev skudt for anden gang. Vidnet lagde ikke mærke til, om der var et ophold i skydningen. Vidnet er skydeinstruktør, og han opfattede, at skudafgivelsen lød akkurat som på skydebanen. Det samme var tilfældet, da han hørte, at der blev skudt på Fælledvej. Der var således i begge tilfælde tale om en kontinuerlig skydning. For så vidt angår antallet af afgivne skud, er det vidnets “subjektive opfattelse” bedømt ud fra lyden, at man både på Fælledvej og Skt. Hans Torv tømte magasinerne. Vidnet så, umiddelbart inden han hørte skuddene, en kvindelig og mandlig kollega i civil bære en uniformeret såret kollega i sikkerhed. Vidnet så ikke civile betjente have pistoler fremme. Vidnet har ikke på noget tidspunkt hørt advarsler til mængden, skydeordrer eller et udsagn om: “Skyd efter benene”. Imidlertid har vidnet nytårsaften før den 18. maj hørt autonome råbe: “Skyd efter benene”. Det skete i forbindelse med deres taktik, der gik ud på først at kaste højt, så politifolkene løfter skjoldene, for derefter at kaste lavt. Skt. Hans Torv blev fyldt med gas, og vidnet bilder sig ind, at gassen bevirkede, at det lykkedes delingerne at komme halvvejs ind på torvepladsen.”

Politiassistent Flemming Bank Madsen, der var med i vicepolitikommissær Niels Christian Poulsens gruppe, og fra hvis pistol 4 projektiler er fundet i skudramte, har forklaret (retsbog side 273-274):

“Vidnet befandt sig på højre side af kæden mod Skt. Hans Torv og var placeret omtrent midtvejs mellem gademidten og kantstenen. Der var mange faldne kolleger, men vidnet kan ikke sige noget om antallet. Vidnet var med til at

trække faldne bagud. Han så flere gange kolleger ligge foran kæden. Som vidnet husker det, hørte han en ordre via megafon komme bagfra. Ordren lød: "Træk pistolerne". Vidnet husker ikke, om ordren blev gentaget, og han kan i dag ikke huske, om der blev givet yderligere ordrer, herunder en ordre til at skyde. Vidnet husker ikke, om der blev givet advarsler til mængden. Vidnet så kolleger have pistolerne fremme, og han så dem skyde op i luften. Han ved ikke, hvor mange skud der blev afgivet. Skydningen varede i kort tid, og sådan som vidnet husker det i dag, var der tale om en sammenhængende skudafgivelse. Vidnet skød selv syv skud op i luften. Han havde pistolen i højre hånd og holdt armen opad. Mens han skød, konstaterede han, at hans hånd måtte være beskadiget, idet han havde vanskelighed med at afgive skuddene. Han er ikke sikker på, om han havde handske på. Ved eftersyn af hånden opdagede han, at pegefingern var brækket. Vidnet har ingen forklaring på, hvordan det kan være gået til, at nogle af hans kugler ramte demonstranter. Vidnet skød som følge af ordren og på grund af den situation, han befandt sig i. Vidnet troede, at hans sidste time var kommet. Vidnet ved ikke, om der var uniformerede kolleger foran ham, da han skød, og han ved ikke, om civile kolleger skød. Som han husker det i dag, lå der faldne kolleger umiddelbart omkring ham. Da han skød, befandt han sig i kæden, der dog flere steder var gået i opløsning. Han var placeret på gaden som tidligere beskrevet og befandt sig omtrent ud for den gamle brandstation. Vidnet kan ikke sige, hvor stor afstand der var til demonstranterne, men de befandt sig ikke ret langt væk. Vidnet har ikke hørt et udsagn: "Skyd efter benene", og han har ikke set kolleger kaste sten. Allerede da fremrykningen begyndte, blev han ramt af sten forskellige steder på kroppen. Vidnet fik også en bule i panden, efter at hans hjelm var blevet ramt."

Lars Michael Reiff, der som medarbejder hos TV-stop fulgte begivenhederne fra gaden, og som i maj 1993 skriftligt har nedfældet en beskrivelse af handlingsforløbet 18. maj, har forklaret (rets bog side 276-277): "Vidnet stod stort set lige foran kæden og så ikke politifolk ligge foran kæden. Fra sin placering var det ikke muligt for ham at se, hvad der lå lige bag kæden, men længere nede ad Fælledvej så han, at politifolk blev hjulpet bagud. Konfrontationen bølgede frem og tilbage. Nogle gange nåede kæden næsten op til kanten af torvet, andre gange blev den trængt tilbage til omtrent 10-20 meter på den anden side af den gamle brandstation. På et tidspunkt blev kæden splittet og nærmest delt i to. Samtidig hørte vidnet en lyd, som han forbandt med fyrværkeri. Det gik imidlertid hurtigt op for ham, at lyden stammede fra pistolskud. Vidnet så et par uniformerede betjente stå med pistolerne fremme. Vidnet så ikke mundingsglimt eller røg. Vidnet kan i dag ikke se for sig, at pistolerne pegede vandret. Vidnet befandt sig på fortovet omtrent ud for Torvekonditoriet. Ved siden af ham faldt en demonstrant om. Vidnet tør ikke sige, hvor lang tid skydningen varede. Skydningen lød som en måtte "kinesere", der antændes. Vidnet hørte ikke, at der blev givet advarsler til mængden. Vidnet har ikke hørt en skydeordre eller et udsagn: "Skyd efter benene". Efter skudafgivelsen trak demonstranterne lidt tilbage, og det så ud som, at politiet reorganiserede sig. Herpå virkede det, som om det gik op for demonstranterne, at der var blevet skudt, og at de i vrede herover på ny kastede sten. I samme øjeblik blev der igen skudt. Vidnet antager, at der gik mellem et halvt og et helt minut mellem de to skudafgivelser. Der blev skudt væsentlig

færre skud anden gang. Vidnet så pistoler i hænderne på politifolkene, men han kan ikke sige noget om pistolløbenes retning. På dette tidspunkt var der større afstand end før mellem vidnet og politiet. Vidnet så ikke faldne politifolk, inden der blev skudt. Vidnet hørte umiddelbart efter den anden skudafgivelse, at der blev affyret et tåregasgevær.”

Leonid Khmel'nitskij, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed Fælledvej 23, og som i maj 1993 havde dikteret en forklaring om sine iagttagelser til et medlem af retsgruppen, Ungdomshuset, har forklaret (retsbog side 280): “da han var på vej tilbage til vinduet, hørte han, inden han nåede vinduet, at der blev skudt. Som tidligere medlem af Dansk Skytteforening var han klar over, at der blev skudt, men han troede, at der var tale om løst krudt. Vidnet kan ikke sige, hvor mange skud han hørte. Skydningen varede i få minutter og lød som én salve. Fra vinduet genkendte han den føromtalte urobotjent. Vidnet er ikke sikker på, om den pågældende stod med en pistol eller med noget, der var længere end en pistol. Han så mindst to pistolløb pege mod gruppen af demonstranter, men han kan ikke præcisere pistolløbenes retning nærmere, for han så disse oppe fra, og det var på det tidspunkt ved at blive mørkt. Vidnet så røg fra en pistol, der blev holdt af en uniformeret betjent. Hvis der var blevet skudt, mens han opholdt sig på badeværelset, ville han have kunnet høre det. Vidnet har ikke hørt, at der blev givet advarsler til mængden, en skydeordre eller et udsagn: “Skyd efter benene”. Vidnet husker ikke at have set betjente kaste sten. Vidnet så enkelte demonstranter nærmest politikæden falde på knæ, men det er ikke muligt for ham at sige, om det var en følge af, at de var blevet ramt af skud.”

Politiassistent Torben Mathiasen, der gjorde tjeneste i en civilpatrolje fra station 1, har forklaret (retsbog side 283-285): “Vidnet forklarer videre, at den første kæde rykkede rimelig hurtigt frem og nåede næsten op til den barrikade, som var etableret ved Fælledvejs udmunding i torvet. Her blev kæden mødt af alvorlig modstand, og der kom flere og flere mennesker på torvet, og angrebene virkede mere og mere organiserede. Vidnet fulgte bag ved kæden og var til tider tæt på den og andre gange på større afstand. Vidnet var i civil og uden gasmaske eller anden beskyttelse. Vidnet havde mistet tid- og stedsans. På et tidspunkt konstaterede han, at der var mange sårede kolleger. En eller to af disse lå mellem barrikaden, der bl.a. bestod af betonafmærkningsklodser, og kæden. Kæden var til sidst halveret. Der var store huller i den, og den var ved at blive rendt over ende. Det var umuligt for kæden at trække sig tilbage, dels fordi Fælledvej havde udviklet sig til en byggetomt, dels fordi hullerne i kæden ville blive endnu større, når de ikke var ret mange og samtidig skulle foretage en tilbagetrækning. Endvidere var der sårede kolleger i kæden. Der blev ført forstærkning frem, men efter vidnets skøn alt for sent. På et tidspunkt råbte han i retning af Nørrebrogade, at noget måtte ske. Senere da han så i samme retning, bemærkede han en politikæde rykke frem, men den standsede pludselig op. Det forstod han ikke, og han løb dem i møde og råbte, at den skulle komme fremad. Vidnet fik ikke kontakt til nogen leder, inden kæden på ny satte sig i bevægelse. Også i denne kæde begyndte kollegerne at falde, og situationen berettigede til, at man trak pistolerne. Det havde den gjort længe. Vidnet mener, at der via megafon blev givet en ordre, der lød: “Træk

pistolerne”. Han mener også, at der via megafon blev givet advarsler til mængden. Han husker ikke rækkefølgen heraf. Han mener, at ordren til at trække pistolerne kun blev sagt én gang. Han ved ikke, om der blev givet ordre til at skyde. Vidnet har ikke hørt et udsagn: “Skyd efter benene”. Efter at have hørt kommandoen, trak vidnet sin pistol og skød med lodret arm to skud op i luften. Hans kolleger skød ligeså, og det kom bag på vidnet, at det faktisk ikke kunne høres. Uden at hylstre afgav han herpå to nye skud. Han kan ikke sige, hvor lang tid, der gik, mellem første og anden gang han skød. Da han skød anden gang, holdt han pistolen lavere end første gang. Vinklen var nok 45 grader. Vidnet husker, at han over radioen hørte OL melde til KSN, at det kunne blive nødvendigt at skyde, og at KSN svarede, at det var OL’s egen afgørelse. Da han skød, befandt han sig i venstre side af Fælledvej set fra Nørrebrogade, og han er senere blevet klar over, at han stod ud for restaurant Barcelona, hvilket er et godt stykke væk fra torvet. Vidnet husker ikke, at han har set kolleger afgive vandrette skud. Der var faldne kolleger på Fælledvej, da der blev skudt, men han kan ikke sige, om nogle af dem lå i kæden. Vidnet så ikke demonstranter blive ramt. Vidnet hørte, at der blev råbt, at stenene skulle returneres, men det var ikke råb fra politifolk med ledelsesbeføjelser. Vidnet så civile kolleger kaste sten. Han kan dog ikke sige noget om antallet. Vidnet samlede selv en sten op, men smed den fra sig igen. Vidnet så Flemming Søndergaard komme løbende fra Nørrebrogade, og han mener, at det var efter skudafgivelsen. Søndergaard affyrede sit gasgevær ud for vidnet, og han blev så påvirket af gas, at han var nødt til at trække sig helt tilbage til Nørrebrogade for at komme sig.”

Niels Rudolf Emil Kjeldsen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed Skt. Hans Torv 30, har forklaret (retsbog side 288):

“Vidnets opfattelse var, at der var tale om fyrværkeri, og han gik ud fra, at lyden stammede fra Fælledvej. Det lød for vidnet som, når en måtte “kinesere” affyres. Efter et ophold på måske 1-2 minutter lød den samme lyd, men denne gang varede lyden i kortere tid.”

Politiassistent Carsten Ørum Larsen, der var med i en gruppe fra station 4, og fra hvis pistol et projektil er fundet i en skudramt, har forklaret (retsbog side 294-295):

“På et tidspunkt hørte han, at der blev givet ordre til at trække pistolerne, og han har muligvis tillige hørt, at der blev givet ordre til at afgive varselsskud. Han er imidlertid ikke sikker herpå, da han kan have hørt dette efterfølgende i forbindelse med fjernsynsgengivelse af det passerede på Nørrebro. Vidnet trak sin pistol og afgav to varselsskud skråt op i luften. Han husker ikke, hvor han stod på det tidspunkt, men det var et sted på kørebanen. Den store masse af autonome var 8-10 meter væk fra kæden, men der var hele tiden enkelte, der var tættere på for at kaste. Vidnet hørte, at der blev råbt: “Skyd efter benene”, og han fornemmede, at råbet kom fra de autonome, idet det fik ham til at sænke beskyttelsesskjoldet lidt. Han hørte råbet et stykke inde i forløbet, men han husker ikke, om det var før eller efter skudafgivelsen. Vidnet bemærkede, at de nærmest stående kolleger trak pistolerne, og at de blev rettet opad. Han så dem ikke blive afskudt. Han så ikke civile kolleger med pistoler fremme. Vidnet er ude af stand til at sætte tal på antallet af skud. Det var hans opfattelse, at varselsskuddene var virkningsløse. Vidnet husker ikke, om der lå

sårede kolleger på gaden, da der blev skudt. Uden at hylstre afgav han kort efter, uden at han kan sige hvor længe efter, tre yderligere skud. De blev også afgivet skråt opad og lige så lodret op i luften som de to første skud. I mellem de to gange var der andre, der skød, hvorfor skudafgivelsen lød som, at der blev skudt i en sammenhæng. Heller ikke anden gang han skød, oplevede han, at de autonome reagerede. Det var ikke hans opfattelse, at det gav mere luft for politiet. Vidnet kan ikke forklare nærmere, hvordan det omsider lykkedes at komme frem til og ind på torvet, hvor kæden, der svingede mod venstre med hjørnet af Fælledvej/ Skt. Hans Torv/ Guldbergsgade som omdrejningspunkt, gik mere eller mindre i opløsning. Vidnet kan ikke sige, hvordan det kan være gået til, at en person er blevet ramt af en kugle fra hans pistol.”

Politiassistent Allan Nielsen, der var deltager i en civilpatrolje fra station 1, har forklaret (retsbog side 298):

“Kæden var meget presset, og han stod lige bag den i venstre side. Der var store huller, og der lå tilskadekomne kolleger overalt på gaden. Vidnet afgav et antal skud og kan i dag ikke huske antallet heraf. Han holdt pistolen opad i en vinkel på 45 grader. Han kan godt have afgivet et skud i en mindre vinkel. Anledningen til, at han skød, var de faldne kolleger. Vidnet bemærkede, at mange, herunder også civile kolleger, havde trukket deres pistoler, og han så dem også blive afskudt. Vidnet husker ikke, om han har set pistoler, der blev holdt vandret. Vidnet opfattede skudafgivelsen som en sammenhængende skudepisode. Skuddene ændrede ikke noget. Vidnet ved ikke, om der før eller efter skudafgivelsen blev udlagt gas.”

Områdelederen, vicepolitikommissær Leo Lerke har forklaret (retsbog side 381-382):

“Om den videre fremrykning på Fælledvej forklarer vidnet, at situationen udviklede sig krigslignende. I et svagt øjeblik overvejede han at undløbe med styrken på Fælledvej, men det ville i så fald have kostet politifolk livet. Vidnet bemærkede, at civile politifolk kastede sten tilbage mod demonstranterne. På grund af kamptumlen ved han ikke, om der blev givet ordre til stenkast, som han i øjeblikket ikke interesserede sig nærmere for, idet han udelukkende koncentrerede sig om, hvordan han skulle få løst den fastlåste situation, herunder om han virkelig skulle beordre skydevåben trukket. Vidnet afgav melding til KSN om, at han kunne blive nødt til at anvende skydevåben. KSN svarede, at det måtte vidnet selv skønne over. Vidnet løb frem mod kæden, samtidig med at han gjorde sin megafon klar. I det samme hørte han, at Jens Anker Kristensen, ude i venstre side af kæden og Dinesen gav ordrer til at trække pistolerne. Han husker ikke, om Dinesen brugte megafon. Han hørte deres ordrer efter kommunikationen med KSN [19. maj 1993 mellem 00.34.50 og 00.35.20], jf. bilag XXXIII, side 68. Han husker ikke ordvalget. Pistolerne blev først trukket på den givne ordre. Vidnet brugte megafonen til at advare mængden om, at der var eller ville blive afgivet varselsskud. Varigheden af varselsskuddene var et halvt minut, vil han tro, Det kan godt have varet ét minut som forklaret af ham i Københavns Byret. Han opfattede det som én samlet skudafgivelse. De civile betjente kunne hurtigere trække deres pistoler og afgive skud end de uniformerede. Måske faldt der enkelte skud, lige før han advarede mængden. Vidnet skød ikke selv, og han kan ikke sige noget om antallet af skud. Vidnet har udelukkende set skud blive afgivet op i luften, og

det kom som en stor overraskelse, da det viste sig, at en person var blevet såret i maven.

Foreholdt sin forklaring til afhøringsrapport af 18. november 1994 om ordlyden af først Jens Anker Kristensens og derefter Dinesens råb vedrørende pistolerne, kan han ikke i dag huske ordlyden, men når han 1½ år efter begivenhedsforløbet har forklaret, at råbet lød: "Træk pistolerne", må forklaringen have sin rigtighed. Når der er givet ordre til at trække pistolerne, kræves der ikke yderligere ordre til at afgive varselsskud. Vidnet overvejede ikke at give yderligere ordrer. Vidnet har i pressen kunnet læse, at et udsagn: "Skyd efter benene" er blevet hørt. Vidnet udelukker, at han selv har sagt dette. Som forklaret i Østre Landsret forekommer et udsagn eller en ordre med det indhold ham i øvrigt fornuftig situationen taget i betragtning. Skudafgivelsen havde stort set ingen virkning. Demonstranterne tog den ikke alvorlig. Ikke så lang tid efter skudafgivelsen kom Søndergaard fra Delta 1 og udlagde gas. Vidnet så ham ikke komme og var ikke klar over, at han kom fra Delta 1, men troede, at han var en gasskytte sendt ud fra Politigården. Han blev først opmærksom på skyttens tilstedeværelse, da han så virkningen af udlægningen af gas. Hans opmærksomhed var rettet mod aktionen og demonstranterne. Om muligheden for at udlægge gas regnede vidnet med, at han alene havde Delta 5's gasgevær til umiddelbar disposition, idet der dengang var få geværer, og det var sjældent, at de blev bragt i anvendelse. Da der blev udlagt gas, var der et stort antal falde kolleger, men han kan ikke sætte tal på hvor mange. Efter gasudlægningen opstod en "rulleeffekt", det vil sige, at demonstranterne begyndte at løbe væk, samtidig med at de trak andre demonstranter med sig. Delingsførerne opretholdt trykket mod demonstranterne, hvilket han var enig i, da det så ud som, at politiet havde fået det overtag, det hidtil havde manglet. Delingerne kom ind på torvet, mens han endnu befandt sig på Fælledvej. Vidnet regnede med, at der ville blive skabt kontakt mellem Delta 2 og delingerne fra Fælledvej, men han havde stadig ikke noget endeligt indtryk af, hvilken styrke der befandt sig i Skt. Hans Gade. Vidnet har ikke mulighed for at tidsfæste, hvornår han blev klar over, at Charley 15 var kommet i sikkerhed bag kæden, men han var klar over inden skudafgivelsen, at det var tilfældet, idet han havde set dem bistå med at hjælpe sårede kolleger bagud. De havde ikke på samme måde som uropatruljen meldt sig hos vidnet."

Chefpolitiinspektør Einer Lind, der var øverste chef for ordenspolitiet i København, og som befandt sig på KSN, har forklaret (retsbog side 433): "Da vidnet hørte, at Lerke meldte, at det kunne blive nødvendigt at trække pistolerne, mener vidnet, at han sagde til radiooperatøren, at det var et skøn, Lerke selv måtte udøve."

- - - - -

Udover ovennævnte forklaringer har kommissionen i forbindelse med de nedenfor anførte konklusioner i særlig grad lagt vægt på de videobånd, der foreligger af begivenhederne på Fælledvej, og som viser den voldsomme karakter af konfrontationerne mellem demonstranter og politi.

Efter de foreliggende videobånd og de efterfølgende analyser af disse er det klart, at råbet: "Skyd efter benene" er anvendt flere gange, selv om dette ikke er blevet bekræftet ved de indenretlige forklaringer.

Da der af politiet er gjort brug af skydevåben på Fælledvej vedlægges Rigspolitechefens Kundgørelse II nr. 38 af 9. juli 1980 om brug af skydevåben i forbindelse med polititjenesten som Bilag 6 til beretningen.

Kommissionen lægger til grund,

- at demonstranternes angreb på polititjenestemændene har været af en særdeles voldsom og til tider livsfarlig karakter,
- at de ovenfor nævnte angreb med brosten og flisestykker i særlig grad har udsat liggende sårede polititjenestemænd for livsfare og for risiko for alvorlig personskade,
- at Poul Dinesen og Jens Anker Kristensen gav ordre til at trække pistolerne, men at enkelte polititjenestemænd formentlig forinden har afgivet varselsskud,
- at der umiddelbart inden eller i forbindelse med de først afgivne skud er givet advarsler til demonstranterne,
- at der af polititjenestemænd afgives såvel skud op i luften som sigtede skud,
- at skudafgivelserne på Fælledvej af de tilstedeværende er blevet opfattet som sammenhængende, selv om der kan have været eet eller flere korte ophold mellem de mere intense dele af den samlede skudepisode, hvilket også fremgår af de tekniske rapporter fra Delta Acoustics,
- at et stort antal polititjenestemænd er blevet sårede på Fælledvej,
- at der på flere tidspunkter har befundet sig liggende, sårede polititjenestemænd i den forreste politikæde, men i forbindelse med skudafgivelserne næppe foran denne,
- at i hvert fald 11 civile er blevet sårede af skud afgivet af politiet men at antallet eventuelt kan være højere, fordi nogle sårede ikke har søgt hospitalsbehandling,
- at polititjenestemænd i et vist omfang har kastet mindre flisestykker og/eller mindre sten mod demonstranterne, og i enkelte tilfælde tillige brosten,
- at politiet på tidspunktet umiddelbart før skudepisoden med føje skønnede ikke at have nogen mulighed for at trække sig tilbage fra Fælledvej mod Nørrebrogade, idet dette ville have udsat sårede

polititjenestemænd for yderligere fare, og at en tilbagetrækning formentlig ville have opmuntret demonstranterne til yderligere angreb på politiet,

at det, på det tidspunkt da konfrontationen var alvorligst på Fælledvej, ikke ville have været muligt tilstrækkeligt hurtigt at få hjælp fra yderligere politistyrker i området, f.eks. fra beredskabsdeling D-2, der opholdt sig ved Blegdamsvejs udmunding i Skt. Hans Torv,

at kommissionen ikke ved sine undersøgelser har kunnet konstatere, hvem der har råbt "skyd efter benene".

j. Beredskabsdeling D-2's ankomst til Nørrebro og dens indsættelse ved Blegdamsvejs udmunding i Skt. Hans Torv.

Beredskabsdeling D-2 blev indledningsvis beordret via Åboulevarden til Blågårdsgade og kørte derfra til Blegdamsvejs udmunding i Skt. Hans Torv.

Vicepolitikommissær Erik Aabech, leder af beredskabsdeling

D-2, har forklaret (retsbog side 196-198):

“at han omkring midnat den 18. maj 1993 blev indsat på Nørrebro, hvortil han ankom med 20 mand foruden ham selv. De var alle iført indsatsdragt og hjelm med visir. Vidnet og de to halvdelingsførere havde radioer. Vidnet stod for radiokommunikationen til KSN og havde radiokaldenummer D2. Endvidere medbragte vidnet megafon, som han anvendte under forløbet. Vidnets oprindelige opgave havde været bevogtningen af Christiansborg. Vidnet blev først sendt til Blågårdsgade, som han kørte til fra Åboulevarden. Da han ankom, viste det sig, at der ikke for øjeblikket på det sted var mere af politimæssig interesse, og han blev sendt til Blegdamsvej, hvortil han kørte uden om Nørrebro. Det kan godt passe, at han var fremme ca. 00.15 på Blegdamsvej, hvor styrken sad af. Transportvognene blev sammen med en betjent efterladt samme sted, hvor der i forvejen stod to transitvogne. Man kunne se bål og særdeles mange mennesker på Skt. Hans Torv. Vidnet lod styrken danne kæde tværs over Blegdamsvej, og han beordrede kæden langsomt fremad. Da den nærmede sig torvet, var det hans indtryk, at den blev opdaget, hvorefter en del af demonstranterne vendte front mod kæden og bombarderede den kraftigt med forhåndenværende kasteskyts. Demonstranterne gik frem mod og angreb kæden, og to af hans folk blev såret og måtte trækkes ud. De blev efterfølgende kørt på hospitalet. En af hans halvdelingsførere udløste en blanding af røg/gas. Ved hjælp af røgen kan man se, hvor gassen havner. Gassen lagde sig mellem fronterne og gjorde det muligt for politikæden at gå baglæns, hvilket var nødvendigt på grund af angrebets karakter.

Foreholdt afskrift af båndoptagelser fra KSN, bilag XXXIII, side 58 midt på, vedrører meldingen fra D2 [“Vi er godt på vej fremad”, kl. 00.18] sandsynligvis kædens første fremrykning. Hans melding side 59 [“Vi bliver hårdt trængt Blegdamsvej - hårdt trængt Blegdamsvej og rykker tilbage”, kl. 00.20] vedrører den netop beskrevne situation. Vidnets melding var ikke en knibemelding. Ordet “knibe” indgår således heller ikke i meldingen. For at begrænse opløbet på torvet, så det ikke spredte sig mod Blegdamsvej og Nørre Alle, rykkede han for anden gang frem mod torvet. Under denne fremrykning havde de anlagt gasmasker. Fremrykningen forløb som den første, men demonstranterne forfulgte dem, da de trak sig tilbage. I den forbindelse kastede vidnet en eller to gasgranater. Vedrørende side 66, øverst, svarer meldingen [kl. 00.31] til det her beskrevne, som vidnet husker det i dag. Efterfølgende hørte han over radioen, at der gentagne gange fra KSN blev meldt, at nogen var i alvorlig knibe, og at man var begyndt at skyde på Skt. Hans Torv. Som reaktion på disse meldinger aftalte han med en af halvdelingsførerne, at pågældende skulle gå med en gruppe ad Læssøegade, Ryesgade og op ad Skt. Hans Gade. Med resten af styrken bevægede han sig i

enkeltkolonne langs husmurene på den side af Blegdamsvej, hvor bl.a. retsbygningen ligger, frem til Skt. Hans Gade, hvor han fik kontakt med en deling fra Fælledvej. Vidnet forklarer nærmere om sin fremrykning til torvet, at politifolkene holdt ryggen mod husmuren og således havde front mod torvets midte. De blev ikke mødt med modstand. Ved Skt. Hans Gades udmunding i torvet fik han foruden kontakt med sine egne folk også kontakt til styrken på Fælledvej, herunder personlig kontakt med Poul Dinesen. De var enige om, at det skulle forsøges at gå samlet frem over torvet. Der var ingen fordeling af ansvar og opgaver i den forbindelse, men hvis fremrykningen lykkedes, skulle vidnets deling tage sig af den del af torvet, som vendte mod Nørre Alle, Blegdamsvej og Skt. Hans Gade. Vidnet hørte ikke på noget tidspunkt afmelding af meldingerne om, at nogen var i alvorlig knibe.

Mette Ottesen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed Skt. Hans Torv 30, har forklaret (retsbog side 114):

“Lidt senere lagde hun mærke til, at der kom politi enten fra Blegdamsvej eller fra Skt. Hans Gade. Der var nok 20-30 betjente, der blev angrebet voldsomt af autonome, der opholdt sig ud for Guldbergsgades udmunding i torvet. Angrebet blev foretaget holdvis, således at det første hold kastede højt, mens det andet kastede lavt. Politibetjentene holdt sig langs husfacaden, mens de bevægede sig i retning af Fælledvej. Hun så enkelte blive ramt og falde, hvorpå hun tror, at de blev hjulpet tilbage mod Blegdamsvej.”

Lars Michael Reiff, der som TV-medarbejder hos TV-stop fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 275-278):

“Vidnet gik op til Skt. Hans Torv, hvor der ikke var så mange mennesker. Nogle var i færd med at fylde affaldscontainere med brosten og andre bygningsmaterialer. Der blev opført en lav barrikade ved Fælledvejs begyndelse og en noget højere ved Guldbergsgades begyndelse. Barrikaderne blev antændt. Vidnet stod midt på torvepladsen. Der var forløbet en halv time, fra han havde forladt Blågårds Plads, til han kom til Skt. Hans Torv. Efter ca. 10 minutter så han en politikæde bestående af 10-15 politifolk uden gasmaske rykke fra Blegdamsvej mod Skt. Hans Torv. Vidnet blev først opmærksom på dem, da han så demonstranter løbe kæden i møde. Demonstranterne var bevæbnet med tungt kasteskyts, og angrebet på politikæden var voldsomt. Politiet kastede en gasgranat. Vidnet så en demonstrant blive ramt af en sten, der var kastet af en anden demonstrant. Pågældende faldt bevidstløs om. Vidnet så ikke politifolk blive ramt. Politiets fremrykning lykkedes ikke. Vidnet var fulgt et stykke op ad Blegdamsvej, men gik tilbage mod Skt. Hans Torv. Politikæden på Fælledvej kom frem til kanten af torvet, og han så næsten 30 politifolk danne vifte på torvet fra Skt. Hans Gade over mod Nørre Alle. Disse politifolk kom fra Skt. Hans Gade og muligvis tillige fra Blegdamsvej. De var flere end dem, han havde set på Fælledvej. Vidnet befandt sig inde på torvepladsen, hvor han bevægede sig rundt. En del civile betjente gik fra Fælledvej ind på torvepladsen, hvor de kastede sten i retning af Guldbergsgade. Her brændte ved gadens udmunding i torvet et stort bål, hvorfor vidnet ikke var i stand til at se ned ad Guldbergsgade. Vidnet så, at nogle demonstranter løb ind på torvet fra Guldbergsgade. Samtidig gik uniformerede betjente fra Fælledvej frem for at fordrive demonstranterne. Det kom til en konfrontation midt på torvet, hvor demonstranterne kastede sten

mod politiet. Politifolkene var nødt til at forcere en grusbunke, og vidnet bemærkede en betjent, der snublede, men efter vidnets skøn skyldtes det ikke, at han var blevet ramt af en sten.”

Niels Rudolf Emil Kjeldsen har forklaret (retsbog side 287-288):

“at han fra sin lejlighed, Skt. Hans Torv 30, 2.th., kan se til venstre over til retsbygningen på Blegdamsvej og skråt til højre ned til enden af den gamle brandstation og helt til højre mod hjørnet af Elmegade/Guldbergsgade. Fra et vindue så han, at omtrent 30 personer var i færd med at fylde brosten i affaldscontainere, der blev kørt hen bl.a. til Fælledvej og tømt for indholdet. “Det virkede som, at det var noget, de havde gjort før”. Det var forskelligt, om nogle bar hætter eller havde tørklæder for ansigterne. Demonstranterne kastede med stor voldsomhed sten mod politikæden, og der blev opbygget en slags bølgebevægelse fra demonstranternes side. Vidnet husker ikke, hvor langt politikæden blev trængt tilbage, men i perioder forsvandt den helt ud af synsfeltet. Vidnet har vanskelighed med at huske kronologien, men han erindrer, at på et tidspunkt, hvor politiet var kommet godt ind på torvet, så han to faldne betjente, der lå ret ubeskyttede foran politikæden. De blev udsat for direkte og voldsomme angreb, og efter vidnets opfattelse varede det længe, inden de blev hjulpet i sikkerhed. Vidnet havde ikke mulighed for at se, om der lå politifolk bag kæden. Et stykke hen i forløbet lagde han mærke til, at der sporadisk kom sten fra politiets side, og han tænkte ved sig selv, om stenene hidrørte fra demonstranter, der angreb politikæden bagfra. Vidnet bemærkede, at en mindre gruppe politifolk på omkring 8 personer forsøgte at gå fra Skt. Hans Gade hen til kollegerne på Fælledvej. De bevægede sig med ryggen mod husmuren og holdt samtidig beskyttelsesskjoldene op foran sig, mens demonstranterne samlede deres angreb mod dem. Det slog vidnet, at de var så få. Det lykkedes gruppen at nå hen til Fælledvej, hvor det blev ved med at bølge frem og tilbage. På et tidspunkt opstod der heftig diskussion i lejligheden om, hvorvidt det man hørte, var lyden af skud. Vidnets opfattelse var, at der var tale om fyrværkeri, og han gik ud fra, at lyden stammede fra Fælledvej. Det lød for vidnet som, når en måtte “kinesere” affyres. Efter et ophold på måske 1-2 minutter lød den samme lyd, men denne gang varede lyden i kortere afsnit. Herefter indtraf en forandring blandt aktivisterne, der ikke angreb helt så heftigt længere, og vidnet bemærkede, at politikæden kom ind på torvet, hvor nogle gik med retning mod Guldbergsgade, mens andre gik mere ind mod torvemidten. Der begyndte at komme politifolk til fra andre gader end Fælledvej, og han vil tro, at der efterhånden befandt sig 50 politifolk på torvet. Slagsmålet mellem politi og aktivister koncentrerede sig omkring Elmegades udmunding i torvet. Her så han en person blive båret væk på et gitter, og han lagde også mærke til, at en person, der havde tabt sine bukser, blev hjulpet væk. Vidnet er sikker på, at han så en kvindelig urobetjent, der på torvet kastede 2-3 sten mod demonstranterne i forbindelse med, at kæden foran hende rykkede frem.”

Helga Agnethe Kjærbye Kristensen har forklaret (retsbog side 289-290):

“at hun den 18. maj 1993 boede i en 5. sals lejlighed med panoramavinduer beliggende Skt. Hans Torv nr. 3, hvorfra hun havde klart udsyn op ad Blegdamsvej, mens hun ikke kunne se ned ad Fælledvej og kun med besvær mod Guldbergsgade. Mens hun opholdt sig i køkkenet, hørte hun ved 23-tiden

en fyrværkerilignende lyd. Det overraskede hende ikke, da der sommetider var fyrværkeri ved Søerne. Imidlertid tænkte hun, at der var tale om nogle anderledes knald. Fra sit vindue så hun, at torvet var temmelig tomt, men at en skare på 20-30 unge var i gang med at samle ting op, som de kunne kaste med. Lidt senere kom flere til fra Elmegade, og torvet blev efterhånden helt fyldt. Hun så, at man rundt omkring fra kom trækkende med affaldscontainere, der blev fyldt med sten. Containerne blev kørt i retning af Fælledvej, men det var ikke muligt for hende at se, hvor de blev tømt. Nogle af de unge, som hun havde set i begyndelsen, havde enten hætter på eller tørklæder for ansigterne, hvilket ledte hende til den opfattelse, at der var optræk til ballade. Mange af de senere tilkommende havde også tildækket hovederne. Da hun første gang så politi, var det på Blegdamsvej, hvor omkring 15 politifolk blev sat af. Vidnet undrede sig over antallet, i betragtning af at der efter vidnets skøn var 300 mennesker på torvet. Politiet gik frem i kæde men blev presset tilbage. Så vidt hun husker, blev der i begyndelsen ikke anvendt gas. Politifolkene forsøgte et par gange forgæves at trænge frem. De opholdt sig hele tiden ude på kørebanen. Vidnet kunne se, at demonstranterne løb mod Fælledvej med kasteskyts, hvorfor hun antog, at der foregik noget på Fælledvej. Vidnet så på et tidspunkt et antal politifolk komme fra Skt. Hans Gade og løbe til venstre langs husmuren i retning af Fælledvej. Senere så hun, at politiet var kommet ind på torvepladsen i kæde, der imidlertid hurtig blev "hullet". Vidnet kunne se, at der lå faldne betjente på torvet. På grund af røgudviklingen på torvet turde vidnet ikke have åbne vinduer, hvorfor hun så, men ikke hørte, en politimand bruge en megafon. Vidnet så, at flere uniformerede betjente kastede sten tilbage mod demonstranterne. Det handlede ikke om massive stenkast, og der var ikke tale om et angreb med sten den modsatte vej. Vidnet oplevede det sådan, at det var politibetjentenes reaktion på, at de blev udsat for stenkast."

Vicepolitikommissær Per Enselmann, der hørte til beredskabsdeling D-2, har forklaret (retsbog side 303-305):

"at han den 18. maj 1993 med en gruppe på seks menige bevogtede Christiansborg Ridebane, hvorfra de blev sendt til Blågårds Plads af KSN sammen med den øvrige deling bestående af to andre grupper på hver seks menige foruden af en anden halvdelingsfører ved navn Flemming Tødt og delingsføreren, Erik Aabech. Man sad af på Blegdamsvej. Delingen var iført indsatsdragt, og der medbragtes sædvanligt beskyttelsesudstyr. Delingens kaldesignal var Delta 2, og vidnet havde en radio, som han lyttede til, men han sendte ikke selv. Vidner havde to røde håndgasgranater. Disse afgiver ikke røg. Vidnet antager, at der var andre, dog ikke menige, der også var forsynet med gasgranater. Det havde ikke været overvejet at medbringe anden form for gasudrustning til Christiansborg på grund af bevogtningsopgavens karakter. Det kan godt passe, at det var omkring midnat, at delingen formerede kæde over Blegdamsvej [kl. 00.12, jf. bilag XXXIII, side 54]. Der lå brosten på gaden, og der var mange mennesker forsamlet på Skt. Hans Torv. Da delingen var ud for retsbygningen, blev den opdaget. Delingen blev stenet, og vidnet oplevede en massiv menneskemængde. Det blev nødvendigt at trække sig tilbage, og under tilbagetrækningen smed vidnet en af håndgasgranaterne. Delingen fik lidt "luft", og der blev anlagt gasmaske. Der var tilskadekomne kolleger, og vidnet så to humpe bagud. Herpå iværksatte man en ny fremrykning, og vidnet smed

sin anden håndgasgranat. Overmagten var imidlertid for stor, og delingen måtte opgive fremrykningen. Vidnet hørte delingsføreren melde over radioen, at delingen var i vanskeligheder, og at delingen var hårdt trængt. Vidnet opfattede meldingen sådan, at det blev videregivet, at situationen var alvorlig. Der var ikke tale om en egentlig knibemelding, hvilket situationen heller ikke tilsagde, idet man kunne have vendt om og være løbet derfra. Aabech ville have anvendt udtrykket "i knibe", hvis det var det, han mente."

Fra beredskabsdeling D-2 udskiller vicepolitikommisær Erik Aabech en gruppe under kommando af vicepolitikommisær Per Enselmann, og om denne gruppes fremrykning mod Skt. Hans Torv har vicepolitikommisær Per Enselmann forklaret følgende (retsbog side 303-304):

"Det er vidnets opfattelse, at delingsføreren på eget initiativ sendte vidnet og seks menige ned ad Læssøegade for via Skt. Hans Gade at nå frem til Skt. Hans Torv. Vidnet husker ikke gruppens kaldenummer, men det kan godt passe, at det var Golf 21. På vej til Skt. Hans Gade mødte gruppen stort set ingen mennesker. I krydset Ryesgade/Skt. Hans Gade/Ravnsborggade stødte gruppen ind i 8-10 kolleger, der stod uden gasmasker. Vidnet var ikke bekendt med deres opgave, og han skønnede, at det var vigtigere at få dem med op på Skt. Hans Torv. Derfor gav han dem besked på at følge med og på at anlægge gasmaske, hvilket de rettede sig efter. Imidlertid følte han, at det ikke gik stærkt nok. Gruppen og han var i bevægelse, og "adrenalinet pumpede", hvorfor han nok har skyndet på dem. "Set med hans øjne stod de og var passive". Vidnet havde ikke kontakt til en gruppefører, og han har ikke fået talt med de pågældende siden og ved ikke, hvem de var. Efter vidnets opfattelse var Aabech ikke klar over, at de pågældende stod der. Samtidig med at vidnet nåede op til Skt. Hans Torv, ankom resten af Delta 2 fra Blegdamsvej og stødte til på hans højre side. På hans venstre side befandt sig et antal kolleger, der må være kommet fra Fælledvej. Han kan ikke sige, hvor mange det drejede sig om. Samlet gik man ind på torvet i en vifte, således at man kom til at stå nogenlunde i forlængelse af Nørre Alle. Inde på torvet fortalte en kollega ham, at han havde afskudt sin tjenestepistol på Fælledvej. Da vidnet befandt sig på Blegdamsvej tidligere i forløbet, havde han hørt skud, hvilket han sagde til Aabech, der svarede, at det var "kinesere", der blev skudt af. For vidnet havde det lydt som et samlet forløb. Vidnet kan ikke huske, hvornår han hørte lyden i forhold til det tidspunkt, hvor han blev sendt ned ad Læssøegade. Vidnet så ikke kolleger blive ramt eller falde under fremrykningen på torvet, hvor alle efter hans opfattelse blev mødt med samme modstand, der ikke var "nævneværdig". Vidnet har ikke hørt skud blive afgivet på Skt. Hans Torv, og han har ikke set hverken civile eller uniformerede kolleger kaste sten."

Vicepolitikommisær Flemming Brøchner Tødt har forklaret (retsbog side 396-397):

"at han den 18. maj 1993 gjorde tjeneste som halvdelingsfører i 2. deling, der var under ledelse af Aabech. Delingen fik besked på at køre fra Christiansborg til Nørrebro, og i første omfang kørte man fra Frederiksbergsiden ind mod Blågård Plads, fordi der havde været meldt om uro i Blågårdsvagten. Uroen var imidlertid stilnet af, hvorfor delingen fik besked på at køre uden om Nørrebro til Blegdamsvej. Det kan godt passe, at delingen ankom kl. ca. 00.15. På Blegdamsvej sad delingen - tre grupper - af. Vidnet var iført indsatsdragt og

havde radio, der var tændt hele tiden, og han fulgte med i radiokorrespondancen. Vidnet havde 1-2 håndgasgranater. Det samme havde delingsføreren og den anden halvdelingsfører ved navn Enselmann. Det var meningen, at delingen skulle rykke frem mod Skt. Hans Torv for at falde mængden i ryggen og derved medvirke til at tage trykket af demonstranternes pres mod kollegerne på Fælledvej. Da delingen nåede frem til omtrent ud for Skt. Johannes Kirken, blev den opdaget og trængt tilbage. Det var muligt at trække baglæns. Delingen iværksatte et nyt fremløb, men det gik ikke. Der kom mange sten, og vidnet besluttede at kaste den ene af sine håndgasgranater. Det var den første gasgranat, delingen kastede. "Det var ved at gå rigtig galt". Kort efter blev han ramt af en sten på venstre ben og måtte udgå. Vidnet blev hjulpet bagud af et par civile kolleger fra station 3."

I fremrykningerne mod Skt. Hans Torv deltog endvidere en gruppe under ledelse af vicepolitikommissær Anders Lund Hejlesen, og herom har vicepolitikommissær Anders Lund Hejlesen, der den 18. maj 1993 gjorde tjeneste på station 2, forklaret (retsbog side 636-638):

"Noget senere ringede den centrale vagtleder igen med anmodning om, at alt ledigt personale fra natholdet skulle gøre sig klar til indsættelse. Der var kun 6 mand foruden vidnet til rådighed. Gruppen iførte sig indsatsudstyr, og vidnet medbragte en håndbåren radio og var den, der førte radiokorrespondancen. Radiokaldesignalet var S23. Gruppen medbragte ingen gas. Gruppen kørte til Dr. Louises Bro og ud på broen, hvor gruppevognen blev standset af en politiafspærring. Gruppen sad af, og vidnet spurgte noget politipersonale om, hvor han skulle gå hen og fik som svar, at gruppen skulle gå ned ad Nørrebrogade og op ad Ravnsborggade. Vidnet forlod stedet, men vendte kort tid efter tilbage, idet han var i tvivl om retningen, da han ikke dengang var bekendt med området.

Foreholdt udskrift af samtaler til/fra KSN, kanal 7, bilag XXXIII, side 197, bekræfter vidnet den her angivne melding [der vedrører tidspunktet for starten på kørslen fra station 2 kl. 00.25]. Vidnet mener, at han på radioen kunne følge med i, hvad der foregik på Fælledvej, og det var hans indtryk, at det gik rimeligt hårdt til. Gruppen bevægede sig i småløb.

Foreholdt afskrift af båndoptagelser fra KSN, bilag XXXIII, side 64, øverst [rettelig side 65 øverst], har vidnet ikke mulighed for at udtale, om hans gruppe var en af de to omtalte grupper. Vedrørende side 66 ["Vi er på vej til fods ad Fælledvej/Ravnsborggade"], er der tale om vidnets melding. Som nævnt var vidnet ikke særlig stedkendt, hvorfor han nævnte både Fælledvej og Ravnsborggade. Vidnet gik ned ad Ravnsborggade og bad gentagne gange KSN om en klar forholdsordre. Da han nåede hjørnet af Ravnsborggade/Skt. Hans Gade/Ryesgade, kunne han se, hvad der foregik på Skt. Hans Torv, og han havde også fulgt med på radioen. Da de kun var 7 politifolk i alt, valgte han ikke at gå op til torvet. Efter at have ventet 2-3 minutter kom to grupper fra station 5 fra samme retning, som vidnet var kommet. Han aftalte med lederen af grupperne, at der skulle anlægges gasmasker og herefter rykkes frem mod torvet i løb. Vidnet så ikke noget politipersonale komme fra Læssøesgades retning, og vidnet blev ikke kontaktet af andet politipersonale på det tidspunkt end de førømtalte to grupper fra station 5. Vedrørende side 68, øverst ["og vi

er i stand til med S53 og S56, at rykke frem og hjælpe OL”], er der tale om de to nævnte grupper. Meldingerne passer, og vedrørende KSN’s svar på S23’s melding [“Vi står i Skt. Hans Gade og er bange for, at få hele flokken i ryggen hernede”] nederst på siden afsluttes meldingen med et “slut”. Vedrørende side 69, fremgår det af radiokorrespondancen, at S23 kort før kl. 00.36 sendte en forespørgsel til KSN. Vidnet mener ikke, at opkaldet blev besvaret. Vedrørende side 70, et opkald til KSN efter kl. 00.37, kom der ingen reaktion fra KSN. Vedrørende side 71, radiokorrespondance efter kl. 00.39, modtog man ikke noget retursvar, men grupperne valgte at gå frem mod torvet. Grupperne skulle forinden have tid til at anlægge gasmasker. Vedrørende samme side har KSN ment S53, men siger fejlagtigt S23. Idet vidnet nåede torvet, troede han, at der blev affyret “kinesere”. det lød som en samlet salve på 20-30 “kinesere”. Lyden kom fra venstre. Først bagefter erfarede vidnet, at lyden stammede fra pistolskud. Vidnet havde ikke hørt på radioen, at der var blevet skudt. Ved Skt. Hans Gades udmunding i torvet blev der dannet kæde, og S23 befandt sig til højre i kæden set bagfra. Der var en stor menneskemængde foran kæden, og kæden blev angrebet med sten. Vidnet havde sin opmærksomhed rettet mod, hvad der foregik foran kæden og kan ikke sige, hvad der skete bag ved ham, og om politipersonale er stødt til nede fra Ravnsborggade/Ryesgade.

Foreholdt Per Enselmanns forklaring til retsbogen side 304, siger forklaringen ham intet. Vidnets gruppe opholdt sig ret lang tid på torvet, efter at kæden var rykket fremad. På et tidspunkt, da der var kommet ro på torvet, gik man ned i Guldbergsgade, men vendte tilbage til torvet.

Vidnet har i 1994 eller 1995 talt med Kurt Hansen. Vidnet kan ikke huske samtalen nøjagtigt. Kurt Hansen havde en opfattelse af indsættelsen af S23, der byggede på Enselmanns forklaring. Vidnet delte ikke Kurt Hansens opfattelse. Vidnet er ikke klar over, om hans melding om, at han befandt sig på Fælledvej/Ravnsborggade gav KSN problemer.”

- - - - -

Kommissionen lægger til grund, at beredskabsdeling D-2 efter ankomsten til Blegdamsvej ved dennes udmunding i Skt. Hans Torv gjorde flere forsøg på at sætte sig i besiddelse af Skt. Hans Torv, men at dette i de første forsøg ikke lykkedes som følge af angreb fra demonstranternes side.

Kommissionen lægger endvidere til grund, at vicepolitikommissær Erik Aabech ca. kl. 00.20 (bilag XXXIII, side 59) afgiver en melding til KSN, der af KSN mod Erik Aabechs intention opfattes som en knibemelding. [“Hårdt trængt Blegdamsvej”].

Kommissionen lægger til grund, at vicepolitikommissær Erik Aabech ved udskillelse af en gruppe under ledelse af vicepolitikommissær Per Enselmann søgte at rykke frem mod Skt. Hans Torv fra Skt. Hans Gade, og at en gruppe under ledelse af vicepolitikommissær Anders Lund Hejlesen sluttede sig til denne fremrykning.

Beredskabsdeling D-2 får herefter skabt kontakt til beredskabsdeling D-5 på Fælledvej og ved fælles indsats lykkes det politiet at opnå kontrol over Skt. Hans Torv, jf. det nedenfor i afsnit k. anførte.

k. Fremrykningen over Skt. Hans Torv.

På det tidspunkt, da politiet iværksatte fremrykningen over Skt. Hans Torv, havde politienhederne på Fælledvej modtaget en begrænset forsyning af tåregas, idet politiassistent Flemming Søndergaard fra beredskabsdeling D-1 var nået frem med sit gasgevær med tilhørende tåregas. Politiet trængte derefter frem mod og over Skt. Hans Torv under virkning af den tåregas, Søndergaard skød ind over torvet.

Yderligere gasforsyninger når frem ca. kl. 00.46 (bilag XXXIII, side 75).

Fremrykningen var koordineret med beredskabsdeling D-2 ved Blegdamsvejs udmunding i Skt. Hans Torv, og fremrykningen skete endvidere med bistand fra de af vicepolitikommissær Per Enselmann og vicepolitikommissær Anders Lund Hejlesen ledede grupper.

Om fremrykningen er bl.a. afgivet følgende forklaringer:

Charlotte Berendt-Poulsen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed Skt. Hans Torv 30, har forklaret (retsbog side 79 og 81):

“at hun den 18. maj 1993 om aftenen befandt sig i sin lejlighed, hvor hun havde gæster. Fra to af lejlighedens rum kan man se ud mod torvet, men lejligheden er således indrettet, at middagsselskabet befandt sig midt i lejligheden, og hun har således ikke iagttaget, hvad der foregik på torvet, inden hun på et tidspunkt hørte larm derfra og nu så, at containere blive trillet ud på torvet. Nogle af disse blev fyldt med sten fra en byggeplads på torvet, andre blev der lagt træstykker i og nogle af containerne blev der sat ild til. Ilden var ikke faretruende. Hun så, at der blev bygget barrikader ved Blegdamsvejs og Fælledvejs udmunding i torvet. Der blev flere og flere aktivister, og hun syntes umiddelbart, at det varede længe, inden hun så politi. Det første politi hun så, var ved Blegdamsvej. at hun så politi rykke frem ad Fælledvej, Nørre Alle, Blegdamsvej og Skt. Hans Gade. Hun er ikke i stand til at oplyse, hvor kæden i Skt. Hans Gade stammede fra. Det kan have været betjente fra den kæde, som hun i begyndelsen så havde taget opstilling på Blegdamsvej.”

Raymond Alexander Oldfield, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 107):

“Der kom mere politi på Blegdamsvej, og vidnet stillede sig over ved Skt. Johannes Kirken og kravlede op på en gravko for at få bedre udsyn. Herfra så han demonstranter komme fra Elmegade og Guldbergsgade. De kastede sten mod de politifolk, der stod ved Blegdamsvej. Senere stillede han sig over ved tinghuset, hvor han så 3-4 personer, der alle bar radioer. Han så 2-3 unge mennesker blive trukket til side af de pågældende.”

Vicepolitikommissær Erik Kristiansen (Monty), der var leder af en deling sammensat af grupper fra station 2 og station 4, har forklaret (retsbog side 184):

“Alt imens havde han i bagehovedet, at Delta 2 måtte befinde sig et eller andet sted i det nærmeste område. Det havde han hørt. Der var bål på torvet, og han så også bål oppe i Guldbergsgade. Da politiet var nået halvvejs ind på torvet, gav han sine folk ordre til at kaste sten mod demonstranterne. Det skete på et tidspunkt, hvor der var opstået et hul i viften til højre for hans gruppe. Det gjaldt derfor om at forhindre flankangreb, dels således at demonstranterne til den ene side ikke kunne komme bag hans fåtallige folk ved at løbe langs med husmuren mellem Elmegade og Fælledvej og dels på samme tid undgå, at det lykkedes demonstranterne at komme gennem hullet i viften og bag kæden. Vidnet huskede, at advarselsskuddene på Fælledvej ikke havde gjort indtryk, og han fandt det for farligt at gå et skridt videre og afgive sigtede skud. Hvis ikke de ramte, vidste man ikke, hvor projektilet, der kunne nå langt, endte. Med stenkast var han sikker på, at kun de forreste kunne nås. En af hans folk var faldet, så stenkastningen skulle også hjælpe på hans mangel på mandskab. Vidnet kaste 3-4 afbrækkede flisestykker mod mængden og ikke mod udsete personer. Han mener, at hans underordnede gjorde det samme, og det varede nok 1½ minut og fandt sted i forbindelse med et enkelt angreb fra demonstranternes side. Demonstranterne blev ikke advaret. Han ved ikke, om stenene sad, men han hørte en demonstrant ømme sig. Om det skyldtes stenene fra ham og hans folk eller fra andre, blev han ikke klar over. Nogle civile stod i ly 10-15 meter bag kæden og kastede også i retning af det hul mellem enhederne, som han lige har beskrevet. Han vidste ikke, hvem eller hvor mange de var, og han ved ikke, hvor meget de kastede. Han gik ud fra, at de var kolleger. Stenkastningen var virkningsfuld. Næsten samtidig blev der skudt, og lige forinden så han, at kolleger faldt i kæden inde på torvemidten.”

Vicepolitikommissær Erik Aabech, der var leder af beredskabsdeling D-2, har forklaret (retsbog side 198-199):

“På torvet blev mængden trykket op ad Elmegade, Guldbergsgade og Nørre Alle. Vidnet befandt sig bag sin deling på torvets nordlige halvdel og kunne fra sin placering se dens fløje, og han var endvidere sikker på, at hans folk kunne høre, når han talte i sin megafon. Det var ikke vidnets opfattelse, at han i sit område mødte voldsom modstand, og det var forholdsvis nemt for hans styrke at rykke fremad. Hans kollega Dinesen havde væsentlig vanskeligere betingelser, idet der i hans område bl.a. lå bålrester, der vanskeliggjorde fremrykning. Vidnet registrerede ikke, om der i nogle af delingerne faldt kolleger, ligesom han ikke registrerede, at der blev skudt på Skt. Hans Torv, eller om civile eller uniformerede kolleger kastede sten. Han etablerede en kæde, der stod i en bue fra Skt. Hans Gade over til hjørnet af Nørre Alle/Skt. Hans Torv. Ud for hans kæde befandt der sig i hovedsagen tilskuere. Kæden stod nok stille i ca. 30 minutter, da han over radioen fik ordre om at gå til krydset Møllegade/Guldbergsgade.”

Vicepolitikommissær Niels Christian Poulsen, der var leder af en gruppe på 10 menige fra station 1, har forklaret (retsbog side 255-256):

“Vidnet mener ikke, at man fik kontakt med andre politienheder, straks efter at man var kommet ind på torvet. Det skete lidt senere, men vidnet ved ikke

nøjagtig, hvor enhederne kom fra, men han antager, at de kom fra sidegaderne, der munder ud i torvet. Vidnet befandt sig fortsat i højre side, og der var ballade og stenkast. De var færre politifolk end på Fælledvej, fordi mange var kommet til skade. Vidnet husker ikke, hvor mange af hans egne menige, der var tilbage. Da vidnet befandt sig omtrent midt på torvepladsen, hørte han Dinesen give ordre til at trække pistolerne. Mens han selv var i færd med at komme til sin pistol, fik han øje på en demonstrant, der stod med en jernstang. Stangen blev kastet imod ham, men det lykkedes vidnet at parere med sit skjold.”

Politiassistent Kim Svejstrup Petersen, der var med i vicepolitikommissær Niels Christian Poulsens gruppe fra station 1, har forklaret (retsbog side 259-260):

“Vidnet kom ind på Skt. Hans Torv stadigvæk længst ude på højre fløj, og han stillede sig med ryggen mod facaden til en bygning på hjørnet af Skt. Hans Torv/Skt. Hans Gade. Vidnet husker kun brudstykker fra dette forløb. På et tidspunkt stod han ved siden af nogle kolleger, men han var ikke klar over, hvem de var. Han havde en ide om, at det ikke var de samme, som han havde stået sammen med på Fælledvej. Han fik den opfattelse, at han var blevet væk fra sin gruppe. Fra den modsatte side af torvet kastede demonstranter sten mod bl.a. vidnet. Nogle af stenene baldrede ruder i ejendommen, så der faldt glasstykker ned i hovedet på politifolkene. På et tidspunkt fik vidnet øje på kolleger, der stod på Nørre Alle, og han besluttede sig for at gå over til dem, fordi det måske var de kolleger, han mente, han var blevet væk fra. Det viste sig, at han ikke kendte dem, og vidnet kom til at stå for sig selv. Mens han stod således, var det hans klare opfattelse, at en håndfuld demonstranter havde fået øje på ham, og at de kom målrettet mod ham. De kom fra Guldbergsgade. De kastede sten mod ham, og samtidig var der risiko for, at stenene også ville ramme de før omtalte kolleger, der stod i kæde med ryggen til torvepladsen med front mod Tagensvej. Vidnet forsøgte at advare kollegerne, men på grund af gasmasken var det ikke muligt at få kontakt med dem. Han kan ikke huske, hvor langt der var hen til dem. Vidnet anså både sig selv og kollegerne for at være i overhængende livsfare.”

Politiassistent Bo Georg Petersen, der var i Montys deling har forklaret (retsbog side 264):

“Han ved ikke, om der på dette tidspunkt blev anvendt gas på Fælledvej. Det gik trægt, og han var kommet længere ud i venstre side, hvor han stod presset, idet kæden skulle svinge ind på torvet mod venstre. Pludselig tog “Monty” fat i skulderen på ham og en eller to andre og sagde til dem, at de skulle gå lidt baglæns og kaste sten mod demonstranterne. Dette var med til at gøre det muligt at komme rundt om hjørnet og få genetableret kæden. Kollegerne foran vidnet satte sig på hug bag skjoldene, da vidnet kastede. Vidnet tror, at formålet med “Montys” ordre var at forhindre demonstranter i at komme ind bag kæden. Vidnet lagde ikke mærke til andre enheder, f.eks. fra Blegdamsvej. Vidnet kastede mod de demonstranter, der kom købende med brosten. Han ved ikke, hvor mange sten han nåede at kaste, eller om nogen ramte. Han så ikke andre kolleger kaste med sten.”

Niels Rudolf Emil Kjeldsen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed Skt. Hans Torv 30, har forklaret (retsbog side 288):
“Herefter [efter skudafgivelserne på Fælledvej] indtraf en forandring blandt aktivisterne, der ikke angreb helt så heftigt længere, og vidnet bemærkede, at politikæden kom ind på torvet, hvor nogle gik med retning mod Guldbergsgade, mens andre gik mere ind mod torvemidten. Der begyndte at komme politifolk til fra andre gader end Fælledvej, og han vil tro, at der efterhånden befandt sig 50 politifolk på torvet. Slagsmålet mellem politi og aktivister koncentrerede sig omkring Elmegades udmunding i torvet. Her så han en person blive båret væk på et gitter, og han lagde også mærke til, at en person, der havde tabt sine bukser, blev hjulpet væk. Vidnet er sikker på, at han så en kvindelig urobetjent, der på torvet kastede 2-3 sten mod demonstranterne i forbindelse med, at kæden foran hende rykkede frem.”

Helga Agnethe Kjærbye Kristensen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed Skt. Hans Torv 3, har forklaret (retsbog side 290):
“Vidnet så, at flere uniformerede betjente kastede sten tilbage mod demonstranterne. Det handlede ikke om massive stenkast, og der var ikke tale om et angreb med sten den modsatte vej. Vidnet oplevede det sådan, at det var politibetjentenes reaktion på, at de blev udsat for stenkast. Der var nok 5 meter mellem politiet og demonstranterne. Vidnet kan i dag ikke huske, at hun har hørt, at der blev afgivet pistolskud på Skt. Hans Torv, men hun har et billede af en betjent, der stod med en pistol hævet op i luften. Vidnet har ikke set mundingsglimt eller røg, og vidnet har ikke set civile personer på torvet, som hun antog var civile betjente. Vidnet kan ikke huske, hvordan konfrontationen blev afviklet på Skt. Hans Torv, men hun erindrer, at der vist nok var ild i en bil i Guldbergsgade.”

Klaus Bæk har forklaret (retsbog side 291-292):
“at han fra sin lejlighed, Fælledvej 22 Blegdamsvej, 1.th., har frit udsyn over Skt. Hans Torv og ned ad Guldbergsgade, og at han kan se et stykke ned ad Fælledvej omtrent til restaurant Barcelona. Vidnet så fra sit vindue, at aktivister strømmede ind på torvet i stort antal ad gangen. De rev betonklodser, som blev brugt til afspærring af torvet, der var under ombygning, ud på Fælledvej og anbragte dem umiddelbart neden for hans vinduer som barrikade. Efter vidnets opfattelse var barrikadens placering planlagt på forhånd, og brosten blev båret eller kørt i containere hen til den. Der blev vist også opført barrikader i Guldbergsgade og Elmegade. De unge, som han opfattede som aktivister, var alle hætteklædte. Opbygningen af barrikaderne gik rimelig hurtigt, og arbejdet virkede velorganiseret. Vidnet havde ikke i dagens løb fået indtryk af, at det, som han så ske, havde været under forberedelse. Der blev sat ild til en container, der stod neden for hans vindue. Politiet fik trængt aktivisterne ind på torvet og i retning af Elmegade og Guldbergsgade. Da politikæden nåede frem til og forbi barrikaden, bemærkede vidnet civile personer med skjolde, der løb bag ved politikæden, hvorfor han antog, at de var betjente. Nogle af dem fik fat i demonstranter, som de trak ned mod Nørrebrogade. Da politikæden stod inde på torvepladsen med front mod Guldbergsgade, husker vidnet i dag, at han lagde mærke til en civil betjent, der kastede sten over politikæden mod aktivisterne. Vidnet vil også i dag betegne stenkastet som et “frustrationskast”. Han husker episoden, fordi den

pågældende samtidig tog noget frem fra baglommen, der kunne være et pocketkamera, og rakte armen i vejret, som om han fotograferede. Den pågældende bar på et beskyttelsesskjold. Det kom til konfrontation midt på torvepladsen, men ikke i samme omfang som tidligere. Vidnet husker, at der kom politi til torvet fra Blegdamsvej, og fremrykningen over torvet foregik systematisk og hurtigt. Han kan ikke sætte tal på antallet af politifolk på torvet, men det lignede en fordobling af antallet fra Fælledvej. Der gik vel nok én time, inden torvet blev indtaget.”

Områdelederen, vicepolitikommissær Leo Lerke har forklaret (retsbog side 383):

“om fremrykningen på Skt. Hans Torv, at der ikke var behov for, at han fulgte lige efter “Montys” deling og Delta 5, hvorfor han holdt sig på Fælledvej. Herfra kunne han ikke se, hvordan indtagelsen af torvet forløb. Delingerne gik ind på torvet dannende en vifte, hvor drejningspunktet var på “Montys” delings side ude til venstre. Vidnet kunne ikke registrere den modstand, delingen på dette sted blev mødt med. Vidnet havde opnået den ønskede virkning hos demonstranterne og var på Fælledvej optaget af at skaffe sig et overblik over, hvor mange politifolk der var tilbage, herunder parre nye delinger, således at han kunne have en deling klar til indsats, hvis det blev nødvendigt. I den forbindelse skaffede han sig oplysninger om, hvor mange der var i Delta 2, og hvem der var kommet fra Skt. Hans Gade. Først dagen efter hørte han, at der var blevet skudt på Skt. Hans Torv, og torvet var indtaget, da han erfarede, at nogen var blevet skudt.”

Kommissionen konstaterer, at der sker fremrykning over Skt. Hans Torv fra Fælledvej, Skt. Hans Gade og Blegdamsvej ved en sammenhængende kædedannelse, og at de alvorligste konfrontationer finder sted på kædens venstre fløj.

I. Skudafgivelserne på Skt. Hans Torv.

Under politiets fremrykning over Skt. Hans Torv blev der afgivet skud af politiet, og herom er der bl.a. afgivet følgende forklaringer:

Thomas Bryde Jepsen, der befandt sig på torvet, har forklaret (retsbog side 10): “Da kæden kom frem på torvet, var der en betjent, der i megafon sagde, at man skulle forsvinde, og “at der er blevet eller bliver skudt”. En sådan advarsel havde han ikke hørt inden lyden af de smæld, han tidligere har fortalt om.”

Politiassistent Michael Bodholdt, der gjorde tjeneste i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 69-71):

“Vidnet hørte ikke, at der blev afgivet skud, da styrken befandt sig på Fælledvej omtrent ud for den gamle brandstation. Vidnet hørte, at der oppe ved torvet var skydning. Han så civile og uniformerede kolleger have pistolerne fremme. Pistolerne pegede opad. På grund af beskyttelsesskjoldet kunne de uniformerede kolleger kun holde pistolen på den måde. Han havde sin pistol fremme, men han skød ikke. Der var utrolig meget larm, og han hørte nogle knald. Da det af hensyn til kollegerne var for farligt at skyde, smed han i stedet et par sten mod demonstranterne. Situationen var så alvorlig, bl.a. fordi

der blev kastet med brosten mod liggende kolleger foran kæden, at såfremt der var blevet afgivet sigtede skud, havde dette været berettiget. Der var blevet skudt så meget op i luften, uden at det for alvor havde den ønskede virkning. Imidlertid var det som før nævnt for farligt at afgive sigtede skud.”

Mette Ottesen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed Skt. Hans Torv 30, har forklaret (retsbog side 114-115):

“Vidnet hørte, at der blev afgivet skud på et tidspunkt, hvor politiet var på torvet og havde retning mod Guldbergsgade. Det skete, da der stod ca. 24 betjente ud for Elmegade. De var alvorlig trængt på grund af stenkast, og hun så tilskadekomne, hvoraf nogle blev slæbt væk af kolleger. Skuddene lød som kinesisk fyrværkeri, og hun hørte, at der blev råbt: “De skyder”. Det lød som én salve. Vidnet har ikke hørt advarsler eller skydeordre eller udsagn om “skyd efter benene”.

Hans-Kristian Bak-Hansen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed Skt. Hans Torv 3, har forklaret (retsbog side 121-122):

“Aktivisterne trak længere ind mod torvets midte, men efter vidnets opfattelse først, efter at det var gået op for dem, at nogle kammerater var blevet såret. Nu så vidnet politibetjentene fra Blegdamsvej begynde at gå langs med husmuren i retning af Fælledvej. Da de befandt sig ud for Landsforeningen for Socialpædagoger, blev de udsat for et meget kraftigt angreb. Nogle betjente gik ned i knæ og satte sig med ryggen mod husmuren for at beskytte sig. Han så flere blive ramt på benene, inden de satte sig ned. Det varede et stykke tid, hvor de ikke kunne komme videre. Vidnet fik øje på politi på Fælledvej, og han gættede på, at de skulle komme kollegerne fra Blegdamsvej til undsætning. Særligt dem fra Blegdamsvej var genstand for stenkast, men det lykkedes de to enheder at blive forenet. Under dette forløb så han ikke, om betjente i “Fælledvejkæden” blev ramt. Demonstranterne trak sammen og stillede sig på torvets midte, mens politiet dannede kæde i en vifte fra Fælledvej og over til Skt. Hans Gade. Der var en voldsom konfrontation mellem demonstranter og politi. Kæden gik langsom fremad og var herunder nødt til at forcere en sandbunke på torvet. Han så en af betjentene glide i sandet. Den pågældende trak en anden med sig, og mens de lå ned, udsatte demonstranter dem for direkte angreb. De var i stand til at blive i kæden, selv om de var faldet. Vidnet hørte mandskabets leder i megafon sige: “Træk pistolerne”, og han hørte, at der blev sagt: “Fyr”. Vidnet har ikke hørt advarsler til mængden eller udsagn om “at skyde efter benene”. Lidt over halvdelen eller måske 15 betjente trak deres pistoler. Pistolerne pegede op i luften, og han så mundingsglimt. Vidnet hørte en del færre skud end på Fælledvej, måske 20-30. De faldt inden for et meget kort tidsrum.”

Peter Gamborg Nielsen, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 130-131):

“Da politikæden nåede op til torvet, indgik kæden i en vifte af betjente, hvoraf nogle helt klart kom fra Blegdamsvej, og andre muligvis fra Nørre Alle. Han ved ikke, om der i viften også indgik betjente fra kæden på Fælledvej. Der var nok 70-100 betjente i viften. Demonstranterne befandt sig ovre ved Elmegade/Guldbergsgade, og i samme øjeblik viften var en realitet, satte de et voldsomt angreb ind mod Fælledvejkæden. Betjentene blev angrebet på kun 3

meters afstand, Kæden trak sig lidt tilbage, og vidnet så med sikkerhed én betjent falde over en betonklods, således at han kom til at ligge ned. Mens han lå ned, var der enkelte helt frygtløse demonstranter, der kom med store sten, og det så ud som, at de havde til hensigt at kaste disse direkte mod den liggende betjent. Det var hans opfattelse, at politiet var i overhængende fare. Han så kolleger forsøge at beskytte ham med deres skjolde, og han så ham vist nok blive hjulpet op at stå. Umiddelbart efter så han 10 betjente, der havde trukket deres pistoler, skyde. Han hørte et smæld, og han så mundingsrøg. Pistolerne blev holdt i en vinkel på 100 grader, og løbene havde retning mod Guldbergsgade. Vidnet hørte ikke advarsler eller skydeordre, men bemærker, at der på det tidspunkt var en øredøvende larm fra sten, der ramte beskyttelsesskjoldene. Politikæden stod ud for Fælledvejs udmunding i torvet, da der blev skudt. Vidnet har ikke set andre betjente skyde. Skydningen medførte en vis stilstand, men politiet blev fortsat angrebet, navnlig på fløjene. Vidnet har ikke set betjente kaste med sten.”

Michael Vesthardt, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed Skt. Hans Torv 3, har forklaret (retsbog side 132-133):

“Der var nok 80 betjente hen imod slutningen. Betjentene rykkede frem mod midten af torvet, og der var en stærk røgudvikling, hvorfor det var vanskeligt at følge med i, hvad der foregik. Han så betjente falde og betjente, ramt af brosten, ligge på gaden. Det var hans opfattelse, at de havde akut behov for hjælp, bl.a. på grund af den måde stenene blev kastet, idet også de liggende betjente var mål for stenkast. Det kan have forklaret politiets videre fremrykning på torvet, og såfremt politiet var rykket tilbage, ville betjente være kommet i øjeblikkelig fare. Vidnet så 12-15 betjente skyde, da han hørte smæld fra pistolskud, og han så de pågældende skyde opad. Han er usikker på, om der også blev skudt vandret. Der er ingen tvivl om, at betjentene på torvet på det tidspunkt befandt sig i en “meget farlig situation”. Vidnet bemærker, at fra det sted, hvorfra han iagttog, hvad der skete på torvet, var det hans generelle indtryk, at der ikke havde været behov for at rydde torvet på et tidspunkt, hvor politiet var i åbenlyst undertal.”

Vicepolitikommissær Erik Kristiansen (Monty), der var leder af en deling sammensat af grupper fra station 2 og station 4, har forklaret (retsbog side 184-185):

“Han så nogle mundingsglimt, men kan ikke sige noget om glimtenes retning. Vidnet befandt sig isoleret ude til siden og har ikke hørt, om der blev givet advarsler eller ordre til at skyde. Skydningen, som han vil betegne som en byge, varede i kortere tid end skydningen på Fælledvej. Han husker ikke antallet af skud. Skydningen og stenkastningen skete, da styrken var kommet rundt om hjørnet Fælledvej/Skt. Hans Torv og var nået ind til torvemidten. Det er vidnets fornemmelse, at torvet herefter hurtigt blev indtaget. Vidnet blev nødt til at forlade Skt. Hans Torv for at blive bragt til hospitalet.”

Vicepolitikommissær Poul Dinesen, der var leder af beredskabsdeling D-5, har forklaret (retsbog side 191-193):

“Styrken kom ind på torvet, og demonstranterne trak over i retning af Guldbergsgade. Der blev dannet en vifte, men det viste sig, at de ikke var helt mange nok, hvorfor de var nødt til at trække viften lidt tilbage i højre side,

således at man stod i en linie fra hjørnet Fælledvej/Skt. Hans Torv og over til Skt. Hans Gade. Demonstranterne kom igen frem mod politikæden, og eftersom han var sig bevidst, at man ikke kunne klare en ny situation magen til den, man næsten netop havde overstået på Fælledvej, gav han ordre til at trække pistolerne, og han mener, at han over megafonen et par gange advarede de fremstormende demonstranter på en sådan måde, at de blev klar over, at de skulle blive tilbage. Han husker ikke, om han har hørt, at ordren blev gentaget i kæden, men han kunne konstatere, at kæden reagerede. Vidnet beordrede også varselsskud afgivet. Der blev afgivet en del skud, men færre end på Fælledvej. Selv skød han to gange. Der lå ikke sårede kolleger på torvet. De lå på Fælledvej Hans ordrer til at trække pistolerne både på Fælledvej og Skt. Hans Torv, og til på sidstnævnte sted tillige at afgive skud, var hans eget initiativ. Skydningen på torvet havde virkning på demonstranterne, der trak længere op i Guldbergsgade”.

Vicepolitikommissær Niels Christian Poulsen, der var leder af en gruppe på 10 menige fra station 1, har forklaret (retsbog side 256):

“Da vidnet befandt sig omtrent midt på torvepladsen, hørte han Dinesen give ordre til at trække pistolerne. mens han selv var i færd med at komme til sin pistol, fik han øje på en demonstrant, der stod med en jernstang. Stangen blev kastet mod ham, men det lykkedes vidnet at parere med sit skjold. Senere opdagede han en bule i sin hjelm, der kunne stamme fra jernstangen. Vidnet fik således ikke trukket pistolen. Vidnet ved ikke, om der blev råbt advarsler til mængden, i hvert fald hørte han det ikke selv. Han ved ikke, hvor mange kolleger der skød. Der blev afgivet en del skud. Han vil tro i samme omfang som på Fælledvej. Vidnet så ingen sigtede skud. Vidnet så endvidere ikke civile kolleger trække pistolerne. Da han var på vej ind på torvet, lagde han mærke til et antal civile kolleger. Da Dinesen gav ordren, var der mange stenkast, og der holdt ambulancer i nærheden. Der lå faldne kolleger over det hele. Kort efter skydningen forsvandt demonstranterne, og der faldt ro over pladsen. Vidnet har ikke set politifolk kaste sten mod demonstranterne på Skt. Hans Torv.”

Politiassistent Kim Svejstrup Petersen, der var med i vicepolitikommissær Niels Christian Poulsens gruppe fra station 1, og som 26. maj 1993 har afgivet en detailleret indberetning [bilag XI, side 11-16], har forklaret (retsbog side 260):

“Vidnet anså både sig selv og kollegerne for at være i overhængende livsfare. For hans eget vedkommende var tillige et af håndtagene på beskyttelsesskjoldet gået fra, således at han havde besvær med at beskytte sig, hvorfor han var ekstra udsat. Vidnet trak derfor igen sin pistol og afgav et antal skud mod to demonstranter, som kom tættest på ham. Han mente, at han ikke havde anden mulighed. Han husker ikke afstanden til dem, da han skød, og han husker ikke, om de havde hævet hænderne klar til kast. Han husker endvidere ikke, om han forsøgte at råbe noget til angriberne gennem gasmasken. Han kan i dag ikke huske, om de havde hætter på eller tørklæder for ansigterne. Vidnet mener ikke, at han ramte. Han kan ikke huske, hvor tæt de var på ham, da de vendte om og forsvandt. Vidnet husker ikke, mod hvilken del af kroppen han sigtede. Vidnet husker ikke, hvordan situationen ellers var på torvet, og om han hørte, at der blev skudt. Han husker ikke at have set civile betjente på Skt.

Hans Torv, og han ville kunne huske, hvis han havde bemærket politifolk kaste sten. Dette var ikke tilfældet.”

Politiassistent Bo Georg Petersen, der var i Montys deling, har forklaret (retsbog side 264):

“På Skt. Hans Torv hørte vidnet nogle knald og formodede, at de hidrørte fra skud. Vidnet hørte ingen skudordre og kan ikke sige, hvor mange skud han hørte. Han skød ikke selv.”

Lars Michael Reiff, der som TV-medarbejder hos TV-Stop fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 278):

“Vidnet bemærkede i alt 3-4 pistoler. Nogle af dem blev holdt vandret, men vidnet kan ikke sige, om der også blev skudt i denne position. Vidnet hørte, at der blev skudt. Vidnet har ikke hørt advarsler til mængden, eller at der blev givet ordre til at skyde. Skudafgivelsen var ganske kortvarig. Vidnet så ikke demonstranter blive ramt på Skt. Hans Torv. Civile betjente kastede sten mod Guldbergsgade efter skudafgivelsen.”

Vicepolitikommissær Karsten Andersen, der var halvdelingsfører og gasskytte i beredskabsdeling D-5, har forklaret (retsbog side 402):

“Da han selv var kommet på benene [efter at være blevet ramt af en sten i hovedet hvorved hans hjelm faldt af] og var nået op til Skt. Hans Torvs begyndelse, så han sig tilbage og overvejede, idet han var bange, at løbe ned mod Nørrebrogade. Han anså det imidlertid for at være for farligt, og at det var mere sikkert for ham at holde sig i nærheden af kæden. På Skt. Hans Torv hørte han en ordre til at trække pistolerne, og han skød selv tre gange umiddelbart efter hinanden op i luften. Kæden var på det tidspunkt under stærkt pres, og demonstranterne kastede på ca. 4 meters afstand direkte på kolleger, der lå ned. Vidnet konstaterede, at pistolskuddene ingen virkning havde på demonstranternes optræden.”

- - - - -

Kommissionen lægger til grund,

- at politiet på et tidspunkt under fremrykningen over Skt. Hans Torv, navnlig i kædens venstre side, har været udsat for kraftige angreb fra demonstranternes side, bl.a. med brosten, og at nogle af disse angreb også har været farlige for liggende, sårede politifolk,
- at vicepolitikommissær Poul Dinesen har givet ordre til at trække pistolerne og til at afgive varselsskud, og at ordren havde sammenhæng med den vurdering, at politiet ikke kunne klare en ny situation svarende til den, der havde foreligget på Fælledvej,
- at et større antal skud er blevet afgivet af politiet i en fortsat skudafgivelse, formentlig af kortere varighed end skudafgivelserne på Fælledvej,

at der også på torvet blev afgivet sigtede skud, men at tilsyneladende ingen blev såret af skud under skudafgivelserne på Skt. Hans Torv, og

at der af polititjenestemænd er kastet flisestykker og sten mod demonstranterne.

m. Vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensen's enhed fra station 1.

Vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensen var 18. maj 1993 leder af en enhed fra station 1, hvis opgave var indledningsvis at bevogte Christiansborg. Da situationen dér er rolig, beordrede KSN Leif Enemark Sørensen's enhed til Nørrebro [kl. 23.59 - bilag XXXIII, side 187].

Leif Enemark Sørensen's enhed og et antal yderligere politibetjente ankom til De Gamles By ved Tagensvej på Nørrebro omkring midnat 18.-19. maj 1993. Enheden fik først aktiv andel i begivenhederne på Nørrebro, efter at Skt. Hans Torv var blevet indtaget af beredskabsdelingerne D-5 og D-2.

Af bilag XXXIII, siderne 194-195 fremgår, at det kl. 00.00 og kl. 00.16 19. maj 1993 var vanskeligt for KSN at komme i forbindelse med Leif Enemark Sørensen's deling som følge af svagheder i radiokommunikationssystemet.

Vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensen, der har afgivet indberetninger om særlig indsats samt notits (bilag X, side 161-166), har forklaret (retsbog side 214-216):

“Hen mod kl. 24 fik han besked på at køre med halvdelingen til Nørrebro. Foruden hans deling var der yderligere politifolk på Christiansborg, som han fik kommandoen over. Disse skulle muligvis først via deres tjenestested, inden de kunne køre ud til Nørrebro. Vidnet husker ikke, om han kørte til Nørrebro via station 1. Vidnets deling var iført indsatsdragt. Vidnet fik kommandoen over i alt 36 politifolk og kørte som beordret til De Gamles By ved Tagensvej for at være standby. Det er ikke muligt for vidnet at sige, hvornår efter kl. 24 han ankom til De Gamles By. KSN blev underrettet om, at delingen var på plads. Delingen havde kaldesignal India Lima. Vidnet mener ikke, at han den aften medbragte megafon. På et tidspunkt meldte to kolleger sig til delingen. De medbragte et gasgevær og noget ammunition. Vidnet blev ikke klar over, hvor meget ammunition. Vidnet kunne over radioen høre, at der var “gevaldige problemer” på Fælledvej og Skt. Hans Torv. Vidnet hørte knibemeldinger, og han husker, at han talte med kolleger i delingen om, at der blev skudt. Vidnet har ingen fornemmelse af, hvor længe delingen stod standby, men det har varet ca. 20 minutter, måske mere. KSN gav delingen besked på at rykke frem mod Skt. Hans Torv. Da delingen nåede frem, var der som sådan faldet ro over torvet, som delingen passerede, idet den rykkede ned ad Fælledvej. Ved Nørrebrogade, der så forfærdelig ud, drejede man til højre, og da man nåede til Slotsgade, drejede man ned heraf og kom bag om nogle grupper af demonstranter, der stadig kastede med sten. Ved Baggesensgade gik man til højre og nåede Stengade, hvor man gik ned til Prins Jørgens Gade. Her svingede man til højre, hvilket gentog sig, da delingen nåede Griffenfeldtsgade, således at delingen på ny kom op på Nørrebrogade. Vidnet havde fulgt med i radiokommunikationen, mens delingen stod standby. Han var ikke selv inde i nogen radiokorrespondance, for han havde fået besked på “at blive, hvor vi var, og så kan det ikke nytte noget hele tiden at bryde ind”. Vidnet kunne tydeligt høre, at der var store problemer med at snakke sammen via radioen. Han ved ikke, om radioen faldt ud, men det var hans indtryk, at der var problemer på en eller anden måde. Det var svært at blive klar over,

hvad det var, "for der skete noget nede på Nørrebro, som vi ikke vidste, da vi holdt oppe ved De Gamles By. Derfor kan jeg ikke rigtig danne mig et indtryk af det". Disse problemer oplevede han selv, da hans deling blev indsat."

- - - - -

Kommissionen lægger til grund, at Leif Enemark Sørensen som følge af begivenhedernes hurtige udvikling og afstanden til Skt. Hans Torv [ca. 600 m] ikke havde praktisk mulighed for at medvirke ved indtagelsen af Skt. Hans Torv.

Hertil kommer, at enheden antagelig først ankom til positionen Tagensvej/Nørre Allé omkring kl. 00.47, hvor man over radioen anmeldte sin ankomst til KSN, og at man fra KSN havde ordre til at være standby ved De Gamles By indtil videre, og at man så sent som kl. 00.48 og kl. 01.12 fra KSN får besked om at forblive ved De Gamles By (bilag XXIII, side 204), og at enheden senere rykker frem mod Skt. Hans Torv på KSN's foranledning.

Kommissionen bemærker, at der ifølge radiokorrespondancen er usikkerhed med hensyn til tidspunktet for politienhedens ankomst til De Gamles By ved Tagensvej. Kommissionen har søgt ved afhøring nærmere at fastlægge dette tidspunkt. Det har, da der ikke fra 1993 forelå afhøringsrapporter, ikke været muligt, idet det, som følge af at de indenretlige afhøringer først fandt sted i 1997-1998, var vanskeligt at fastslå nøjagtige tidspunkter.

- n. Politikommissær Jørgen Sperlings deling fra station 4 (Hørhusvej politistation) (Christianiadelingen) og begivenhedsforløbet efter politiets indtagelse af Skt. Hans Torv.

Politikommissær Jørgen Sperling blev ca. kl. 01.00 19. maj 1993 kaldt til tjeneste på station 4 af stationens vagthavende.

Ved sin ankomst til stationen formerede Jørgen Sperling en deling bestående af i alt 32 polititjenestemænd foruden Jørgen Sperling selv. Delingen var iført indsatsdragter og hjelme. Kun enkelte var udstyret med beskyttelsesskjolde og benskiner, idet dette udstyr i meget vidt omfang tidligere på aftenen var blevet udleveret til andre tjenestesteder i forbindelse med indsatsen på Nørrebro. Delingen tog af sted uden tåregas, idet stationens arwengasevær tidligere på aftenen tillige med tåregasammunition var blevet udleveret til andre enheder.

Delingen havde kaldenummer Delta 7. Delingens radioer duede - muligvis med undtagelse af een - alene til at kommunikere indbyrdes med i afdelingen. Jørgen Sperling medbragte sin mobiltelefon, ved hjælp af hvilken han kunne komme i forbindelse med KSN.

Politikommissær Jørgen Sperling har om delingens indsats på Nørrebro forklaret (retsbog side 201-202):

"Delingen blev sat af på hjørnet af Sjællandsgade/Guldbergsgade, og han gik med delingen i retning af Møllegade. Da delingen nåede knækket på Guldbergsgade kort før Peter Fabers Gade, opdagede de demonstranter stå ud for Peter Fabers Gade. På den anden side af demonstranterne et sted mellem

Møllegade og Peter Fabers Gade stod der uniformerede kolleger, som demonstranterne kastede sten mod. Da vidnets deling blev opdaget, vendte demonstranterne front mod delingen, som han beordrede frem i kæde og i løb og med stavene trukket. Demonstranterne kastede sten mod delingen, men vendte rundt og løb ned ad Peter Fabers Gade. Delingen eftersatte demonstranterne, idet det gjaldt om at få anholdt og identificeret stenkasterne, der havde overtrådt politivedtægten og straffeloven. Delingen bestod af ældre og erfarne betjente samlet fra Københavnsområdet og tjenestegørende på station 4, hvor delingen var specielt trænet med indsættelse på Christiania for øje. Det var derfor ikke nødvendigt for vidnet at give særskilt ordre om, hvad den enkelte underordnede skulle fortage sig. Det viste sig, at der for enden af Peter Fabers Gade stod en politikæde, der vendte rundt, da den blev klar over, at demonstranter og forfølgende politi befandt sig i gaden. Vidnet vidste ikke, hvor på Nørrebro andre politienheder opholdt sig. Det lykkedes delingen at anholde 15 personer [ca. kl. 2,20 - bilag XXXIII, side 115-116] på en legeplads, og senere i forløbet yderligere 2. Vidnet sendte en gruppe efter et antal unge mennesker, som det var lykkedes at forcere et hegn. Han vil ud fra oplysninger han efterfølgende har modtaget, tro, at denne gruppe var på 15-20 personer. Under anholdelserne på legepladsen var det nødvendigt at anvende magt, idet de anholdte modsatte sig anholdelse på voldsom vis. De blev placeret på maven, og alle lagt i håndjern. Der blev anvendt politistave.”

Endvidere har politikommissær Poul Bech Mikkelsen, der 19. maj 1993 var halvdelingsfører i politikommissær Jørgen Sperlings deling (Christianiadelingen), forklaret følgende (retsbog side 301-302):
“KSN sendte delingen til krydset Guldbergsgade/Sjællandsgade, hvor man sad af. Delingen skulle arbejde sig ned mod Skt. Hans Torv. Delingen formerede kæde, og da den nærmede sig knækket før Peter Fabers Gade, blev man opmærksom på, dels at der brændte bål i Guldbergsgade, dels at der var 30-40 BZ-typer i området. Nogle af dem bar hætter. De virkede meget aggressive og var bl.a. i gang med at flække sten. Der blev kastet sten mod politikæden, og delingsføreren kommanderede: “Træk stavene”. Samtidig blev delingen sat i løb fremad, for det gjaldt om at være hurtig, da man havde så få skjolde til at beskytte sig med. Da delingen kom tættere på BZ-typerne, løb disse ned ad Peter Fabers Gade. Delingen eftersatte dem, uden at KSN gav ordre hertil. For enden af Peter Fabers Gade ved Nørrebrogade bemærkede vidnet uniformerede kolleger stå opstillet, og kort før Nørrebrogade forsvandt BZ-typerne ind på en legeplads, der var omkranset af et plankeværk. Det lykkedes en del at forcere dette, men der blev anholdt 15-16 personer, der ydede stærk modstand, og så vidt han husker, var det nødvendigt at bruge stavene.”

Peter Tudvad, der fulgte begivenhederne fra gaden og som 21. maj 1993 havde nedskrevet sin beretning om hændelsesforløbet, har forklaret (retsbog side 111-112):

“Fra Birkegade så han, at der på hjørnet af Guldbergsgade/Ahorngade holdt en udbrændt bil, og fra Guldbergsgade så han en politikæde på Skt. Hans Torv. Mens han stod her, så han og de demonstranter, der var samme sted, politiet komme ad Ahorngade/Poppelgade, hvorpå man samlede sig i krydset Møllegade/Guldbergsgade. Politiet blev standset et sted mellem Poppelgades udmunding i Møllegade og krydset Guldbergsgade/Møllegade. Vidnet

bemærkede, at der var ild i en affaldscontainer foran politifolkene. Der var også ild ud for Mosaisk kirkegård i Møllegade. For at undgå at støttebenet til hans cykel blev benyttet som brækjern, sikrede han sig cyklen og gik op i sin lejlighed. Her blev han ikke ret længe, idet han ikke kunne se noget fra sine vinduer, hvorfor han igen gik ned på gaden, hvor han i krydset Møllegade/Guldbergsgade så politi komme op ad Møllegade fra Nørrebrogade, ligesom der kom politi ad Guldbergsgade fra Skt. Hans Torv. Mens han opholdt sig her, blev der brudt fliser op, som blev slået i stykker. Fra Sjællandsgades retning kom politi til syne ad Guldbergsgade, og den eneste flugtvej var nu Peter Fabers Gade. På vej ned ad Peter Fabers Gade kunne vidnet se politi, der havde taget opstilling ved gadens udmunding i Nørrebrogade. Vidnet stillede sig på fortorvet med korslagte arme, idet han var forberedt på, at politiet ville skride til anholdelser. Vidnet fik bank af en betjent, inden han blev anholdt.”

Vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensen, der var leder af en enhed fra station 1, har forklaret (retsbog side 215-216):

“Heroppe hørte vidnet, at der blev talt om, at kolleger i Guldbergsgadeområdet havde vanskeligheder. Det lød virkelig alvorligt. Foreholdt afskrift af radiokommunikationen til KSN, bilag XXXIII, side 111 [ca. kl. 02.05], svarer disse meldinger mellem Delta 2 og vidnets deling til situationen, som han husker den i dag. Vidnet mener, at han genkendte Poul Mikkelsens stemme, og da vidnet vidste, at Mikkelsen ikke var bange for “at tage imod skrammer”, opfattede han meldingen fra Delta 2 som en knibemelding. Delingen rykkede op ad Møllegade og blev der, hvor muren til Mosaisk Kirkegård begynder, mødt af 100 demonstranter, der gjorde udfald mod politiet. Vidnet gav ordre til at formere kæde, og han beordrede gasmaske anlagt, idet han indså nødvendigheden af at udlægge gas, hvis det skulle lykkes at komme Delta 2 til undsætning. Gassen virkede, men fremrykningen lod sig alligevel kun gennemføre med “kniberi”. Demonstranterne blev trængt tilbage, og i krydset Møllegade/Guldbergsgade drejede de mod venstre. Delingen fulgte efter og så demonstranterne dreje til venstre ned ad Peter Fabers Gade. Vidnet husker ikke, om han så kolleger længere oppe i Møllegade eller kolleger til højre for sig ned ad Guldbergsgade i retning mod Skt. Hans Torv, inden delingen fulgte efter demonstranterne. I Peter Fabers Gade eller måske allerede i Guldbergsgade fik vidnet kontakt med Jørgen Sperling. Vidnet vidste ikke, fra hvilken retning kollegaen og kollegaens folk kom. I Peter Fabers Gade deltog delingen i anholdelsen af 15 personer på en legeplads. Anholdelserne foregik håndfast. Vidnet havde således på vej op ad Møllegade tillige beordret kniplerne trukket. Vidnet kan ikke huske, hvor mange anholdelser delingen foretog. Delingen fortsatte resten af morgenen med at være til stede på Nørrebro. Der opstod ikke flere konfrontationer.”

Områdeleder, vicepolitikommissær Leo Lerke har forklaret (retsbog side 383-384):

“Nogen tid efter at torvet var erobret, formerede vidnet en deling, som han gik sammen med ned til Nørrebrogade, hvorfra der var kommet en melding om ballade. Det kom dog ikke til nogen konfrontation. Hernede hørte han om, at der var uro i Guldbergsgade, og han hørte samtidig, at “Christiania-delingen” [politikommissær Jørgen Sperlings deling] var på vej og ville blive sat ind fra

Jagtvejssiden. Vidnet gik sammen med sin ordonnans via Ahornsgade/Poppelgade frem til Møllegade, idet han havde forestillet sig, at i det omfang demonstranterne ikke løb væk af sig selv, skulle man forsøge at foretage en anholdelsesaktion i Guldbergsgade. Vidnet sneg sig frem og holdt sig i skjul, for han ville ikke ses. Vidnet bemærkede ingen politifolk i Møllegade, og han hørte over radioen, at demonstranterne havde givet sig til at løbe ned ad Peter Fabers Gade. Vidnet fulgte efter. "Christiania-delingen" befandt sig foran ham i hælene på demonstranterne. Vidnet var ikke klar over, om der sammen med "Christiania-delingen" var kolleger under ledelse af Enemark Sørensen. Det var en tilfældighed, at Peter Fabers Gade var afspærret af politi, der stod ved gadens udmunding i Nørrebrogade. Vidnet deltog ikke i anholdelsesaktionen. Han så, at demonstranterne blev lagt i håndjern. En samlet anholdelsesaktion var som sådan ikke planlagt, men efter at politiet havde fået overtaget, var det formålet med den fortsatte indsats at få demonstranterne spredt og splittet op i små grupper, som så kunne klares af et antal gruppevogne, der på sædvanlig måde kunne følge efter demonstranterne, indtil de blev trætte og gik hjem."

Vicepolitikommissær Flemming Brøchner Tødt, der 18.-19. maj 1993 var halvdelingsfører i beredskabsdeling D-2, har forklaret (retsbog side 397-398): "Efter at delingen var kommet ind på torvet, og efter at der var tilvejebragt ro, var vidnet kommet sig så meget, at han igen kunne slutte sig til delingen. Den fik besked på at gå til krydset Møllegade/Guldbergsgade. I krydset var 30-40 personer forsamlet. De var i færd med at samle sten og bygge barrikader, og der blev også antændt bål. Delingen forsøgte 3-4 gange at rykke frem mod krydset, men delingen blev overdænget med sten, hvilket blev meldt til KSN. På et tidspunkt hørte han Kurt Hansens stemme. Kurt Hansen oplyste, at der var assistance på vej. Vedrørende side 113, øverst [bilag XXXIII, ca. kl. 02.12] er det den melding, vidnet tænker på. Det holdt hårdt, men til sidst lykkedes det delingen at indtage krydset. Det varede lidt, inden der kom andre kolleger til stede. Så vidt han husker, men han er ikke sikker, kom disse løbende op ad Møllegade fra Nørrebrogade. Demonstranterne løb ad Guldbergsgade og forsvandt ned ad Peter Fabers Gade, hvor de blev anholdt. Vidnet deltog ikke i anholdelserne."

Vicepolitikommissær Søren Heick, der 18.-19. maj 1993 var politiassistent og leder af en selvstændig gruppe fra station 5 (Gl. Køge Landevej 1), der efter ankomst til Dr. Louises Bro ad Nørrebrogade var nået frem til Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade, efter at de voldsomme begivenheder på Fælledvej havde fundet sted, har forklaret følgende (retsbog side 399-400): "Gruppen foretog afspærring [ved hjørnet af Fælledvej/Nørrebrogade]. På et tidspunkt fik han besked på at gå med gruppen til Griffenfeldtsgade, jf. side 87 nederst [bilag XXXIII, ca. kl. 01.07]. Imidlertid konstaterede han, at de forsamlede mennesker i Griffenfeldtsgade udgjorde en sådan overmagt, at han valgte at trække sig tilbage til sin udgangsposition. Forsamlingen forholdt sig endvidere roligt, hvorfor vidnet ikke skønnede, at der var behov for politimæssig indsats. Vidnet gik tilbage til sin udgangsposition, men undervejs dertil fulgtes gruppen med en delingsfører ned ad Slotsgade, Baggesensgade og Stengade til Folkets Hus. På denne rute splittede de grupper af demonstranter, og stavene var trukkede. Fra Stengade gik gruppen til Ravnsbor-

gade/Nørrebrogade, hvor gruppen tog opstilling. Her stod man et stykke tid, indtil der kom en deling fra Blågårdsgade [formentlig Leif Enemark Sørensens enhed], der tog gruppen med op ad Nørrebrogade, hvor man, da man nåede Møllegade, gik op mod Guldbergsgade. Han mener, at styrken på det tidspunkt var på 18-20 mand. De trængte de autonome foran sig. Disse løb ned ad Peter Fabers Gade, men blev mødt af en deling, der kom fra Nørrebrogade. Denne deling foretog anholdelser. Vidnets gruppe afspærrede mod Guldbergsgade og deltog ikke i anholdelserne.”

Politiassistent Michael Jørgensen, der den 18. maj 1993 var tjenestegørende på station 1, udførte indledningsvis bevogtningsopgaver på Christiansborg og kørte derefter sammen med ca. 6 andre polititjenestemænd i en gruppevogn til hjørnet af Nørre Allé/Tagensvej. Gruppen kørte senere til Skt. Hans Torv.

Om de derefter følgende begivenheder har Politibetjent Michael Jørgensen forklaret følgende (retsbog side 416-417):

“Da gruppen sad af på Skt. Hans Torv, virkede torvet roligt i en periode, men kort tid efter blev hans gruppe angrebet med sten fra demonstranter, der gjorde udfald fra Guldbergsgade. Gruppen fik ordre til at danne kæde skråt over torvet med front mod Guldbergsgade. Kæden blev beordret fremad, og det lykkedes at presse demonstranterne tilbage, der passerede krydset Guldbergsgade/Møllegade for derefter at svinge til venstre ned ad Peter Fabers Gade, hvor de et godt stykke nede på venstre hånd løb ind på en legeplads. Her blev de fleste anholdt. Vidnet husker ikke, hvor mange mand der var i kæden, men de var nok til at fylde både Guldbergsgade og Peter Fabers Gade i bredden, hvilket vil sige, at det er sandsynligt, at de var mere end 7. Vidnet husker ikke, om han så politi omkring passagen af krydset Møllegade/Guldbergsgade, og han husker ikke, om han så kolleger komme imod sig, inden han drejede ned ad Peter Fabers Gade. Da han var kommet ca. 1/3 ned ad gaden, bemærkede han en politikæde komme fra Nørrebrogade.”

- - - - -

Kommissionen finder, at der ikke i det videre forløb er indtruffet begivenheder af interesse for kommissoriet udover den beskrivelse af begivenhedsforløbet, der er fremgået af det ovenfor anførte, og som i det væsentlige omfatter rydning af gader med henblik på genoprettelse af ro og orden, afspærringsopgaver og foretagelse af anholdelser. Konfrontationerne mellem politiet og demonstranterne var ikke i dette videre forløb nær så voldsomme som konfrontationerne på Fælledvej og på Skt. Hans Torv.

o. Københavns Politis planlægning under begivenhederne på Nørrebro.

Vedrørende den overordnede planlægning fra KSN's side under begivenhederne på Nørrebro henvises indledningsvis til de 5 kort, der efterfølgende udarbejdes af politiinspektør Kurt Hansen. Kortene er vedlagt nærværende beretning som Bilag 5.

De 5 kort, der er benævnt opstart, 1. fase, 2. fase, 3. fase og 4. fase, angiver den tilnærmelsesvise position og fremrykkeretning henholdsvis kl. 22.16, kl. 23.10, kl. 23.30, kl. 24.00 og kl. 01.00.

De overordnede polititjenestemænd, der traf afgørelse om de polititaktiske dispositioner var politiinspektør Kurt Hansen, der var leder af KSN på Politigården og vicepolitikommissær Leo Lerke, der var områdeleder på Nørrebro 18.-19. maj 1993.

De pågældende polititjenestemænd har bl.a. forklaret følgende:

Vicepolitikommissær Leo Lerke har forklaret (retsbog side 324-334):
"På station 1 var vidnet til daglig "planlægningsmand", men eftersom han var en erfaren leder, blev han flyttet fra Christiansborg til Nørrebro, uanset at Nørrebro hører under station 3. Som urobetjent havde vidnet "gået området tyndt" og var således lokalkendt på Nørrebro. Vidnet noterede i en lommebog de forskellige styrkers, herunder også gruppernes, placering, og efterhånden som placeringerne ændredes, lavede han nye skitser. Vidnet havde derfor hele tiden begreb om, hvad der var til rådighed, men styringen og overblikket lå hos KSN. "Selv om det blæste om øerne, var der tid til at notere i lommebogen". Med henblik på efterfølgende rekonstruktion medbragtes tillige en diktafon, der blev betjent af radiomanden. Vidnet kan hverken af- eller bekræfte, at diktafonen på et tidligt tidspunkt gik i stykker. Funktionen som områdeleder får man pålagt. Områdelederen er taktikeren og den øverste politileder på gaden, hvor han er KSN's øjne. Under urolighederne på Nørrebro foregik ingen uroligheder uden for hans område, hvis grænser blev afgjort af KSN. KSN var som sådan foresat, hvilket betød, at det ikke var nødvendigt for vidnet at få eller afvente ordrer, givet direkte af Kurt Hansen. Den overordnede taktik og ændringer af vidnets taktik lå i KSN's hånd.....

Den 18. maj 1993 tiltrådte vidnet dagtjeneste kl. 07.00, og han valgte at påtage sig opgaven som områdeleder på Christiansborg selv, uagtet han oprindeligt havde sat en anden kollega til det. Mens vidnet i aftenens løb befandt sig på gaden i en patruljevogn, dirigerede HS ham til Søtorvet. Her traf han personalet fra patruljevogn 034, der holdt på Københavnersiden af Dr. Louises Bro. Han fik en kort orientering, og han så, at der lå en skurvogn på Nørrebrosiden af broen. Ved hjælp af en kikkert, som han lånte af en hundepatrulje, der var stødt til, iagttog han kasteskyts og molotovcocktails, der lå på skurvognen. Der var hætteklædte omkring den, og det brændte bagved. Det var på det tidspunkt ikke rigtig lyst. Der blev spændt en minestrimmel over broen på Københavnersiden. Det er vidnets erfaring, at folk uden nærmere forklaring respekterer en sådan. Via HS tilkaldte han iklædt personale med henblik på eventuel senere anvendelse samt civile betjente, således at han kunne få et efterretningsbillede. Det iklædte personale skulle han bruge, hvis der opstod noget direkte livstruende, men i første omgang betragtede han sin rolle som defensiv.

Vidnet vidste, at beredskabsafdelingen umiddelbart kunne sende en deling. Den kan normalt være fremme inden for 5-8 minutter, for mandskabet sidder i beredskab og er klar til at rykke ud. Hans anmodning til HS om iklædt

personale gik imidlertid ikke ud på, at han skulle bruge personalet her og nu. Han bad ikke om "kørsel 1". Vidnet husker, at det blev meldt over radioen, at politiet skulle holde sig væk fra Nørrebrogade. Der kom 5 civile kolleger til stede fra station 1 med kaldenummeret C15. En civil patruljevogn fra station 3 med kaldenummer 1.38 meldte, at en wire var spændt over Nørrebrogade ved Fælledvej.

Foreholdt afskrift af båndoptagelser fra KSN, bilag XXXIII, side 2-3, viser meldingerne, at vidnet kom til området kl. 22.21. Vedrørende side 9, kl. 23.14, tidspunktet for Delta 5's ankomst, forklarer vidnet, at han ikke den aften tænkte over, at der, som det fremgår, næsten var forløbet en time mellem hans egen og delingens ankomst, men fremhæver, at han ikke havde brug for, at delingen kom hurtigere. Endvidere påpeger vidnet, at der i det angivne tidsrum også fandt samtaler sted mellem KSN og vidnet ved hjælp af mobiltelefonen. Så vidt han erindrer, gik samtalerne ud på, at han forklarede lidt om situationen, herunder at han havde fået at vide, at området var noget større, end man havde regnet med, og at han skulle bruge mange styrker, men at han stadigvæk var interesseret i at få en udrykningsstyrke ud til sig. Han talte både med Rhode og Kurt Hansen. Vidnet instruerede det civile personale fra station 1 om, at de skulle observere og melde. De skulle holde sig i yderkanten af området og undgå konfrontationer. Vidnet har ikke direkte sagt, at de ikke måtte foretage anholdelser. I en given situation kan det blive nødvendigt at anholde, men forudsætningen for deres virke er, at de skal være uopdagede. Når civile betjente bliver sendt ud for at observere, er der altid en risiko for, at der opstår noget uventet, hvis de bliver kigget ud. Vidnet kan ikke tydeligt erindre kontakten til de civile betjente. Han vil tro, at de stod omkring ham og fik en samlet briefing. Normalt ville han henvende sig til deres leder, Torben Mathiasen [leder af civilpatrulje C-15]. "Der blev pålagt dem en stor opgave".

Selv om det var uhensigtsmæssigt på grund af aflytningsfaren, var patruljen henvist til at benytte kanal 18, når den ønskede at melde. Det var patruljens skøn, om en melding var så fortrolig, at den ikke måtte opfanges af andre. I så fald måtte meddeleren bevæge sig til fods tilbage til ham. Hvis PET havde været til stede på Søtorvet eller i området, ville han ikke have fået det at vide. PET ville i givet fald melde direkte til KSN. På grund af en melding om ildebrand på Nørrebrogade nr. 9, der ligger lige over for Ravnsborggade, indfandt brandvæsenet sig. Vidnet kaldte KSN over mobiltelefonen for at sikre sig, at det var en rigtig anmeldelse. Det er før forekommet, at der fra en telefonboks ringes en fiktiv anmeldelse med det formål at lokke politiet frem og i baghold. Ved kontrolopkald var anmelderen, en ældre dame, stadig overbevist om, at der var ildebrand. Vidnet mener, at Delta 5 ankom næsten samtidig med brandvæsenet. Vidnet så sig nu tvunget til at ændre sin planlægning fra at være ren defensiv til at være offensiv, idet der nu forelå en livstruende situation. Så længe der "kun" var tale om materielle ødelæggelser, ville han ikke have grebet ind, førend han havde samlet en så stor og synlig styrke, at han var absolut sikker på, at en indsats kunne gennemføres. Han ville have sørget for, at hele området var omringet, og at der var faste observationsposter, og det betød i den forbindelse ikke noget, om det tog 1-2 timer at få styrker frem og opstillet forskellige steder i området. Hans efterretningsbillede var på det tidspunkt ikke så godt, at han kunne sige, at han

havde behov for f.eks. to-tre delinger eller mere. Vidnet ved i dag, at kl. 23.15 reelt set var et godt tidspunkt, idet man endnu kunne nå at holde eftermiddagsholdene tilbage både på stationerne i København og i politikredsene 1-8, og samtidig var natholdet ved at tiltræde. Ud fra sin erfaring var det ikke urealistisk at tro, at billedet af aktivisternes optræden på Nørrebro ville være uændret i et par timer. "Det kan godt være svært for dem at holde gryden i kog, og mange medløbere forsvinder måske i ventetiden. Hvis de ser, at vi bliver flere og flere, så dæmpes aktiviteten".

Vidnet forklarer videre, at han på grund af den kvalificerede melding om brand i en lejlighed på Nørrebrogade besluttede sig for [ca. kl. 23.15] at sende Delta 5 med Dinesen som delingsfører frem for at gøre det muligt for brandvæsenet at komme hen til brandstedet. Der tilgik Delta 5 to stationsgrupper, således at Dinesen havde en styrke bestående af 2 + 24 og 1 + 12 mand. "Det er alt overvældende rigeligt i en normal situation". Vidnet holdt sig bag ved styrken, der gik frem i kæde, og gjorde med sin megafon klar til opløbsformularen. Da styrken befandt sig midt på broen, blev den voldsomt angrebet med stenkast og kanonslag. Der var derfor ikke længere grund til at benytte opløbsformularen, der i øvrigt næppe kunne være blevet hørt af andre end ham selv på grund af "larm og støj". Styrken havde som forholdsordre at rykke frem til Blågårdsgades udmunding i Nørrebrogade, således at brandvæsenet kunne arbejde uden at blive udsat for at blive ramt af stenkast. Under fremrykningen beordrede han brug af gas. Dengang han selv var delingsfører, lod han halvdelingsføreren have hånd- og halsret over gassen. Han ved ikke, hvordan Dinesen forholdt sig, men under alle omstændigheder blandede vidnet sig ikke i, hvornår eller hvor meget gas, der blev udlagt. Han førte heller ikke regnskab med antallet af afskudte patroner. Gas var dengang et magtmiddel, man sjældent brugte, og kun når det var yderst nødvendigt, for såfremt man anvendte det, blev man almindeligvis kritiseret herfor. Fremrykningen forløb "normalt". Billedet viste således bl.a., at de fleste demonstranter løb. Brandinspektøren kom til stede, og efter en rum tid meldte han, at der havde været tale om genskin fra et bål og altså ikke ildløs i en lejlighed. Barrikaden blev passeret ved, at styrken i venstre side set fra broen væltede nogle containere. Vidnet var i tvivl om, hvorvidt han på det tidspunkt behøvede Falck til at flytte skurvognen af hensyn til redningskøretøjerne. Forevist kortskitse med angivelse af barrikadens placering, indtegnet af Kurt Hansen, kan det godt passe, at barrikaden var anbragt ved Nørrebrogades udmunding i Dosseringen. Vidnet afsatte i alt 12 mand ved Dosseringen og yderligere 6 mand ved Ravnsborggades udmunding i Nørrebrogade. Vidnet var sikker på, at han med det resterende mandskab, der var opstillet i kæde før Blågårdsgades udmunding i Nørrebrogade med front mod Runddelen, havde en rigelig stor styrke til at holde det pågældende område, som han ikke agtede at forlade, uden at der blev tilført forstærkning.

Vidnet erindrer, at han over radioen hørte, at kollegerne i Blågårdsvagten var i knibe [kl. 23.29]. Vidnet var underrettet om, at Delta 1 med Hanne Kristensen som delingsfører var på vej som assistance for vidnet fra Politigården til Sørtorvet, der var kontaktpunktet, hvorfor han via sin mobiltelefon bad KSN om at omdirigere delingen, således at den kørte fra Åboulevardsiden til Blågårds Plads. Delingen var på 1 + 2 + 24 mand. Samtidig sendte han 1 + 12

mand ned ad Blågårdsgade. Det er muligt, at det var Sierra 13. Det var ikke mandskab fra Delta 5. Vidnet hørte en masse støj på radioen, og han fornemmede, at der var panik i vagten. Vidnet var ikke nervøs for Delta 1, idet delingens størrelse svarede til den, der normalt blev holdt i beredskab i København. Før den 18. maj 1993 ville vidnet kunne have ryddet Rådhuspladsen med to delinger. På et tidspunkt passerede kollegerne fra Blågårdsvagten vidnet på Nørrebrogade, og han følte, at situationen var løst. De var iført almindelig tjenesteuniform, hvorfor de allerede af den grund skulle sendes ud af området. Endvidere var det hans opfattelse, at de efter deres traumatiske oplevelse i vagten havde behov for at blive "luftet ud hjemme", inden de kunne genindsættes. Han kan ikke sige, hvilken styrke der nåede frem til Blågårdsvagten, men han antager, at den kom fra hans område. Vedrørende side 11 (bilag XXXIII) [ca. kl. 23.30] drejer meldingerne sig her om fremrykningen til brandstedet, idet det var det eneste tidspunkt under forløbet, hvor vidnet sikrede sidegaderne. Vedrørende side 12-14 forklarer vidnet, at han ikke kunne forlade Nørrebrogade, som han var nødt til at fastholde som brohoved, og det ville have været taktisk tåbeligt at gå ned til Blågård Plads med Delta 5 for at assistere en fuldtallig deling. Vidnet kunne forstå, at Delta 1 havde problemer, men han fulgte ikke med i disse på radiokorrespondancen. Han var som tidligere forklaret beroliget på grund af delingens størrelse. "Den var en særdeles slagkraftig styrke". Via Søtorvet tilgik der kontinuerligt mandskab. Det afløste mandskabet fra Delta 5, som i begyndelsen var blevet sat af til afspærring. Han sørgede således for, at Delta 5 efterhånden blev samlet. For så vidt angår gruppen med kaldenummeret S32, må denne være kommet fra Nørrebrogade/Slotsgade. Vidnet havde i hvert fald ikke haft kontakt med gruppen. Den har formentlig været på vej til ham i lighed med andre grupper, der lidt efter lidt tilgik.

Vidnet havde fortsat et ønske om at komme tilbage til sin plan A, som han foreløbig var blevet afbrudt i to gange, første gang da han sendte Delta 5 frem over Dr. Louises Bro, og anden gang da han skulle komme Blågårdsvagten til undsætning. Vidnet ønskede med andre ord at bevare status quo, det vil sige den defensive strategi, og han bad KSN om yderligere mandskab samtidig med, at han søgte at sikre sig efterretning om området. Han forklarede KSN, hvilken opgave han ville løse, men han satte ikke tal på størrelsen af det ønskede mandskab. Hertil var hans efterretningsbillede ikke godt nok. Han forestillede sig, at han her og nu maksimalt kunne få 2-3 delinger. Ud fra den plan, han selv havde udarbejdet, vidste han, at der bl.a. var mandskab på Christiansborg. KSN afgør ud fra områdelederens meldinger styrkeforholdet, herunder hvilken alarmeringsplan der skal iværksættes. Normalt indebar en alarmering af stationerne 1-5 i København, at de afhængig af bemandingslisterne sendte 1 + 6 eller 1 + 12 mand. Det kom an på alarmeringsniveauet, om politikredsene 1-8 eller flere sendte lignende styrker. Vidnet flyttede afspærringen længere frem ad Nørrebrogade, fordi der kom mange stenkast fra hjørnet af Fælledvej. På den anden side af Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade var en barrikade anbragt, og vidnet så, at der på den side af barrikaden, der vendte mod Runddelen, var spændt en dobbeltwire over Nørrebrogade. Han har ingen erindring om, at der skulle have været to barrikader over Nørrebrogade, opført på hver side af Fælledvej. Ud for Fælledvej bemærkede han, at der havde været tændt bål, og der lå halvt

udbrændte containere, men ikke genstande, der gjorde det vanskeligt at komme fremad. Ved Fælledvej meldte "Monty" sig med en styrke bestående af 4 stationsgrupper, to fra station 2 og to fra station 4. De blev opstillet som afspærring med front mod Skt. Hans Torv. Delta 5 stod i smågrupper foran barrikaden på Nørrebrogade og løste en bevogtningsopgave ud ad Nørrebrogade. Fra "Monty" vidste han, at der lå en del sten på Skt. Hans Torv, og endvidere var hans billede af situationen præget af den uro, der havde været på Blågårds Plads og i Blågårdsgade. Han havde tillige en forventning om, at der kunne opstå ballade ved Folkets Hus i Stengade. På et tidspunkt sagde Dinesen til ham, at delingen ikke havde mere gas. Vidnet gav sin radiomand besked på at videregive denne oplysning til KSN, og samtidig skulle han anmode om, at der blev fremført gasammunition. Vidnet sikrede sig hos radiomanden, at denne fik en klarmelding fra KSN om, at meldingen var modtaget, og at man ville reagere herpå. Radiomanden benyttede mobiltelefonen, hvilket var et tilfælde og ikke forårsaget af, at vidnet ønskede at være sikker på, at rekvisitionen ikke blev opfanget af andre. Det skete nok kl. 23.30, og ca. 20 minutter efter blev der af lederen fra station 3, Mogens Hansen, igen rekvireret gas. Vedrørende side 44 (bilag XXXIII)[ca. kl. 23.52] svarer meldingerne mellem L3 og KSN til det her beskrevne. Det var ikke på vidnets niveau at have overblik over gassituationen, og som tidligere forklaret var det ikke sædvanligt at bruge gas i det omfang, man allerede havde gjort. Der stod reelt politifolk på Nørrebrogade fra Dr. Louises Bro og frem til den foromtalt barrikade på Nørrebrogade. Der var pressefolk på gaden, og almindelige borgere med bopæl i gaden fik lov til at passere. På et tidspunkt henvendte lederen af Københavns Politis uropatrulje, Jens Anker Kristensen, sig til vidnet. Han fik samme forholdsordre, som den civile patrulje fra station 1 havde fået. Han formidlede så ordren videre til de 8 menige, han havde med. Det var imidlertid ikke usædvanligt, at der var risiko for, at mindre grupper af demonstranter forsøgte at lokke politiet i baghold. Afspærringsholdene på Nørrebrogade skulle sikre, at mandskab og materiel uhindret kunne komme ind på Nørrebrogade og samtidig sikre det mandskab, der allerede befandt sig der.

Vidnet forklarer om enhedernes placering i tidsrummet mellem kl. 00.00 og 00.15, samtidig med at han viser og indtegner placeringen på en tavle, der er et kort over det relevante område (copyright, 1997, Stadskonduktørembedet, Kbh.). Han hørte over radioen, at KSN ved hjælp af færdselspolitiet havde iværksat afspærring af tilkørsel til Nørrebroområdet, herunder af Dr. Louises Bro på Københavnersiden. Han vidste derfor, at der det pågældende sted ikke var enheder, som han kunne benytte til indsats på Nørrebro.

Foreholdt Munksgaard Christensens [der opholdt sig ved Dr. Louises Bro med henblik på at regulere trafikken til og fra Nørrebro] forklaring til retsbogen, side 319, 2. afsnit, forklarer vidnet, at det var en KSN disposition, og at pågældende befandt sig uden for vidnets geografiske ansvarsområde. For hver ende af Dosseringen, der støder op til Nørrebrogade, var der placeret en gruppe under ledelse af en gruppefører, og ved Ravnsborggades udmunding i Nørrebrogade stod der ligeledes en gruppe og en gruppefører. Han kan ikke sige, hvad grupperne hed, da disse afløste de grupper, han i begyndelsen havde sat af fra Delta 5. Ud for Blågårdsgade med front mod Blågårds Plads stod

Sierra 13, og ved overgangen til Fælledvej med retning mod Skt. Hans Torv befandt "Monty" sig med en deling. Endvidere stod Delta 5 i grupper på Nørrebrogade ud for Fælledvej. Vidnet vidste, at Delta 1 opholdt sig i området af Blågårds Plads, men han fik ikke konkrete oplysninger om, hvad delingen var optaget af. Han havde formentlig tillige fået melding om, at Delta 2 med Aabech som delingsfører befandt sig på Blegdamsvej. Det siger ikke vidnet noget, at der stod to grupper i krydset Blågårdsgade/Baggesensgade. Det var vidnets plan at forsøge afspærring af Skt. Hans Torv, hvorfor han havde bedt om, at der kom styrker frem henholdsvis ad Skt. Hans Gade og ad Nørre Alle alt med henblik på at få presset demonstranterne væk fra torvet, uden at de i forbindelse hermed havde adgang til at komme ind bag de opstillede styrker. Endvidere befandt betjente i civil sig et eller andet sted på Fælledvej. De havde til opgave at melde til ham om, hvad der foregik på Skt. Hans Torv, således at han på grundlag af disse meldinger kunne afgøre, om der var anledning til at ændre på den defensive strategi. Fra Charlie 15 ved Torben Mathiasen fik han en klar melding om, at såfremt han rykkede op til Skt. Hans Torv, ville han blive mødt af 150-200 mennesker [kl. 00.15]. Vidnet noterede styrkernes placering løbende i sin lommebog, som han ikke har gemt. Her nedskrev han også, hvad han kunne tænke sig, idet han gjorde sig nogle overvejelser om, hvad der kunne ske, hvis det accelererede. Vidnet havde således følgende politifolk til rådighed: Delta 5: 1 + 2 + 24, Sierra 13: 1 + 12, Montys deling: 1 + 1 + 24, Delta 2: 1 + 1 + 20, Delta 1: 1 + 2 + 24, uropatroljen: 1 + 8 og Charlie 15: 1 + 4. Det var vidnets plan at vise demonstranterne et så stort magtopbud, at det "fik taget luften ud af dem". Det var lykkedes mange gange før. Vidnet var klar over, at demonstranterne ville have slagsmål med politiet, hvilket vidnet ikke havde noget ønske om

Han afventede yderligere styrker, så han kunne vise så meget politi, at man undgik konfrontation. Hvis løsningsmodellen havde været at rydde Fælledvej med magt, havde han ikke ventet, og han ville normalt ikke have haft nogen betænkelighed ved at gennemføre et sådant forehavende med en deling. Imidlertid ville han ikke bruge magt, men have demonstranterne til at forstå, at der nu var så meget politi, at det ikke kunne betale sig at lave mere ballade."

Politiinspektør Kurt Hansen, har indledningsvis, jf. retsplejelovens § 184, stk. 2, forklaret (retsbog side 337-340 og 358-363):

"Det blev accepteret op gennem systemet, at vi i beredskabsafdelingen havde én deling til disposition og en anden ude i byen. Plus at det, jeg frygtede mest for den dag, det var verdenspressens bevågenhed rettet mod vores nye folkeafstemning og dermed Christiansborg. Det betød, at hele Ridebanen var i den grad fyldt med transmissionsvogne, kabler spændt på kryds og tværs, og derfor gjorde jeg egentlig noget usædvanligt. Sent om eftermiddagen den 18. maj, inden jeg tog hjem, mødtes jeg med Leo Lerke nede på Ridebanen på Christiansborg, hvor han var områdeleder, og vi var helt enige om begge, at her måtte et forsøg på optøjer eller andet foregå. Vi lavede en taktisk målsætning for at klare opgaven på Christiansborg. Yderligere på grund af denne anmeldte demonstration skete der en anden usædvanlig ting. Det var, at station 3, som har det område ude på Blågårds Plads, opstillede en styrke på én leder og 12 mand, hvad vi jo altså normalt ikke umiddelbart gør ved demonstrationer, fordi vi har mange af dem i København. Men efter aftale med

os derinde, og netop fordi det var AFA'erne [Anti Fascistisk Aktion], så tog vi nogle forholdsregler. Station 3 tog så også nogle forholdsregler, og jeg spurgte PET. Man havde overhovedet ingen meldinger til os om, at der ville ske noget den 18. maj. Så gjorde jeg en tredje usædvanlig ting. Det var, at netop af resurse-mæssige grunde går jeg til en af mine delinger, en Delta 6 som den hedder, der havde uddannelse fra 8-16. Jeg havde en eller anden fornemmelse af, at det kunne være meget rart at have den, så jeg spørger delingsføreren: "Kan I lave jeres uddannelse om, således at I kan møde fra kl. 12-20 med mulighed for overarbejde". "Fint", sagde man, og man gik i gang. Da klokken var 20, hvor folkeafstemningen sluttede, ringede jeg ind til vagtlederen på Gården og siger: "Har du hørt noget fra PET". Det havde han ikke. "Fint", siger jeg så, "men hold nu lige Delta 6 tilbage én time endnu, så kan vi se, når de første prognoser kommer". Jeg ringede igen kl. 21. Der var stadig hverken uro i byen eller melding fra PET. Det gjorde jeg en sidste gang kl. 21.15, og så sagde jeg: "Så sender I Delta 6 hjem". Fordi det er altså sådan af personale-mæssige grunde, så skal der være 11 timer, inden man møder igen, og de havde jo uddannelse næste morgen kl. 8. Det er baggrunden for al det avisskriveri om den deling. Fred og idyl om aftenen indtil jeg så lige pludselig får en opringning inde fra Gården om, at nu er den gal, og det kommer vi så tilbage til i de nærgående spørgsmål, men opstarten er jo 22.16, og på det her kort har jeg samtlige eksplosionssteder, hvis jeg kan sige det sådan, og det gør, at jeg rykker ind øjeblikkelig. Jeg har bedt vagtlederen om, at det er Leo Lerke, der skal derover, det har jeg allerede sagt, da vi talte sammen i telefonen: "Jeg skal have Leo frem der", selv om jeg var vidende om, at jeg nu var inde i station 3's område, hvor de ellers skal stille egen områdeleder, men det var, fordi jeg vidste, hvem Leo var. Jeg kendte hans baggrund. Han har været uddannelsesleder i beredskabsafdelingen. Derfor var det ham, jeg skulle have med over, og han bliver så beordret, med den styrke der er, til at gå igennem. Det vil sige, at han med 1½ deling, godt nok med brug af gas, bryder kæden der, hvor samtlige autonome er tilstede. Han går ind og laver et brohoved på Nørrebrogade, og så møder så en natdeling, Delta 1, og skal egentlig frem til ham og skal også have gas med. Så kommer næste alarmmelding. Det er så fra Blågårdsgadevagten. Delta 1 kommer udenom og ind, og der opstår den næste situation, hvor Delta 1 sammen med to grupper fra station 3, det er igen ca. 1½ deling, er i stand til, godt nok ved hjælp af gas, at nedbryde dem en gang til og egentlig vinde slaget. Så er det tanken, ligesom jeg har illustreret det, at det udvikler sig ligesom et træ. Man kan sige, at Søerne er næringen, vandet, der får træet til at vokse op, stammen er Nørrebrogade. Der vokser nogle grene ud deropad. Om det er Ravnsborggade, Fælledvej, Blågårdsgade, Stengade eller hvad. Det er så en af bevæggrundene til, at Delta 1, som vi har en meget dårlig radiokommunikation til, bliver holdt ude på flanken. Nu er jeg militærisk, men for at vi ikke får et angreb ind fra siden, og hele tiden, mens alt det her foregår, og mens "Monty" kommer buldrende ned ad Fælledvej og bliver sendt tilbage igen sammen med Delta 5, vi får Delta 2 udenom, det er vores strategi, vores taktik. Vi sidder herinde i vores hoveder og bearbejder, og i alt det her går der mellem midnat og kl. 01 565 radiomeldinger frem og tilbage i et oldnordisk radiosystem, som vi gennem årene har beklaget os over. Næst efter at vi var meget henholdende. Vi var først gået i gang efter brandinspektørens ordre på Nørrebrogade, vi var først gået i gang efter knibemeldingen fra kollegerne i Blågårdsgadevagten, og

vi stod stadigvæk på Nørrebrogade og bare afventede. Der er det sådan en som Leo og sådan en som jeg, der har "kæmpet" med det her siden først i 80'erne i alle henseender, både på gadeplan og i KSN - vi har indtil denne aften været vant til, at vi har haft en turbulent situation, og så har vi afklaret den. Så har vi været afventende, og så er de sivet. Jeg personligt har indtil denne aften overhovedet aldrig anvendt tåregas før. Det skete så bare ikke, og på det tidspunkt, hvor Leo er på Nørrebrogade med vores brohoved, får vi en melding omkring midnat om, at de vil komme ned ovenfra ad Nørrebrogade og lave baghold. Så, hvor ville det her ske. Hvorfor skulle det lige være Skt. Hans Torv. Jeg har selv været tjenestegørende på Nørrebro. Jeg har boet på Nørrebro. Jeg kender det hele som min egen bukselomme. Jeg fandt det ganske ulogisk, at man ville slås oppe fra Skt. Hans Gade og Skt. Hans Torv, hvor der var meget mere åbent, end man f.eks. har set i de følgende år nede omkring Blågårds Plads. Det var det, der hele tiden var i mine tanker."

Politiinspektør Kurt Hansen har endvidere forklaret:

"Fra KSN blev etableret kl. 22.17, til politiet fik overtaget kl. 00.50, finder vidnet i betragtning af følgende begivenheder: nedbrydningen af Nørrebrogade og den samtidig hermed indkomne alarmmelding fra Blågårdsvagten, rydningen af Blågårds Plads, fremrykningen ad Fælledvej og indtagelsen af Skt. Hans Torv, at forløbet var "godt nok" og hurtigt. Han vil ikke prale af hele forløbet, og det havde naturligvis været ønskeligt, hvis man kunne have løst opgaverne ved hjælp af udelukkende samordnede delinger, hvor én leder talte på 24 mands vegne, i stedet for et stort antal gruppeførere meldte sig på radionettet, som det var tilfældet den 18.-19. maj 1993."

Vidnet forklarer om hændelsesforløbet, at man kl. 22.16 i HS fik melding om, at 100 BZ'ere befandt sig på Nørrebrogade, og at vagtlederen, Kristian Rohde, ud fra denne melding traf de første indledende dispositioner. Etablering af kontaktpunkt på Søtorvet og alarmering af Delta 5 havde således fundet sted, inden vidnet nåede frem til KSN. Henset til, hvad Rohde alt skulle nå at foretage sig, finder vidnet ikke, at Delta 5's ankomst til Dr. Louises Bro kl. ca. 23 tog for lang tid. Vidnet ville have ventet med at rykke ind på Nørrebro, men blev tvunget hertil på grund af meldingen om ildebrand i en lejlighed på Nørrebrogade. Det var områdelederens afgørelse, om der i forbindelse med fremrykningen skulle anvendes gas. Vidnet støttede ham i denne beslutning. Første fase af hændelsesforløbet tegnede sig som en videreudvikling af en anmeldt demonstration på en måde, som vidnet havde oplevet ved tidligere lejligheder. Vidnet var klar over, at det på Blågårds Plads havde forlydt, at demonstranterne ville til Christiansborg, hvorfor der på det tidspunkt ikke kunne være tale om at flytte Delta 2. Vidnet vidste af erfaring, at han inde på Nørrebro ikke kunne nøjes med den styrke, der var rykket frem, nemlig Delta 5 med tilgæede grupper fra station 1. I hændelsesforløbets anden fase var der skabt et brohoved på Nørrebrogade med en områdeleder, med Delta 5, Sierra 13 og Leder 3, der havde ledelsesbeføjelser over mandskabet i Blågårdsvagten samt over Sierra 32 og 34. På et tidspunkt skiftede Sierra 33 formentlig betegnelse til Leder 3. Da alarmmeldingen fra Blågårdsvagten indløb kl. 23.29, havde natdelingen, Delta 1, fået besked på at køre til Dr. Louises Bro for at tilgå det etablerede brohoved, men tidsmæssigt viste det sig muligt at omdirigere denne deling, således at den kunne komme frem og støtte

undsætningen af Blågårdsvagten. Endvidere medbragte delingen gas. Vagten blev indirekte befriet af BZ'erne selv, idet de blev trukket væk fra vagten og ned mod Blågårds Plads, hvor Delta 1 tog opstilling. Vidnet følte sig tryk ved det etablerede brohoved og sørgede for, at Sierra 53 og 56 blev placeret på begge sider af Dosseringen ved Dr. Louises Bro, hvorved man i tilfælde af tilbagetrækning over broen var beskyttet i flankerne. Grupperne blev efterfølgende afløst af to hundepatruljer. På et tidspunkt forstod han, at det rygtevis hed sig, at BZ'erne ville forsøge et bagholdsangreb indledt fra Nørrebros Runddel. Vidnet var ikke klar over, at der i området Nørrebrogade/Elmegade/Fælledvej/Skt. Hans Torv havde fundet gårdsanering sted, hvorfor det var muligt for BZ'erne - viste det sig - at løbe fra en port i Nørrebrogade og herfra nå frem til Skt. Hans Torv. Inden der blev afgivet knibemeldinger, havde man via alarmcentralen modtaget henvendelser fra borgere om bl.a. brande i Guldbergsgade. Disse henvendelser om politiindsats var med til at sætte vidnet under pres. Der var mellem vidnet og områdelederen enighed om at afvente gas. Områdelederen havde kontakt med Charley 15, som var tilgået allerede på Sotorvet. Medlemmer af uropatruljen gik efter aftale med vidnet frem til Fælledvej for at slutte sig til Delta 5. Fra Delta 1's meldinger vidste vidnet, at der var "bevægelse" i området af Blågårds Plads. Disse meldinger indløb indtil ca. kl. 00.30. Da den første knibemelding blev modtaget, var områdelederen i stand til at sende "Montys" deling, der bestod af 4 stationsgrupper, fremad. Foruden denne deling stod Delta 5 og Sierra 13 samt et antal urobetjente på Nørrebrogade. Delta 2 befandt sig på Blegdamsvej, og det var med velberådet hu, at vidnet lod Delta 1 og Sierra 32 og 34 forblive vest for Nørrebrogade. Sierra 53 og 56 blev sendt mod Skt. Hans Gade, hvortil Sierra 23 også kom frem. Vidnet har på sit kort over fase 3 tillige markeret Sierra 51, men kan ikke huske nærmere om denne gruppe. Det var vidnets oprindelige hensigt at få delingen med betegnelsen India Lima frem til Fælledvej. Imidlertid var lederen af denne styrke blevet leder af bevogtningsstyrken på Christiansborg, og det viste sig, at det var nødvendigt for ham og hans mandskab at køre via station 1 for at blive iklædt inden indsættelse på Nørrebro. Derfor endte vidnet med at sende ham til Tagensvej/Nørre Alle. Det fremgår af kanal 7-båndet, at det var vanskeligt at kommunikere med lederen, og at der formentlig var problemer med radioen.

Når det ligger i en melding, at der er tale om en faretruende situation, opfattes meldingen som en knibemelding. På grund af radiooverbelastningen var det umuligt at stille uddybende spørgsmål til Delta 2 og U2, der begge sendte meldinger, som man opfattede som knibemeldinger. Vidnet "tager helt på sin kappe", at han gav ordre til fremrykning på Fælledvej, selv om han og områdelederen tidligere havde talt om, at man afventede gas. Til grund for beslutningen lå bl.a., at "Montys" deling havde rygdækning i form af Delta 5 og Sierra 13, samt at anvendelsen af gas ikke var noget "kardinalpunkt" for vidnet. Det var kendt, at BZ'erne havde tilholdssted på Jagtvej 69, hvorfor Sierragrupperne i Skt. Hans Gade skulle afspærre og ikke benyttes til indsats. Delta 2, der kun bestod af 3 grupper, var til at begynde med også tiltænkt en afspærringsopgave, men efterfølgende var det vidnets håb, at Delta 2 var i stand til at rykke frem mod torvet og få øjenkontakt og dermed kontakt til områdelederen på Fælledvej. Det var vidnets opfattelse, at "Montys" 4 grupper kunne klare opgaven, og han kan ikke svare på, hvornår områdelederen indså,

at det var nødvendigt at få Delta 5 frem. Det indgik i vidnets overvejelser at ændre afspæringsgrupperne til indsatsgrupper. Vidnet var betænkelig ved at sende Delta 2 frem mod torvet, idet det allerede havde været forsøgt uden held, ligesom styrken bestod af sammensatte grupper. "Det var erfaring mere end teori", der bestemte vidnets handlemåde. Klokkeren 00.33.10 kunne vidnet ikke gøre godt med afspæringsgrupperne, og de grupper, der var på vej for at tilgå, var endnu ikke fremme. Såfremt han havde beordret Delta 1 frem til Fælledvej, måtte han påregne, at delingen først kunne være på plads efter 5-10 minutter. Vidnet kendte Per Enselmann, der var en af hans halvdelingsførere. Derfor var han klar over, at han havde en kompetent leder på Skt. Hans Gade, der kunne varetage ledelsen af Sierra 53 og 56, hvis uddannelsesniveau vidnet var uden kendskab til. Vidnet har ladet afprøve, at det tager en betjent i indsatsdragt ca. 5 minutter at gå fra Dosseringen ved Dr. Louises Bro til Skt. Hans Gade. Sierra 53 og 56 forlod deres position kl. 00.34.10, hvorfor de på tidspunktet for skudafgivelsen på Fælledvej ikke var på plads i Skt. Hans Gade. På side 68 [bilag XXXIII] i afskrift af båndoptagelser fra KSN fremgår, at Sierra 23 kl. 00.35.20 befandt sig i Skt. Hans Gade, hvorfra den meldte, at man var bange for "at få hele flokken i ryggen". Det havde været umuligt at beordre tilbagetrækning på Fælledvej, dels fordi demonstranterne kunne genbruge deres kasteskyts, dels fordi man under tilbagetrækningen skulle sikre sig, at sårede kom med retur. Endvidere ville man have risikeret at prisgive Delta 2 og grupperne i Skt. Hans Gade. Kl. 00.34.50 kontaktede områdelederen ham om nødvendigheden af øjeblikkelig assistance, og at han i modsat fald så sig nødsaget til at beordre pistolerne trukket. Vidnet husker, at radiooperatøren kiggede over på ham, og at han bemyndigede operatøren til at svare, som han gjorde. Vidnet støttede og støtter stadigvæk områdelederen i hans beslutning. Det fremgår af vidnets medbragte oversigt over tidspunkter for tilgæede grupper, der har meldt klar, at Sierra 39 og Sierra 213 tilgik på Nørrebrogade kl. 00.36, og at der i det efterfølgende tidsrum fra kl. 00.36 til 00.55 var klarmeldinger fra yderligere 6 enheder. Hertil kom, at Delta 7 blev alarmeret kl. 00.52. Vidnet tænkte ikke på at få Delta 1's gasgevær frem til Fælledvej, og i KSN blev man først senere klar over, at Flemming Søndergaard af egen drift efter tilladelse fra delingsføreren var gået til undsætning på Fælledvej. Vedrørende side 69 [bilag XXXIII], KSN's melding kl. 00.36.50, forklarer vidnet, at denne melding var "den røde lygte". Den var tænkt som en advarsel om situationens alvor og en advarsel til de grupper, der var på vej frem til kontaktpunktet på Skt. Hans Torv. Vedrørende side 70 [ca. kl. 00.37] kan vidnet her 5 år efter ikke nærmere forklare, hvad der ligger i, at han ville have "en snak" med områdelederen. Han havde opfattet områdelederens forudgående oplysning om, at "vi klapper hesten hernede", at områdelederen havde styr over situationen. Telefonsamtalen fandt sted fra kl. 00.38 til 00.41, og om samtalens indhold henviser vidnet til sit notat af 29. juli 1994 i stikordsform. Samtalen fandt sted, mens der herskede en infernalsk larm, og KSN var overbebyrdet "et split-sekund". Vidnet var ikke "inde" i fremrykningen over Skt. Hans Torv og kan ikke svare på, hvad der skete der, herunder anledningen til skudafgivelsen. Han havde ingen fornemmelse af, at der var optræk til en ny skudepisode. Vidnet var ikke klar over, at 11 civile personer var blevet ramt i forbindelse med skudepisoderne. Efter indtagelsen af torvet og efter at han havde svaret politidirektøren, at der ikke skulle bruges hunde, blev Delta 2 sendt frem uden om Guldbergsgade, hvor der var blevet

meldt om flere brande. Den efterfølgende anholdelsesaktion var planlagt, og vidnet talte om fremgangsmåden med lederen af Delta 7, jf. afskrift af samtale på systemapparat 3031 [skal være 3013] kl. 01.56 til 01.58. Det var ikke meningen, at demonstranterne skulle lukkes inde på en sådan måde, at den enkelte, hvis han ønskede det, "ikke kunne komme af vejen og hjem i seng". Vidnet var således ikke klar over, at politienheder stod ud for Peter Fabers Gades udmunding i Nørrebrogade og lukkede af."

Områdeleder, vicepolitikommissær Leo Lerke har forklaret (retsbog side 376-377):

"Vidnet forklarer om grupperne i Skt. Hans Gade, at mens han stod på Nørrebrogade, var han klar over, at der var en gruppe i det område, og at flere var på vej, men på grund af den dårlige radiokommunikation kendte han ikke gruppens nøjagtige placering. Vidnet afventede en klarmelding fra KSN om, at grupperne var fremme ved Skt. Hans Gade, hvor det var hans mening at få opbygget en styrke i delingsstørrelse, men han fik ingen klarmelding. Inden han fik melding om, at der var omkring 200 mennesker forsamlet på Skt. Hans Torv, var det hans ide at få "Montys" deling frem til torvet, for at delingen kunne sætte sig på det lager af sten, han vidste var der. "Det var ikke for at angribe, men for at rokere styrkerne". Det var derfor et led i hans defensive strategi, da han første gang sendte "Montys" deling frem ad Fælledvej. Dette var helt ubetænkeligt, hvis der på torvet kun havde befundet sig den først antagne lille flok demonstranter. Vidnet var på det tidspunkt klar over via refleksmeldinger, at Delta 1 var i arbejde i området af Blågårds Plads, hvorfor han ikke regnede med, at delingen var til umiddelbar disposition. Vidnet havde ikke kendskab til de stationsgrupper, der befandt sig mellem Nørrebrogade og Blågårds Plads. Disse og andre grupper havde ordre til at melde sig til ham, efterhånden som de ankom. Han noterede løbende ankomsten af grupper i sin lommebog. Det hændte også, at han fra KSN fik oplysning om, at en gruppe var kommet til området, men hvis der var tale om en slagkraftig styrke, ville lederen henvende sig direkte til vidnet med henblik på at få en briefing, herunder blive sat ind i, hvilke planer vidnet havde for den samlede indsats. Vidnet var bekendt med, at Delta 2 befandt sig på Blegdamsvej, og at den var under ledelse af Aabech, som han kendte som en særdeles kompetent leder. Over radioen kunne han høre, at delingen stødte på vanskeligheder, men han var ikke nervøs, da der netop var tale om en deling. Hans defensive strategi gik ud på ved hjælp af Aabechs og "Montys" delinger at sætte sig på torvet, idet 2 x 24 politifolk var nok til dels at afspærre indfaldsvejene til torvet dels at demonstrere "show of force". Vidnet vidste, idet han selv havde planlagt bevogtningen af Christiansborg, at Enemark Sørensen nu var leder af bevogtningen der. Styrken, India Lima, indgik derfor ikke på det tidspunkt i vidnets overvejelser, og det tilkom ikke vidnet at bestemme ændringer i bevogtningen af Christiansborg. Det var KSN's opgave at afgøre, hvornår der derfra kunne afgives styrker til brug for indsatsen på Nørrebro. Da de civile patruljer i området som tidligere beskrevet var grundlaget for, at han kunne få et sikkert efterretningsbillede, havde han ikke noget ønske om at trække dem tilbage til Nørrebrogade. Bl.a. fra disse patruljer vidste han, at der var ildspåsættelser forskellige steder på gaden, hvilket var helt sædvanligt, når der var autonome til stede, men så længe der ikke var livstruende brande, det vil sige brand i ejendomme, ville han ikke ændre sin defensive strategi.

Undertiden var det muligt for ham at have direkte radiokontakt med andre politiledere i området, men for det meste var han nødt til at benytte sig af KSN som relæstation. Han husker, at det ikke var muligt at tale med Aabech direkte over radioen. Han var normalt så tæt på både "Monty" og Dinesen, at det var uforløst at kommunikere med dem via radioen, men det var ikke udelukket at komme i forbindelse med dem på den måde. Da han første gang gav ordre til "Monty" om at rykke op ad Fælledvej, var der ikke grundlag for at sende ham ad nogen anden rute end den direkte vej. Efterfølgende indgik det i hans overvejelser, at man også kunne komme frem til Skt. Hans Torv ad f.eks. Elmegade."

Vicepolitikommissær Kristian Rohde Jensen, der var vagtleder på KSN, og som bistod politiinspektør Kurt Hansen, har forklaret (retsbog side 443): "Vidnet har vanskeligt ved at vurdere, om flere politifolk kunne have været indkaldt på et tidligere tidspunkt end de blev. Eftermiddagsholdene blev holdt tilbage, og så havde man ikke mulighed for at kalde flere ind, før natholdene mødte, og det skete kl. 23. Vidnet har svært ved at svare på, om eftermiddagsholdene kunne have været indkaldt hurtigere på Nørrebro. Såfremt situationen havde udviklet sig yderligere, eller en anden alvorlig situation var opstået et andet sted i København, havde det været nødvendigt at skaffe styrker uden for politikredsene 1-8."

- - - - -

Kommissionen lægger til grund, at såvel politiinspektør Kurt Hansen som vicepolitikommissær Leo Lerke både inden og langt frem i tidsforløbet under urolighederne på Nørrebro 18.-19. maj 1999 ønskede at anlægge en defensiv taktik, men at Kurt Hansen og Leo Lerke under hensyn til meldingen om brand i ejendommen Nørrebrogade 9, angrebet på nærpolitistationen i Blågårdsgade og de af KSN som knibemeldinger opfattede meldinger fra enheder på Fælledvej (uropatruljen) og ved Blegdamsvejs udmunding i Skt. Hans Torv (D-2) følte sig tvunget til en aktiv politimæssig indsats. Kurt Hansen og Leo Lerke søgte endvidere at opbygge en så betydelig politistyrke, at alene størrelsen af denne ville virke dæmpende, således at konfrontationer kunne undgås, og således at demonstranterne havde tilbagetrækningsmuligheder og ikke følte sig indespærrede.

Den af omstændighederne tvungne fremrykning ad Fælledvej, inden tilstrækkelige politistyrker var samlet var en medvirkende årsag til konfrontationerne mellem politi og demonstranter.

p. Politiets stenkast mod demonstranterne.

Efter de afgivne indberetninger om polititjenestemænds stenkast og de afgivne forklaringer af polititjenestemænd og civile vidner og efter de foreliggende videooptagelser er det utvivlsomt, at polititjenestemænd har kastet sten mod demonstranterne i hvert fald på Fælledvej og på Skt. Hans Torv og formentlig tillige på Nørrebrogade. Sten har efter de foreliggende oplysninger hovedsageligt været kastet af ikke-uniformerede polititjenestemænd, men i nogle tilfælde har også uniformerede polititjenestemænd kastet med sten.

Så vidt kommissionen har kunnet konstatere - både efter forklaringer, videooptagelser og de foreliggende indberetninger - har polititjenestemænd hovedsageligt kastet mindre sten og flisestykker og kun i enkelte tilfælde med brosten. Der foreligger ikke for kommissionen oplysninger om tilskadekomne som følge af politiets stenkast.

Med hensyn til polititjenestemænds stenkast er der bl.a. afgivet følgende forklaringer:

Politiassistent Bodil Schmidt Gravesen, der var tjenestegørende i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 62-64):

“På et tidspunkt var kæden [på Fælledvej] i den grad ødelagt, og hendes leder gav ordre til at kaste sten tilbage for at skræmme mængden foran kæden. Hun kastede 5 til 6 ikke-sigtede sten, og hun er ikke i tvivl om, at disse sten landede, hvor der opholdt sig demonstranter. Der var ingen risiko for, at sagesløse blev ramt. Stenkastningen hjalp kortvarigt, og hun opfattede ordren hertil som rimelig. Hun går ud fra, at hendes kolleger også kastede med sten som beordret. De uniformerede kolleger var i “særdeles alvorlig fare”. Vidnet kan ikke sætte tal på antallet af uniformerede kolleger, men der var både flere delinger og enkelte grupper indsat. Der lå sårede kolleger overalt, men hovedsageligt midt på gaden. Da der blev givet ordre til stenkast, var det ikke muligt at skyde, sådan som hun var placeret i forhold til kæden, for varselsskud afgives skråt op i luften, og der er altid fare forbundet med afgivelse af skud, hvorfor det kunne have været livstruende for kollegerne, hvis hun havde skudt. Vidnet kan ikke sige, om hun har set sårede kolleger befinde sig foran kæden, og vidnet har ikke hørt knibemeldinger.”

Politiassistent Ole Hansen, der var tjenestegørende i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 68):

“Efter skudepisoden og da kæden var nået frem til torvet, gav hans leder [vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen] ordre til at returnere demonstranternes sten, idet flere kolleger i kædens højre side var i alvorlig fare. Det var for farligt at bruge pistolerne. Han kastede 2-3 sten og så ikke, om de ramte. Også hans kolleger kastede sten. Han har ikke set andre stenkast fra politiets side.”

Politiassistent Michael Bodholdt, der var tjenestegørende i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 70):

“Da det af hensyn til kollegerne var for farligt at skyde, smed han et par sten i stedet mod demonstranterne. Han så ikke, om stenene ramte. Han hørte ikke, om der blev givet ordre til at kaste sten tilbage. Han ved ikke, om det var stenkastningen, skydningen eller noget tredje, der bevirkede, at demonstranternes angreb aftog. Han kan ikke udtale sig om tidsforløbet, men han vil tro, at stenkastningen fandt sted nogenlunde samtidig med skydningen” [på Skt. Hans Torv].

Charlotte Berendt-Poulsen har forklaret (retsbog side 80-81):

“Vidnet så civilklædte betjente kaste sten mod demonstranterne [på Fælledvej]. Vidnet hørte ikke, at der blev givet ordre til stenkast, og vidnet så ikke, om stenene ramte. Situationen taget i betragtning finder vidnet, at politiet var berettiget til også at kaste med sten. Som følge af politiets stenkast trak demonstranterne sig til en vis grad tilbage. Hun er næsten helt sikker på, at de stenkastende betjente befandt sig bag kæden. Hun vil dog ikke udelukke, at der også kan have befundet sig civilbetjente, der kastede med sten, foran kæden. Der var nok 3, der kastede med sten, og der var i hvert fald tale om én sekvens, men der kan godt have været flere. Hun bemærkede, at civilklædte betjente løb efter demonstranterne, der løb mod Guldbergsgade, og hun så, at de kastede sten efter demonstranterne.”

Bjarne Carl Stech, hvis lejlighed er beliggende på hjørnet af Nørrebrogade/Ravnsborggade], har forklaret (retsbog side 90):

“Vidnet så tillige et antal civile betjente. Han antog, at de var civile betjente, idet de havde knipler og bar benbeskyttere mage til de uniformeredes. Han så, at de kastede med sten over kæden for at beskytte denne, der blev beskyttet med flisestykker og brosten. Vidnet hørte ikke, at stenkastene var beordrede. Det forekom vidnet, at de civile betjente kastede sten i frustration over angrebene på deres uniformerede kolleger. Vidnet opfattede det som en slags nødværge. Han ville i deres sted selv have kastet med sten, og han overvejede et øjeblik, om han skulle gå ned på gaden og hjælpe politiet.”

Tove Schrøder, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på Fælledvej ikke langt fra Nørrebrogade, har forklaret (retsbog side 94):

“Da de bagved stående civilklædte [på Fælledvej] gav sig til at kaste med sten, indså hun, at det var politifolk. Vidnet havde tidligere bemærket civilklædte i cowboytøj, der bar stave og benbeskyttere. Der var omkring 6-8 stenkastende betjente. Vidnet hørte ikke ordre til stenkast. Efterfølgende har vidnet ikke set, om der var civilklædte politifolk foran kæden. Kæden var under meget hårdt bombardement, da der blev kastet sten tilbage mod demonstranterne.”

Per Seestedt, der iagttog begivenhederne fra sin lejlighed på Fælledvej, har forklaret (retsbog side 96):

“De civilklædte betjente optrådte temmelig aktivt [på Fælledvej]. Der var nok 5, heriblandt en kvinde. De kastede med sten og råbte, at kæden skulle holdes. Vidnet har ikke hørt, at der blev givet ordre til stenkast.”

Raymond Alexander Oldfield, der iagttog begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 107):

“Han husker, at folk fra torvet kastede sten bagfra mod politiet. Der gik nok 10 minutter, og han så flere politifolk komme forbi sig, men han ved ikke, hvor mange det var, eller hvorfra de kom. De kan være kommet op ad Skt. Hans Gade. Der herskede kaos, og der blev tændt bål på torvet. Han hørte en civilklædt person råbe “kom så”, og han så en anden civilklædt person kaste en sten. Vidnet antog, at det var betjente i civil, fordi han bemærkede, at en af dem havde radio. Der var nok 5-7 sådanne personer, og de befandt sig bag eller på højde med politikæden på Fælledvej. Politikæden havde retning mod Skt. Hans Torv.”

Hans-Kristian Bak-Hansen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på Skt. Hans Torv, har forklaret (retsbog side 122):

“Der var nok 5-7 personer, og han gik ud fra, at de var betjente. Han hørte dem opildne de uniformerede kolleger med “eder og forbandelser”, og vidnet fik det indtryk, at de civile betjente ikke var tilfredse med kollegernes indsats. De civile betjente kastede sten tilbage mod demonstranterne i takt med, at disse kastede sten mod politiet. Han så ikke, om demonstranter herved blev ramt. Så længe kæden pressede frem over torvet, måske i et kvarter, blev betjentene ved med at returnere sten. I samme tidsrum så han uniformerede betjente blive ramt, men de blev hurtigt hjulpet bagud af enten uniformerede eller civilklædte kolleger. Vidnet har ikke hørt ordre til stenkast.”

Kåre Bluitgen, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 148):

“Han tog opstilling i en dør på hjørnet af Fælledvej/Skt. Hans Torv, og herfra iagttog han menige urobetjente, navnlig to, være meget aktive med at kaste sten retur mod demonstranterne, selv om demonstranternes stenregn var aftaget betydeligt. Det stod på ret længe, og de anvendte flisestykker, der kunne kastes længere end f.eks. brosten. Vidnet har ikke hørt, at der blev givet ordre til stenkast, men han hørte urobetjentene tale indbyrdes om at kaste sten. En af dem var især ophidset. Det skete på et tidspunkt, hvor politiet efter hans opfattelse ikke var i overhængende fare. Mens han opholdt sig i døråbningen, hørte han, at der blev skudt.”

Politiasistent Michael Høstergaard, der var tjenestegørende i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 153):

“da det ikke var muligt at skyde uden at ramme foranstående kolleger. I stedet kastede han over en periode 5-10 flisestykker med sigte mod fronten af de autonome. Der lå sårede kolleger på gaden, og situationen var generel farlig for politiet, samtidig med at der var en række konkret farlige situationer, som han i dag ikke kan huske. Vidnet mener, at der blev råbt: “Returner stenene”. Han ved ikke, hvem der råbte, og han havde på det tidspunkt allerede kastet et par sten. Et par af kollegerne fra uropatruljen kastede også sten, men da det ikke var muligt i øvrigt at følge med i, hvad andre civile eller uniformerede kolleger foretog sig, ved han ikke, hvem der i øvrigt kastede. Stenkastene fik de autonome til at trække længere opad og ind på torvet. Vidnet er ikke bekendt med, om der var kommet forstærkning til. På torvet kastede han ca. 10 sten. Det varede måske et par minutter. Han kastede, fordi kolleger, der lå ned i kæden, var i knibe. Han så ikke, om hans sten ramte. Han kastede stenene af egen drift. Herefter kom der “mere styr” over gemytterne. Kort tid efter at

politiet var kommet ind på torvet, og inden han igen kastede med sten, hørte han, at der blev skudt. Skydningen var knap så voldsom som den på Fælledvej. Han husker ikke, om der blev givet skydeordre eller advarsler til mængden. Det er vidnets opfattelse, at han ikke på noget tidspunkt selv har hørt, at der blev givet ordre til at kaste med sten eller ordre til at trække pistolerne, og at der skulle afgives varselsskud.”

Politiassistent Kristian Berg Lisby, der var tjenestegørende i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 155-156):

“På et tidspunkt så han utrolig mange tilskadekomne kolleger i kæden, og på samme tid blev der kastet med sten, der ramte dem. Det fik ham til at beslutte selv at kaste sten tilbage. Han er i dag i tvivl om, hvorvidt det var et resultat af en ordre. Han ved, at der senere i forløbet på Fælledvej blev givet ordre til at returnere stenene. Han kastede ca. 10 flisestykker mod de demonstranter, der var tættest på de faldne kolleger i kæden. Han husker ikke, om der var tilskadekomne kolleger foran kæden. Det fandt sted over en periode, men han kan ikke sige i hvor lang tid. Andre kolleger fra uropatruljen kastede også med sten, men han så ingen uniformerede betjente kaste. Stenkastningen havde ingen virkning, og han skød 2-3 varselsskud direkte op i luften. Han ved, at der er blevet givet ordre til at skyde, men han husker ikke, at han hørte, at der blev givet en sådan ordre hverken til at trække pistolerne eller til at skyde. Vidnet har ikke hørt noget udsagn om “at skyde efter benene”. På et tidspunkt befandt han sig inde på torvet på kædens højre side ud for Skt. Hans Gade. Han kastede med sten igen, nok 10 stykker. Det føltes som en kortvarig episode. En eller to kolleger fra uropatruljen kastede også med sten. Der var ikke blevet givet ordre til stenkast, og vidnet så ikke, om nogen blev ramt. Vidnet hørte ikke, at der blev afgivet skud på Skt. Hans Torv, og han husker ikke, om han har hørt advarsler til mængden om, at der ville blive skudt. Når han kastede med sten, skete det på et tidspunkt, hvor der var behov for at skaffe luft til at få tilskadekomne kolleger i sikkerhed for de stenkast, som de samtidig var udsat for.”

Politiassistent Flemming Andersen, der var tjenestegørende i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 160-161):

“Politikæden rykkede frem, men blev låst fast. En uniformeret kollega blev ramt af en brosten i hovedet, og sammen med en uniformeret kollega hjalp vidnet ham væk. I samme øjeblik bemærkede han en halvdeling, som han gik hen til for at få den med frem til den forreste politikæde. Han husker ikke, at han skubbede til dem. Han er bekendt med, at der er blevet råbt til de pågældende, og det kan meget vel være ham, der har råbt de ting, der senere er kommet frem. Han ventede ikke på deres reaktion, men løb selv tilbage til den forreste kæde. Situationen heroppe var så voldsom og livstruende, at han to gange ved sig selv tog afsked med livet, idet han følte, at politiet ingen chancer havde. De var i åbenbar livsfare, men urobetjentene kunne ikke bruge deres tjenestepistoler af frygt for at ramme uniformerede kolleger i ryggen. For vidnet var det vigtigt at gøre alt for at holde demonstranterne på afstand af politikæden, hvorfor han valgte at returnere flisestykker og andre mindre sten, som han kunne kaste over politikæden. Han kan i dag ikke huske, at han har hørt Jens Anker Kristensen beordret stenkast. Han stod sammen med kolleger fra uropatruljen, der formentlig også kastede sten. Han husker ikke at have set

uniformerede kolleger kaste med sten. Stenkastningen havde ingen virkning på demonstranterne. Situationen blev yderligere forværret, idet der efterhånden manglede så mange uniformerede kolleger i kæden, at der var stor risiko for, at denne ville blive løbet over ende med fare for de kolleger, som var sårede og allerede lå ned.”

Vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen, der var leder af uropatruljen, har forklaret (retsbog side 169-171):

“Situationen var så fastlåst [på Fælledvej], at der kom glasskår, sten og jernspyd fra alle mulige retninger mod politiet. “Det var kamp for at overleve”, og det var ikke muligt at trække sig tilbage af frygt for, hvad der ville ske med faldne kolleger, hvis ikke de fik dem med tilbage. Han erindrer ikke i dag, at der kom forstærkning til fra Nørrebrogade. For at forsøge at skaffe pusterum gav han ordre til stenkast. Han var klar over, at det var et irregulært magtmiddel, men der var ikke andet. På det tidspunkt så han kolleger ligge på gaden uden beskyttelsesskjolde og med visirerne slået væk fra ansigterne. Han hørte ikke eller kunne ikke opfatte, at hans ordre blev gentaget. Han kastede selv et par sten, bl.a. med sigte mod en demonstrant, der var på vej mod en liggende kollega. Vidnet er ikke klar over, om også uniformerede kolleger kastede med sten. Han gav ordren og håbede, at den blev hørt. Foreholdt forklaringen i oplysningsrapport af 19. maj 1993, side 1, husker han ikke det her anførte om ordreafgivelsen. Stenkastningen viste sig ikke at have nogen virkning. Vidnet fik den tanke, at han ikke ville komme fra situationen med livet i behold. På Skt. Hans Torv gav han ikke ordre til stenkast, og han kastede ikke selv med sten.”

Vicepolitikommissær Erik Kristiansen (Monty) har forklaret (retsbog side 184):

“Der var bål på torvet, og han så også bål oppe i Guldbergsgade. Da politiet var nået halvvejs ind på torvet, gav han sine folk ordre til at kaste sten mod demonstranterne. Det skete på et tidspunkt, hvor der var opstået et hul i viften til højre for hans gruppe. Det gjaldt derfor om at forhindre flankeangreb, dels således at demonstranterne til den ene side ikke kunne komme bag hans fåtallige folk ved at løbe langs med husmuren mellem Elmegade og Fælledvej og dels på samme tid undgå, at det lykkedes demonstranterne at komme gennem hullet i viften og bag kæden. Vidnet huskede, at advarselsskuddene på Fælledvej ikke havde gjort indtryk, og han fandt det for farligt at gå et skridt videre og afgive sigtede skud. Hvis ikke de ramte, vidste man ikke, hvor projektilet, der kunne nå langt, endte. Med stenkast var han sikker på, at kun de forreste kunne nås. En af hans folk var faldet, så stenkastningen skulle også hjælpe på hans mangel på mandskab. Vidnet kastede 3-4 afbrækkede flisestykker mod mængden og ikke mod udsete personer. Han mener, at hans underordnede gjorde det samme, og det varede nok 1½ minut og fandt sted i forbindelse med et enkelt angreb fra demonstranternes side. Demonstranterne blev ikke advaret. Han ved ikke, om stenene sad, men han hørte en demonstrant ømme sig. Om det skyldtes stenene fra ham og hans folk eller fra andre, blev han ikke klar over. Nogle civile stod i ly 10-15 meter bag kæden og kastede også i retning af det hul mellem enhederne, som han lige har beskrevet. Han vidste ikke, hvem eller hvor mange de var, og han ved ikke, hvor meget de kastede. Han gik ud fra, at de var kolleger. Stenkastningen var

virkningsfuld. Næsten samtidig blev der skudt, og lige forinden så han, at kolleger faldt i kæden inde på torvemidten.”

Kenneth Nielsen, der i maj 1993 var tjenestegørende i uropatruljen, men som senere har forladt politiet, har forklaret (retsbog side 234):
“På et tidspunkt kastede vidnet 2-3 sten mod demonstranter, som han så løbe frem for at kaste sten mod vidnets kolleger, der lå ned. Det lignede kommandoraids. Han så, at Michael [Høstergaard] og Christian [Lisby] også kastede med sten, og han tror, at Jens Anker Kristensen gav ordre til stenkastningen. Vidnets sten ramte ikke. Det var ikke muligt for ham at se, om kollegernes sten sad. Vidnet så ikke uniformerede kolleger kaste sten. Kæden svingede ind på torvepladsen mod venstre. Vidnet husker ikke, hvornår han kastede en enkelt sten mod demonstranterne på Skt. Hans Torv. Vidnet så ikke sine kolleger fra uropatruljen kaste sten på torvet. Vidnet har ikke hørt skudafgivelse på torvet.”

Politiassistent Bo Georg Petersen, der var tjenestegørende på station 2, har forklaret (retsbog side 264):
“Pludselig tog “Monty” fat i skulderen på ham og en eller to andre og sagde til dem, at de skulle gå lidt baglæns og kaste sten mod demonstranterne. Dette var med til at gøre det muligt at komme rundt om hjørnet og få genetableret kæden [på Fælledvej]. Kollegerne foran vidnet satte sig på hug bag skjoldene, da vidnet kastede. Vidnet tror, at formålet med “Montys” ordre var at forhindre demonstranterne i at komme ind bag kæden. Vidnet kastede mod de demonstranter, der kom løbende med brosten. Han ved ikke, hvor mange sten han nåede at kaste, eller om nogen ramte. Han så ikke andre kolleger kaste med sten”.

Vicepolitikommissær Karsten Andersen, der var halvdelingsfører i beredskabsdeling D-5, har forklaret (retsbog side 402-403):
“Derfor hylstrede han og kastede herpå ca. 10 sten over kæden [på Skt. Hans Torv]. Han sigtede ikke efter nogen. Stenkastningen gav politiet den luft, han troede, at skuddene ville have medført. Umiddelbart efter blev der ro på torvet. Vidnet så politi komme ind på torvet fra andre retninger, men han kan ikke sige præcist hvorfra.”

- - - - -

Det er kommissionens vurdering,

- at politiets stenkast i det væsentlige har fundet sted i forbindelse med, at polititjenestemændene var udsat for angreb af særdeles farlig karakter,
- at ikke-uniformerede polititjenestemænd i hvert fald på Fælledvej og på Skt. Hans Torv og formentlig også på Nørrebrogade har kastet med sten og flisestykker mod demonstranterne, og at uniformerede polititjenestemænd i nogle tilfælde også har kastet med sten og flisestykker,

- at sådanne stenkast i et vist omfang er beordret af overordnede polititjenestemænd,
- at polititjenestemænd, bortset fra enkelte tilfælde, kun har kastet med mindre sten og flisestykker, men ikke med brosten,
- at der er afgivet forskellige forklaringer om virkningen af politiets stenkast, og at kommissionen ikke har grundlag for nærmere at udtale sig om, hvorledes politiets stenkast har påvirket begivenhedsforløbet, og
- at der ikke foreligger oplysninger om tilskadekomne demonstranter eller tilskuere som følge af politiets stenkast.

q. Anvendelse af knibemeldinger.

Knibemeldinger havde i en længere årrække været anvendt af Københavns Politi.

Om anvendelse af knibemeldinger generelt og den 18.-19. maj 1993 er der bl.a. afgivet følgende forklaringer:

Politibetjent Michael Bentzen, der var tjenestegørende i beredskabsdeling D-5, har forklaret (retsbog side 28):

“Han husker, at meldingen om: “Kollega i knibe” lød panisk, og den blev afgivet af en kollega, der kunne være fra uropatruljen eventuelt under angivelse af kodenavn. Vidnet gik ud fra, at Dinesen kommanderede delingen frem [på Fælledvej], fordi han over radioen havde hørt samme alarm.”

Politiassistent Ebbe Jakobsen, der gjorde tjeneste i beredskabsafdelingen har forklaret (retsbog side 37-38):

“Det var “Montys” deling. Disse grupper blev på ny sendt tilbage mod Skt. Hans Torv ad Fælledvej, idet der var opfanget en knibemelding. Han hørte ikke selv meldingen over radioen, idet der var megen støj. “Montys” deling blev “stenet tilbage”, uden at det blev oplyst, om delingen havde nået at løse sin opgave om at undsætte kollega i knibe. Fremrykningen blev forsøgt opretholdt, idet der ikke var kommet nogen afmelding af knibemeldingen. En melding om, at en kollega er i knibe, er den alvorligst tænkelige alarmmelding og betyder, at man sætter alt andet til side for at komme den eller de pågældende til undsætning.”

Politiassistent J.B. Kraul, der gjorde tjeneste i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 49):

“En melding om, at en kollega er i knibe, forstås således, at en kollega er i livsfare, hvorfor en sådan melding har meget høj prioritet med hensyn til at komme pågældende til undsætning. Når man hører meldingen, afventer man ikke en iværksætterordre. Vidnet er ikke klar over, om der dengang fandtes skriftligt materiale om, hvordan man skal forholde sig i tilfælde af en knibemelding. Normalt bliver meldingen opfanget af og sendt videre fra HS, der ikke foretager nogen vurdering af meldingens relevans. Den første

politimand, der konstaterer, at situationen er under kontrol, giver tilbagemelding herom, hvilket i praksis svarer til en afmelding.”

Politiassistent Erik Guldager, der befandt sig i en patruljevogn på Nørrebrogade, har forklaret (retsbog side 65):

“der blev kastet en molotovcocktail, der var antændt. Den ramte taget og gled af. Brandvæsken blev ikke antændt. Vidnet afgav alarmmelding over radioen” [bilag XXXIII, side 2 - hold 34 er mere eller mindre i knibe].

Politiassistent Flemming Andersen, der gjorde tjeneste i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 160 og 163-164):

“Vidnet sendte situationsmeldinger og ikke knibemeldinger [på Fælledvej] Vidnet forklarer nærmere, at han, som tidligere beskrevet, netop henvendte sig til Leo Lerke for at orientere ham om, at patruljen var kommet tilbage og befandt sig bag politikæden. Når en tilspidset situation er løst, lyder situationsmeldingen i givet fald: “Alt roligt”, og meldingen sendes til HS. Vidnet har ikke nogen erindring om at have set andre civile patruljer end den tidligere omtalte, der gik op ad Fælledvej før vidnet og vidnets kolleger.”

Vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen, der var leder af uropatruljen, har forklaret (retsbog side 167-172):

“Lerke stod sammen med sin radiomand. Vidnet talte kort med Lerke og hørte allerede i indledningen af samtalen, formentlig over Lerkes radio, at der blev sagt, at en deling var i knibe på Skt. Hans Torv. Enhver politibetjent ved, at der skal reageres øjeblikkeligt på en knibemelding, der er den alvorligste alarmmelding. Lerke reagerede straks på meldingen, og vidnet drøftede ikke med ham de ordrer, som vidnet havde modtaget i KSN. Vidnet sagde til Lerke, at den deling, der stod ved Fælledvej, måtte sendes fremad. Vidnet husker, at Flemming Andersen afgav situationsmeldinger, men ikke nærmere karakteren heraf. Da det gik op for ham, at politikæden stod “bomstille”, meldte han over radioen og foreholdt afskrift af båndoptagelser fra KSN, bilag XXXIII; side 62, bekræfter han, at det er hans melding. Det var ikke en knibemelding. Meldingen skulle opfattes som et ærgerligt udbrud. Han husker ikke, om han har hørt, hvordan KSN opfattede og gav meldingen. Ethvert skridt tilbage fysisk og kommandomæssigt var i strid med det formål, der havde bragt ham op på Fælledvej, idet årsagen hertil var, at han havde hørt en knibemelding fra en deling, der befandt sig helt oppe på Skt. Hans Torv. Vidnet har ikke hørt Aabechs melding [“hårdt trængt Blegdamsvej - hårdt trængt Blegdamsvej og rykker tilbage” - kl. 00.20], men alene KSN’s videremelding. En melding om, at en hel deling er i knibe er et særdeles kraftigt signal. Om knibemeldinger forklarer vidnet nærmere, at såfremt man modtager en sådan, og man er i færd med at løse en opgave, negligerer man alt andet for at komme til assistance, medmindre det, man er i gang med, er livsvigtigt. Den, der har afsendt knibemeldingen, bør være den samme som den, der foretager afmeldingen.”

Vicepolitikommissær Erik Kristiansen (Monty) har forklaret (retsbog side 186):

“Om knibemeldinger forklarer vidnet, at såfremt man f.eks. kommer til undsætning kørende, melder den første vogn, der kommer frem, at alt er roligt, hvis det er tilfældet, og at der ikke er behov for flere vogne. Vidnet har ikke hørt afmelding af den knibemelding, der gjorde, at han “som første vogn” med sin deling rykkede op ad Fælledvej. Da der ikke var ro, da han nåede frem, kunne han ikke fortage afmelding.”

Vicepolitikommissær Erik Aabech, der var leder af beredskabsdeling D-2, har forklaret (retsbog side 197):

“Foreholdt afskrift af båndoptagelser fra KSN, bilag XXXIII, side 58, midtpå, vedrører meldingen fra D2 sandsynligvis kædens første fremrykning. Hans melding side 59 [hård trængt Blegdamsvej - hårdt trængt Blegdamsvej] vedrører den netop beskrevne situation. Vidnet hørte ikke, hvad KSN meldte som reaktion på denne melding. Vidnets melding var ikke en knibemelding. Ordet “knibe” indgår således heller ikke i meldingen.”

Vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensen, der var leder af en politienhed fra station 1, har forklaret (retsbog side 216):

“Foreholdt afskrift af båndoptagelser fra KSN, bilag XXXIII, side 111 [Vi har trukket os tilbage vi kunne simpelthen ikke holde det D-2 har du brug for assistance - i høj grad - i høj grad] svarer disse meldinger mellem Delta 2 og vidnets deling til situationen, som han husker den i dag. Vidnet mener, at han genkendte Poul Mikkelsens stemme, og da vidnet vidste, at Mikkelsen ikke var bange for “at tage mod skrammer”, opfattede han meldingen fra Delta 2 som en knibemelding Om knibemeldinger forklarer vidnet, at disse er de alvorligste alarmsignaler. Hvis der i en melding bliver talt om, at kolleger er i vanskeligheder, afhænger det af meldingens opbygning og ordlyd, om man reagerer, som om der er tale om en knibemelding.”

Politiassistent Rene Eliassen, der var ordonnans for områdelederen, har forklaret (retsbog side 237-238):

“Mens vidnet og Lerke stod ud for Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade, var de øvrige politifolk ikke i begyndelsen stillet op på kæde. Der begyndte nu at komme meldinger om, at kolleger var i knibe. Det var hans indtryk den aften og også i dag, at det handlede om urobetjente, der befandt sig på Skt. Hans Torv. Han vidste ikke dengang, at der var andre civile betjente fremme. Meldingerne blev mere og mere desperate. Vidnet husker ikke, om der blev sendt meldinger til de pågældende med besked om at trække sig tilbage. Lerke og andre ledende politifolk på stedet var enige om, at man var for få til at gå op ad Fælledvej. Han husker ikke, om der, inden fremrykning blev iværksat, blev talt om gas. På grund af meldingernes karakter besluttede man sig til sidst for at iværksætte fremrykning. Det var vidnets indtryk, at der alene var tale om urobetjente i knibe.”

Politiassistent Torben Mathiasen, der var tjenestegørende på station 1, har forklaret (retsbog side 282-283):

“Vidnet kan ikke sige hvornår, men på et tidspunkt sendte han en knibemelding, hvis ordlyd han ikke kan sige nærmere om end, at den gik ud på, at patruljen blev angrebet med kasteskyts. Vidnet husker ikke, om patruljen

på dette tidspunkt var samlet, og om han modtog en kvittering for meldingen. Vidnet kan ikke huske, hvordan situationen var i det øjeblik, han afgav meldingen. Nogle gange kan man løbe fra en situation, mens det andre gange vil være ensbetydende med faneflugt, hvis man løber ud af en situation. Vidnet husker ikke, om han afmeldte sin knibemelding. Det gør man normalt, men på Nørrebro var man den aften ikke sikker på, om man overhovedet var kommet igennem. Nettet var overbelastet, og det ville næppe have haft nogen effekt, hvis han havde afmeldt meldingen. Vidnet husker ikke i dag, om han hørte alarmmeldinger fra uropatruljen. Hvis han har forklaret sådan til rapporten i august 1993, så stemmer det. Vidnet husker ikke, om han så, eller om der var, konfrontationer mellem demonstranter og uropatruljen. Vidnet husker ikke, om han over radioen hørte, at de uniformerede kolleger blev sendt op ad Fælledvej. Da de kom, bevægede de sig i kæde, og da de passerede ham, kom vidnet og i hvert fald en af kvindelige medlemmer fra patruljen ind bag kæden. Vidnet henvendte sig ikke til områdelederen i den forbindelse. Mens vidnet befandt sig bag kæden, kom Leo Lerke hen til ham og gav ham besked på at sørge for at holde gårdene fri for demonstranter, således at man undgik risiko for bagholdsangreb.”

Områdeleder, vicepolitikommissær Leo Lerke har forklaret (retsbog side 330): “En knibemelding eller en melding, der ligner en sådan, indebærer normalt, at man smider, hvad man har i hænderne. Uanset ordvalg kan han med sin erfaring som vagtleder oplyse, at en melding, der ligner en knibemelding, bliver fortolket gunstigt for afgiveren. Selv om der var etableret en kommandostation, havde vidnet beføjelse til at disponere i relation til en knibemelding, og en knibemelding fra Blågårdsvagten havde da heller ikke til følge, at Delta 5 enten af sig selv eller af vidnet blev dirigeret til vagten. Når der er mere end én deling “i marken”, vil der som oftest være udpeget en områdeleder. Det ved den enkelte delingsfører godt, og han ved også, at han i så fald er underlagt denne.”

Politiinspektør Kurt Hansen har forklaret (retsbog side 370-371): “Vidnet forklarer om knibemeldinger, at det før den 18. maj 1993 ikke var nødvendigt at benytte ordet “knibe” for at få kolleger til at forstå, at man befandt sig i en farlig situation. Ud fra stemmelejet i forbindelse med en alarmerende melding fortolkede man f.eks. i KSN en melding derhen, at man måtte reagere, som om ordet “knibe” udtrykkeligt havde været anvendt. Det er senere blevet indarbejdet, at man benytter ordet “alarmmelding”. Under normale omstændigheder, det vil sige, hvis radiosystemet ikke var overbelastet, forsøgte man at få etableret en dialog med henblik på at fastslå, hvori faren bestod. Vedrørende side 59 (bilag XXXIII) er D2’s melding [Vi bliver hårdt trængt Blegdamsvej - hårdt trængt Blegdamsvej og rykker tilbage] til KSN og KSN’s reaktion herpå et eksempel. Vidnet vidste, at Aabech var en af de mest velafbalancerede delingsførere, så når han gav udtryk for, at der var et problem, kunne vidnet forlade sig på rigtigheden heraf. Den forventede reaktion på en knibemelding er, at der bliver sendt assistance til afgiveren af meldingen. En anden mulighed er, at den pågældende bringer sig ud af den farlige situation ved egen hjælp. I eksemplet afgjorde KSN, hvem der skulle gå til undsætning, og idet meldingen hidrørte fra en deling, var det indlysende, at det ikke var tilstrækkeligt f.eks. at beordre to betjente til assistance. Det

fremgår af afskriften af båndoptagelser fra KSN, at der ikke er registreret en ordre fra KSN til nogen om at rykke frem. Det hænger sammen med, at alle styrker var beskæftigede på det tidspunkt. Det fremgår imidlertid, at KSN kvitterede på Delta 2's melding, og i og med at Delta 2 ikke hørte yderligere, måtte delingsføreren, som den sædvanlige leder han var, klare sig selv. "På grund af sin placering på Blegdamsvej var han for så vidt sin egen områdeleder". Da man i KSN ikke hørte mere til delingens problemer, måtte vidnet antage, at disse var løst. Som tidligere forklaret gav KSN da også Delta 2 ordre til 5 minutter senere at rykke frem mod torvet foranlediget af knibemeldingen fra U2, jf. afskriften side 62. Under normale forhold vil en farlig situation, der har fundet sin løsning, blive afvarslet. Igen på grund af overbelastningen var der ikke plads til denne fremgangsmåde den 18.-19. maj 1993. Vidnet behøvede ikke at tænke mere på Delta 2, der trods alt var en hel deling, når ikke han hørte mere fra den. Vedrørende alarmmeldingen fra U2, var han klar over, at der var visuel kontakt mellem urobtjentene og områdelederen. Tidspunktet for de to knibemeldinger ligger inden for det tidsrum, hvor vidnet tidligere har forklaret, at der på en time var 565 meldinger på kanal 8 og 18-båndene samt 280 meldinger på kanal 7-båndet."

Områdeleder, vicepolitikommissær Leo Lerke har forklaret (retsbog side 392): "En knibemelding er udtryk for, at afgiveren ikke kan klare sig selv. Hvis en større enhed afgiver en knibemelding, eller det sker i forbindelse med en demonstration, er meldingen ensbetydende med, at der er spørgsmål om livsfare. Som ny politiskoleelev, PG 1, lærer man om betydningen af "kollega i knibe", men vidnet tør ikke sige, om der er nedfældet regler for, hvordan man skal formulere meldingen. Ordvalget afhænger af den enkelte person, og den situation han befinder sig i, når han afgiver meldingen. I den forbindelse kan kendskab til afgiveren spille en rolle for modtagerens reaktion på meldingen. I dagligdagen og under demonstrationer slipper man, hvad man har i hænderne, da det kan være et spørgsmål om minutter. Som områdeleder skal man ikke afvente KSN's reaktion på en melding, som man har opfattet som en knibemelding. Under normale omstændigheder afvarsles en knibemelding. Det skete ikke på Fælledvej. Tværtimod fremgår det af radiokorrespondancen, der fulgte efter U2's knibemelding, at det skulle gå hurtigt, hvilket for vidnet understregede alvoren i meldingen."

Chefpolitiinspektør Einer Lind har forklaret (retsbog side 437): "For så vidt angår alarmmeldinger, afhænger det af meldingens karakter, om meldingen opfattes som en alarmmelding. Der kan godt indlæres f.eks. kodeord, men når man står i situationen, må afgiveren være frit stillet med hensyn til, hvordan han får sagt, at han er i knibe."

Vicepolitikommissær Kristian Rohde Jensen, der var vagtleder på KSN, har forklaret (retsbog side 442-443): "Knibemeldinger er ikke så usædvanlige, og i HS er man vant til at reagere herpå. Radiooperatørerne dirigerer indsatsen. I radioproceduren er der ingen standardmelding, og meldingerne lyder meget forskelligt. Det er sædvanligt, at de bliver afmeldt. Vidnet har som vagtleder ikke oplevet, at der har været tale om misforståelser, men der kan have været divergerende opfattelse af, om der forelå en knibemelding."

Vicepolitidirektør Annemette Møller har forklaret (retsbog side 448):
“Der var ingen generelle instruktioner om knibemeldinger. Vidnet har ikke noget kendskab til, om tidligere meldinger har givet anledning til misforståelser. Indsatslederen sørger for, at der bliver sendt assistance frem.”

Politidirektør Poul Eefsen har forklaret (retsbog side 457):
“Vidnet har ikke oplevet, at der har været behov for at have skriftlige instrukser om knibemeldinger.”

- - - - -

Kommissionen lægger til grund,

- at der ikke 18.-19. maj forelå instruktion eller fast praksis om anvendelse af knibemeldinger eller om den ordlyd, der skulle anvendes i en melding, såfremt der var tale om en knibemelding, ligesom der ikke forelå instruktioner om afmelding af knibemeldinger,
- at en knibemelding efter praksis 18.-19. maj 1993 ikke behøvede at indeholde ordet “knibe”,
- at dette medførte en risiko for, at meldinger, der ikke var ment som knibemeldinger, blev opfattet som sådanne, og
- at fremrykningen ad Fælledvej fandt sted som følge af afgivelse af meldinger, der imod afgivernes intentioner blev opfattet som knibemeldinger.

r. Københavns Politis radiokommunikation.

Om radiomateriellets tilstand inden og 18.-19. maj 1993 er der afgivet et stort antal forklaringer, hvoraf følgende skal fremhæves:

Politiassistent Mikael Krogager, der var tjenestegørende på station 3, har forklaret (retsbog side 47-48):
“Gruppen var ikke i stand til at komme i radioforbindelse med andre enheder på grund af mængden af radiokorrespondance. Gruppen var klar over, at det gik hårdt for sig på Fælledvej, og man var derfor noget frustreret over, at man ikke kunne komme igennem til f.eks. KSN og eventuelt få ordre om at assistere. Om radiokommunikation forklarer vidnet, at der i forhold til de mange opkald var for få kanaler. Hvis KSN var optaget, kunne andre ikke komme igennem dertil. I dag er radioudstyret et andet. Der er en arbejds kanal til den ordinære daglige trafik og så et antal ledige kanaler, der kan anvendes i ekstraordinære situationer. Det er vidnets antagelse, at såfremt man dengang havde haft det nuværende udstyr, så ville man have været bedre stillet.”

Politiassistent Bjarne Mejer, der var tjenestegørende på station 3, har forklaret (retsbog side 61):

“Radioudstyret var nedslidt, men det er ikke vidnets opfattelse, at man i gruppen stod med en lang række forgæves henvendelser. I stort set hele den tid, han har været ansat i politiet, har der været talt om, at radioudstyret burde udskiftes. I forbindelse med anvendelse af håndbårne radioer har han før 18. maj 1993 oplevet, at opkald var forgæves. Vidnet mener, at problemerne er blevet delvist løst ved opsætning af flere sendere. Vidnet ved ikke, om de bevilligende myndigheder er ansøgt om anskaffelse af nyt radiomateriel.”

Politiassistent Udo Krogh, der var tjenestegørende på station 1, har forklaret (retsbog side 65):

“Vidnet var udstyret med radio. Der var megen radiotrafik, og det var ikke muligt at skelne, hvorfra meldingerne indløb, bl.a. på grund af radiomateriellets kvalitet. Den var dårlig.”

Anders Lassen, der var journalist på TV Lorry og som fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 142):

“Vidnet forklarer, at reportagebilen var forsynet med fastmonteret radioudstyr, der gjorde det muligt at følge med i politiets radiokommunikation. Han har dagligt i mange år lyttet til politiets radiokommunikation, og det var hans indtryk, at signaloverbelastningen var for stor den 18.-19. maj 1993.”

Politiassistent Flemming Andersen, der var tjenestegørende i uropatruljen, har forklaret (retsbog side 163):

“Vidnet husker, at der var én radiokanal til rådighed, og at alle talte i munden på hinanden. I almindelighed bliver modtagelsen af en afsendt melding bekræftet. Hvis det er muligt, er det kutyme at foretage afmelding, når en tilspisdet situation er løst. Situationen på Nørrebro den aften var unormal.”

Vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen, der var leder af uropatruljen, har forklaret (retsbog side 168-172):

“Om radiokommunikationen forklarer vidnet, at radiobilledet ikke var det sædvanlige. Hans radio “stod lejlighedsvis af” på grund af overbelastning. Det ytrede sig ved, at den enten var helt tavs eller blot hylede. Om radiomateriellet forklarer vidnet, at enhver lille forbedring af det daværende materiel ville have været en hjælp. Efter angrebet på synagogen i Krystalgade midt i firserne blev der indgivet ansøgning om fornyelse af radiomateriellet.”

Vicepolitikommissær Erik Kristiansen (Monty) har forklaret (retsbog side 185-186):

“Vidnet havde problemer med radiokontakten, bl.a. gik hans egen radio “død”, hvorfor han måtte låne en af gruppeførerens radio. Der var stort tryk på radiokommunikationen, og mange meldinger kom til at lyde som en gang “Anders And snak”.

Vidnet har år tilbage oplevet, at radiomateriellet ikke fungerede tilstrækkeligt godt på grund af overbelastning, men ikke i samme ringe omfang som den 18.-19. maj 1993. Vidnet har før kunnet klare sig uden megafon, også selv om han bar gasmaske.

Støjniveauet var imidlertid meget højt, bl.a. på grund af lyden fra beskyttelsesskjoldene, når de blev ramt af sten, og konfrontationen tog ekstremt lang tid, hvilket alt sammen gik ud over stemmen. Det havde vidnet ikke været udsat for tidligere.”

Vicepolitikommissær Poul Dinesen, der var leder af beredskabsdeling D-5 har forklaret (retsbog side 193-194):

“Radiokommunikationen var stærkt overbelastet, og han koncentrerede sig det meste af tiden udelukkende om sin deling, hvorfor det ikke kunne undgås, at der er meldinger, som han ikke har hørt, eller som er gået tabt. Radiosystemet havde i mange år ikke været gearret til større aktioner. Vidnet havde hovedsagelig direkte kontakt med områdelederen.”

Vicepolitikommissær Erik Aabech, der var leder af beredskabsdeling D-2, har forklaret (retsbog side 200):

“Vidnet forklarer om radiokommunikationen, at han havde sin radio i en brystlomme i indsatsdragten, og under normale omstændigheder virkede kommunikationen til og fra KSN rimeligt. Den 18. og 19. maj 1993 var støjniveauet af en helt anden karakter end normalt, ligesom radiotrafikken var betydelig mere intensiv end sædvanlig. Endvidere kunne det have betydning for kommunikationen, om radioerne havde frisk opladede batterier. For hans vedkommende havde han haft radioen tændt siden kl. 15.30 den 18. maj. Vidnet bemærker i den sammenhæng, at han medbragte i hvert fald et frisk batteri. Batteristyrken kunne have betydning for afgivelsen af meldinger til KSN, idet radioen med den bedste sendeeffekt også havde størst mulighed for at blive hørt. Teknikken indebærer, at man skulle være heldig, hvis KSN modtog alle meldinger. Vidnet går ud fra, at han hørte de meldinger fra KSN, som han skulle høre. Chancen herfor blev forøget, hvis KSN gentog sine meldinger.”

Politikommissær Jørgen Sperling, der var leder af en deling fra station 4, har forklaret (retsbog side 201 og 203):

“Delingen medbragte radioer, men han husker ikke hvor mange. Endvidere tog han sin mobiltelefon med, ved hjælp af hvilken han var i stand til at komme i forbindelse med KSN, idet radioerne alene duede til at kommunikere indbyrdes med i delingen. Dette skyldtes dels radiomateriellets beskaffenhed dels belastningen af radionettet. Om radiokommunikationen forklarer vidnet nærmere, at han ikke husker, om han 5 eller 10 gange ringede til KSN. Telefonen blev betjent ved et enkelt tryk på en tast. Det var hans erfaring med radiomateriellet, at det i forbindelse med større begivenheder var “gået ned”, bl.a. i 1985 i forbindelse med bombesprængningen af synagogen i Krystalgade. Han var ved den lejlighed ude for, at forbindelsen til omverdenen var helt afbrudt i ca. 15 minutter. Der blev dengang udfærdiget en notits herom, der via personaleafdelingen blev fremsendt til politidirektøren.”

Vicepolitikommissær Hanne Kristensen, der var leder af beredskabsdeling D-1, har forklaret (retsbog side 206-207):

“Om radiokommunikationen forklarer vidnet, at det var almindelig kendt, at der forskellige steder i København var punkter, hvor det var vanskeligt at gennemføre en sædvanlig radiokorrespondance. Vidnet bemærker, at såfremt der var travlhed på nettet, f.eks. en nytårsaften, kunne man opleve, at teknikken

ikke virkede. Der er i tidens løb før den 18. maj 1993 ofte blevet skrevet om, at radiosystemet ikke var godt nok. Det var alles opfattelse, at politiets radiosignaler kunne aflyttes og blev aflyttet, idet der ofte blev ringet fra pressen om begivenheder, inden politiet selv var nået frem.”

Vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensen, der var leder af en politienhed fra station 1, har forklaret (retsbog side 215-216):

“Vidnet havde fulgt med i radiokommunikationen, mens delingen stod standby. Han var ikke selv inde i nogen radiokorrespondance, for han havde fået besked på “at blive, hvor vi var, og så kan det ikke nytte noget hele tiden at bryde ind”. Vidnet kunne tydeligt høre, at der var store problemer med at snakke sammen via radioen. Han ved ikke, om radioen faldt ud, men det var hans indtryk, at der var problemer på en eller anden måde. Det var ikke nyt for vidnet, at der var problemer med radiomateriellet. Det havde der været i mange år, ligesom man ofte havde nævnt problemerne indbyrdes og over for ledelsen.”

Politiassistent Rene Eliassen, der var ordonnans for områdelederen, har forklaret (retsbog side 235-237):

“at han fungerede som ordonnans for Leo Lerke den 18. og 19. maj 1993. Det var første gang, han prøvede dette. Hans opgave var først og fremmest at føre en tidsplan/logbog. Endvidere var han behjælpelig med radiokorrespondancen. Der var to radioer. En til KSN og en til intern brug. Radioerne var ens, men kørte på forskellige kanaler. Lerke havde tillige en mobiltelefon. Til at begynde med førte vidnet logbogen ved at diktere i en diktafon, men han fandt ret hurtigt ud af, at den af en eller anden grund ikke optog. Derefter gik han over til at notere i en blok. Han noterede det væsentlige efter eget skøn. Han noterede således ikke alle meldinger. Vidnet var iført almindelig patruljeuniform samt medbragte hjelm med visir. Leo Lerkes udstyr var magen til. Vidnet husker ikke klart, hvordan radiokommunikationen forløb. Det var primært Leo Lerke, der talte i radioen. Når der var et opkald fra KSN, og vidnet stod med den relevante radio, gav han typisk radioen videre til Leo Lerke. Radioen hang i en lomme uden på uniformsjakken. Radiokanalen var hele tiden åben. Vidnet kan ikke være sikker på, at han eller Leo Lerke hørte alle meldinger fra KSN, men selv på tidspunkter, hvor de var nødt til at skifte radioer, fordi vidnet stod med den radio, hvorpå der blev sendt, ville de kunne høre eventuelle meldinger afhængig af det omkringværende støjniveau. Vidnet husker ikke, om radioerne helt faldt ud, eller om der var tidspunkter, hvor man ikke kunne komme igennem til KSN. Vidnet kan godt selv have modtaget meldinger fra KSN, men det har i givet fald ikke været væsentlige meldinger eller meldinger, der krævede, at der blev truffet en beslutning af Leo Lerke. Hvis vidnet selv har sendt, husker han ikke, i hvilke tilfælde det er sket. Hvis han sendte, skulle dette anskueliggøres ved, at der efter Lerkes kaldesignal Oskar Lima blev tilføjet Alfa eller Bravo. Den interne radiokommunikation foregik på samme måde. Vidnet har et meget vagt billede af radioproceduren. Kun Lerke benyttede mobiltelefonen, og sådan som han husker i det i dag, blev den brugt flittigt til opkald til KSN. Vidnet kan ikke sige noget om årsagen hertil. Vidnet husker ikke, om Lerke fik henstillinger fra KSN om at ringe op på mobiltelefonen. Vidnet holdt sig under hele forløbet tæt til Leo Lerke og var kun et par skridt fra ham. Fra meldingerne og notaterne i logbogen kunne

vidnet danne sig et indtryk af, hvor de forskellige politienheder befandt sig. På Dr. Louises Bro udfærdigede de betjente, hvis patruljevogn var blevet angrebet på Nørrebrogade, et lille rids over situationen. Herudover var der ingen skriftlige notater om enhedernes placering. Det afhang således af hukommelsen, om man kunne sige, hvor de enkelte enheder befandt sig. Vidnet husker ikke, hvorvidt Lerke talte om, eller han selv tænkte på, at radiomateriellet den aften ikke fungerede hensigtsmæssigt eller ordentligt. Med hensyn til diktafonen var denne efter vidnets opfattelse ikke for gammel til at være effektiv. Den omstændighed, at den ikke duede, var måske selvforskyldt. Han havde fået den stukket i hånden, samtidig med at han rykkede ud.”

Vicepolitikommisær Mogens Jacobsen, der var leder af en politienhed fra station 3, har forklaret (retsbog side 241-242):

“Vidnet forsøgte at komme igennem til KSN for at melde om sin position. Vidnet tror, at meldingen aldrig kom igennem. Vidnet har tidligere oplevet problemer med radiomateriellet, når dette er overbelastet. Vedrørende side 88 [bilag XXXIII - ca. kl. 01.08] gætter vidnet på, at det var første gang, det lykkedes ham at komme igennem med en melding til KSN. Vedrørende side 99 [bilag XXXIII - ca. kl. 01.27] er dette et eksempel på, at det senere lykkedes ham at komme igennem. Det samme gør sig gældende vedrørende side 117 [bilag XXXIII - ca. kl. 02.26]. Det er vidnets opfattelse, at han, før han hørte skuddene, tilbød sin assistance, og at han i den forbindelse ifølge udskrift af radiokommunikationen ikke har haft held til at komme igennem.”

Politiassistent Flemming Søndergaard, der var gasskytte i beredskabsdeling D-1, har forklaret (retsbog side 267 og 269):

“Forinden han forlod sin position, forsøgte han forgæves at få kontakt over radioen med Hanne Kristensen. Så vidt han husker, rekvirerede han mere gas, og han aftalte med KSN, at der skulle være mødested for aflevering af gasammunition ved den gamle brandstation. Det tog meget lang tid at komme igennem til KSN over radioen, og han mener, at han kaldte igen og igen, hvorfor han er næsten sikker på, at han selv foretog opkaldet til KSN og ikke gennem områdelederen. Vidnet forsøgte over kanal 19, den sædvanlige arbejdskanal, at komme igennem til HS og derfra videre til KSN, hvilket også lykkedes.”

Områdeleder, vicepolitikommisær Leo Lerke har forklaret (retsbog side 324-325):

“Endvidere havde vidnet og hans radiomand Rene Eliassen, to håndbårne radioer og en mobiltelefon med. Almindeligvis bar radiomanden begge radioer, men i spidsbelastningssituationer tog vidnet selv radioen for at undgå at have radiomanden som mellemed til KSN. Når radiomanden sendte, betegnede han sig kun som Oskar Lima. Det blev ikke tilføjet Alfa. Radioerne kørte i perioder både på kanal 17 og 18, dog således at den ene radio stod fast på kanal 18. Det, der skete i “marken”, hørte han på kanal 18, og kanalen var også forbindelse til og fra KSN. Vidnet har ikke brugt kanal 17. Radiomanden gik hele tiden så tæt på vidnet, at vidnet selv kunne høre, hvad der blev sagt over radioen, og når det lydmæssigt gik hedest til, havde vidnet radioen helt op til øret. Vidnet har mange års træning i at følge med på radioen uanset støjniveau og sendebelastning. Vidnet vil med næsten 100 % sikkerhed hævde, at han har

hørt alt, der kom ud af radioen. I tvivlstilfælde ville vidnet spørge KSN selv og ikke radiomanden. Samspillet mellem vidnet og radiomanden indebar ikke vanskeligheder eller forhindringer. Mobiltelefonen blev anvendt dels for at have en sikker forbindelse til KSN dels for at undgå aflytning, idet alle vidste, at politiets radioer blev aflyttet. På grund af radiomateriellets kvalitet var det selv på korte afstande nødvendigt at anvende KSN som relæstation, hvis vidnet ønskede at kommunikere med andre politiledere i området.”

Politiinspektør Kurt Hansen, der var leder af KSN, har forklaret (retsbog side 340 og 369-370):

“Vi sidder herinde i vores hoveder og bearbejder, og i alt det her går der mellem midnat og kl. 01 565 radiomeldinger frem og tilbage i et oldnordisk radiosystem, som vi gennem årene har beklaget os over. Om radio/telefonkommunikationen samt radiomateriellet forklarer vidnet, at radiosystemet den 18.-19. maj 1993 var overbelastet i betragteligt omfang. Han havde før været ude for, at systemet var overbelastet, men ikke på samme måde som i det omtalte døgn. Det blev tilstræbt, at man ikke overhørte væsentlige meldinger, og at man ikke undlod at reagere på disse.

Radiosystemet var forældet, og et nyt system anskaffet for ca. 300 mio. kr. er først taget i brug i 1997. For at gøre det muligt at have medhør var man henvist til at benytte sig af et begrænset antal kanaler. Man udså sig kanalerne 8 og 18 som operative kanaler og benyttede sig desuden af kanal 7, der i det væsentlige blev anvendt til røking af styrker og biler. Fra de bærbare radioer kunne man på kanal 15 kalde egen station, og kanal 19 var en alarmkanal, der gik direkte til HS. Enhver radiobærer havde pligt til at sikre sig, at radioudstyret var i orden inden udrykning, og vidnet lægger til grund, at det er sket. At radiokommunikationen ikke var optimal, må derfor tilskrives, at materiellet var nedslidt, eller at man - som det var tilfældet for Delta 1's vedkommende - befandt sig et sted, hvor det var vanskeligt for signalerne at komme igennem. Det var kendt, at radiomateriellet var utilstrækkeligt, og der var søgt “på livet løs” om bevilling til fornyelse af materiellet. Brugen af mobiltelefon med henblik på kommunikation med Leo Lerke var en nødløsning, men efterfølgende er denne ordning blevet indarbejdet som en standard. Vidnet erindrer, at han talte med radiooperatørerne om, at der var en fare for, at han ikke var i stand til at følge 100 % med i radiokorrespondancen, når han talte i telefon. Politiet vidste, at en stjålet politiradio befandt sig på Christiania, og det er også en kendt sag, at journalister kunne aflytte og aflyttede politiets radioer.”

Vicepolitikommissær Leo Lerke har forklaret (retsbog side 380 og 391):

“Vidnet bemærker, at radiomateriellet var “totalt ubrugeligt”. Om radiomateriellet forklarer vidnet, at man ikke kunne stole på det, hvilket han har været med til at gøre opmærksom på, og han er bekendt med, at man mindst 5 år før maj 1993 har forsøgt at få bevilget et nyt radiosystem. Det daværende system var forældet med hyppige svigt til følge og dermed sikkerhedsmæssigt farligt. Som oftest kunne man komme igennem til KSN, men mange radiomeldinger gik tabt, og selv på korte afstande oplevede man, at enheder ikke kunne komme i forbindelse med hinanden, men måtte benytte KSN som relæstation. Radiomateriellets kvalitet var en af årsagerne til, at han medbragte mobiltelefon. Han oplevede, at han ofte kun fik halve meldinger på

kanal 18, som var operationsradiokanal, og han kan efterfølgende konstatere, at der er mange meldinger, han ikke har hørt.”

Chefpolitiinspektør Einer Lind har forklaret (retsbog side 436):

“Om radiomateriellet forklarer vidnet, at det var fra 1967, og at man allerede sidst i 1970’erne begyndte at ansøge om nyt materiel. Materiellets mangler blev løbende afhjulpet. Efter ansøgning lykkedes det på et tidspunkt at få bevilget et begrænset antal mobiltelefoner. Det er vidnets opfattelse, at disse var i brug den 18.-19. maj 1993. Efter en bombesprængning i København i 1985 redegjorde vidnet over for den daværende justitsminister bl.a. for, at radiomateriellet havde vist sig utilstrækkeligt. Vidnet fik den opfattelse, at der var politisk forståelse for at få bevilget penge til fornyelse af materiellet. Det er vidnets indtryk, at daværende politidirektør Eefsen efterfølgende aldrig har forsømt en lejlighed til at rykke for nyt radiomateriel.”

Vicepolitidirektør Annemette Møller har forklaret (retsbog side 447):

“Det var almindeligt kendt, at radiomateriellet ikke fungerede tilfredsstillende. Det kom meget tydeligt til udtryk i forbindelse med bombesprængningerne i 1985 i København. I et forsøg på at afhjælpe manglerne indkøbte man på et tidspunkt et antal mobiltelefoner over rådighedsbeløbet. Problemet med radiomateriellet viste sig bl.a. ved, at meldingerne stod i “kø” for at komme ind, hvorfor mange meldinger aldrig kom igennem.”

Politidirektør Poul Eefsen har forklaret (retsbog side 455-456):

“På grundlag af indberetninger fra brugerne af radiomateriellet og ud fra oplysninger fra rigspolitiet, der servicerede anlægget, var det muligt at danne sig et indtryk af radioanlæggets funktionsmulighed og tilstand. Efter bombesprængningerne i 1985 i København sagde vidnet klart og tydeligt til den daværende justitsminister, at der var behov for et nyt anlæg, idet det f.eks. havde vist sig, at man ikke havde været i stand til at tale sammen over radioerne under politiindsatsen. Justitsministeren lovede at gøre noget ved sagen, og der er - vistnok i 1996 - blevet indført et nyt anlæg. I de mellemliggende år blev der konstant talt om, at anlægget skulle erstattes af et nyt. Da det imidlertid ikke var gjort med at sørge for en fornyelse alene til Københavnsområdet, talte man om en udgift på landsbasis i størrelsesordenen 300-400 mio. kr. I takt med den tekniske udvikling fik man øjnene op for mobiltelefonens anvendelighed, hvorfor man løbende anskaffede et vist antal af disse. Det var en hensigtsmæssig måde at kommunikere på, og samtidig undgik man, at ens samtaler blev aflyttet, hvilket var tilfældet, når man brugte radioen. Anskaffelsen af mobiltelefoner var ingen nødforanstaltning. På politiskolen og på politiets kurser indprentes betydningen af overholdelsen af radiodisciplin.”

Det tilføjes, at kommissionen på Københavns Politigård har haft lejlighed til at høre båndafspilninger af væsentlige dele af radiokommunikationen.

- - - - -

Kommissionen finder det dokumenteret, at radiomateriellet var mangelfuldt og uegnet til anvendelse ved operationer af en størrelsesorden som den på Nørrebro 18.-19. maj 1993.

Det mangelfulde radiomateriel har påvirket indsatsen på Nørrebro 18.-19. maj 1993, men i hvilket nærmere omfang dette har været tilfældet, kan kommissionen ikke udtale sig om.

Kommissionen lægger dog til grund, at det mangelfulde radiomateriel i hvert fald har haft betydning for politiets indsats på Nørrebro 18.-19. maj 1993 på følgende punkter:

- 1: En rekvisition om yderligere tåregas ca. kl. 23.25 går tabt.
- 2: Opklarende spørgsmål fra KSN om betydningen af modtagne meldinger er blevet vanskelig- eller måske umuliggjort.
- 3: En hurtig og effektiv kommandoføring er blevet vanskeliggjort.

s. Gasforsyningen 18.-19. maj 1993.

Afgørende for en politienheds effektive anvendelse af tåregas under fremrykning er tilstedeværelse af et eller flere gasgeværer med tilhørende tåregasammunition, idet afskydning af tåregasammunition medfører, at tåregassen kan virke i betydelig afstand - enten ca. 40 eller 80 m - fra politienheden. Københavns Politi var også udrustet med tåregasgranater, men disse skal lægges eller kastes, og disse har derfor kun en begrænset rækkevidde og er mindre anvendelige under fremrykning.

Københavns Politi havde 18.-19. maj 1993 rådighed over 3 gasgeværer (bilag V, side 211-214), der var fordelt således:

Beredskabsdeling D-5:	1 stk.
Beredskabsdeling D-1:	1 stk.
Station 4:	1 stk.

Dette gevær afhentes på station 4 og gives til uropatruljen på Fælledvej efter, at skudafgivelserne på Fælledvej havde fundet sted.

I forbindelse med urolighederne på Nørrebro udlånes af Rigspolitiet yderligere et gasgevær til Københavns Politi (bilag 2.a nr. 8, notat af 24. maj 1993 fra Københavns Politi, Administrationsafdelingen).

Af vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensens forklaring (retsbog side 214) fremgår, at også hans enhed havde rådighed over et gasgevær. Kommissionen har ikke foretaget nærmere undersøgelser vedrørende dette punkt, idet den pågældende enhed ikke deltog i de afgørende begivenheder.

Som det er fremgået af det ovenfor på side 70 anførte, var beredskabsdeling D-5 udgået for tåregasammunition ved ankomsten til Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade, og ingen af de andre politienheder ved Fælledvej var udrustet med tåregas.

Ca. kl. 23,25 havde beredskabsdeling D-5 rekvireret yderligere tåregas fra KSN, men denne radiomelding går tabt, og en fornyet anmodning når først frem til KSN kl. 23,52.

Sidstnævnte rekvirition medfører, at vicepolitikommissær Hugo Parbst, der på det pågældende tidspunkt befandt sig i beredskabsafdelingen, søgte efter yderligere tåregas, dels i beredskabsafdelingens depot, og dels i regionsdepotet, dog uden at kunne finde tåregasammunition nogen af stederne.

Det lykkedes først på et langt senere tidspunkt 19. maj 1993 - efter kl. 02.30 - at fremskaffe yderligere tåregasammunition fra Rigspolitiets depot. (Chefpolitiinspektør Einer Linds redegørelse af 1. august 1994 til Rigsadvokaten, bilag IX, side 28-29).

Det viste sig imidlertid senere, at der befandt sig yderligere tåregasammunition både i beredskabsafdelingens depot og i regionsdepotet.

Angående forholdene i forbindelse med opbevaring af og ekspedition af tåregasammunion er der bl.a. afgivet følgende forklaringer:

Materielforvalter, politiassistent Birger Sørensen har forklaret (retsbog side 117-119):

“at han tiltrådte stillingen som afdelingens materielforvalter den 1. maj 1993. Inden sin tiltræden havde han i 14 dage gået sammen med den aftrædende forvalter. Som materialforvalter havde han ansvaret for, hvad der befandt sig i beredskabsafdelingens lager, der består af to udrykningsskabe, hvor der er placeret to rulleborde i hvert skab. Skabene er ca. 1 meter dybe. Mellem rullebordene er der arkiv. Rullebordene har tre hylder, hvor der på den øverste ligger maskinpistoler, på den midterste ammunition hertil, og nederst står der kasser med gaspatroner. I et af skabene står to gasgeværer på siden af det ene rullebord. Foruden depotet i udrykningsskabene befinder der sig under den gamle HS et regionsdepot, der forsyner hele region 6, og over for politigården ligger Rigspolitechefens depot, hvorfra man kan forsyne hele landet. Der kan rekvireres et gasgevær og ammunition hertil fra station 4, hvilket vidnet ikke var bekendt med den 18. og 19. maj 1993. Vidnets arbejdstid er fra kl. 08-16, og han er ansvarlig for, at skabene er fyldt op. Det er delingsførerens eller halvdelingsførerens ansvar at udtage det, der er brug for. Vidnet husker ikke, om der gælder nogen speciel instruks om, hvordan der skal forholdes mellem kl. 16-08. Den 19. maj lidt over kl. 01 om natten blev han ringet op af vicepolitikommissær Hugo Parbst, der fortalte, at “byen var i brand, og at der blev skudt på Nørrebro”. Han bad vidnet komme ind på politigården, for der var brug for mere gas, men man kunne ikke finde noget. Vidnet bor i Brøndby Strand og var vist nok fremme kl. 01.30. Der var tegn på, at hurtig udrykning havde fundet sted. Alt stod åbent, og han traf alene Parbst. Vidnet gik ud fra, at man i forbindelse med udrykningen havde medtaget, hvad der var af gas og gasgeværer. Vidnet ved, hvor mange maskinpistoler og Arwengeværer, der skal være i skabene, men der var ikke dengang nogen instruks om, hvor meget ammunition skabene skal indeholde. Behovet for ammunition beroede på et skøn. Det aftales i almindelighed på forhånd med delingsføreren, hvad der skal være i udrykningsskabene. Der udfærdiges ingen lister herover, og da han gik hjem den 18. maj 1993 kl. 16, var der det i skabene, som han skulle sørge for var til stede. Han efterså uden held det udrykningsskab, hvor der skulle være gas. Han var givetvis også nede i regionsdepotet, men han husker det ikke. Han ved, at han ikke har udfærdiget en notits om et muligt besøg i depotet. I givet fald lykkedes det ham ikke at finde gas. Bjørn Nielsen er ansvarlig for regionsdepotet. Vidnet har tit været på depotet, men der findes i depotet ingen oversigt over, hvor man kan finde de forskellige ting. Depotet er inddelt i flere rum med skabe, der er låst. Vidnet henvendte sig til lederen af Rigspolitechefens udrykningsdepot for at få adgang til dennes depot. Pågældende boede i Roskilde og var fremme ca. kl. 03. Senere på morgenstunden opdagede han to kasser med gaspatroner i udrykningsskabet. De stod gemt af vejen, og så vidt han husker, stod de bag en grøn trækasse, hvori der opsamledes gamle patroner. Vidnet forklarer, at der var 4 delingsførere i aktion den 18. maj. Normalt er der en ansvarlig delingsfører. Delingsføreren har en nøgle til udrykningsskabene. Nøglen skal være på delingsførerens kontor efter endt brug. Han har også selv en nøgle. I

delingsførerens kontor befinder der sig endvidere en nøgle til regionslageret. Den ligger i en kuvert, der også indeholder en alarmplan.”

Vicepolitikommissær Hugo Parbst har forklaret (retsbog side 176-178):

“at han den 18. maj 1993 var alene tilbage i beredskabsafdelingen som tjenestegørende på delingsførerkontoret. Dette var ikke unormalt, og hans opgave var at passe døgnrapporten, servicere telefoniske henvendelser og betjene kolleger, der henvendte sig personligt. Han modtog ingen anmodning om at kalde tjenestefrit personale ind. Hvis der er behov herfor, er det normalt vagtlederen i ordenspolitiet, der fremsætter en sådan anmodning. Vidnet modtog forskellige opringninger fra tjenestesteder uden for politigården, hvor man bad om yderligere indsatsudstyr i form af indsatsdragter, benskiner og skjolde. På tjenestestederne er der kun et beskedent antal indsatsdragter og udstyr i forbindelse hermed. I umiddelbar tilknytning til afdelingen var der et depot, hvor der lægges indsatsdragter, som har været til rensning. Nøglen til dette rum lå ikke i delingsførerkontoret, men hos materielforvalteren Birger Sørensen. Vidnet samlede det beskyttelsesudstyr sammen, der lå frit fremme og udleverede det i takt med anmodningerne. På et tidspunkt var det ikke muligt for ham at efterkomme de løbende rekvisitioner. Vidnet overvejede ikke under dette forløb at tilkalde Birger Sørensen. at det som anført i redegørelsen må passe, at han omkring midnat fik en henvendelse fra KSN om at skaffe mere gas. Han skyndte sig hen til det indsatsskab, hvor der opbevares gas. Det stod åbent. Skabet var dengang opdelt og indeholdt bl.a. en rullevogn, hvor der på øverste hylde var placeret maskinpistoler. Under denne hylde var der ammunition til maskinpistolerne og neden under igen ammunition til Arwengeværene. Vidnet mener, at han fandt to tomme metalammunikionskasser til Arwenpatroner. Herefter gik vidnet over på politigården for at lede efter gas i regionsdepotet, der er beliggende i kælderen. Der er alarm til døren til depotet, men vidnet havde forinden sikret sig den kuvert, der ligger på delingsførerkontoret, og som indeholder kode til alarmen tillige med nøgle til døren. Kuverten ligger klar i et skab, der indeholder alarmplaner. Såfremt kuverten brydes, skal der udfærdiges en notits, der afleveres til beredskabsafdelingens chef. I depotet stod en række skabe, der var låst, og nøglen til yderdøren passede ikke til låsene på skabene. Fra depotet ringede han til KSN for at høre, om der var nogen, der vidste, hvor han kunne finde en nøgle eller nøgler til skabene. Han ringede også tilbage til delingsførerkontoret, hvor han fik fat i nogle kolleger i civil. Han fik dem til at oplyse telefonnummeret til regionsdepotets leder, Bjørn Nielsen, som han ringede til. Imidlertid fik han kun fat i en telefonsvarer. Herefter forsøgte han at komme i forbindelse med et par uddannelsesledere, bl.a. Erik Nielsen, idet han vidste, at de var vant til at komme på depotet. Han husker ikke, om han stødte på en plan over depotets indretning og skabenes indhold. En sådan plan har i givet fald ikke befundet sig et let tilgængeligt sted. Ved et tilfælde fandt han et nøgleskab, og han gav sig til at lede systematisk efter gas til Arwengeværet. Under sin søgen fandt han nogle røde gasbomber, som han ikke udleverede, da de ikke var rekvireret. En ordensbetjent i civil, som han kendte af udseende, kom til stede og hjalp ham med at lede. Vidnet tør ikke anslå, hvor længe han ledte efter gas i regionsdepotet. Vidnet erindrer ikke, om der i depotet befandt sig kasser, der ikke var låst inde, f.eks. på gangarealet. Da han kom tilbage til afdelingen, bad han Glostrup politi om at hente Birger

Sørensen. Så vidt han husker, gik Birger Sørensen efter sin ankomst straks hen til udrykningsskabet med gas, men i øvrigt havde vidnet på grund af travlhed med telefonerne ingen mulighed for at følge med i, hvad Birger Sørensen ellers foretog sig. Vidnet ved dog, at han ringede til Børsting, der var leder af Rigspolitichefens depot. Senere blev der bagerst på en hylde bag nogle papkasser med minestrimmel i udrykningsskabet fundet gas. Han er ikke bekendt med, om det lykkedes Birger Sørensen at finde gas på regionsdepotet. Der var dengang i afdelingen to Arwengeværer, hvoraf man havde medbragt det ene til Christiansborg. Vidnet husker ikke, om ammunitionen til geværene dengang lå i ammunitionskasserne, eller om den var pakket i rygsække. Hvis den var pakket i rygsække, lå der 12-14 patroner i hver rygsæk. Efter den 18. maj 1993 er der pakket 40-45 stykker i rygsække forberedt til udrykning. Gaspatronerne er af 2 forskellige typer. Den ene skyder langt og den anden kort. Den langtrækkende kan taktisk ikke bruges, hvorfor vidnet regner med, at man kun medbragte de korttrækkende patroner. Det er delingsføreren, der bestemmer, hvor meget gas, der skal medbringes i forbindelse med en udrykning. Eftersom han kiggede efter gas i udrykningsskabet, må han have haft en forventning om at finde noget. Beredskabsafdelingens leder var dengang politiinspektør Kurt Hansen. Der var i beredskabsafdelingen ingen plan over, hvor man "i byen" ellers kunne have held til at finde Arwengeværer eller ammunition hertil.

Vicepolitikommissær Bjørn Nielsen har forklaret (retsbog side 306-309):
"at han den 1. juni 1986 blev leder af regionsdepot 6, der godt kan betegnes som et reservedepot for 13 politikredse samt Københavns Politis beredskabsafdeling. Depotet rummede al slags materiel, herunder gasammunition. I beredskabsafdelingen befandt sig en plomberet kuvert, hvori lå en alarmplan (107) og en nøgle til depotets adgangsdør. I tilfælde af brug af nøglen skulle der udarbejdes en notits med oplysning om, hvorfor man havde været på depotet, og hvad man havde taget. Notitsen skulle afleveres til beredskabsafdelingens chef, der herpå underrettede vidnet. Vidnet kan ikke huske, om der før den 18. maj 1993 har været behov for, at nogen skaffede sig adgang til depotet uden for åbningstiden for at hente gas. Der er ingen plan i depotet over, hvor de enkelte materielle dele befinder sig, og beredskabsafdelingens delingsførere har ikke nogen viden herom. Når man har låst sig ind, kan man med samme nøgle åbne et nøgleskab, der sidder ved siden af alarmen. Nøgleskabet rummer mange nøgler, der er nummererede svarende til et nummer på et skab, men det er ikke angivet på nøglen, hvad man finder i skabet. Depotet har i al den tid, han kan huske, haft fast åbningstid fra kl. 8-16, og der er formentlig ikke andre end dem, der arbejder på depotet, der har kendskab til, hvor man skal lede, hvis man ønsker at finde noget bestemt materiel. Der er ingen lagerfortegnelse i depotet, men våben d.v.s. maskinpistoler og pistoler samt tilhørende ammunition registreres i en protokol. I depotrummet er der aflåste skabe, hvori befandt sig pistoler og maskinpistoler og forskellige typer ammunition hertil. I ikke-aflåste skabe fandt man beskyttelsesskjolde, indsatsdragter, hjelme, benskinner m.v. Vidnet er ikke bekendt med, om der f.eks. var skjolde i depotet, da Christianigruppen fra station 4 rykkede ud om morgenen den 19. maj 1993. Hvis der på en station opstår mangel på en udstyrsgenstand, og det sker uden for depotets åbningstid, skal stationen henvende sig til beredskabsafdelingen. I depotet var der et

uaflåst smalt rum med hylder på begge sider, hvor gaspatroner i gamle metalkasser fra 2. verdenskrig med 25 patroner i hver blev opbevaret. Vidnet tør ikke sige, hvor mange kasser der stod i rummet.

Foreholdt oplysningen i chefpolitiinspektør Einer Linds skrivelse af 1. august 1994 til Rigsadvokaten om, hvad han ved selvsyn konstaterede i depotet, husker vidnet, at der stod ammunitions-kasser midt i det smalle rum skjult bag noget andet. Dette andet kan have været en sækkevogn. Ammunitions-kasserne havde påtrykte etiketter, men det var ikke umiddelbart muligt at aflæse heraf, hvad der lå i kasserne. De svarede til de kasser, der blev stillet i beredskabsafdelingens lager. Det er vidnets opfattelse, at den delingsfører, der ledte efter gasammunition i depotet, havde ringe muligheder for i skyndingen at finde frem til gassen. Der var elektrisk lys i rummet, men det kan være vanskeligt for ikke-stedkendte at finde kontakten. Som leder af depotet bestemmer vidnet selv indretningen og administrationen af dette. Dengang var beredskabsafdelingens leder hans umiddelbare foresatte. Beredskabsafdelingen rekvirerede materiel hos ham gennem sin materielforvalter, og hverken han eller politikredsene benyttede sig af et skriftligt rekvisitionssystem.

“Materiellet blev udleveret til politifolk, og det blev anvendt af politifolk”. Vidnet husker ikke, om der den 18. maj 1993 var et lager af håndgasgranater. I givet fald ville disse have været i et skab, der var anbragt i gangen over for døren ind til det alarmsikrede depotrum. Skabet var aflåst med en nøgle, der hang i det føromtalt nøgleskab. Da vidnet ankom den 19. maj om morgenen, var skabsdøren brækket op og stod åben. Vidnet kan ikke huske, hvad skabet indeholdt, og om det havde været muligt at hente noget derfra. Vidnet havde ikke kendskab til mængden af gaspatroner, der befandt sig i beredskabsafdelingens lager. Før en nytårs- og Skt. Hans aften eller i situationer, hvor der er varslet risiko for uroligheder, plejer han at tale med beredskabsafdelingens materielforvalter om beholdningen af gasammunition. Da den nuværende materielforvalter tiltrådte, var vidnet ikke indblandet i en eventuel overleverelsesforretning. Vidnet har ingen føling med, hvor meget ammunition der skal være i beredskabsafdelingens lager, og der var ingen normer for, hvor meget gasammunition regionsdepotet skulle rumme. Før station 4 fik udlån et gasgevær, befandt dette sig i regionsdepotet. Vidnet har ikke været involveret i overvejelser om, hvorvidt der efterfølgende burde anskaffes et eller flere gasgeværer til depotet. Beslutningen herom ville i givet fald skulle træffes af politidirektøren, chefpolitiinspektøren, og chefen for beredskabsafdelingen i fællesskab og indkøb heraf ske gennem Rigspolitiet. Som leder af regionsdepotet har vidnet ikke mulighed for at skønne over behovet for, at der kan rekvireres et gasgevær fra dette depot. Vidnet har en oversigt over, hvad der befinder sig af indsatsudstyr på stationerne, men stationslederne afgør, i hvilket omfang der skal anskaffes yderligere udstyr. I givet fald rekvirerer vidnet dette via Rigspolitiets depot. I den føromtalt kuvert fandtes foruden alarmplan en seddel med oplysning om navn og telefonnummer på vidnet samt på de to medarbejdere, der dengang arbejdede i depotet. Det fremgik ikke af oplysningerne, om der var aftalt en form for vagtplan. Dette var heller ikke tilfældet. Vidnet har ingen erindring om, at det gasgevær, der blev udlån til station 4, har været udlånt midlertidigt til andre, bortset fra i forbindelse med demonstration af gasgeværet, der var forholdsvist nyt. Afgørelsen om udlånet til station 4 er truffet af vidnets overordnede, formentlig af Kurt Hansen

sammen med politiinspektøren på station 4. Efter den 18.-19. maj 1993 er der foretaget forskellige ændringer, der bl.a. går ud på, at der i den plomberede kuvert ud over alarmplan er en anvisning på, hvordan man kommer ind i depotet, og hvor man finder nøgleskabet. Endvidere er der ikke længere nogen form for gasammunition i depotet. Den er nu udelukkende anbragt i det tidligere omtalte skab på gangen. Skabslågerne bærer påskriften: Gas. De beskrevne adgangsforhold til depotet er forårsaget af sikkerhedsmæssige hensyn.”

Politiinspektør Kurt Hansen, der var leder af KSN, har forklaret (retsbog side 366-369):

“Om tåregas forklarer vidnet, at han som leder af beredskabsafdelingen har ansvaret for beholdningen heraf i afdelingens eget lager. Det er ikke korrekt som forklaret af Bjørn Nielsen, lederen af regionsdepotet, at lederen af beredskabsafdelingen er hans nærmeste foresatte. Ansvar for regionsdepotet sorterer under Einer Lind, ligesom ansvaret for beredskabsafdelingen gjorde det. Einer Lind havde dengang som øverste politifaglige person ansvaret for beredskabsafdelingen, regionsdepotet, radiotjenesten, hundeafdelingen, uropatruljen og regionsafdelingen. Stationerne er for så vidt også underlagt chefpolitiinspektøren, men de enkelte stationer har en betydelig større selvstændighed. Vidnet husker ikke, i hvilket omfang beredskabsafdelingen anvendte tåregas inden den 18. maj 1993. Når han selv var ude som områdeleder, benyttede han ikke dette magtmiddel. Vidnet var ikke i KSN ved årsskiftet 1992/93, hvor der formentlig utvivlsomt blev benyttet gas. Politiet har tre gastyper. En gammel røggasbombe, der på grund af røgdudviklingen er mere skrækindjagende end effektiv. Endvidere har man en håndgasbombe, model MPG-120, der imidlertid kan samles op af modstanderne og kastes tilbage mod politiet. Endelig har man kort- og langtrækkende gaspatroner, som affyres ved hjælp af et Arwengevær. Disse patroner deler sig i 4 ampuller, og det er konstateret, at patronerne kan antænde brændbart materiale. Denne omstændighed var en af årsagerne til, at vidnet, hvilket han ikke lægger skjul på, var tilbageholdende med at anvende gaspatroner. En anden begrundelse for at være tilbageholdende med at benytte gas var hensynet til miljøet. Vidnet henviser i den forbindelse til udrustningsmeddelelse nr. 2 af 1992 fra rigspolitichefen vedrørende brug af håndgasbomben. Vidnet påpeger endvidere, at der i 1993 ingen kundgørelse var om anvendelse af gas. I hver deling fandtes der dengang én eller to personer, der var særligt uddannet som gasskytter.

Foreholdt sit håndskrevne notat om gasforbrug den 18. maj 1993 forklarer vidnet, at det var overladt den enkelte delingsfører af afgøre, hvor meget gas man tog med ud. I afgørelsen indgik, at man allerede på grund af indsatsudstyret havde påtaget sig en ekstra vægt på 20 kg. Der var altid et Arwengevær til rådighed med tilhørende rygsæk med 35 patroner og 3-4 håndgasbomber. Indtil 18. maj 1993 var denne beholdning mere end rigelig. Den samlede ammunitions mængde i afdelingens eget lager var på ca. 150 patroner. Vidnet overtog i 1992 en velfungerende beredskabsafdeling. I 1992 og frem til 18. maj 1993 skulle afdelingen løse et betydeligt antal store arbejdsopgaver, og vidnet havde ikke tid til og for så vidt heller ikke anledning til at revidere eller gennemgå de gældende forhold om gas. Vidnet havde fuld

tillid til afdelingens materielforvaltere, såvel til Birger Sørensen som hans forgænger. Eftersom afdelingen et langt stykke skulle være selvforsynende med gasammunition uden at skulle på regionsdepotet, undrede det ham, at det viste sig, at man var i bekneb for gas. Forklaringen herpå var, at 4 kasser med ca. 25 patroner i hver stod gemt i udrykningseskabet bag en trækasse med gamle patroner og bag nogle papæsker med minestrimmel. Vidnet finder det undskyldeligt, at den delingsfører, der var alene tilbage på delingsførerkontoret, i skyndingen ikke opdagede disse ammunitionskasser. Forklaringen på, at de er kommet til at stå gemt, kan være, at der i forbindelse med først Delta 5 siden Delta 1 og dernæst Delta 2's udrykninger er kommet uorden i udrykningseskabet.

Foreholdt sit notat af 29. juli 1994 om egne dispositioner i forbindelse med fremskaffelse af gas den 19. maj 1993 må han i det hele henholde sig hertil. Vidnet var ikke klar over, at station 4 havde et Arwengevær til rådighed. Vidnet vidste, at der i forbindelse med "Christiania-delingsens" indsættelse på Christiania, og herunder dens brug af gas, havde været klager fra omkringliggende daginstitutioner. Ideen om at ringe til station 4 må han have fået af en medarbejder i KSN. Vidnet finder ikke, at der i forbindelse med spørgsmålet om gas er gjort noget galt, idet hele spørgsmålet beroede på, at det ikke lykkedes at finde de forømtalte ca. 100 patroner i udrykningseskabet. Vidnet gentager, at beredskabsafdelingen ikke havde noget at gøre i regionsdepotet. Vidnet forklarer videre, at Arwengeværerne vistnok blev afskaffet i 1991/92, hvorfor der i 1993 var tale om en forholdsvis ny "armering" af politiet. Ud fra stedfundne øvelser havde geværene vist sig at være driftssikre. Først efter 18. maj 1993 har hver beredskabsafdeling et gevær til rådighed, og siden 1995 råder hver station over et gevær. Såvel geværer som ammunition er bekostelige. Man henvendte sig normalt kun i regionsdepotet i tilfælde, hvor man manglede yderligere hjelme, skjolde, benskiner m.v. Det var ikke sædvanligt at hente yderligere våben eller ammunition, og da depotet var uden for beredskabsafdelingens leders ansvarsområde, har vidnet ikke tænkt på, hvordan materiellet og udstyrsgenstandene i depotet var afmærket eller placeret. Vidnet kendte depotet. Efter kl. 16 kunne man ved hjælp af en alarmnøgle, der befandt sig på delingsførerkontoret, skaffe sig adgang hertil. Vidnet har aldrig interesseret sig for, hvordan man skulle komme videre, hvis man skulle ind på regionsdepotet efter lukketid, og vidnet vidste, at der i depotet var et sikkerhedssystem begrundet i, at der her blev opbevaret våben og ammunition. Vidnet er ikke bekendt med, om adgang til regionsdepotet før den 18. maj 1993 har givet anledning til problemer eller klager."

Chefpolitiinspektør Einer Lind har forklaret (retsbog side 435):

"Ansvaret for regionsdepotet, der fungerer som et fjerndepot for de københavnske politikredse og for politikredsene 1-13, sorterede direkte under vidnet. Det havde aldrig været nødvendigt at lede efter noget i depotet uvarslet, hvorfor der ikke var nogen plan i depotet over, hvor de enkelte udstyrsgenstande befandt sig. For så vidt angår gasammunitionen, var der lagt en rigelig mængde heraf ud i beredskabsafdelingens lager. Alarmnøglen til depotet var primært tænkt til at lukke sig ind med, hvis alarmer som følge af indbrud gik i gang. Der har fundet tyveri af våben sted, hvorfor depotet skulle være aflåst. Af samme grund kunne man ikke umiddelbart i depotet lede sig

frem til våben og ammunition. Vidnet forstod ikke, at det ikke havde været muligt at finde gasammunition i depotet, hvorfor han den følgende dag selv gik ned i depotet, hvor det er rigtigt, at han ved selvsyn fandt 600-800 tåregaspatroner. Vidnet var klar over, at man i uvarslede situationer kunne løbe ind i problemer med hensyn til, at der på stationerne ikke var nok indsatsudstyr. Man havde ansøgt om de nødvendige bevillinger til at rette op herpå og forgæves prøvet på at få disse igennem.”

Vicepolitidirektør Annemette Møller har forklaret (retsbog side 445-446):
“Vidnet var ansvarlig for regionsdepotet, der havde en depotleder og en åbningstid fra kl. 8-16. Der havde ikke været behov for tidligere at skaffe sig adgang til depotet uden for åbningstiden, og vidnet har ikke skænket det en tanke, at der kunne være behov for udfærdigelse af instruktioner vedrørende depotet. Depotlederen var opmærksom på, hvad der skulle være på depotet, og vidnet er ikke bekendt med, at man havde været ude for, at der ikke havde været tilstrækkeligt med udstyr. Ud fra et skøn havde man fået tildelt et bestemt antal indsatsdragter. Materielanskaffelserne var “en drøftelse af det muliges kunst”.”

- - - - -

Kommissionens bemærkninger:

Som det tidligere er anført, er beredskabsdeling D-5 efter fremrykningen fra Dr. Louises Bro ad Nørrebrogade udgået for tåregasammunition ved ankomsten til Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade.

Beredskabsdeling D-5's melding kl. 23.25 til KSN om, at delingen er udgået for tåregasammunition går tabt, og den første melding, der modtages i KSN om, at D-5 mangler tåregasammunition, modtages af KSN kl. 23.52 (bilag XXXIII, side 44).

Af chefpolitiinspektør Einer Linds redegørelse til Rigsadvokaten (bilag 2a, nr. 8) fremgår, at som følge af mandskabsmangel gives der først kl. 00.03 besked fra KSN om at fremskaffe mere tåregasammunition fra udrykningseskabet i beredskabsafdelingens lokaler. Som det er fremgået af de foran anførte forklaringer, lykkes det ikke at finde tåregasammunition hverken i udrykningseskabet eller i regionsdepotet.

Politiassistent Flemming Søndergaard, der var gasskytte i beredskabsdeling D-1, ankommer til Fælledvej fra beredskabsdeling D-1 umiddelbart efter, at skydningen på Fælledvej var påbegyndt, medbringende et arwengevær med tilhørende tåregasammunition. Anvendelsen af denne tåregasammunition letter den fortsatte fremrykning ad Fælledvej mod Skt. Hans Torv.

D-1 havde forinden, ca. kl. 00.19, over radioen bedt KSN om at få sendt delingens transportbus med resterende gasammunition frem (bilag XXXIII, side 58). Transportbussen søgte først at komme frem via Blågårds Plads, hvor der imidlertid stod mange mennesker, derefter dirigeredes den af KSN til Dr. Louises Bro, der var spærret af en væltet skurvogn (ca. kl. 00.35 (bilag

XXXIII, side 200)) og dernæst sendtes den via Fredens Bro til Blegdamsvej, hvorfra chaufføren ca. kl. 00.44 (bilag XXXIII, side 203) meldte, at han ikke kunne finde ekstra gas til arwengeværet i bussen. En enkelt gashåndgranat var afleveret til en delingsfører.

Kommissionen finder,

- at årsagen til, at fremrykningen ad Fælledvej indledningsvis må ske uden anvendelse af tåregas, er, at den første melding om manglende tåregasammunition ca. kl. 23.25 ikke modtages af KSN,
- at der ikke af afgiverne var givet denne melding topprioritet, idet det på dette tidspunkt ikke var klart, hvilken vital betydning tilstedeværelse af tåregas senere ville få.
- at det må anses for tvivlsomt, om den modtagne anmodning om tåregas kl. 23.52, selv om en øjeblikkelig videregivelse af denne anmodning havde fundet sted, og selv om den i beredskabsdelingen værende tåregas omgående var fundet, ville have bevirket, at tåregasammunitionen havde været fremme på Fælledvej, inden politiassistent Flemming Søndergaard ankommer fra beredskabsdeling D-1,
- at der har hersket usikkerhed om, hvem der var foresat for vicepolitikommissær Bjørn Nielsen, der var leder af regionsdepotet, men at det faktisk var chefpolitiinspektør Einer Lind, der var den foresatte. Denne usikkerhed har dog ikke direkte haft betydning for begivenhedsforløbet på Nørrebro 18.-19. maj 1993, og
- at der ikke var fastsat nogen effektiv beredskabsordning for regionsdepotet for tiden efter kl. 16.00 med henblik på fremskaffelse af yderligere tåregasammunition.

3. Spørgsmålet om urolighederne 18.-19. maj 1993 var planlagte.

Vedrørende ovennævnte spørgsmål er der bl.a. afgivet følgende forklaringer:

Jakob Martin Strid, der havde anmeldt den lovlige demonstration på Blågård's Plads, har forklaret (retsbog side 210):

“Vidnet har ikke kendskab til, om der forud for den 18. maj blev planlagt en demonstration til afholdelse efter den anmeldte demonstrations afslutning kl. 22. Hvis han havde vidst eller hørt om noget lignende, ville han være udtrådt af arrangementet.”

Thomas Bryde Jepsen, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 9):

“På Nørrebrogade blev der smadret banker, og der blev brækket brosten og fliser op. Fliserne blev efterfølgende flækket. Enkelte grupper beskæftigede sig ikke med andet. Ved Dr. Louises Bro blev en skurvogn trukket ud på gaden. Det så for ham ud, som om at folk vidste, hvad de ville, men han er ikke i stand til at sige, om og i givet fald hvilken planlægning der lå bag. Han så ikke barrikaden blive bygget ved Fælledvej. Han gik lidt rundt, og på et tidspunkt vendte han sig mod Dr. Louises Bro, hvor han så, at politiet havde taget opstilling på den modsatte side. Han fulgte med en flok, der løb ned ad Elmegade, og han husker, at der blev råbt: “Vi ses på Skt. Hans Torv”. Flokken var en blanding af tilskuere og autonome, der var iført hætter. På torvet blev der samlet sten og lagt i affaldscontainere, og ved Guldbergsgade blev der lavet bål. Han oplevede det sådan, at der var opræk til en konfrontation.”

Nete Jørgensen, der ligeledes fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 11):

“Hun husker ikke at have set nogen iføre sig hætter eller bevæbne sig, men da hun lidt efter selv gik op til Nørrebrogade, så hun, at der her befandt sig hætteklædte personer, og at der blev samlet kasteskyts sammen, ligesom der var placeret skurvogne ved Fælledvej og Dr. Louises Bro. Det vrimlede med folk, og hun kan ikke sige, om det, der blev foretaget, var planlagt. Hun har ikke bemærket nogen stålwire, og har heller ikke set, at der skulle være brand i nogen bygning.”

Politiassistent Klaus Rosendal, der befandt sig i Blågårdsvagten, har forklaret (retsbog side 18-19):

“Imidlertid så vidnet personerne komme tilbage to gange. Første gang blev der iværksat et voldsommere angreb, hvor der bl.a. nu også blev brugt brosten. Anden gang blev der desforuden anvendt en rambuk, som blev ført mod indgangsdøren, som gav sig. Det var hans klare indtryk, at demonstranterne ville ind i vagten.”

Politiassistent Mads Jacobsen, der befandt sig sammesteds, har forklaret (retsbog side 21-22):

“Kort efter blev vagten angrebet på ny, denne gang langt voldsommere, bl.a. blev døren forsøgt trykket ind ved hjælp af en 4 x 4 tomme bjælke. Vidnet oplyser, at han tidligere har arbejdet på en tømmerplads. Vidnet mener, at der var sat håndtag på bjælken, således at den kunne anvendes som rambuk. Personerne ville uden tvivl ind i vagten, efter hans opfattelse for at rasere denne.”

Politibetjent Michael Bentzen, der hørte til beredskabsdelingen D-5, har forklaret (retsbog side 27-28):

“På Fælledvej var der en stor menneskemængde. Som han husker det, var der mere end 100. Når demonstranterne kastede sten mod kæden, løb de frem, hvorefter de, der havde kastet, vendte om, hvorpå der kom nye stenkastere. Dette gentog sig så at sige i bølger.”

Politiassistent Jørgen Krogh, der hørte til beredskabsdeling D-5, har forklaret (retsbog side 33):

“Der var efter hans opfattelse ingen tvivl om, at demonstranternes optræden virkede planlagt. Et eksempel herpå var barrikaden ved Dr. Louises Bro, hvor der var spændt en wire ud.”

Politiassistent Villy Dahlgaard, der omkring kl. 22.20 befandt sig i en patruljevogn på Nørrebrogade, har forklaret (retsbog side 34):

“Enkelte demonstranter bar hætter. En af disse havde poser i hånden og 4-5 stykker løb hen mod patruljevognen. Det virkede, som om de skulle være en slags brohoved. Der blev kastet med sten mod vognens ruder, og en af demonstranterne kastede en molotovcocktail mod bilen. Vidnet så, at tvisten i flaskehalsen ulmede

På broen stillede de patruljevognen på tværs med henblik på at standse trafikken mod Nørrebro. Fra deres placering så de først én skurvogn og lidt senere nok en blive trukket fra Blågårdsgade hen mod broen, hvor skurvognene blev stillet på tværs ved broens begyndelse. Der blev også hængt bannere op. Vidnet så ikke, om der blev spændt en stålwire ud. Vidnet og hans kollega blev på broen til næste morgen.”

Politiassistent John Heintz, der var chauffør i en gruppevogn fra station 3, har forklaret (retsbog side 35):

“Gruppen sad op, og han kørte ned ad Slotsgade, hen ad Baggesensgade helt hen til Blågårdsgade. Her sad gruppen af. Han fik ikke underretning om, hvordan det gik den. Han blev i bilen med den anholdte. Der kom hætteklædte demonstranter, der skar højre fordæk op.”

Politiassistent Ebbe Jakobsen, der var tjenestegørende i beredskabsdelingen, har om fremrykningen ad Fælledvej forklaret (retsbog side 38):

“Vidnet opfattede stenkastningen som planlagt. Først blev der kastet højt mod hovedet, bagefter lavt mod benene.”

Politiassistent Jan Neerdal, der 18.-19. maj 1993 havde fri, og som opholdt sig i sin lejlighed på hjørnet af Nørrebrogade og Slotsgade, har forklaret (retsbog side 42-43):

“Da barrikaden senere blev brudt, så han demonstranter løbe i retning af Nørrebros Runddel. Enkelte cyklede og enten hørte han, at de talte om, at der skulle indsamles sten, eller også pegede de på butiksruder, hvilket gav ham det indtryk, at disse skulle smadres.”

Politiassistent Jan Bøgeskov Jensen, der var tjenestegørende på station 1, har om begivenhederne på Fælledvej forklaret (retsbog side 46):

“Det var hans opfattelse, at demonstranternes optræden var organiseret. Nogle gange kastede de stenene højt, andre gange lavt og af og til direkte ned i jorden, således at stenene, når de sprang op, ramte betjentene typisk på benene.”

Politiassistent Jan Christensen, der gjorde tjeneste i beredskabsdeling D-5, har forklaret (retsbog side 58):

“Det var vidnets opfattelse, bl.a. ud fra den måde, der blev kastet sten på, at demonstranternes optræden var indøvet.”

Politiassistent Erik Guldager, der var med i patruljevognen, som blev angrebet på Nørrebrogade, har forklaret (retsbog side 65-66):

“De så demonstranter trække skurvogne og indkøbsvogne ud på Nørrebrogade, og de sørgede for at melde tilbage. Det virkede ikke spontant, men planlagt, for det gik meget stærkt.”

Jan Søgaard Andersen, der som journalist fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 73):

“Han ankom nok til Fælledvej ca. kl. 22.15, hvor de parkerede. Han bemærkede ikke noget usædvanligt på Skt. Hans Torv men så, at man var ved at bygge barrikader ved udmundingen af Fælledvej i Nørrebrogade. Der blev slæbt containere ud fra baggårde, og fliser blev brækket op. Stemningen var aggressiv, og det, der foregik, virkede struktureret. Der blev f. eks. råbt kommandoer. Det er vidnets klare indtryk, at man vidste, hvad man var ude på. Der blev bygget barrikader både på tværs af Fælledvej og på begge sider af Nørrebrogade, hvor Fælledvej munder ud. Han så en barrikade, der var rejst for enden af broen [Dr. Louises Bro] på Nørrebrosiden. Der stod skurvogne på tværs, og der var hejst bannere. Det er ikke muligt for ham at sætte tal på antallet af demonstranter. Politiet rykkede nu frem i kædeformation, og der blev lagt tåregas ud, og den første barrikade blev rimelig hurtigt løbet over ende. Politiet blev mødt med en del kasteskyts, men det er svært for ham at sige, hvor meget det drejer sig om, idet han opholdt sig et godt stykke bag kæden.

Ib Kastrup, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 75-76):

“Han stillede sig først ved hjørnet af Fælledvej/Nørrebrogade, hvor der så småt var optræk til aktivitet. Nogle unge mennesker var i færd med at trække en container ud på gaden. Ikke ret langt fra uromagerne stod betjente i uniform. De havde ikke taget opstilling i kæde. Vidnet husker ikke at have set civile betjente dér. Efter vidnets opfattelse var der for få uromagere til, at man kunne betegne dem som demonstranter, idet han forbinder dette begreb med en langt større menneskemængde. I øvrigt lignede de pågældende snarere fuldebøtter.”

Tina Havsted Krarup har forklaret (retsbog side 77):

“at hun den 18. maj 1993 fulgte folkeafstemningen i tv, og kort efter at valgresultatet blev offentliggjort, hørte hun et voldsomt brag fra Nørrebrogade. Hun løb hen til et vindue og så en politibil holde nede på gaden i retning Nørrebro med smadret forrude. Hun så kun bilen, der blev holdende et stykke tid, inden den gav sig til at bakke mod Dr. Louises Bro. Gaden virkede indtil da ret øde, men da bilen bakkede, så hun hætteklædte unge komme løbende med en skurvogn. De var mange, men hun kan ikke sætte tal på. Der kom også andre unge løbende ud fra sidegaderne. Nogle løb ind og samlede kasteskyts på det sted, hvor der i dag er opført en McDonalds. Hun var også i stand til at se, at de unge mennesker løb ind i baggården til Nørrebrogade nr. 5, hvor hun bor, og lige over for indgangen til nr. 5 på den modsatte side af gaden bemærkede hun 3 personer, der så ud, som om de organiserede indsatsen, idet de forskellige unge løb hen til dem, inden de foretog sig videre. Hun sagde dengang til sig selv, at der nok

var over 50 personer. Deres ansigter var maskerede. En skurvogn afspærrede Dr. Louises Bro i dens fulde bredde. Vidnet har ikke set nogle wirer være udspændt.”

Poul Bennekou, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på Nørrebrogade, har forklaret (retsbog side 87):

“Vidnet forklarer, at hans lejlighed er placeret således på Nørrebrogade, at han lige for kan se et stykke ned ad Ravnsborggade, til højre ned til Dr. Louises Bro og til venstre op mod Fælledvej. Den 18. maj 1993 lød der unormal støj fra Nørrebrogade. Støjen viste sig at hidrøre fra to skurvogne, som han så blive trukket rundt om hjørnet fra Blågårdsgade. Det fandt sted kort efter meddelelsen i tv om valgresultatet. Skurvognene blev væltet nede foran Dr. Louises Bro, og der blev samtidig trukket containere ud på gaden og hen til skurvognene. Der var også uro oppe ved Fælledvej, og en stor mængde mennesker på gaden, men det er svært at afgøre set fra 4. sal, hvem der var demonstranter, og hvem der var almindelige tilskuere. Han var imponeret over, hvor hurtigt der blev bygget barrikade. Alt virkede velorganiseret. F.eks. blev der fra et igangværende vejarbejde skaffet forråd af sten. Ved Ravnsborggade så han fliser blive brudt op og slået i stykker med værktøj, således at de knuste fliser kom til at ligge i bunker, som godt kan kaldes depoter. I Ravnsborggade blev der placeret affald, men ikke på en sådan måde at der var tale om en egentlig barrikade, og der blev også tændt bål, der bekymrede vidnet, idet der slog flammer op i 2.-3. sals høje. Endvidere blev der gjort forsøg på at sætte ild til en minigravko. Der blev vist også gjort forsøg på at bryde et benzindæksel op. Han vil tro, at hele denne fase tog 20 minutter.”

Bjarne Carl Stech har forklaret (retsbog side 89-90):

“at hans lejlighed er beliggende på hjørnet af Nørrebrogade/Ravnsborggade, og at han fra lejligheden kan se til venstre mod Dr. Louises Bro skråt over til Blågårdsgade og til højre mod Fælledvej. Efter at have hørt valgresultatet bemærkede han larm fra gaden og så, at der strømmede mennesker ind på Nørrebrogade fra Blågårdsgade. De fordelte sig på den måde, at nogle søgte over i retning af Fælledvej, mens andre tog retning mod Dr. Louises Bro. Han havde bemærket, at der holdt en politibil neden for hans vinduer. Den blev pludselig angrebet af 2-3 personer, der skilte sig ud fra mængden. De bar vist nok hætter. Der kom et kraftigt lysglimt, og der lød et ordentligt brag, og han så, at politibilen straks bakkede mod Dr. Louises Bro samtidig med, at udrykningslyset blev tændt. Han blev meget forskrækket og bemærkede ikke, hvad der skete med politibilen. Nørrebrogade blev hurtig fyldt med en masse mennesker. Det virkede som en hel myretue. Der blev brudt fliser op, og de blev slået i stykker ved at blive kastet ned mod opbrudte brosten. Han så skurvogne blive trukket frem fra Blågårdsgade. De blev placeret dels ved Dr. Louises Bro dels ved Fælledvej. I Ravnsborggade blev der tændt bål, og han skyndte sig ned på gaden for at flytte sin bil, der var parkeret i Ravnsborggade. Hernede lagde han mærke til en gravko, hvor der stod en masse flasker. Han undrede sig herover, men tænkte ved sig selv, at de nok skulle bruges til molotovcocktails. Han har ikke set flaskerne blive fyldt med væske. Hen ad gaden kom en gruppe unge mennesker på 10-12 personer. De blev dirigeret af en ung pige. Der var flere grupper og tydeligvis også andre personer med ledelsesbeføjelser, og han hørte, at der bl.a. blev givet ordre til, at containere skulle tømmes, fordi de indeholdt materialer, der kunne sættes ild til. Han hørte, at der blev sagt fra flere sider, at man ikke endnu skulle smadre ruder, for man ville ikke have, politiet blev alarmeret for tidligt. På gaden blev der stablet bunker af sten, og containere blev tømt for deres indhold. Han husker ikke hvornår, men han så et banner

med påskriften: "Nørrebro som EU-frit område". Vidnet har ikke bemærket nogen stålwire. Han gik direkte tilbage til lejligheden efter at have flyttet bilen."

Lene Bülow Larsen, der opholdt sig i sin lejlighed Nørrebrogade 14, har forklaret (retsbog side 91-92):

"Nogle bar hætter. Hun så, at der blev brækket brosten op ud for Amagerbanken, og at der blev knust ruder. Stenene blev samlet sammen i bunker Hun tænkte ikke over, om det, der foregik, var organiseret på forhånd. Hun har ikke forinden bemærket, at der var tegn på forberedelser til uro."

Tove Schrøder har forklaret (retsbog side 93):

"at hun fra sin lejlighed kan se til venstre op ad Fælledvej indtil den gamle brandstation og til højre ned mod Nørrebrogade. Den 18. maj 1993 hørte hun på et tidspunkt noget larm fra gaden, som hun umiddelbart tolkede som jubel. Hun stillede sig ved et vindue og så 50-60 hætteklædte mennesker, hvoraf nogle trak afsted med 4 skurvogne, der i forbindelse med byggearbejde stod på Fælledvej over for hendes lejlighed. De blev trukket i retning af Nørrebrogade, og vidnet ringede straks til politiet. Vidnet var flere gange nede på gaden. Hun så bl.a., at der blev lavet en pyramide af sten midt i T-krydset Fælledvej/Nørrebrogade. Hun bemærkede også, at Den Danske Banks afdeling rundt om hjørnet Fælledvej/Nørrebrogade blev raseret. Endvidere var en af skurvognene her blevet lagt ned. Vidnet gik i retning af Dr. Louises Bro, og hun så ved Ravnsborggades udmunding i Nørrebrogade, at der var udlagt træaffald. Nede ved broen lå to skurvogne, og barrikaden dernede mindede hende om Berlinmuren. Vidnet erindrer ikke at have set nogen stålwire. Mens brosten blev gravet op og fliser slået i stykker, erindrer hun, at hun overhørte et skænderi mellem to autonome, der sagde noget i retning af: "At det her er ikke som planlagt". Vidnet fik indtryk af, at det, der foregik, var aftalt på forhånd."

Dag Pedersen, der opholdt sig på gaden, har forklaret (retsbog side 97-98):

"På torvet [Skt. Hans Torv] havde demonstranter travlt med at samle brosten sammen fra et byggearbejde, og fliser blev slået i stykker. Det så ud til, at de gjorde sig klar til en konfrontation..... Han så demonstranterne løbe frem og tilbage og hente sten. Det så organiseret ud."

Annette Jensen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på Fælledvej, har forklaret (retsbog side 101):

"Vidnet så en demonstrant trække en barnetrækvogn, der var fyldt med molotovcocktails, der blev kastet mod politiet. Hun ved ikke, hvor mange flasker der var i vognen. Der var ikke ild i flaskerne. Den person, der trak vognen, var omgivet af andre demonstranter. Vidnet er imidlertid i tvivl om, hvorvidt hun så denne trækvogn den 18. eller 19. maj 1993."

Peter Krarup, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på Nørrebrogade, har forklaret (retsbog side 102):

"Han skyndte sig hen til vinduet, hvorfra han så en politibil bakke over Dr. Louises Bro. Samtidig bemærkede han 50-60 autonome nede på gaden. Der kom hurtigt flere til løbende fra Nørrebrosiden, og demonstranterne trak to skurvogne ned til Dr. Louises Bro, hvor vognene blev væltet omkuld. Der var nok 10 demonstranter om hver vogn. Samtidig hentede man affaldscontainere fra gårdene og tømte indholdet ud på gaden og satte ild hertil. De tomme containere blev trukket hen til Nørrebrogade nr. 3, der

dengang var en ubebygget grund med en del nedrivningsaffald. Det var typisk unge piger, der fyldte containerne med murbrokker, hvorpå containerne blev trukket ned ad Nørrebrogade, hvor der blev udlagt depoter af sten og brokker med 30 meters mellemrum. Imens brækkede andre brosten op og knuste fliser. Det hele virkede velorganiseret, idet ingen var i tvivl om, hvad de skulle foretaget sig. I løbet af et kvarter var der samlet 300-400 autonome i området.”

Susanne Beck Grant, der boede i en lejlighed i Møllegade 25, har forklaret (retsbog side 104-105):

“Nogen tid efter gik hun ned ad Guldbergsgade til en kiosk ved Skt. Hans Torv for at hente cigaretter. Klokken var nok 22.30, og da hun forlod kiosken, så hun, at man var ved at brække fortovet op, ligesom man slog fliser i stykker. Flisestykker og brosten blev kastet op i grå skraldecontainere. Hun skyndte sig hurtigt hjem og tænkte ikke over, om det, der foregik, var organiseret. Hun bemærkede ikke uniformeret politi på torvet. Fra lejligheden så hun, at man på hjørnet Møllegade/Guldbergsgade brækkede sten op, og man rev et bord og tilhørende bænke op og etablerede en barrikade omtrent ud for naboopgangen 25 B. Vidnet lagde mærke til, at det lykkedes demonstranterne, der stod ved barrikaden ud for nr. 25 B, at kravle over muren til kirkegården og via kirkegården komme ned på Guldbergsgade, hvorfra de kunne beskyde politiet fra ryggen. Hun hørte demonstranter tale om, at de havde haft heldet med sig, bl.a. på grund af en for dem gunstig vindretning.”

Raymond Alexander Oldfield har forklaret (retsbog side 106-107):

“Da han kom ud fra kiosken, stod nogle personer på hjørnet af Nørrebrogade/Fælledvej. Han så to skurvogne blive væltet ud for Den Danske Bank på Nørrebrogade. Han husker ikke, om der samtidig var en barrikade, hvor Fælledvej munder ud i Nørrebrogade. Alt skete så hurtigt, at det måtte være planlagt. Han bemærkede, at der var folk, der dirigerede de andre. Vidnet husker ikke i dag, om han har bemærket en wire. Vidnet blev stående på Fælledvej i 15-20 minutter. Der blev kastet sten mod Den Danske Bank. Pludselig kom to politivogne fra Skt. Hans Torv ned ad Fælledvej. De blev mødt med stenkast, bremsede og bakkede straks. Der kom en person hen til vidnet, der stod sammen med andre tilskuere. Personen sagde “at de skulle smutte nu”.”

Mette Ottesen har forklaret (retsbog side 114-115):

“På Joe’s Kaffebær var der stor fest, og hun så, at grå affaldscontainere blev fyldt med brosten fra torvet. Containerne blev placeret på Guldbergsgade. Hun vil tro, at der var 100-150 personer. I starten var der ingen hætteklædte. Ret kort efter bemærkede hun hætteklædte personer. Der var endvidere tændt bål på Guldbergsgade. Der var nok 20-30 betjente, der blev angrebet voldsomt af autonome, der opholdt sig ud for Guldbergsgades udmunding i torvet. Angrebet blev fortaget holdvis, således at det første hold kastede højt, mens det andet kastede lavt. Mens vidnet opholdt sig i lejligheden lagde hun mærke til en ung maskeret mand, der stod på vandskulpturen på Torvet og råbte: “Første hold frem, andet hold frem”.”

Ib Ejler Ejlev, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed på Nørrebrogade, har forklaret (retsbog side 116):

“Vidnet så i hvert fald én ung mand bryde et benzindæksel op på en bil, der holdt nedenfor hans lejlighed, og han så ham suge benzin op. Han husker ikke, om pågældende samtidig rev noget stof i strimler, eller om han løb med tomme flasker.

..... Selve udviklingen på Nørrebrogade virkede ikke planlagt. Foreholdt sin forklaring til rapport, nederst side 3, om en ordveksling mellem to demonstranter, kan han godt huske nu, at han hørte de pågældende råbe som anført i rapporten.” [Ifølge rapporten hørte vidnet en person råbe: “Lad os tage NETTO”, hvorefter en anden person råbte: “Nej, det er imod aftalen”].

Hans-Kristian Bak-Hansen har forklaret (retsbog side 120-121):

“at han fra sin lejlighed [Skt. Hans Torv] havde et godt udsyn over hele Skt. Hans Torv, og at han var i stand til mod højre at se et lille stykke ned ad Fælledvej. Kæden bestod af 10-15 mand i uniform. De iførte sig gasmasker og begyndte at gå ned ad Fælledvej. Samtidig løb aktivister, nogle med tørklæde for ansigtet, frem fra Elmegade og rundt om hjørnet. De havde sten i hænderne. Efterhånden kom der flere og flere mennesker ind på torvet. Det var en blandet skare, både med hensyn til alder og køn og etnisk baggrund. Han så en gruppe tomme containere og smide brosten op i disse for efterfølgende at køre dem hen til indfaldsgaderne til torvet, hvor der blev lavet depoter. Nogle afspærringselementer monteret med stålwire lykkedes det at flytte hen ved Blegdamsvej og Fælledvej. På et tidspunkt fornemmede han, at der var en art opløsningstendens, og han hørte, at der blev talt om, at man skulle fortsætte ind til København. Imidlertid var der en kraftig, nærmest fedladen, ikke særlig høj midaldrende mand i cowboybukser med en sort vest uden på en blå skjorte, der forsøgte at holde folk tilbage på torvet. Manden var umaskeret. Det forekom vidnet, at han dirigerede de andre til at lave en slags forsvarsbastion på torvet.”

Christian Ottesen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed, har forklaret (retsbog side 125 og 127):

“Vidnet husker ikke, at han forinden bemærkede politikæder i området af Skt. Hans Torv. Der trængte hættekledte personer i et større og større antal frem i løbet af 15-20 minutter kommende fra Elmegade og Guldbergsgade, og det så ud som, at antallet af almindelige nysgerrige var reduceret. Han så affaldscontainere blive tømt for indhold, og indholdet erstattet med brosten, der blev fordelt på torvet. Det var tydeligt, at der blandt demonstranterne var nogle, der var mere overordnede. De gik rundt mellem grupperne, og efter vidnets opfattelse var der tale om forberedelse til kamp. Demonstranterne havde “styr over tingene”, og der blev på samme tid kastet både højt og lavt Vidnet husker, at der stod en mandsperson på vandskulpturen på torvet. Pågældende råbte, at der skulle anvendes overhånds- og underhåndskast. Han havde en god stemme, og vidnet kunne høre, at han gav ordre til, at demonstranterne skulle holde sammen i grupper og på den måde undgå at blotte sig. Det var vidnets helt klare opfattelse, at såfremt man kan tale om blodrus, herskede en sådan stemning på torvet”.

Peter Gamborg Nielsen, der fulgte begivenhederne fra gaden, har forklaret (retsbog side 129-130):

“Vidnet bemærkede, at der imens kom mange uromagere til stede på torvet, hvor de samlede brosten, som de smed op i plastikcontainere. Der var ild i to af disse, og han så en voldsom brand et stykke nede ad Guldbergsgade. Det lod til, at der var overordnede personer, der gav kommandoer, og de fleste oprådte organiseret, selv om der også var eksempler på tilløbere, der ville have “gang i gaden”. Ved Ravnsborggades udmunding i Nørrebrogade var der en barrikade, der forhindrede kørende færdsel.”

Michael Vesthardt, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed Skt. Hans Torv 3, har forklaret (retsbog side 132):

“Der kom autonome ind på torvet fra Guldbergsgade. De opførte barrikader ved alle indfaldsveje til torvet. Lige ud for hans opgang blev der tændt ild, hvilket vanskeliggjorde hans udsyn.”

Tomas Ussing har forklaret (retsbog side 135):

“Vidnet forlod stedet [Nørrebrogade ved Fælledvej] og kom via Elmegade ind på Skt. Hans Torv. Her blev han med ét omgivet af hætteklædte personer, der kom frem fra Elmegade og Guldbergsgade. Nogle af dem forsøgte at bryde ind i en gravko, der stod på torvet, mens andre fyldte affaldscontainere med brosten. Stenene blev væltet ud forskellige steder, og det var hans opfattelse, at man var i færd med at opbygge stenlagre på torvet. På stykket mellem Elmegade og Fælledvej blev der sat ild til en væltet container. Der lød ingen råb eller skrig. De hætteklædte, omkring 80-100 personer, arbejdede “automatisk”. De ignorerede helt vidnets tilstedeværelse.”

Kim Hvistendal Tang Nielsen, der fulgte begivenhederne fra sin lejlighed i Guldbergsgade, har forklaret (retsbog side 144-145):

“I begyndelsen virkede det ikke planlagt, det han så, mens han senere fik indtryk af, at det, der foregik, var organiseret. Skt. Hans Torv var et stort depot af sten på grund af en igangværende omlægning, og i Guldbergsgade så han demonstranter, der med lange rør brækkede fliser op og flækkede dem. Det gjorde de med vel nok 10-20 meters mellemrum på strækningen Elmegade/Birkegade/Ahornsgade. På et tidspunkt så han demonstranter trække væk fra Fælledvej og mere ind på torvet. Han så dem kaste med sten mod Fælledvej, men var ikke i stand til at se, hvem de kastede mod, men han gik ud fra, at det var mod politiet. Stenkastningen foregik i bølger. Disse [demonstranterne] så ud til at være vant til at kaste med sten, og da de befandt sig i Guldbergsgade, lagde han mærke til, at der var nogle, der sørgede for, at de foranstående ikke trak sig for langt tilbage, når de blev presset af politiet.”

Søren Rye Lind, der fulgte begivenhederne fra gaden og som blev ramt af et skud, har forklaret (retsbog side 223):

“Det er vidnets opfattelse, at urolighederne på Nørrebro opstod spontant. Vidnet har ikke deltaget i planlægningen heraf.”

Shafik Ghaeban Khalifa, der fulgte begivenhederne fra gaden og som blev ramt af et skud, har forklaret (retsbog side 227):

“Urolighederne så voldsomme ud og virkede derfor planlagte. Vidnet har ikke deltaget i planlægning heraf.”

Maria Karina Szathmari, der fulgte begivenhederne fra gaden og som blev ramt af et skud, har forklaret (retsbog side 229):

“Vidnet ved ikke, om der var forudgående planer om uroligheder på Nørrebro i forbindelse med folkeafstemningen. Vidnet har ikke deltaget i noget sådant.”

Kenneth Nielsen, der 18.-19. maj 1993 var ansat i uropatruljen, men som ikke længere er polititjenestemand, har forklaret (retsbog side 232):

“at han i maj 1993 var ansat i uropatruljen. På torvet [Skt. Hans Torv] var der samlet mange mennesker, og han så, at man var i færd med at opbygge lagre af sten på torvet og ved Fælledvejs udmunding i torvet.”

Vicepolitikommisær Leo Lerke har forklaret (retsbog side 384 og 393):

“Først da han var midt på Fælledvej og så delingernes problemer, gik det op for ham, at spillereglerne, som modparten også er med til at sætte, var blevet ændret. Med sin erfaring som deltager i gadeuroligheder op gennem 1980’erne havde han ikke tidligere oplevet en så mordlysten flok, der arbejdede så dygtigt sammen. Deres angreb mod politiet var rå og barbariske og opførslen helt igennem udansk. “Det mindede om en gadekamp i en anden verdensdel”. Det var hans indtryk, at demonstranterne som typer var mere veldisciplinerede og militæriske end før set, og at de optrådte militant på en måde, som man ikke tidligere havde oplevet lignende i Danmark. Det er vidnets vurdering, at der fra demonstranternes side forelå en vis form for forudgående planlægning, som man imidlertid ikke havde nogen efterretning om. Denne vurdering bygger han på, at demonstranterne inden for 2 minutter var i stand til at afspærre 5-6 steder samt tænde flere bål. Endvidere virkede angrebene som indøvede kavalleriangreb, hvilket også gav indtryk af, at der havde fundet forberedelse sted. “Der var tale om en enestående uvarslet situation”. Hvis der samtidig var opstået en lignende alvorlig episode et andet sted i København, havde man i begrænset omfang kunnet klare denne, inden det blev nødvendigt at iværksætte en større alarmering omfattende provinspolitikredse.”

Vicepolitikommissær Kristian Glargaard har forklaret (retsbog side 405-406):

“at han den 18. maj 1993 mødte til nattjeneste kl. 22.30 på station 3. Han blev straks sendt på gaden med 6 menige, idet der var meldt om uro i området omkring Blågårds Plads. På vej til gruppens kontaktpunkt dirigerede KSN kl. 23.27.50 gruppen til Blågårdsvagten, jf. udskrift af samtaler til/fra KSN, kanal 7, bilag XXXIII, side 175. Gruppen sad af på hjørnet af Baggesensgade/Todesgade. Her blev man straks overdænget med sten. Gruppen formerede kæde og trængte frem mod krydset Baggesensgade/Blågårdsgade. På et tidspunkt blev kæden trængt op mod husmuren. Det lykkedes at nå frem til krydset, og demonstranterne satte i løb ad Blågårdsgade ned mod Blågårds Plads. Vidnet bemærkede, at en person frit kunne cykle rundt mellem stenkasterne, og at denne person gav tegn til de andre. Demonstranternes optræden virkede organiseret. Alarmen fra Blågårdsvagten blev afmeldt, inden gruppen nåede derhen.”

- - - - -

Kommissionens bemærkninger:

På grundlag af de ovenfor gengivne uddrag af de afgivne vidneforklaringer og på grundlag af det i sagen foreliggende skriftlige materiale er det kommissionens vurdering, at det ikke er tilstrækkeligt godtgjort, at der fra demonstranternes side har foreligget en samlet forudgående planlægning af hele begivenhedsforløbet, forstået på den måde, at politiets fremrykning over Dr. Louises Bro, ad Nørrebrogade, ad Fælledvej og til Skt. Hans Torv er blevet forudset af demonstranterne, der derefter har planlagt deres aktioner på dette grundlag.

Kommissionen finder det derimod sandsynliggjort, at de enkelte dele af urolighederne i en vis udstrækning har været planlagt og udført af et antal grupper af personer, der har handlet efter forudgående aftale indenfor de enkelte grupper.

Kommissionen finder anledning til at påpege forskellen mellem en planlægning af hele begivenhedsforløbet fra demonstranternes side, og en forudgående forberedelse,

indøvelse og planlægning af enkelte dele af begivenhedsforløbet, f.eks. en samlet optræden af en mindre eller en større gruppe demonstranter i forbindelse med stenkast.

At de enkelte dele af urolighederne har været planlagt, finder kommissionen godtgjort, særligt som følge af,

- at der i forbindelse med barrikadebyggerier har været anvendt stålwire.
- at et betydeligt antal af demonstranterne var ikklædt hætter under urolighederne og må have medbragt disse inden urolighederne begyndte,
- at der blev anvendt brandflasker (molotovcocktails) fra demonstranternes side såvel under angrebet på patruljevognen på Nørrebrogade som under politiets rydning af barrikaderne ved Dr. Louises Bro og formentlig i et vist yderligere omfang,
- at flere personer anonymt med tilknytning til det autonome miljø til pressen har udtalt, at der forelå en eller anden form for planlægning.

Herudover finder kommissionen, at en række andre foranstaltninger viser, at et antal demonstranter i kraft af forudgående erfaringer har forberedt sig på at kunne deltage i allerede opståede uroligheder, særligt som følge af,

- at der inden for et kortere tidsrum opføres barrikader ved Dr. Louises Bro, på Nørrebrogade ved Fælledvej og flere steder ved og omkring Fælledvej,
- at der fra demonstranternes side blev udlagt depoter af brosten og/eller knækkede fliser på Nørrebrogade og i Guldbergsgade,
- at de enkelte barrikader var af en betydelig størrelse og således har krævet samvirke mellem et betydeligt antal personer, selv om det må henstå som tvivlsomt, i hvilket omfang der har foreligget en forudgående aftale mellem et større antal personer, eller om et større antal demonstranter spontant er kommet til og har deltaget i barrikadebyggeriet.
- at angrebet på nærpolitistationen ved Blågårds Plads skete under anvendelse af en lægte forsynet med håndtag,
- at stenkastene mod politiet såvel på Fælledvej som på Skt. Hans Torv skete i bølger, var velorganiserede og fandt sted under kommandomæssige forhold og skete ved skiftevis anvendelse af stenkast i lav højde og i større højde,
- at et betydeligt antal af demonstranterne var rutinerede i deltagelse i uroligheder.

4. Årsager til, at begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993 udviklede sig så alvorligt.

Begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993 må betegnes som de indtil da alvorligste uroligheder i Danmark siden 2. verdenskrig.

Efter at det faktiske begivenhedsforløb på Nørrebro 18.-19. maj 1993, der medførte personskade for et betydeligt antal polititjenestemænd og for et mindre antal demonstranter, er gennemgået ovenfor, er der anledning til at vurdere årsagerne til, at begivenhederne udviklede sig så alvorligt.

For så vidt angår tilskadekomne polititjenestemænd udgør disses antal 90, heraf 33 uden sygedage og 57 med sygedage (bilag XII, side 31). Antallet af tilskadekomne civile er mere usikkert, idet en del af disse muligvis ikke har ønsket at give sig til kende, men i hvert fald 11 er blevet ramt af skud og efterfølgende behandlet på hospital.

Nærværende afsnit omfatter en gennemgang af disse årsager, uden at der derved er taget stilling til, om den udviste adfærd kan betragtes som uforsvarlig og om der kan rettes bebrejdelser mod nogen af de implicerede. Om disse forhold henvises til afsnit 5 og 6 nedenfor.

- a. Den helt grundlæggende årsag til begivenhedernes udvikling var den voldsomme adfærd, og for de deltagende polititjenestemænd periodevis livsfarlige adfærd, der blev udvist af demonstranterne. Den adfærd, der blev udvist af demonstranterne, var langt voldsommere, end det tidligere er forekommet i Danmark.

Med hensyn hertil henviser kommissionen til de afgivne indenretlige forklaringer og til de talrige videooptagelser fra begivenhederne på Fælledvej og på Skt. Hans Torv.

I særdeleshed anvendelse af et overordentlig stort antal brosten samt anvendelse af andre former for kasteskyts, f. eks. flisestykker, jernspyd og molotovcocktails, er ikke forekommet tidligere i et tilsvarende omfang i Danmark, og som følge heraf var Københavns Politi ikke forberedt på uroligheder af den pågældende særdeles alvorlige karakter.

I kombination med den ovenfor grundlæggende årsag forelå og indtrådte der 18.-19. maj 1993 en række uheldige omstændigheder, der medførte, at begivenhederne kunne udvikle sig som de gjorde.

- b. Københavns Brandvæsen blev alarmeret til en brand i ejendommen Nørrebrogade 9 kl. 23.07 (bilag VIII, side 2). Med henblik på at skaffe brandvæsenets køretøjer adgang til ejendommen anså vicepolitikommissær Leo Lerke sig nødsaget til at beordre barrikaden ved Dr. Louises Bro ryddet og fremrykningen ad Nørrebrogade iværksat, inden han selv ønskede fremrykningen iværksat, idet de fornødne politistyrker endnu ikke var til rådighed. Med denne fremrykning, før den var tilstrækkelig forberedt, anvendte politienhederne på Nørrebrogade al deres medbragte gas og fik en

mere udsat placering i området. Dette kan have påvirket det videre begivenhedsforløb.

Det viste sig senere, at der ikke var tale om brand i ejendommen, men at genskæret i ruderne fra bål i gaden kunne bibringe indtryk af brand i ejendommen. Der foreligger ikke grundlag for at antage, at der var tale om en forsætlig urigtig anmeldelse med henblik på, at Københavns Politi skulle nødsages til at rykke ind på Nørrebro, således at der kunne opnås en konfrontation mellem politi og demonstranter.

- c. Skt. Hans Torv var 18.-19. maj 1993 under omlægning, hvilket gav demonstranterne let adgang til løse brosten i store mængder. Endvidere fandtes på Nørrebro flere skurvogne og et stort antal flytbare affaldscontainere.
- d. Beredskabsdeling D-5 opbrugte al den medbragte tåregas under fremrykningen ad Nørrebrogade, og da beredskabsdelingen ankom til Fælledvejs udmunding i Nørrebrogade, var beredskabsdelingen således uden tåregas.

Som følge af den af Københavns Politi 18.-19. maj 1992 anvendte indsatsform - fremrykning i kæde skulder ved skulder - kan anvendelse af tåregas vise sig nødvendig i tilfælde af politiets fremrykning mod en større antal stenkastende demonstranter.

En central årsag til det voldsomme forløb på Fælledvej var, at politiet ikke rådede over tilstrækkelige mængder af gas og effektive fremføringsmidler.

Københavns Politi rådede 18.-19. maj kun over 3 arwengeværer, hvilket medførte, at ikke alle delinger, der blev indsat, var forsynet med et arwengevær. Således havde hverken beredskabsdeling D-2 eller Montys deling rådighed over et gasgevær.

Uanset denne svaghed ved politiets udrustning med gasudstyr kunne der måske have været tilstrækkelige mængder af gas til rådighed ved indsatsen på Fælledvej, hvis ikke beredskabsdeling D-5 havde set sig nødsaget til at bruge al sin medbragte gas under fremrykning ad Nørrebrogade.

- e. Københavns Politis radiokommunikationssystem var ikke velegnet til en politimæssig indsats af den størrelsesorden, der fandt sted på Nørrebro 18.-19. maj 1993, og der henvises herom til det ovenfor på side 213 ff anførte.

Dette forhold medfører for det første, at beredskabsdeling D-5's første rekvirering af yderligere tåregas ca. kl. 23.25 ikke kommer igennem til KSN, og at rekvirering derfor først finder sted kl. 23.52.

Den kl. 23.52 rekvirerede tåregas når først frem til kampområdet, efter at skudafgivelserne på Fælledvej og Skt. Hans Torv var afsluttet.

I hvert fald kunne tåregassen, hvis den første rekvirering ca. kl. 23.25 var kommet igennem til KSN, og hvis man havde kunnet finde den, have været fremme på Fælledvej, inden skudafgivelse på Fælledvej fandt sted. Det er også

muligt, at gas fra regionsdepotet kunne være nået frem, hvis meldingen ca. kl. 23.25 var blevet modtaget i KSN.

Dersom Københavns Politi kunne have anvendt tåregas tidligere under begivenhederne på Fælledvej, antager kommissionen, at det ville have medført, enten at demonstranterne havde trukket sig tilbage og muliggjort politiets fremrykning ad Fælledvej til Skt. Hans Torv, eller at politiet havde kunnet skaffe sig en sådan afstand til demonstranterne, at politiet havde haft en bedre mulighed for at trække sig tilbage ad Fælledvej mod Nørrebrogade. Derved kunne skudafgivelserne sandsynligvis have været undgået.

For det andet medførte det mangelfulde radiokommunikationsudstyr, at det var vanskeligt for KSN hurtigt at skaffe sig yderligere oplysninger om, hvorvidt modtagne meldinger skulle forstås som knibemeldinger. Desuden medførte det mangelfulde radiokommunikationsudstyr, at det var vanskeligt for enhederne på Nørrebro at følge med i, hvorledes KSN opfattede de af KSN modtagne meldinger.

For det tredje ville et mere velegnet radiokommunikationsudstyr have styrket KSN's muligheder for at lede indsatsen på Nørrebro. Dels ville enhederne i marken have lettere ved at komme i forbindelse med og afgive meldinger til KSN, og dels ville KSN have bedre muligheder for en effektiv og hurtig kommandoføring i forhold til de indsatte enheder.

- f. Der forelå ikke 18.-19. maj 1993 instruktioner eller fast praksis for ordlyden af knibemeldinger, hvornår sådanne meldinger må afgives, og for afmeldelse af knibemeldinger.

Der har således hersket usikkerhed om, hvornår knibemeldinger måtte anvendes, og om der af den, der afgiver meldingen, skal anvende bestemte udtryk for, at der foreligger en knibemelding, eller der blot foreligger en melding om, at en situation er vanskelig.

Begivenhedsforløbet på Nørrebro 18.-19. maj 1993 bragte flere eksempler på, at meldinger, der ikke var ment som knibemeldinger, blev opfattet som sådanne. Således fremkaldtes fremrykningen ad Fælledvej af 2 meldinger, der ikke af dem, der afgav meldingerne, var ment som knibemeldinger.

- g. Efter at rekvisitionen kl. 23.52 af yderligere tåregas var modtaget af KSN, søges yderligere tåregas tilvejebragt fra beredskabsafdelingens depot eller fra regionsdepotet, men det lykkes ikke at finde den tilstedeværende tåregas, således som det fremgår af det ovenfor på side 226 ff anførte.

- - - - -

På grund af de afgivne forklaringer finder kommissionen anledning til at fremhæve, at det som følge af demonstranternes voldsomme og til tider livstruende adfærd og som følge af de ovenfor under b.-f. nævnte forhold meget let kunne være gået langt værre på Nørrebro 18.-19. maj 1993 med tab af menneskeliv til følge, det være sig civile eller polititjenestemænd. Når

begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993 ikke fik et langt værre forløb skyldtes det formentlig navnlig 2 forhold. For det første er det af central betydning, at politiinspektør Kurt Hansen og de øvrige polititjenestemænd med kommandomyndighed under hele forløbet bevarede ro og overblik. For det andet er der grund til at tro, at en væsentlig grund til, at situationen efter skudafgivelserne på Fælledvej ca. kl. 00.35 kom under kontrol var det forhold, at politiassistent Flemming Søndergaard (retsbog side 267) efter at være blevet klar over, at der var alvorlige problemer på Fælledvej, på eget initiativ begav sig til Fælledvej medbringende beredskabsdeling D-1's gasgevær med tilhørende ammunition.

Politiassistent Flemming Søndergaard når først frem til Fælledvej i forbindelse med, at skudafgivelserne finder sted, men Flemming Søndergaards udlægning af tåregas på Fælledvej fremskynder, at demonstranterne trækker sig tilbage, således at tilskadekomne polititjenestemænd kan bringes i sikkerhed og politiets fremrykning ad Fælledvej mod Skt. Hans Torv kan fortsætte. Hvis demonstranternes tilbagetrækning ikke var blevet fremskyndet, kunne situationen have udviklet sig langt værre på grund af en stigende vrede fra demonstranternes side som følge af, at der af politiet blev skudt på disse.

5. Generel analyse af politiets indsats på Nørrebro 18.-19. maj 1993.

En vurdering af, om der er grundlag for retligt ansvar i forhold til politifolk i forbindelse med begivenhederne den 18.-19. maj 1993, omfatter tre led. For det første må der tages stilling til, om en anden adfærd end den udviste må antages at kunne have medvirket til et andet og heldigere forløb end det faktiske. Man kan udtrykke dette således, at spørgsmålet er, om politiets adfærd har været den bedst tænkelige. For det andet forudsætter grundlag for retligt ansvar, at polititjenestemændene har handlet anderledes end almindeligt dygtige polititjenestemænd ville have gjort i situationen. Man kan her tale om en objektiv forsvarlighedsvurdering. En ting er, at der ideelt set kunne have været handlet på en anden måde, men man kan ikke forvente af nogen, at de har optimale muligheder og tager alle tænkelige eventualiteter i betragtning. Kun hvis polititjenestemænd i den givne situation har handlet i strid med en norm for god adfærd for politiet, således som forholdene kunne vurderes på handlingstidspunktet, kan ansvar komme på tale. Denne forsvarlighedsnorm må anses for overtrådt, hvis retligt bindende forskrifter for polititjenestemændenes adfærd er tilsidesat. I de fleste af de sammenhænge, som er relevante for kommissionens undersøgelse, er polititjenestemændenes adfærd ikke reguleret i retsforskrifter, hvilket gør det langt vanskeligere at angive med rimelig sikkerhed, hvad den objektive forsvarlighedsnorm går ud på, og dermed om den er overtrådt. For det tredje er det en betingelse for ansvar for en polititjenestemand, at vedkommende ikke blot har sat sig ud over en objektiv forsvarlighedsnorm, men tillige, at der er et konkret grundlag for at bebrejde ham eller hende overtrædelsen, fordi han eller hun har vidst eller burdet vide, at normen blev overtrådt. I overensstemmelse med almindelig juridisk sprogbrug vil man her tale om en subjektiv tilregnelservurdering.

I dette afsnit vil kommissionen i forskellige relationer vurdere, om de involverede polititjenestemænd har handlet bedst tænkeligt og objektivt forsvarligt. Nedenfor i afsnit 6 tages derefter spørgsmålet op, om eventuelle overtrædelser af en objektiv

handlenorm kan bebrejdes enkelte polititjenestemænd på en sådan måde, at der er grundlag for retligt ansvar.

a. Københavns Politis beredskab.

Polititjenestemændenes muligheder for at imødegå uroligheder afhænger generelt set af tre forhold: Mængden af mandskab, som er til rådighed, polititjenestemændenes udstyr og indsatsformen eller indsatsformerne. Disse tre elementer i beredskabsvurderingen hænger nøje sammen, fordi styrke på et af dem, kan kompensere for svagheder på de to andre.

Da polititjenestemændene omkring kl. 01 den 19. maj 1993 havde samlet alt det mandskab, som kunne tilkaldes med forholdsvis kort varsel, var der efter de afgivne forklaringer ikke flere polititjenestemænd til rådighed i København, jf. herved bl.a. forklaringer fra politidirektør Poul Eefsen og vicepolitidirektør Annemette Møller (retsbog hhv. side 455 og 447). Var urolighederne på Nørrebro eskaleret yderligere, eller var der udbrudt uroligheder andre steder i København, havde politiet først haft styrker til indsats, når de efter flere timer var samlet fra forskellige steder uden for hovedstadsområdet. D.v.s., at en gruppe på ca. 150-300 aktive demonstranter uden brug af skydevåben havde udtømt politiets beredskab i Københavnsområdet.

Dette giver kommissionen anledning til at konstatere, at ud fra en efterfølgende betragtning kan man ikke anse politiets beredskab i København for at være tilstrækkeligt til at kunne imødegå større uroligheder i perioden indtil begivenhederne den 18.-19. maj 1993. Dette fremgår simpelthen af forløbet og ledende polititjenestemænds udsagn om, at beredskabet var udtømt.

Det er forholdsvis enkelt på denne måde at fastslå, at politiets beredskab ikke var det bedst tænkelige. Vanskeligere er det at danne sig en sikker mening om, hvorvidt beredskabet i den foran beskrevne betydning kan karakteriseres som objektivt uforsvarligt, og i givet fald, hvilke dele af beredskabet utilstrækkeligheden kan henføres til. Vanskeligheden ved at fastlægge en forsvarlighedsnorm med hensyn til beredskabet hænger navnlig sammen med, at beredskabet aldrig kan forudberegnes nærmere men må fastsættes ud fra antagelser om, hvilke risici, der kan forekomme, og med en sådan sandsynlighed, at man bør gardere sig imod dem.

Kommissionen er tilbøjelig til at antage, at politiets beredskab set som en helhed ikke kunne anses for objektivt forsvarligt om aftenen og natten 18.-19. maj 1993. Det er herved taget i betragtning, at et begrænset antal - formentlig mellem 150 og 300 aktive demonstranter uden brug af skydevåben, indviklede polititjenestemændene i gadekampe, hvor polititjenestemændene så sig nødsaget til at bruge skydevåben, og som udtømte politiets beredskab i Københavnsområdet. Videre tillægger kommissionen det væsentlig betydning, at der var tale om en særlig aften og nat, hvor man på grund af folkeafstemningen om Maastrichttraktaten havde grund til at regne med mulighed for betydelige uroligheder. Dette gælder ikke mindst, fordi et ja til traktaten måtte forekomme sandsynligt efter resultatet fra den tidligere

afstemning i 1992 og den efterfølgende indgåelse af det såkaldte “nationale kompromis”.

Derimod ser kommissionen sig ikke i stand til at vurdere nærmere, på hvilke punkter beredskabet var utilstrækkeligt og uforsvarligt, fordi svagheder på et punkt som nævnt foran kan afhjælpes af styrke på andre.

Med hensyn til mandskabsmængden bemærker kommissionen:

Som det er fremgået af det tidligere anførte om begivenhedsforløbet på Nørrebro 18.-19. maj 1993, deltager beredskabsdelingerne D-1, D-2 og D-5 i begivenhederne på Nørrebro.

Disse 3 delinger havde en central placering i begivenhedsforløbet. Derudover havde følgende enheder væsentlig indflydelse på begivenhedsforløbet:

- Montys deling, jf. det ovenfor i afsnit 2.f på side 71 ff. anførte.
- Uropatruljen, jf. det ovenfor i afsnit 2.g på side 72 ff. anførte.
- Civilpatrulje C-15, jf. det ovenfor i afsnit 2.h på side 80 ff. anførte.

Herudover har kommissionen overvejet betydningen af

- Vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensens politienhed, jf. det ovenfor i afsnit 2.m på side 158 anførte.

I forbindelse med urolighederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993 var der i alt på Nørrebro over 300 polititjenestemænd til stede, idet bemærkes, at dette antal polititjenestemænd dog ikke var til stede samtidig. En del af polititjenestemændene ankom først til Nørrebro efter, at skudafgivelserne havde fundet sted og et antal polititjenestemænd havde forladt området som følge af, at de var tilskadekomne eller efter ordre fra overordnede som følge af de begivenheder, de pågældende polititjenestemænd havde været udsat for.

For så vidt angår beredskabsdelingerne bemærker kommissionen, at udstyret ikke var det bedst mulige, men at udstyret var forsvarligt ud fra de erfaringer, som politiet havde 18.-19. maj 1993. Det ville dog have været ønskeligt, om Københavns Politi 18.-19. maj 1993 havde haft rådighed over flere gasgeværer samt rådighed over et så stort antal benskiner og skjolde, at samtlige indsatte polititjenestemænd kunne have været udstyret hermed.

Den anvendte indsatsform, hvor polititjenestemændene indsættes skulder ved skulder med henblik på at rydde en gade eller en plads, havde været anvendt i mange år, og denne indsatsform forudsætter, at de deltagende polititjenestemænd med henblik på deres personlige beskyttelse er udstyret med pistol, stav, hjelm, skjold, indsatsdragt og særligt kraftige støvler, hvilket hæmmer polititjenestemændenes bevægelsesfrihed.

Denne indsatsform nødvendiggør i et vist omfang anvendelse af tåregas og stav, såfremt demonstranter skal spredes, og dette taler for at anvende andre indsatsformer.

Den nævnte indsatsform var ikke den bedst tænkelige, men indsatsformen var forsvarlig på grundlag af de erfaringer, som politiet havde 18.-19. maj 1993.

Som følge af begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993 har Københavns Politi senere i et vist omfang ændret sin taktik i forbindelse med større uroligheder, således at Københavns Politi nu anvender en mere bevægelig indsatsform med anvendelse af særligt konstruerede køretøjer, således at politiet hurtigt kan indsættes på steder og på tidspunkter, der ikke på forhånd kan forudses af demonstranterne.

At Københavns Politi som følge af de 18.-19. maj 1993 indvundne erfaringer ændrer taktik, kan ikke medføre, at den af Københavns Politi 18.-19. maj 1993 anvendte taktik anses for utilstrækkelig.

For så vidt angår de efter 18.-19. maj 1993 af Københavns Politi gennemførte tiltag henvises til skrivelse af 29. marts 1999 fra Politidirektøren til kommissionen (bilag XLIX, side 34-43).

b. Forberedelsen af Københavns Politis indsats specielt 18. maj 1993.

Der forelå ikke for Københavns Politi oplysninger om, at der 18.-19. maj 1993 kunne forventes problemer med hensyn til opretholdelse af ro og orden udover de problemer, der kunne forventes på en dag, hvor der afholdes en afstemning om Den Europæiske Union.

Den lovligt anmeldte demonstration på Blågårds Plads burde efter kommissionens opfattelse ikke have givet Københavns Politi anledning til skærpet opmærksomhed udover, hvad der fulgte af de foreliggende beredskabsplaner, og Københavns Politi havde yderligere forespurgt hos Politiets Efterretningstjeneste, om der forelå oplysninger, der kunne begrunde særlig agtpågivenhed fra Københavns Politis side, og Københavns Politi havde fra Politiets efterretningstjeneste modtaget benægtende svar herpå.

Det var derfor naturligt, at Københavns Politi koncentrerede sin indsats om Christiansborg, hvor den internationale presse var forsamlet, og som i øvrigt måtte anses som det mest naturlige mål for eventuelle protestaktioner.

Med hensyn til Politiets Efterretningstjenestes indsats umiddelbart inden og i forbindelse med begivenhederne 18.-19. maj 1993 bemærkes, at kommissionen har modtaget det skriftlige materiale, der forelå for Politiets Efterretningstjeneste på det pågældende tidspunkt, ligesom kommissionen har modtaget en mundtlig orientering fra Politiets Efterretningstjeneste om mere generelle forhold i forbindelse med de autonomes organisationsmæssige forhold.

Kommissionen er enig i, at der ikke på grundlag af det materiale kommissionen har modtaget, for Politiets Efterretningstjeneste forelå oplysninger eller antagelser om forventede demonstrationer eller uroligheder, der burde have været videregivet til Københavns Politi.

For så vidt angår Politiets Efterretningstjenestes virksomhed under begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1999 bemærkes, at Kommissionen har modtaget de i den anledning optagne rapporter. Af disse fremgår ikke andre oplysninger end oplysninger, der er forenelige med de foretagne indenretlige afhøringer og med det i øvrigt i sagen foreliggende materiale.

c. Politiets taktiske dispositioner.

Med hensyn til Københavns Politis overordnede taktiske dispositioner skal kommissionen navnlig henvide til den af politiinspektør Kurt Hansen afgivne forklaring, der i uddrag er gengivet ovenfor på side 179 ff. og til den af vicepolitikommissær Leo Lerke afgivne forklaring, der i uddrag er gengivet ovenfor på side 169 ff. og 188 ff.

Kommissionen finder, at de taktiske overvejelser, der dannede baggrund for anvendelsen af enhederne på Nørrebro har været forsvarlige på grundlag af de oplysninger, der forelå, da overvejelserne pågik, og da de taktiske dispositioner blev bragt til udførelse.

For så vidt angår den truffede beslutning om hjemsendelse af beredskabsdeling D-6 bemærker kommissionen, at denne beslutning ikke er den bedst tænkelige set i lyset af de efterfølgende begivenheder, men den var forsvarlig under hensyn til de oplysninger, der forelå for Københavns Politi, da beslutningen om hjemsendelse blev taget.

Selvom det måtte kunne forudses, at et ja ved folkeafstemningen ville give anledning til demonstrationer, kunne det på grundlag af de inden 18.-19. maj 1993 foreliggende erfaringer ikke forventes, at demonstrationerne ville få et så voldsomt og omfattende forløb, som tilfældet blev.

Således som begivenhederne udviklede sig, ville det have været hensigtsmæssigt, at Københavns Politi på et tidligt tidspunkt af begivenhedsforløbet om aftenen 18. maj 1993 havde sat sig i besiddelse af Skt. Hans Torv under hensyn til, at Skt. Hans Torv var under omlægning, og der som følge heraf befandt sig et betydeligt antal løse brosten på Torvet.

Dette havde formentlig været muligt, idet vicepolitikommissær Erik Kristiansen (Monty) passerede Skt. Hans Torv med sin deling i forbindelse med delingens fremrykning ad Fælledvej mod Nørrebrogade.

Under hensyn til, at ingen på dette tidspunkt kunne vide, hvor alvorligt begivenhederne senere ville udvikle sig, og at begivenhederne ville koncentrere sig om Fælledvej og Skt. Hans Torv, bemærker kommissionen, at beslutningen om ikke at forblive på Skt. Hans Torv var forsvarlig.

For så vidt angår den iværksatte fremrykning ad Fælledvej mod Skt. Hans Torv er det efter kommissionens vurdering klart, at denne skyldtes, at KSN, Montys deling og beredskabsdeling D-5 samt områdelederen, vicepolitikommissær Leo Lerke var af den (urigtige) opfattelse, at der var afgivet knibemeldinger af beredskabsdeling D-2 og af uropatruljen.

Under hensyn hertil og under hensyn til, at det ikke kunne forudses, at de polititjenestemænd, der rykkede frem ad Fælledvej, ville blive udsat for så voldsomme og til tider livsfarlige angreb med brosten og andet, som det viste sig at blive tilfældet, finder kommissionen, at det var forsvarligt, at der blev givet ordre til fremrykning ad Fælledvej mod Skt. Hans Torv med henblik på at komme beredskabsdeling D-2 og uropatruljen til undsætning.

Kommissionen har også overvejet spørgsmålet om, hvorvidt de politienheder, der var indsat på Fælledvej, og som skulle trænge frem mod Skt. Hans Torv, burde have været trukket tilbage, da politienhederne blev udsat for så voldsomme og til tider livsfarlige angreb med brosten fra demonstranternes side.

Under hensyn til,

at det i henhold til retsplejelovens § 108 er politiets opgave bl.a. at opretholde sikkerhed, fred og orden og at politiet således som udgangspunkt har pligt til aktiv handlen,

at formålet med fremrykningen var at komme de polititjenestemænd til undsætning, som KSN urigtigt troede havde afgivet knibemeldinger, og

at en tilbagetrækning kunne udsætte tilskadekomne polititjenestemænd for yderligere alvorlig fare,

finder kommissionen det forsvarligt, at der ikke blev givet ordre til tilbagetrækning ad Fælledvej mod Nørrebrogade.

Kommissionen finder yderligere anledning til at bemærke, at det må henstå som ganske usikkert, hvorledes begivenhederne ville have udviklet sig, hvis en sådan tilbagetrækning var blevet iværksat. Københavns Politi havde i så fald - i hvert fald for en periode - overladt Fælledvej og Skt. Hans Torv til demonstranterne, hvilket kunne have foranlediget til yderligere forfølgelse af politiet og til foretagelse af yderligere hærværk.

Kommissionen har også overvejet, om det kunne give grundlag for kritik, at KSN ikke til området omkring Fælledvej tilkalder yderligere politistyrker, da begivenhederne på Fælledvej udvikler sig særdeles alvorligt.

De enheder, der kunne have været tilkaldt, var (i) særlig beredskabsdeling D-1, der befandt sig ved Blågårds Plads under ledelse af vicepolitikommissær Hanne Kristensen og (ii) vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensen, der med sin styrke befandt sig ved De Gamles By ved Tagensvej.

Under hensyn til, at det måtte anses for forsvarligt, at beredskabsdeling D-1 forblev ved Blågårds Plads, dels for at dette område skulle forblive i politiets besiddelse og dels for, at ikke et yderligere antal demonstranter skulle følge

med beredskabsdeling D-1 mod Fælledvej, har kommissionen ikke bemærkninger til, at beredskabsdeling D-1 ikke indsættes på Fælledvej.

For så vidt angår vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensens styrke ved De Gamles By ved Tagensvej finder kommissionen, at afstanden til Fælledvej var så betydelig (ca. 600 m), at det under hensyn til begivenhedernes hurtige udvikling på Fælledvej næppe ville have haft nogen indflydelse på disse begivenheder tidligere at tilkalde vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensens styrke.

Det er også i forbindelse med det ovenfor nævnte spørgsmål indgået i kommissionens overvejelser, at fremrykningen ad Fælledvej lettes som følge af politiassistent Flemming Søndergaards initiativ med hensyn til at begive sig med tåregas fra Blågårds Plads til Fælledvej, hvortil han ankom i forbindelse med skudafgivelserne.

d. Københavns Politis radiokommunikation.

Det materiel, der af Københavns Politi blev anvendt 18.-19. maj 1993, var dels nedslidt, og dels havde det ikke den fornødne kapacitet til at være fuldt egnet under en indsats af den størrelsesorden, der fandt sted 18.-19. maj 1993.

Utilstrækkeligheden ved radiomateriellet havde været erkendt af Københavns Politi i hvert fald siden 1986, og der var allerede længe inden 18.-19. maj 1993 indgivet ansøgning om bevilling til indkøb af et nyt radiokommunikationssystem.

Rigspolitichefen har ved skrivelse af 13. februar 1998 oplyst, at rigspolitichefen i en række tilfælde fra begyndelsen af 1980'erne har gjort Justitsministeriet bekendt med rigspolitiets ønske om at investere i et nyt og moderne radiokommunikationssystem. Rigspolitichefens anmodninger blev ikke taget til følge før i forbindelse med forslaget til finanslov for 1992. Et nyt radiosystem er på grundlag af bevillinger i årene 1992-1994 indført i København i 1996/1997. For samtlige politikredses vedkommende androg udgiften til nye radiokommunikationssystemer ca. kr. 300 millioner.

e. Gasforsyningen 18.-19. maj 1993.

Kommissionen lægger til grund, at den manglende tilstedeværelse af tåregas på Fælledvej før politiassistent Flemming Søndergaard ankommer til Fælledvej i forbindelse med skudafgivelserne, har været en væsentlig del af baggrunden for, at politiet fandt det nødvendigt at anvende skydevåben på Fælledvej.

Den manglende tilstedeværelse af tåregas skyldes

at beredskabsdeling D-5 anvender al sin tåregas under fremrykningen ad Nørrebrogade, og formentlig også

at den første rekvisition ca. kl. 23.25 af yderligere tåregas ikke når frem til KSN, og formentlig også

at den polititjenestemand, der søger efter yderligere tåregas i beredskabsafdelingens depot ikke kan finde den dér værende tåregas, ligesom en gennemgang af regionsdepotet ikke medfører fremskaffelse af gasammunition.

Der henvises til den af vicepolitikommissær Hugo Parbst afgivne forklaring, der i uddrag er gengivet ovenfor på side 229 ff.

Det er således et sammenfald af uheldige omstændigheder, der medfører den manglende tilstedeværelse af tåregas.

Set ud fra en ideel betragtning burde der have været opsat tydelig skiltning af, hvor gasammunition befandt sig, såvel i beredskabsafdelingens depot, som i regionsdepotet, og der burde have været adgang til regionsdepotet efter kl. 16.00.

Kommissionen mener dog ikke, at disse forhold kan anses for uforsvarlige, idet Københavns Politi efter det oplyste ikke inden 18.-19. maj 1993 under udrykninger havde opbrugt den medbragte tåregas.

f. Skudafgivelserne.

Ved kundgørelse II nr. 38 af 9. juli 1980 har Rigspolitechefen bekendtgjort de af Justitsministeriet godkendte regler for politiets tjenstlige benyttelse af skydevåben.

Kundgørelsen er medtaget som Bilag 6 til nærværende beretning.

I kundgørelsens afsnit I er bl.a. bestemt, at:

“Skydevåben må kun anvendes i nedennævnte tilfælde og da kun, når andre midler til formålets gennemførelse under de givne forhold skønnes utilstrækkelige:

- a. Til afværgelse af overhængende eller påbegyndt farligt angreb på en person.”

I kundgørelsens afsnit II er følgende bestemt:

“Personale, som er under direkte kommando af en leder, må bortset fra de foran under I-a. nævnte tilfælde kun anvende skydevåben, når lederen giver ordre dertil.”

Ovennævnte kundgørelse hviler således efter kommissionens opfattelse på den generelle nødværgebestemmelse i straffelovens § 13, stk. 1.

Skudafgivelserne på Fælledvej:

På grundlag af de ovenfor på side 82 ff gengivne vidneforklaringer og på grundlag af kommissionens gennemgang af foreliggende videooptagelser, er det kommissionens opfattelse, at det efter kundgørelsens afsnit I-a, efter kundgørelsens afsnit II, og efter straffelovens § 13, stk. 1, har været berettiget, at politiet anvendte skydevåben på Fælledvej.

Efter de foreliggende videooptagelser og efter de afgivne forklaringer er der afgivet såvel skud op i luften som vandrette skud, og det er kommissionens opfattelse, at der utvivlsomt i begivenhedsforløbet har været situationer, hvor afgivelse af vandrette skud har været berettiget, også selv om skudafgivelserne medførte risiko for udenforstående. Kommissionen har efter sagens natur ikke haft mulighed for at vurdere hver enkelt skudafgivelse.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der har været een eller to sammenhængende skudepisoder på Fælledvej, er det kommissionens vurdering på grundlag af de afgivne forklaringer og det i øvrigt foreliggende materiale, herunder de foretagne tekniske analyser af lydsiden af videobånd, at der har været eet eller flere korte ophold mellem skudafgivelserne, men at dette ikke er i modstrid med, at skudafgivelserne på Fælledvej af de deltagende polititjenestemænd og af civile er blevet opfattet som een sammenhængende skudepisode.

Ved vurderingen af skudafgivelsernes berettigelse har kommissionen lagt vægt på,

- at demonstranternes angreb på polititjenestemændene har været af en særdeles voldsom og livsfarlig karakter,
- at de nævnte angreb med brosten og flisestykker har medført nærliggende risiko for alvorlig personskade på liggende, sårede polititjenestemænd, og
- at skudafgivelserne har været nødvendige såvel af hensyn til de polititjenestemænds sikkerhed, der afgav skuddene, som af hensyn til at holde demonstranterne på afstand af tilskadekomne polititjenestemænd.

Skudafgivelserne på Skt. Hans Torv:

Ved kommissionens vurdering af berettigelsen af skudafgivelserne på Skt. Hans Torv er de forudgående voldsomme og livsfarlige angreb på politiet på Fælledvej tillige indgået med betydelig vægt, ligesom det er blevet tillagt vægt, at skudafgivelserne på Skt. Hans Torv har været begrænset til et hjørne af Torvet. Der er efter det oplyste ikke demonstranter, der er blevet ramt som følge af skudafgivelserne på Skt. Hans Torv.

Også for så vidt angår skudafgivelserne på Skt. Hans Torv er det kommissionens vurdering, at skudafgivelserne har været berettigede, dels i henhold til afsnit I-a., jfr. afsnit II i Rigspolitiets ovennævnte kundgørelse, og dels i medfør af straffelovens § 13, stk. 1 om nødværge.

Også på Skt. Hans Torv var der tale om organiserede angreb på politiet med brosten og flisestykker, herunder mod i hvert fald een liggende, såret polititjenestemand.

Der henvises herom til de ovenfor på side 149 ff. gengivne vidneforklaringer.

g. Politiets stenkast mod demonstranterne.

Kommissionen finder, at det generelt ikke er berettiget, at polititjenestemænd kaster med sten mod demonstranter, ligesom kommissionen finder, at overordnede polititjenestemænd skal gribe ind, når det konstateres, at polititjenestemænd under deres kommando anvender stenkast, ligesom overordnede polititjenestemænd ikke er berettigede til at give ordre til stenkast.

Der findes ingen særlige instruktioner, der legitimerer stenkast i særlige situationer, og det afgørende bliver derfor, om betingelserne i straffelovens § 13, stk. 1 er opfyldt. Ved vurderingen af, om betingelserne i § 13, stk. 1 kan anses for at være til stede, må hensyn tages til, om alternativet til stenkast har været afgivelse af skud eller andre mere indgribende magtmidler.

Under hensyn til de helt ekstraordinære forhold, der herskede på Fælledvej og Skt. Hans Torv 18.-19. maj 1993, hvor polititjenestemænds liv og helbred til tider var i fare, finder kommissionen, at polititjenestemændene har været berettigede til at kaste sten mod demonstranterne, og at overordnede polititjenestemænd har været berettiget til at give ordre til stenkast, jf. straffelovens § 13, stk. 1 og proportionalitetsprincippet.

Til dette skal føjes, at det ikke kan udelukkes, at enkelte stenkast har været uberettigede.

h. Anvendelse af knibemeldinger.

Kommissionen finder det uforvarsligt, at der ikke 18.-19. maj 1993 var fastsat retningslinier for anvendelse af knibemeldinger, herunder om ordlyden af sådanne, idet det måtte anses for en nærliggende mulighed, at manglende retningslinier herom kunne give anledning til misforståelser med alvorlige konsekvenser til følge på grund af de foranstaltninger, der iværksættes af de polititjenestemænd, der modtager en knibemelding.

i. Brugen af civile polititjenestemænd.

Københavns Politi havde i en årrække anvendt ikke-uniformerede polititjenestemænd enten i forbindelse med større udrykninger, hvori uniformerede polititjenestemænd deltog, eller som særskilte enheder uden deltagelse af uniformerede polititjenestemænd.

Fordelen ved anvendelse af civile polititjenestemænd er, at disse ikke tidligt af uroelementer erkendes som polititjenestemænd. Endvidere kan de civile polititjenestemænds opgave være alene at afgive melding til KSN eller andre

overordnede om en situations udvikling, ligesom civile polititjenestemænd lettere kan gennemføre anholdelser, uden at dette vækker større opmærksomhed.

Kommissionen finder det forsvarligt at anvende civile polititjenestemænd. Kommissionen har ej heller bemærkninger til anvendelsen af civile polititjenestemænd 18.-19. maj 1993; disse blev anvendt bl.a. med henblik på at afgive meldinger om begivenhedernes udvikling. At demonstranterne erkendte flere civile polititjenestemænd som sådanne og at dette fik indflydelse på begivenhedernes udvikling, gjorde ikke anvendelsen af civile polititjenestemænd uhensigtsmæssig.

6. Spørgsmålet om, hvorvidt overordnede polititjenestemænd har begået fejl eller forsømmelser, der kan give anledning til, at et retligt ansvar søges gennemført, eller om der i øvrigt er grundlag for at rette kritik mod overordnede polititjenestemænd.

Efter kommissionens opfattelse er det åbenbart, at der ikke kan rejses kritik mod en række af de overordnede polititjenestemænd, der 18.-19. maj 1993 udførte deres tjeneste enten på politigården eller på Nørrebro.

Om disse polititjenestemænd vil der derfor ikke fremkomme nogen bemærkninger fra kommissionen.

For de resterende overordnede polititjenestemænds vedkommende kunne det ikke på forhånd udelukkes, at disses handlemåde kunne give anledning til kritik, idet disse enten har haft væsentlig indflydelse på begivenhedsforløbet på Nørrebro 18.-19. maj 1993 eller har været udsat for offentlig kritik, og kommissionen skal som følge heraf nedenfor fremkomme med bemærkninger om disse overordnede polititjenestemænd.

Et retligt ansvar kunne tænkes at blive gjort gældende på grundlag af straffelovens § 156 eller § 157 eller på grundlag af andre bestemmelser i straffeloven, eller i form af et disciplinært ansvar i medfør af tjenestemandslovens Kap. 4.

Kommissionen er endvidere efter kommissoriet, jf. det på side 17 ff anførte, ikke afskåret fra at fremkomme med kritik af overordnede polititjenestemænd, selv om en sådan kritik ikke kan danne grundlag for et retligt ansvar efter de ovenfor anførte bestemmelser.

Når det nedenfor er anført, at der ikke er grundlag for at rette kritik mod de enkelte polititjenestemænd, indebærer dette, at der så meget desto mere ikke er grundlag for at søge et retligt ansvar gjort gældende mod de pågældende polititjenestemænd.

1. Politidirektør Poul Eefsen.

Politidirektøren har ikke haft indflydelse på de af Københavns Politi foretagne taktiske dispositioner 18.-19. maj 1993, ligesom politidirektøren ikke i øvrigt har haft indflydelse på begivenhederne i det pågældende tidsrum.

For så vidt angår det ovenfor nævnte centrale forhold, er der derfor ikke grundlag for kritik af politidirektøren.

Kommissionen finder ikke, at der i øvrigt er grundlag for at rette kritik mod politidirektøren som følge af,

at der ikke inden 18.-19. maj 1993 var fastsat skriftlige bestemmelser om anvendelse af knibemeldinger, idet sådanne meldinger efter det oplyste ikke inden 18.-19. maj 1993 havde givet anledning til problemer,

at regionsdepotet ikke var bemandet efter kl. 16.00, og at der ikke var fastsat bestemmelser om hurtig adgang til depotet efter dette tidspunkt, idet den i beredskabsafdelingen værende tåregasammunion hidtil havde vist sig at være tilstrækkelig, og da der 18.-19. maj 1993 faktisk var yderligere tåregasammunion til rådighed i beredskabsafdelingen,

at Københavns Politis radiokommunikationsudstyr ikke fungerede tilfredsstillende under større operationer, idet der var ansøgt om et nyt radiokommunikationssystem,

at den i beredskabsdelingen og regionsdepotet værende tåregasammunion ikke kunne findes,

at Københavns Politis beredskab overfor større uroligheder ikke 18.-19. maj 1993 var tilstrækkeligt.

Med hensyn til de ovenfor nævnte administrative og beredskabsmæssige forhold bemærkes, at det kun ville kunne bebrejdes politidirektøren, at de eksisterende forhold ikke var blevet ændret, såfremt Københavns Politis erfaringer havde godtgjort, at ændringer var påkrævede.

Med hensyn til det utilfredsstillende radiokommunikationsudstyr var det inden 18.-19. maj 1993 erkendt, at udstyret var mangelfuldt, men der var - som ovenfor nævnt - ansøgt om et nyt radiosystem inden 18.-19. maj 1993.

Sammenfattende finder kommissionen ikke grundlag for kritik mod politidirektøren.

2. Vicepolitidirektør Annemette Møller.

Vicepolitidirektøren har ikke øvet indflydelse på de af Københavns Politi foretagne taktiske dispositioner 18.-19. maj 1993, ligesom vicepolitidirektøren ikke i øvrigt har haft indflydelse på begivenhederne i det pågældende tidsrum.

Idet der i øvrigt henvises til det vedrørende politidirektøren anførte, finder kommissionen ikke, at der er grundlag for kritik mod vicepolitidirektøren.

Sammenfattende finder kommissionen således ikke grundlag for kritik mod vicepolitidirektøren.

3. Chefpolitiinspektør Einer Lind.

Chefpolitiinspektør Einer Lind var til stede på KSN under begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993 og var politiinspektør Kurt Hansens overordnede. Einer Lind fungerede tillige som forbindelsesled mellem politiinspektør Kurt Hansen på den ene side og politidirektør Poul Eefsen og vicepolitidirektør Annemette Møller på den anden side.

Chefpolitiinspektør Einer Lind greb ikke ind i politiinspektør Kurt Hansens taktiske dispositioner i forbindelse med begivenhederne på Nørrebro.

Chefpolitiinspektøren gav sent på natten 18.-19. maj 1993 ordre til oprydning på Nørrebro, og kommissionen finder intet grundlag for de bebrejdelser, der fra forskellig side i den anledning har været rejst mod chefpolitiinspektøren gående ud på, at ordren om oprydning skulle være givet med henblik på at slette spor.

Der er ligeledes ikke grundlag for kritik mod chefpolitiinspektøren vedrørende beredskabsmæssige og administrative forhold, og der henvises angående disse forhold til det ovenfor i punkt 1 om politidirektør Poul Eefsen anførte. Chefpolitiinspektørens forpligtelser med hensyn til beredskabs- og depotmæssige forhold er utvivlsomt mere vidtgående end politidirektørens, herunder forpligtelsen til at fremkomme med forslag til forbedringer, men selv sådanne mere vidtgående forpligtelser er opfyldt af chefpolitiinspektøren, idet det ikke inden 18.-19. maj havde vist sig nødvendigt at gennemføre ændringer.

Sammenfattende finder kommissionen således ikke grundlag for kritik mod chefpolitiinspektøren.

4. Politiinspektør Kurt Hansen.

Politiinspektør Kurt Hansen var leder af KSN og den der tilrettelagde og udførte Københavns Politis indsats på Nørrebro 18.-19. maj 1993.

Kommissionen finder ikke grundlag for at kritisere Kurt Hansens tilrettelæggelse eller udførelse af Københavns Politis taktik.

Kommissionen finder ikke, at det kan give anledning til kritik, at afgivne meldinger til KSN urigtigt opfattes som knibemeldinger, idet det som følge af radioudstyrets tilstand og det store antal radiomeldinger var vanskeligt for KSN at skaffe sig supplerende oplysninger fra politienhederne på Nørrebro. Der bør herved også lægges vægt på, at der ikke var fastsat bestemmelser om knibemeldinger, og at der som følge af begivenhedsforløbet på Nørrebro var hektisk aktivitet på KSN.

Da kommissionen som tidligere nævnt ikke har haft indvendinger mod fremrykningen ad Fælledvej, mod anvendelse af stenkast eller mod skudafgivelserne, kan disse forhold naturligvis ikke danne grundlag for kritik mod politiinspektøren.

Hjemsendelsen af beredskabsdeling D-6 ca. kl. 21.30 må anses for forsvarlig på grund af de på dette tidspunkt foreliggende oplysninger. Selv om der - i tilfælde af et ja - kunne forventes demonstrationer, når resultatet af afstemningen blev bekendtgjort senere på aftenen, måtte de i beredskab værende politistyrker - også bortset fra D-6 - anses for tilstrækkelige på grundlag af de indtil 18.-19. maj 1993 foreliggende erfaringer og det forhold, at den i beredskabsdelingen værende tåregasammunition ikke kan findes, kan ej heller give grundlag for kritik af politiinspektøren.

Kommissionen finder ikke anledning til at fremsætte kritik mod Kurt Hansen som følge af, at Københavns Politis beredskab i tiden inden 18.-19. maj 1993 må anses for at have været utilstrækkeligt, idet de indtil da foreliggende erfaringer ikke tilsagde ændringer i beredskabet.

Sammenfattende finder kommissionen således ikke grundlag for kritik mod politiinspektør Kurt Hansen.

Kommissionen finder anledning til at tilføje, at det kunne være gået langt værre på Nørrebro 18.-19. maj 1993, såfremt politiinspektør Kurt Hansen ikke havde bevaret roen og overblikket under de vanskelige forhold.

5. Vicepolitikommissær Leo Lerke.

Vicepolitikommissær Leo Lerke var 18.-19. maj 1993 områdeleder på Nørrebro, og vicepolitidirektørens nærmeste overordnede var politiinspektør Kurt Hansen i KSN.

Kommissionen har - jf. det på side 273 ff. anførte - fundet det berettiget, at der blev givet ordre til fremrykning ad Fælledvej, ligesom kommissionen har fundet det berettiget, at der ikke på Fælledvej blev givet ordre til, at politienhederne skulle trække sig tilbage mod

Nørrebrogade. Kommissionen har endvidere - jf. det på side 281 ff. anførte - fundet det berettiget, at polititjenestemænd kastede med sten, og at der blev afgivet skud på Fælledvej og på Skt. Hans Torv.

Der er derfor ikke grundlag for kritik mod vicepolitikommissær Leo Lerke.

6. Vicepolitikommissær Poul Dinesen.

Vicepolitikommissær Poul Dinesen var leder af beredskabsdeling D-5, der rykker frem ad Nørrebrogade mod Fælledvej og som derefter rykker frem ad Fælledvej mod Skt. Hans Torv, ligesom beredskabsdeling D-5 deltager i skudafgivelserne på Fælledvej og på Skt. Hans Torv.

Idet der henvises til det ovenfor i punkt 5 om vicepolitikommissær Leo Lerke anførte, finder kommissionen, at der ikke har været grundlag for kritik af vicepolitikommissær Poul Dinesen for så vidt angår de taktiske dispositioner på Fælledvej, skudafgivelserne på Fælledvej eller på Skt. Hans Torv eller politiets stenkast.

Det må betegnes som uhensigtsmæssigt, at beredskabsdeling D-5 opbruger al sin tåregasammunion under fremrykningen ad Nørrebrogade, således at delingen er udgået for tåregasammunion, da Fælledvej nås.

Under hensyn til, at de efterfølgende begivenheder på Fælledvej var af helt ekstraordinær og uforudsigelig karakter på grundlag af de i perioden inden 18.-19. maj 1993 foreliggende erfaringer, finder kommissionen, at der heller ikke har været grundlag for at rette kritik mod vicepolitikommissær Poul Dinesen i anledning af, at beredskabsdeling D-5's tåregasammunion var opbrugt, da delingen når Fælledvej.

Sammenfattende finder kommissionen således ikke grundlag for kritik mod vicepolitikommissær Poul Dinesen.

7. Vicepolitikommissær Erik Kristiansen (Monty).

Vicepolitikommissær Erik Kristiansen deltog med sin styrke i fremrykningen ad Fælledvej og over Skt. Hans Torv.

Kommissionen finder ikke grundlag for kritik mod vicepolitikommissær Erik Kristiansen, og der henvises her særligt til, at både skudafgivelserne og polititjenestemændenes stenkast var tilladelige under de foreliggende omstændigheder.

8. Vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen.

Vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen var leder af uropatruljen på Nørrebro 18.-19. maj 1993 og under fremrykningen ad Fælledvej gav han ordre om, at pistolerne skulle trækkes, ligesom han gav ordre om stenkast og selv kastede med sten.

Kommissionen finder ikke grundlag for kritik mod vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen, og der henvises her særligt til, at skudafgivelserne såvel som polititjenestemændenes stenkast var tilladelige under de foreliggende omstændigheder.

Kommissionen finder ej heller, at uropatruljens medlemmer under hensyn til forholdene på Nørrebro 18.-19. maj 1993 ved den pågældende lejlighed har optrådt på en sådan måde, at vicepolitikommissæren burde have grebet ind heroverfor.

Sammenfattende finder kommissionen således ikke grundlag for kritik mod vicepolitikommissær Jens Anker Kristensen.

9. Vicepolitikommissær Hanne Kristensen.

Vicepolitikommissær Hanne Kristensen var 18.-19. maj 1993 leder af beredskabsdeling D-1, der under begivenhederne på Fælledvej og på Skt. Hans Torv befandt sig ved og omkring Blågårds Plads.

Kommissionen finder ikke tilstrækkeligt grundlag for at kritisere, at vicepolitikommissær Hanne Kristensen ikke på et tidligere tidspunkt gav beredskabsdeling D-1 instruks om at forlade Blågårds Plads og begive sig mod Fælledvej, idet dette kunne have medført, at de demonstranter, der befandt sig på Blågårds Plads, også havde begivet sig mod Nørrebrogade og Fælledvej, hvilket yderligere kunne have vanskeliggjort politiets opgaver.

Der henvises herom til vicepolitikommissærens forklaring (retsbog side 205).

Kommissionen finder således ikke grundlag for kritik mod vicepolitikommissær Hanne Kristensen.

10. Vicepolitikommissær Erik Aabech.

Vicepolitikommissær Erik Aabech var 18.-19. maj 1993 leder af beredskabsdeling D-2, og beredskabsdelingen forsøgte flere gange at trænge frem over Skt. Hans Torv fra Blegdamsvej mod Fælledvej.

Kommissionen finder ikke grundlag for kritik mod vicepolitikommissær Erik Aabech.

11. Vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensen.

Vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensen befandt sig med en politienhed ved De Gamles By ved Tagensvej mens begivenhederne på Fælledvej og på Skt. Hans Torv fandt sted, hvorefter han gav ordre til at rykke frem mod Skt. Hans Torv. Da delingen nåede frem til Skt. Hans Torv, var der faldet ro på torvet. Vicepolitikommissæren handlede i overensstemmelse med instruktioner fra KSN og kommissionen finder ikke anledning til at kritisere, at vicepolitikommissæren ikke i højere grad udbad sig instruktioner fra KSN.

Kommissionen finder således ikke grundlag for kritik mod vicepolitikommissær Leif Enemark Sørensen.

12. Vicepolitikommissær Hugo Parbst.

Vicepolitikommissæren havde ikke på forhånd særligt kendskab til depotforholdene, og vicepolitikommissæren handlede under et betydeligt tidspres. Under disse forhold er det undskyldeligt, at vicepolitikommissæren ikke finder den i beredskabsafdelingens depot værende tåregasammunion.

Der er derfor ikke grundlag for kritik af vicepolitikommissæren.

13. Vicepolitikommissær Bjørn Nielsen.

Vicepolitikommissæren var 18.-19. maj 1993 leder af regionsdepotet, og kommissionen finder ikke grundlag for at rette kritik mod Bjørn Nielsen som følge af, at der i depotet ikke var nogen plan over, hvor de enkelte materieldele var anbragt, idet det ikke inden 18.-19. maj 1993 havde været nødvendigt at skaffe sig adgang til depotet udenfor dettes åbningstid.

14. Materieforvalter, politiassistent Birger Sørensen.

Kommissionen finder ikke, at der er grundlag for at kritisere Birger Sørensen, der var tiltrådt som materieforvalter 1. maj 1993, for manglende afmærkning af, hvor tåregasammunionen i beredskabsafdelingens depot befandt sig

7. Generelle overvejelser og anbefalinger med henblik på at undgå lignende situationer i fremtiden.

Begivenhedsforløbet på Nørrebro 18.-19. maj 1993 skyldes først og fremmest demonstranternes uhørt voldsomme adfærd, men begivenhedsforløbet var også præget af et sammenfald af uheldige omstændigheder.

Politiets radiokommunikationssystem var ikke velegnet til en operation af en størrelsesorden som fandt sted 18.-19. maj 1993, hvortil kommer, at den første anmodning ca. kl. 23.25 fra beredskabsdeling D-5 om yderligere tåregasammunition ikke når frem til KSN.

Den af Københavns Politi 18.-19. maj 1993 anvendte indsatsform, hvorefter fremrykning fandt sted skulder ved skulder, såfremt politiet mødte modstand, nødvendiggjorde samtidig anvendelse af tåregas, og denne var som tidligere nævnt ikke til rådighed under den indledningsvise fremrykning ad Fælledvej.

En mere hurtig og fleksibel taktik fra Københavns Politi kunne derfor muligvis have medført et andet begivenhedsforløb på Nørrebro 18.-19. maj 1993.

Efter 18.-19. maj 1993 har Københavns Politi i lighed med andre politikredse anskaffet et nyt radiokommunikationssystem, ligesom Københavns Politi har anskaffet nye udrykningskøretøjer med henblik på en mere fleksibel anvendelse af indsatte politienheder.

Kommissionen har derfor ikke yderligere bemærkninger angående ovennævnte forhold.

Med henblik på Københavns Politis generelle beredskab bemærker kommissionen, at det må anses for ønskeligt, at Københavns Politi i fremtiden råder over et større antal enheder til hurtig udrykning i tilfælde af større uroligheder, eller i tilfælde af, at der - planlagt eller ikke-planlagt - opstår uroligheder flere steder i København på samme tidspunkt.

Det antal gasgeværer, der var til rådighed for Københavns Politi 18.-19. maj 1993, må anses for at have været utilstrækkeligt, og samtlige polititjenestemænd, der indsættes i tilfælde af uroligheder, bør kunne forsynes med det fornødne udstyr til personlig beskyttelse.

C. KOMMISSORIETS 2. DEL

Udformning og rækkevidde af kommissoriet for den daværende rigsadvokats undersøgelse samt drøftelser og kontakter vedrørende denne undersøgelses tilrettelæggelse.

1. Indledning.

Lov om undersøgelse af Nørrebro-sagen bestemmer i § 2, at undersøgelseskommissionen foruden at udrede det samlede begivenhedsforløb i forbindelse med urolighederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993 skal undersøge og klarlægge dels

”omstændighederne omkring udformningen af kommissoriet for den daværende rigsadvokats undersøgelse og rækkevidden af kommissoriet, for så vidt angår spørgsmålet om tilvejebringelse af oplysninger vedrørende Københavns Politi”, § 2, stk. 1, nr. 2,

og dels

”de drøftelser og andre kontakter om tilrettelæggelsen af undersøgelsen, der fandt sted mellem den daværende rigsadvokat og Justitsministeriet, Københavns Politi samt Dansk Politiforbund”, § 2, stk. 1, nr. 3.

Der er grund til at understrege begrænsningerne i undersøgelseskommissionens opgave i forhold til daværende rigsadvokat Asbjørn Jensens undersøgelse. Kommissionen skal alene beskæftige sig med denne undersøgelse for så vidt angår dens kommissorium og dens tilrettelæggelse. Med hensyn til kommissoriet er det kun kommissionens opgave at belyse omstændighederne omkring dets udformning og dets rækkevidde og i begge henseender kun for så vidt angår spørgsmålet om tilvejebringelse af oplysninger vedrørende Københavns Politi, jf. herved nærmere foran (A. 2. b.1, side 24 f.). I forhold til tilrettelæggelsen er kommissionens opgave begrænset til at angå drøftelser og kontakter mellem på den ene side den daværende rigsadvokat og på den anden side Justitsministeriet, Københavns Politi og Dansk Politiforbund, jf. herved nærmere foran (A. 2. b.1, side 25 f.).

Kommissionens behandling af denne del af dens kommissorium er parallel til arbejdet med kommissoriets første del. Først søges de relevante faktiske omstændigheder klarlagt, nedenfor under 2. Dernæst gennemføres en generel analyse af de spørgsmål, som faktum giver anledning til at rejse, nedenfor under 3., og endelig vurderes, om der kan antages at være grundlag for retligt ansvar for implicerede ministre og embedsmænd, nedenfor under 4.

Under afhøringerne i retten er de enkelte afhørte blevet udspurgt om både kommissoriet og undersøgelsens efterfølgende tilrettelæggelse og spørgsmålene har normalt været knyttet til det kronologiske forløb. Ved udarbejdelse af beretningen har kommissionen imidlertid fundet det mest hensigtsmæssigt at skelne mellem omstændighederne i forbindelse med kommissoriets udformning og drøftelser og kontakter vedrørende undersøgelsens tilrettelæggelse, nedenfor under henholdsvis 2. a og 2. b, svarende til lovens sontring i § 2, stk.1, mellem 2) og 3). Adskillelsen mellem disse to led kan ikke baseres på begivenhedernes kronologi, således at omstændigheder i tiden indtil udsendelsen af kommissoriet for Asbjørn Jensen den 31. maj 1993 angår kommissoriet, og at alt, hvad der sker efter dette tidspunkt og indtil undersøgelsens afslutning, kan henregnes til undersøgelsens tilrettelæggelse. Også efter den 31. maj 1993 forekommer begivenheder, der kan kaste lys over kommissoriets udarbejdelse og indhold, og disse medtages derfor under fremstillingen om kommissoriet under pkt. 2. a. Som eksempler kan nævnes mødet mellem daværende justitsminister Erling Olsen og daværende borgmester Tom Ahlberg den 2. juni 1993, mødet i Folketingets retsudvalg den 3. juni 1993 og udarbejdelsen af de såkaldte ”pengeskabsnotater” i juni 1995. Ved de to møder præsenterede ministeren undersøgelsen og dens kommissorium, og notaterne angik præcis de pågældendes erindring om, hvad der skete, da kommissoriet blev udformet.

Oplysningsmaterialet adskiller sig navnlig i tre henseender fra det, som er anvendt ved behandlingen af kommissoriets første del. For det første spiller skriftligt materiale en væsentlig rolle i forhold til kommissoriets anden del, medens det i relation til første del hovedsagelig har karakter af rapporter om tidligere forklaringer fra de pågældende. Denne forskel har betinget, at der er optaget en række bilag til rapporten med henblik på belysning af kommissoriets anden del, og at skriftligt materiale i betydeligt omfang er inddraget ved klarlæggelsen af de faktiske omstændigheder. For det andet er film- eller videooptagelser uden betydning i forhold til kommissoriets anden del, medens de på flere punkter bidrager til klarlæggelsen af forløbet af urolighederne på Nørrebro den 18.-19. maj 1993. For det tredje er de enkelte forklaringer i retten typisk væsentligt længere vedrørende kommissoriets anden del, medens mange flere har afgivet forklaring om kommissoriets 1. del. Uanset disse forskelle i oplysningsmaterialet har kommissionen dog ment det rigtigst at gengive det centrale i retsbogstiltørslerne om de afgivne forklaringer, fordi kommissionen har haft til opgave at foretage en ny undersøgelse, og dette materiale er nyt i forhold til tidligere undersøgelser.

2. De faktiske omstændigheder i forbindelse med kommissoriets udarbejdelse og undersøgelsens tilrettelæggelse.

a. Kommissoriet, dets tilvejebringelse og præsentation.

(1) Oversigt over begivenhedsforløbet.

Regeringens umiddelbare reaktion på de voldsomme uroligheder natten mellem den 18. og 19. maj 1993 var en klar opbakning af politiet og en anerkendelse af, at politiet i den givne situation havde været nødt til at skyde. Dette standpunkt blev udtrykt af både statsministeren og udenrigsministeren og fik tilslutning fra justitsminister Erling Olsen.

Allerede umiddelbart efter 19. maj 1993 begynder der at komme kritiske udtalelser i pressen om politiets indsats, og i de følgende dage vokser både kritikken og ønsket om en ”uvildig undersøgelse”. Den 21. maj anmoder Justitsministeriet politidirektøren om at udarbejde en redegørelse, som skal afgives mandag den 24. maj. Politidirektøren finder fristen meget kort, da han mangler oplysninger fra politifolk, hvoraf en del var sygemeldte eller på ferie, og frygter, at redegørelsen på disse vilkår vil blive mangelfuld. Da ministeriet og ministeren fastholder fristen for aflevering, må politidirektøren dog udarbejde den på de givne vilkår, og redegørelsen afleveres personligt af politidirektøren mandag den 24. maj om eftermiddagen i Justitsministeriet.

I første omgang afviste regeringen alle ønsker om en uvildig undersøgelse af urolighederne. Trods et stigende pres i offentligheden fastholdt justitsminister Erling Olsen denne position så sent som den 24. maj om aftenen, hvor han blev interviewet og deltog i en diskussion i DR, TV-Aktuelts udsendelse ”Udfordring”. (Afskrift af udsendelsen findes i bilag Q, side 11-22). Erling Olsens begrundelse for at vægre sig ved at iværksætte en undersøgelse var, at en sådan kunne mistænkeliggøre politiet og så tvivl om, hvorvidt situationen om natten mellem den 18. og 19. maj havde været så farlig, at skudafgivning var berettiget. Han åbnede dog en dør på klem for en undersøgelse med en bemærkning om, at hvis Folketingets Retsudvalg fandt en undersøgelse påkrævet efter at have modtaget en forventet supplerende redegørelse fra politidirektøren, så forelå der ”en ny situation” (bilag Q, side 14 og 20).

På det ordinære ministermøde tirsdag den 25. maj om formiddagen kom Erling Olsen ind på urolighederne på Nørrebro den 18.–19. maj. Det var stadig hans opfattelse, at der ikke var behov for en undersøgelse, men det kunne vise sig nødvendigt og også i politiets interesse at iværksætte en undersøgelse. I givet fald ville han foreslå, at opgaven blev overdraget til rigsadvokaten. Der var tilslutning på ministermødet til justitsministerens indstilling. Det betonedes i forbindelse med tilslutningen, at en undersøgelse skulle rettes imod klarlægning af hele begivenhedsforløbet og ikke først og fremmest mod politiets adfærd (jf. herved referat af ministermødet, nedenfor bilag 9 (Q, side 4-5)). Erling Olsen har under afhøringen i retten forklaret, at han allerede mandag – efter drøftelser med sin departementschef, Michael Lunn - den 24. maj

havde besluttet sig for en undersøgelse med rigsadvokat Asbjørn Jensen som leder. Det er imidlertid ubestridt, at Erling Olsen før ministermødets start havde en uformel samtale med miljøminister Svend Auken, som søgte at opbløde Erling Olsens modstand mod en undersøgelse og foreslog rigsadvokat Asbjørn Jensen som leder af en sådan.

Straks efter sin tilbagekomst til ministeriet kl. ca. 11.30 kaldte Erling Olsen, Michael Lunn, lovafdelingens chef, Torsten Hesselbjerg, og kontorchef Johan Reimann fra lovafdelingen til sig. Han orienterede om, at det på ministermødet var blevet besluttet at iværksætte en undersøgelse af begivenhederne på Nørrebro den 18.–19. maj. Undersøgelsen skulle forestås af rigsadvokat Asbjørn Jensen. Ministeren nævnte, at undersøgelsen skulle være bred og omfatte hele begivenhedsforløbet. Den skulle også omfatte politiet, men den var ikke rettet specifikt mod dette. Man drøftede på mødet nogle hovedelementer i et kommissorium for Asbjørn Jensen, herunder navnlig hvilke oplysningskilder der ville stå til hans rådighed. Ca. kl. 12.15 skiltes man. Johan Reimann gik til sit kontor for at udarbejde et første udkast til et kommissorium, medens Michael Lunn ringede til Asbjørn Jensen og bad ham om hurtigst muligt at komme til møde i ministeriet.

Asbjørn Jensen kom kort efter til stede. Under et møde på Michael Lunns kontor med deltagelse også af politikontorets daværende chef, Hans-Viggo Jensen, og Johan Reimann satte Michael Lunn Asbjørn Jensen ind i situationen efter ministermødet om formiddagen. Asbjørn Jensen fandt, at den rigtige fremgangsmåde ville være en dommerundersøgelse, men hvis regeringen lagde vægt på, at han påtog sig undersøgelsen, ville han gøre det. Dernæst diskuterede man et første udkast til kommissorium, som Johan Reimann medbragte. Udkastet fulgte de retningslinier, som tegnede sig på det forudgående møde hos ministeren. Asbjørn Jensen havde ikke indvendinger imod udkastet.

Mødet hos Michael Lunn afsluttedes, da det blev meldt, at nu var ministeren klar. De 4 mødedeltagere gik herefter til ministerens kontor. Her orienterede Erling Olsen Asbjørn Jensen om situationen. Asbjørn Jensen fremhævede sine betænkeligheder ved at påtage sig opgaven og sit forslag om en dommerundersøgelse. Erling Olsen sagde hertil, at det var hans og regeringens klare ønske, at rigsadvokaten forestod undersøgelsen. Dette lovede Asbjørn Jensen så at gøre, og ministeren udtrykte sin store glæde herover. Dernæst gennemgik Michael Lunn udkastet til kommissorium for Erling Olsen, som accepterede udkastet. Det var Erling Olsens ønske at beslutningen om undersøgelsen skulle holdes hemmelig til den følgende dag, hvor han gerne ville præsentere beslutningen i sin tale ved Dansk Politiforbunds ombudsmøde i Herning. Ved mødets afslutning blev Johan Reimann bedt om at lave et

”talepapir” til ministeren om den planlagte undersøgelse (nedenfor bilag 10).

Onsdag den 26. maj gik Erling Olsen på talerstolen ved politiforbundets ombudsmøde i Herning for at præsentere sin beslutning om at iværksætte en undersøgelse af begivenhederne på Nørrebro den 18.-19. maj og skabe forståelse hos de fremmødte politifolk for denne beslutning. Sin vane tro medbragte Erling Olsen ikke manuskript til lejligheder som denne, men hans tale findes gengivet i et referat fra forbundet, der fremtræder som en båndafskrift (nedenfor bilag 11). Samme dag interviewes Erling Olsen til Radioavisen om undersøgelsen (jf. båndafskrift, bilag N, side 1). Her omtaler ministeren, at ”rigspolitichefen har accepteret at stille mandskab fra kriminalpoliti, kriminalpolitisk ekspertise til rådighed for undersøgelsen, altså folk der ikke er i Københavns politi”. I et interview i Ekstra Bladet den 29. maj (nedenfor bilag 12) spørges Erling Olsen, om det ikke er systemet, der er sat til at undersøge systemet, og svarer: ”Det ville jeg blive beskyldt for, uanset hvad jeg havde gjort. Jeg er nødt til at have en vis professionalisme i det her. Når Rigspolitiet skal hjælpe, skyldes det netop, at der er tale om kriminalbetjente, der ikke er ansat ved Københavns Politi.”

I Justitsministeriet fortsatte arbejdet de følgende dage med at udforme kommissoriet. Der foreligger ud over det første udkast, som fremlagdes af Johan Reimann den 25. maj, yderligere 5 udkast (jf. nedenfor bilag 8), inden kommissoriet den 31. maj 1993 fik den form, hvori det med ministerens underskrift udsendtes til rigsadvokat Asbjørn Jensen og kommunikeredes til en række interesserede (jf. nedenfor bilag 7). Gennemlæsning af de i alt 7 udformninger af kommissoriet efterlader det klare indtryk, at der er tale om en række mindre, sproglige rettelser, som ikke ændrer papirets hovedindhold. Alle, der har været afhørt om kommissoriet, er da også enige om, at det endelige kommissorium af 31. maj reelt er sammenfaldende med de forudgående 6 udkast.

Da de offentlige diskussioner om en undersøgelse af urolighederne på Nørrebro den 18. 19. maj 1993 var gået i gang, opstod der i Københavns Lokalnævn overvejelser om, at nævnet skulle etablere en undersøgelse. Efter at have fået kendskab til justitsministerens beslutning om at lade Asbjørn Jensen gennemføre en undersøgelse, skrev lokalnævnets formand, borgmester Tom Ahlberg, den 28. maj 1993 til Erling Olsen og bad om et møde, da to parallelle undersøgelser ikke ville være hensigtsmæssigt. Der arrangeredes et møde mellem Tom Ahlberg og Erling Olsen tidligt om morgenen den 2. juni 1993. Erling Olsen orienterede her om den uvildige undersøgelse, han havde iværksat, og mødet sluttede med, at Tom Ahlberg meddelte, at han herefter ikke ville

sætte en lokalnævnsundersøgelse i gang. Under mødet var Erling Olsen ledsaget af afdelingschef Torsten Hesselbjerg.

Under et samråd i Folketingets Retsudvalg den 3. juni 1993 fik justitsministeren fra flere sider spørgsmål om den undersøgelse, han havde iværksat ved rigsadvokaten. Der foreligger ikke noget officielt referat fra samrådet, men fuldmægtig Torben Geneser fra Justitsministeriet, der ledsagede Erling Olsen til mødet, tog en del notater fra dette. (En renskrift af disse notater er medtaget nedenfor som bilag 18).

Da Asbjørn Jensens undersøgelse blev sat i gang, var det opfattelsen hos alle de embedsmænd, som havde deltaget i drøftelser om kommissoriet - Asbjørn Jensen selv inklusive - , at kommissoriet indeholdt en binding med hensyn til mulighederne for at skaffe oplysninger fra polititjenestemænd i Københavns Politi. Embedsmændene havde den opfattelse, at sådanne oplysninger skulle tilvejebringes gennem henvendelse til politidirektøren, og at Asbjørn Jensen ikke kunne benytte Rigspolitiets Rejsehold til at foretage afhøringer af polititjenestemænd under Københavns Politi. Det vil sige, at efter denne forståelse af kommissoriet, skulle "Københavns Politi undersøge Københavns Politi". Heri var der intet usædvanligt – tværtimod var det fast praksis, at undersøgelser af ordenspolititjenestemænd ved Københavns Politi blev foretaget af kriminalbetjente fra Københavns Politis afdeling A. Alle embedsmændene var overbeviste om, at Erling Olsen havde samme forståelse af kommissoriet.

Godt 17 måneder efter undersøgelsens iværksættelse viste det sig, at der i denne henseende var uenighed mellem embedsmændene og Erling Olsen om fortolkningen af kommissoriet for Asbjørn Jensen. Efter at Asbjørn Jensen den 29. august 1994 havde afgivet sin første redegørelse, og efter at Erling Olsen i september 1994 var blevet afløst som justitsminister af Bjørn Westh, fremkom der i begyndelsen af november 1994 i pressen artikler, hvori man undrede sig over, at Københavns Politi helt overvejende havde undersøgt sig selv. Erling Olsen blev af flere blade bedt om en kommentar, og han udtalte, at også han var forbavset over oplysningerne om, at Københavns Politi havde undersøgt sine egne folk, for efter hans opfattelse var der ikke i kommissoriet nogen begrænsning med hensyn til at bruge Rigspolitiets Rejsehold til afhøring af københavnske politifolk. Netop for at Asbjørn Jensens undersøgelse skulle være uvildig, havde han lagt vægt på, at Asbjørn Jensen havde betjente, der ikke var ansat i Københavns Politi, til at bistå sig, overalt, hvor han fandt det nødvendigt. (Der henvises til bilag R, side 1-8).

Afdækningen af uenighed på et vigtigt punkt mellem en gruppe embedsmænd og deres tidligere minister blev oplevet som meget ubehagelig. Den 9. november 1994 opsøgte Michael Lunn og Torsten Hesselbjerg Erling Olsen i Folketinget, for hvilket han nu var formand, og prøvede at overbevise ham om, at han huskede forkert. Næste dag holdtes et møde om samme emne på justitsminister Bjørn Wesths kontor med deltagelse af Erling Olsen, Asbjørn Jensen, Michael Lunn og Torsten Hesselbjerg foruden Bjørn Westh selv. Heller ikke her lykkedes det at nå til enighed om, hvordan kommissoriet for Asbjørn Jensen skulle forstås.

Forud for et samråd i Folketingets Retsudvalg i slutningen af juni 1995, hvor ministeren skulle udtale sig om Asbjørn Jensens kommissorium og om tilrettelæggelsen af hans undersøgelse, fandt han det nødvendigt at bede embedsmændene i ministeriet - Michael Lunn, Johan Reimann og Hans-Viggo Jensen – om skriftligt at nedfælde deres erindringer om møderne i Justitsministeriet den 25. maj 1993. Disse notater blev afgivet af Hans-Viggo Jensen den 28. juni 1995 og af Michael Lunn og Johan Reimann den 29. juni 1995 (jf. bilag M, side 133-43). Notaterne, der i sagen ofte omtales som ”pengeskabsnotaterne”, blev betragtet som fortrolige, indtil de den 11. december 1995 på Erling Olsens foranledning blev offentliggjort (jf. bilag M, side 129-30).

(2) Uddrag af forklaringerne til retsbogen.

Om kommissoriet, dets tilvejebringelse og præsentation er der afgivet følgende forklaringer:

Hans-Viggo Jensen, der i maj 1993 var kontorchef i Justitsministeriets politikontor, har bl.a. forklaret (retsbog side 466-470):
“Umiddelbart efter urolighederne den 18.-19. maj 1993 på Nørrebro fik vidnet at vide, at statsministeren ønskede nærmere oplysninger om urolighederne, og vidnet førte en telefonsamtale fra sit kontor, formentlig med Einer Lind, med henblik på at skaffe grundoplysninger. Der havde været talt om, at mange politifolk var kommet til skade, og det var navnlig oplysningerne herom, der havde statsministerens interesse. Vidnet gav oplysningerne videre til departementschef Michael Lunn, der videreformidlede disse til Statsministeriet. Vidnet kom ikke med nogen vurdering af eller stillingtagen til de indsamlede oplysninger. Hen på formiddagen, tirsdag den 25. maj 1993, blev vidnet bekendt med, at der skulle laves en undersøgelse. Vidnet blev kaldt ned på Michael Lunns kontor, hvor Lunn fortalte, at justitsministeren var vendt tilbage fra et ministermøde og havde meddelt, at regeringen havde besluttet, at man skulle anmode Asbjørn Jensen om at foretage undersøgelsen. Vidnet havde fulgt med i dagspressen, men var ikke bekendt med justitsministerens syn på en undersøgelse. Dette syn

fremgik af en fjernsynsudsendelse dagen forinden, som vidnet ikke så. Det var regeringens holdning fra starten, at politiet ikke havde handlet forkert. Efter at Michael Lunn havde orienteret vidnet, ringede Lunn til Asbjørn Jensen og bad ham om at komme til stede. Vidnet forevises bilag M, side 141, og han bekræfter, at han har udfærdiget den pågældende notits. Asbjørn Jensen indfandt sig straks, og Johan Reimann kom ligeledes til stede. Michael Lunn orienterede om regeringsbeslutningen, og vidnet erindrer, at Asbjørn Jensen tilkendegav, at sagen havde en sådan karakter, at den burde undersøges ved en kommissionsdomstol; der havde været tale om så usædvanlige begivenheder, og efter Asbjørn Jensens erindring var det første gang, at politiet i fredstid havde afgivet så mange skud. Vidnet erindrer, at Asbjørn Jensen udtalte, at han var embedsmand, og når regeringen pegede på ham, så påtog han sig opgaven. Vidnet kan i dag ikke huske, om der under mødet forelå en skitse til et kommissorium, men han er i dag bekendt med, at Michael Lunn havde haft et forudgående møde. Indgangen til Asbjørn Jensens redegørelse var i første række den foreliggende foreløbige redegørelse fra politidirektøren og en bebudet supplerende redegørelse fra samme. Dernæst var det, der skulle kortlægges, det autonome miljø og baggrunden for, at der kunne opstå sådanne uroligheder. Med henblik på denne kortlægning skulle rejseholdet anvendes. Den tredje indgang til redegørelsen var de straffesager, der ville blive rejst. Man var derfor på det rene med, at der kunne gå mange måneder, før Asbjørn Jensen kunne aflevere sin redegørelse, og man var under mødet inde på tidsperspektivet i forbindelse med redegørelsen. Vidnet har ingen erindring om, hvorvidt der blev talt om, at rejseholdet skulle undersøge Københavns Politi. Det var utroligt vigtigt, at fokus ikke blev sat på politiet, men på de autonome, og det blev fremhævet, at man skulle være opmærksom herpå. Vidnet husker ikke, om hjemmelsspørgsmålet for undersøgelsen blev drøftet, eller om det blev drøftet, om undersøgelsen af begivenhederne skulle foregå som en sag inden for strafferetsplejen. Der var ikke tale om noget langvarigt møde.

Efter mødet hos Lunn samledes man på justitsministerens kontor, hvor justitsministeren orienterede om regeringsbeslutningen. Så vidt vidnet husker, gentog Asbjørn Jensen, hvad han havde givet udtryk for under mødet med Michael Lunn. Det er vidnets erindring, at Asbjørn Jensen herefter sagde, at han noterede sig, at det var regeringens ønske, at han skulle foretage undersøgelsen og komme med en redegørelse, og at han accepterede at påtage sig opgaven. Mødet handlede om, at der skulle udarbejdes et kommissorium, og hovedtemaet for drøftelserne på mødet var spørgsmålet om at fremskaffe oplysninger. Michael Lunn gentog de tre hovedindgange til oplysninger, nemlig den foreliggende redegørelse fra politidirektøren samt en bebudet supplerende redegørelse fra denne på baggrund af yderligere spørgsmål, rejseholdets gernings-

stedsundersøgelse i form af afhøring af civile vidner og af repræsentanter fra pressen, herunder indsamling af bl.a. videooptagelser, og endelig straffesagerne. I forhold til Københavns Politi blev det drøftet, hvorledes oplysningerne skulle indsamles, og det kom herunder helt klart frem, at man ikke ønskede at fravige den hidtidige praksis, hvorefter interne undersøgelser, som der var tale om, foretages af Københavns Politis afdeling A. Ved interne undersøgelser anvendes rejseholdet ifølge sit regelsæt ikke. Som tidligere forklaret ønskede man ikke, at det kom til at handle om en undersøgelse af politiet; ved eventuelt at ændre på den hidtil fulgte praksis risikerede man indirekte at indikere en mistænkeliggørelse af politiet. Ministeren gav udtryk for, at han ikke ønskede, at det kom til at handle om en undersøgelse, der var rettet mod politiet. Vidnet mener, at Michael Lunn nævnte, at man kunne indvende, at Københavns Politi kom til at undersøge sig selv, men, da der var tale om at følge den normale praksis, fandt justitsministeren, at der ikke var betænkeligheder. Vidnet har ikke hæftet sig ved, om det blev drøftet, hvordan man skulle forholde sig, hvis den valgte fremgangsmåde blev kritiseret. Vidnet har ingen erindring om, hvorvidt Hermann-udvalget blev omtalt. Ministeren ønskede at forelægge regeringsbeslutningen for kommissoriet den følgende dag på politiombudsmødet i Herning, hvorfor han ikke var interesseret i, at der forinden blev meldt ud om, hvad der var passeret på mødet. Umiddelbart efter dette tog vidnet til Jylland, og den efterfølgende dag overværede han justitsministerens tale på ombudsmødet, og han genkendte i denne, hvad der var blevet drøftet på ministerens kontor dagen før. Vidnet vendte tilbage til ministeriet om torsdagen og fandt på sit skrivebord en skitse til kommissoriet fra Johan Reimann. Der var formentlig tale om det første udkast, jf. bilag M, side 3-4. Udkastet gav ham ikke anledning til bemærkninger. Det meddelte han Reimann, og vidnet har ikke efterfølgende haft mere med kommissoriet at gøre. Asbjørn Jensen kunne ikke selv indsamle materiale, og man forestillede sig ikke, at han selv foretog afhøringer. Vidnet husker ikke, om det blev drøftet med Asbjørn Jensen, om han kunne eller ikke måtte benytte rejseholdet i forhold til Københavns Politi. Vidnet husker ikke, om der var overvejelser fremme om, hvorvidt der på baggrund af Asbjørn Jensens redegørelse skulle søges et retligt ansvar placeret hos politiledelsen. Vidnet kan ikke huske, om ordet "uvildig" har været nævnt. Asbjørn Jensen var som rigsadvokat chef for anklagemyndigheden, og i kraft af sin stilling havde han instruktions- og kontrolbeføjelser overfor Københavns Politi. Asbjørn Jensen kunne stille supplerende spørgsmål til de oplysninger, han modtog fra Københavns Politi. Vidnet kan ikke sige, om Københavns Politis praksis i forbindelse med interne undersøgelser bliver eller er blevet fraveget, hvis undersøgelsen er rettet mod overordnede polititjenestemænds forhold. Vidnet anså ikke den valgte fremgangsmåde for problematisk. Vidnet mener ikke, at man drøftede, om man undervejs kunne ændre på

det kommissorium, der skulle stilles til Asbjørn Jensen. Pr. 1. juni 1993 tiltrådte vidnet sin nuværende stilling i Rigspolitiet. Vidnet erindrer ikke, om man på nogen af de to møder, han deltog i den 25. maj, var inde på, at Asbjørn Jensen både skulle undersøge og vurdere begivenhedsforløbet, og han erindrer ikke, om lokalnævnet blev bragt på bane. Det var vistnok en forudsætning, at politidirektøren, der jo ikke selv havde været til stede under begivenhederne, ikke selv havde materiale, hvorfor det var underforstået, at de supplerende oplysninger, som han havde brug for med henblik på videregivelse til Asbjørn Jensen, skulle fremskaffes ved afhøringer af polititjenestemænd i Københavns Politi. Vidnet husker ikke, om ordet "afhøring" har været fremme, men det er hans personlige opfattelse, at det var måden at fremskaffe de nødvendige oplysninger på."

Johan Reimann, som i maj 1993 var kontorchef i Justitsministeriets lovfdeling med ansvar for strafferetten og retsplejen, har bl.a. forklaret (retsbog side 471-476 og 480-485):

"I tiden mellem den 19. og 25. maj 1993 fulgte han med i pressens behandling af begivenhederne på Nørrebro, og han førte kollegiale samtaler i ministeriet, men havde ingen drøftelser om sagen med foresatte. Vidnet var bekendt med ministerens og regeringens holdning, der "hurtigt blev meldt ud, og som gik på, at man ikke ønskede en uvildig undersøgelse. Synspunktet var, at politiet havde været udsat for et livstruende angreb, og at det så at sige havde måttet forsvare sig, hvorfor det ikke var mod politiet, der skulle rettes bebrejdelser eller en undersøgelse, men mod de autonome, der havde angrebet". Vidnet forevises bilag M, side 139, og bekræfter, at det er hans redegørelse. Den 25. maj blev vidnet kaldt ind på justitsministerens kontor, efter at ministeren havde været til regeringsmøde. Ministeren meddelte, at regeringen havde besluttet, at der skulle være en undersøgelse, og at denne undersøgelse skulle foretages af Asbjørn Jensen. I mødet deltog desforuden departementschefen og Torsten Hesselbjerg som chef for lovfdelingen. Ministeren gav udtryk for, at der skulle foretages en bred undersøgelse til belysning af begivenhedsforløbet på Nørrebro alt med det formål at undgå en gentagelse. Der var ikke tale om at undersøge eller vurdere, om der var begået fejl eller forsømmelser fra politiets side. "Som vidnet husker mødet efter ca. fem års forløb blev ordet "uvildig" ikke nævnt. Det ville i givet fald også have været mærkeligt, for hele det forudgående forløb var gået med at sige, at regeringen ikke ville have, hvad der dengang blev kaldt en uvildig undersøgelse, hvor "uvildig" var synonymt med en dommerundersøgelse eller en undersøgelseskommission eller lignende. Men naturligvis skulle undersøgelsen være upartisk". I den sammenhæng var rigsadvokaten i sagens natur uafhængig og upartisk. Undersøgelsen måtte ikke opfattes som en mistænkeliggørelse af politiet. Indgangen til Asbjørn Jensens oplysninger var, ud over

redegørelserne fra politidirektøren, de straffesager, der ville blive indledt. Herudover skulle der skaffes oplysninger fra Nørrebro, herunder oplysninger om det autonome miljø. Asbjørn Jensen skulle således have en eller anden form for efterforskningsbistand, og det var derfor nærliggende set med vidnets øjne at tænke på rejseholdet, men han husker ikke, om man sagde rejseholdet eller rigspolitichefen. Vidnet har ingen erindring om, hvorvidt det var fremme, at pressen havde kritiseret politidirektørens redegørelse. Vidnet forlod mødet med henblik på at løse den opgave, der var hans, nemlig at udfærdige en skitse til Asbjørn Jensens kommissorium. Der forelå ingen paradigmer, hvorfor det gjaldt for vidnet om at sætte tanker i ord så godt, som han nu formåede. Omkring middagstid samme dag indfandt han sig på Michael Lunnss kontor med et skitsepræget udkast til kommissoriet, formentlig det første, jf. bilag M, side 3. Asbjørn Jensen og Hans-Viggo Jensen indfandt sig tillige. Vidnet var spændt på Asbjørn Jensens holdning. Asbjørn Jensen var meget imødekommende, men lagde ikke skjul på, at han hellere så en anden undersøgelsesform, idet han på baggrund af den voldsomme begivenhed, der havde udspillet sig på Nørrebro, fandt, at der krævedes en mere formaliseret undersøgelsesform, men når regeringen bad ham om at løse opgaven, påtog han sig den. Vidnet mindes ikke, at Asbjørn Jensen udtalte, at det ville være forkert at gå frem på den måde, regeringen havde valgt. Vidnet vil ikke udelukke, at det var vidnet, der pegede på, at det ville være unaturligt, hvis ikke Asbjørn Jensen baserede sig på de oplysninger, han modtog fra politidirektøren, som politidirektøren igen modtog fra polititjenestemænd i Københavns Politi. I hvert fald siden krigen var der praksis for, at Københavns Politi selv stod for et sådant opklaringsarbejde. Dels havde man i Københavns Politi de nødvendige ressourcer hertil, dels ville en anden fremgangsmåde i denne anledning antyde en mistænkeliggørelse af politiet. Vidnet har ingen erindring om, hvorvidt lokalnævnet blev nævnt under mødet, eller om man var inde på hjemmelsspørgsmålet. Da der ikke var tale om, at undersøgelsen havde til formål bl.a. at efterforske et formodet strafbart forhold begået i givet fald af Københavns Politi, savnede det åbenlys mening at komme ind på, om undersøgelsen skulle foregå i strafferetsplejens former. Inden det efterfølgende møde på justitsministerens kontor aftalte man ikke nogen taktik for forelæggelsen af udkastet til kommissoriet for ministeren.

På mødet kom man ind på tidsperspektivet, og man var klar over, at det var nødvendigt at afvente kommende straffesagers udfald, herunder eventuel ankebehandling. Vidnet var bekendt med nedsættelsen af Hermann-udvalget om klager over politiet, men har ingen erindring om, hvorvidt udvalget blev omtalt på mødet. De overvejelser, der lå bag udvalgets nedsættelse, havde vidnet for øje.

Under mødet på justitsministerens kontor meddelte enten Michael Lunn eller Asbjørn Jensen ministeren, at Asbjørn Jensen påtog sig opgaven, når regeringen bad herom, men at Asbjørn Jensen personligt havde foretrukket en anden måde at gennemføre en undersøgelse på. Michael Lunn fremhævede på grundlag af udkastet til Asbjørn Jensens kommissorium bredden i den ønskede undersøgelse og kilderne til oplysning. Det blev nævnt, at politidirektørens redegørelser ville indgå i undersøgelsesmateriale, og derved ville en undersøgelse indirekte bygge på Københavns Politis undersøgelse af egne forhold. Vidnet erindrer, at det på mødet blev bragt frem, at det var praksis, at Københavns Politi selv undersøgte forhold af intern karakter. Vidnet erindrer ikke, om problemstillingen om mistænkeliggørelse blev bragt på bane. Vidnet husker mest markant den varme, hvorved justitsministeren efter det fremførte takkede Asbjørn Jensen for hans accept af at påtage sig opgaven, og det afspejlede selvfølgelig de betænkeligheder, der havde været anført. Vidnet husker ikke i øvrigt, at ministeren kommenterede modellen. Vidnet opfattede, at han var fuldstændig enig i, at sådan måtte det jo gribes an.

Foreholdt Michael Lunns notat om mødet den 25. maj 1993, bilag M, side 137 nederst og side 138 øverst, husker vidnet i dag ikke, at Hermann-udvalget blev nævnt, eller at det blev drøftet, hvorledes man skulle svare, hvis den valgte undersøgelsesform blev kritiseret. Vidnet mindes ikke, hvordan justitsministeren konkluderede efter Michael Lunns forelæggelse. Ministeren accepterede udkastet til kommissoriet og de tre elementer som indgang til oplysning af sagen, som vidnet tidligere har redegjort for.

Efter mødet blev vidnet bedt om at komme med en skitse til tale til brug for justitsministerens deltagelse i ombudsmødet den næstfølgende dag i Herning, jf. bilag M, side 1. Ved udfærdigelsen af talepapiret forsøgte vidnet at sætte sig i ministerens sted og skrev udkastet ud fra, at ministeren skulle forklare politifolk, hvad der var regeringens beslutning, og hvorledes beslutningen skulle føres ud i livet. Vidnet tog således udgangspunkt i regeringsbeslutningen, der gik ud på, at undersøgelsen skulle være bred, og at den skulle foretages af rigsadvokaten som uvildig person. Vidnet ønskede, at det af talen fremgik, hvorledes man forestillede sig indgangen til oplysninger. Ved en valgt indledning på talen var der efter vidnets opfattelse på tydelig vis gjort op med problemstillingen om mistænkeliggørelse. Af vidnets påtegning på talepapiret fremgår, at han gav papiret til Torsten Hesselbjerg til orientering, og at papiret blev lagt til departementschefen og ministeren. Talepapiret og det første udkast til kommissoriet skulle tilgodese de tanker, justitsministeren havde præsenteret for embedsmændene. Det var vidnets råd til ministeren, at ministeren fik understreget, at den valgte form for undersøgelse også var en uvildig

undersøgelse. I mødet på ministerens kontor deltog foruden ministeren, Asbjørn Jensen, Michael Lunn, Hans-Viggo Jensen samt vidnet.

Det første udkast til Asbjørn Jensens kommissorium blev til efter en hurtig proces. Det videre arbejde bestod i, at vidnet bearbejdede udkastet og foretog nogle yderligere rettelser. Den videre ekspedition fulgte den sædvanlige hierarkiske vej gennem ministeriet, og vidnet sendte tillige to udkast til Asbjørn Jensen. Foreholdt bilag O, side 7 og 8, kan det godt passe, at der her er tale om vidnets andet udkast af de to førnævnte og det seneste, vidnet sendte til Asbjørn Jensen. Udkastet, jf. bilag O, side 8, er identisk med bilag M, side 9 og må være et senere udkast end det udkast, der er benævnt "andet udkast", jf. bilag M, side 5. Vidnet har ingen erindring om, hvorvidt Asbjørn Jensen vendte tilbage med en reaktion på bilag O, side 8.

Vidnet forklarer, at han alene drøftede udkastet med Hesselbjerg, og at bearbejdningen af udkastet i realiteten drejede sig om at ændre "der" til "som" eller omvendt. De rettelser, der fremgår ved at sammenholde bilag M, side 3, med det udkast, vidnet sendte som det seneste til Asbjørn Jensen, var alene af formuleringsmæssig karakter og indeholdt ikke realitetsændringer. Sætningen i bilag M, side 3: "Disse redegørelser kan ved spørgsmål til ...", der blev ændret til, jf. bilag M, side 5: "Politidirektøren uddyber eller supplerer i fornødent omfang disse ..." handlede om, at det blev præciseret, at der skulle en anmodning til fra Asbjørn Jensen til politidirektøren. Der var ikke tale om at flytte initiativet fra Asbjørn Jensen til politidirektøren. Den ændrede formulering svarede mere til den sædvanlige formuleringsmåde og lød bedre. Til ombudsmandens omtale af kommissoriet på side 66 i hans beretning om Nørrebro sagen oplyser vidnet, at det var tilsigtet, at kommissoriet afveg fra andre kommissorier. Det, der skulle belyses, var et begivenhedsforløb, man ønskede ikke skulle gentage sig, og det var derfor helt bevidst, at man til forskel fra andre kommissorier ikke medtog, at kommissoriet skulle beskæftige sig med, om der var begået en fejl eller forsømmelser fra enkeltpersoners side. Vidnet blev ikke inddraget i arbejdet med at formulere den endelige version. Han erfarede senere, at denne version blev til i pinsedagene. Det var vidnets tanke dengang at udtrykke, hvad Asbjørn Jensen skulle gøre og ikke at udtrykke, hvad han ikke skulle gøre. Det var for vidnet den rigtige fremgangsmåde, men det er ikke ensbetydende med, at man ikke kan lære af sine erfaringer, hvorfor han kan tilslutte sig, at man f.eks. i forbindelse med forarbejderne til og formuleringen af kommissoriet i forbindelse med lov om undersøgelse af Nørrebro sagen har benyttet en ændret fremgangsmåde. Formuleringen blev ikke påvirket af den offentlige debat, der efter hans erindring særligt koncentrerede sig om antallet af skudepisoder og anvendelsen af uropatruljen. Hvis det i kommissoriet var blevet udtrykt, at rigsadvokaten skulle indsamle

oplysninger, ved at folk fra rigspolitiet skulle afhøre polititjenestemænd i Københavns Politi, ville man hermed have angivet, at der var tale om en undersøgelse mod Københavns Politi. Det ville have været meningsløst samtidig at bede politidirektøren om en supplerende redegørelse, idet vidnet gik ud fra, at en sådan måtte basere sig på de oplysninger, politidirektøren ville indhente hos sine folk. Den voldsomme kritik af politidirektørens foreløbige redegørelse, der forelå om mandagen den 24. maj og altså inden regeringsmødet, gav ikke vidnet anledning til at se kommissoriet i et andet lys. Med ordet “vurdering” var det vidnets tanke at give kommissoriet et fremadrettet perspektiv. På grundlag af en bred beskrivelse af begivenhedsforløbet og den dermed forbundne undersøgelse skulle der foretages en vurdering af årsagerne til begivenhedsforløbet, således at man i fremtiden kunne undgå at komme i en lignende situation. Det var vidnets opfattelse, at man godt kan vurdere et begivenhedsforløb uden samtidig at vurdere, om konkrete personer har begået fejl eller forsømmelser.

Et par dage inden justitsministerens møde med Tom Ahlberg den 2. juni 1993 bad Hesselbjerg vidnet om at forberede tre papirer til støtte for ministeren. Det ene var et faktuel papir, som vidnet fik hjælp til af politikontoret. Det andet papir beskrev retsplejelovens regler om lokalnævn, og det tredje indeholdt de argumenter, justitsministeren kunne anføre mod en lokalnævnsundersøgelse ud fra det faktum, at regeringen havde besluttet sig for en anden form for undersøgelse. En sådan undersøgelse kunne dårligt harmonere med en lokalnævnsundersøgelse, hvorfor det for vidnet var indlysende, hvilke argumenter han skulle forsyne ministeren med. Vidnet gætter på, at han ikke førte drøftelser med Hesselbjerg, Lunn eller ministeren inden han skrev “argumentationspapiret”, jf. bilag M, side 19. Det var centralt for ministeren at få sagt til Tom Ahlberg, at den undersøgelse, regeringen havde besluttet sig for, og som han havde iværksat, også var en uvildig undersøgelse, jf. side 19. Ordet “betryggende” samme sted var rent argumenterende. Der lå ikke bag formuleringen af notitserne nogen tanker om, at ministerens oplysninger ikke måtte forskrække Tom Ahlberg. I øvrigt mener vidnet, at det fremgik af notitserne, at en del af de oplysninger, Asbjørn Jensen skulle basere sin redegørelse på, ville blive indhentet af Københavns Politi.

Efter vidnets opfattelse afskar kommissoriet ikke Asbjørn Jensen fra selv at foretage afhøringer. Der lå i kommissoriet en forudsætning om, at rejseholdet ikke skulle bruges til indsamling af oplysninger fra Københavns Politi, men der var ikke noget forbud mod, at det kunne ske.

Som tidligere forklaret, betyder ordet “uvildig” efter vidnets opfattelse det samme som upartisk, og den undersøgelse, der blev lagt op til, var en

upartisk undersøgelse. Vidnet var ikke et øjeblik i tvivl om, at Asbjørn Jensen var habil i denne sag, også selv om han skulle have oplysninger henholdsvis fra rejseholdet og fra Københavns Politi. Der var ingen, heller ikke pressen, der satte spørgsmålstegn ved valget af Asbjørn Jensen, og valget blev anset som en god ide. Det blev endda rost fra flere sider. Vidnet er uenig i, når det siges, at Københavns Politi "undersøgte sig selv". Det var Asbjørn Jensen, der bl.a. på grundlag af oplysninger indsamlet af Københavns Politi undersøgte Københavns Politi. Hvis politiledelsens rolle var dårligt eller mangelfuldt belyst, havde Asbjørn Jensen mulighed for at indhente nærmere oplysninger gennem spørgsmål til politidirektøren. Det er vidnets opfattelse, at man enten er habil eller inhabil. Der forekommer situationer, hvor en person er habil, men den pågældende vælger ud fra hensigtsmæssigheds betragtninger eller politiske overvejelser at afstå fra opgaven. Asbjørn Jensen trådte under løsningen af den af regeringen stillede opgave ikke tilbage fra sin stilling som rigsadvokat, men i forbindelse med undersøgelsen afledte han ikke sin funktion og sine beføjelser fra sit embede, men fra kommissoriet. Såfremt man fra begyndelsen havde vidst, hvorledes fokuseringen under undersøgelsen udviklede sig, skulle man have valgt en anden undersøgelsesmodel. Fra at have et bredt sigte blev undersøgelsen indsnævret til alene at se på Københavns Politis rolle og i den forbindelse at fokusere på et relativt set begrænset antal polititjenestemænds eventuelle fejl eller forsømmelser.

Vedrørende undersøgelsens karakter har vidnet en svag erindring om, at han, efter at kommissoriet var blevet endeligt, talte med Asbjørn Jensen om, hvorvidt undersøgelsen skulle foregå i strafferetsplejens former. Det var vidnets klare opfattelse, at det skulle den ikke. Spørgsmålet blev rejst i forbindelse med spørgsmålet om aktindsigt.

Den 10. november 1994 deltog vidnet i et møde i Justitsministeriet, jf. bilag M, side 49, og han kan bekræfte, at de i bilaget angivne mødedeltagere var til stede. Mødet blev holdt, efter at Erling Olsen havde meldt meget voldsomt ud. Erling Olsen havde vistnok fået en henvendelse fra en journalist, og det kan godt passe, at journalistens behandling af samtalen fremgår, af bilag M, side 50 d. Efter vidnets opfattelse havde mødet til formål at få konstateret, hvor uenighederne i opfattelsen lå hos på den ene side Erling Olsen og på den anden side Justitsministeriet, samt at forsøge at få sagen forliget. Det var i hovedsagen Lunn og Asbjørn Jensen, der førte ordet. Erling Olsen sagde ikke ret meget. Han gav udtryk for, at det havde været hans opfattelse, at rejseholdet skulle indsamle oplysninger hos Københavns Politi. Det var vidnets tanke, at et forlig kunne tilvejebringes ved at udtrykke, at der måske havde været forskellige opfattelser, men da rejseholdet rent faktisk havde foretaget afhøringer, så var undersøgelsen og redegørelsen god nok. Vidnet skrev udkast til en pressemeddelelse, bilag M, side 41,

der blev rettet nogle gange. Det var hans mening, at man lod udgangspunktet for kommissoriet være uomtalt, og at man beskrev, at rejseholdet havde foretaget afhøringer, jf. afsnit 3, sidste punktum, i pressemeddelelsen. Vidnet talte ikke med Erling Olsen om indholdet af den endelige pressemeddelelse. Mødet var ordfattigt, og efter vidnets erindring blev det ikke drøftet, om der var anledning til at ændre Asbjørn Jensens kommissorium. På tidspunktet for mødets afholdelse havde man anmodet om en supplerende redegørelse, der gik på, om der i redegørelsen af 29. august 1994 var overset noget fra Asbjørn Jensen side. Den supplerende redegørelse fokuserede således ikke på, om der var begået fejl eller forsømmelser hos enkeltpersoner i Københavns Politi. Da Asbjørn Jensens redegørelse af 29. august 1994 forelå, talte vidnet med Michael Lunn om, at han fandt, at redegørelsen var god. Vidnet har ingen erindring om at have deltaget i drøftelser eller overværet sådanne med Erling Olsen, hvorunder man var inde på spørgsmålet om, at Københavns Politi havde været med til at fremskaffe oplysninger til brug for redegørelsen.”

Torben Geneser, der i maj 1993 var fuldmægtig og souschef i Justitsministeriets politikontor, har bl. a. forklaret (retsbog side 476-478):

“Foreholdt bilag M, side 154, Retsudvalget den 3/6 1993, ledsagede vidnet justitsministeren til et samråd, Retsudvalget havde bedt om. Vidnet husker, at han blev kaldt til departementschefen, der beklagede, at han ikke selv eller andre med nærmere kendskab til sagen havde mulighed for at ledsage ministeren; ud fra vidnets virke i politikontoret kunne han imidlertid bistå ministeren, hvis der opstod spørgsmål af juridisk karakter. Vidnet var i øvrigt på det tidspunkt blevet udpeget til sekretær for Hermann-udvalget. Under samrådet tog vidnet håndskrevne notater, og bilaget er en senere renskrift heraf. Vidnet havde ikke været inddraget i tilblivelsen af Asbjørn Jensens kommissorium, men vidnet havde fulgt med i pressens behandling af Nørrebro-sagen, der også blev diskuteret kollegialt i ministeriet. Sagen blev behandlet på et højt niveau. Vidnet blev efterfølgende sagsbehandler vedrørende Nørrebro-sagen, der formentlig blev oprettet i tilknytning til de stedfundne begivenheder. Vedrørende bilag M, side 19 ff, notitser om lokalnævnets muligheder, erindrer vidnet ikke, om han har set disse notitser, der, som det fremgår, er udarbejdet af lovafdelingen. Inden samrådet den 3. juni var vidnet bekendt med, at justitsministeren dagen forinden havde et møde med Tom Ahlberg, men vidnet har ingen viden om indholdet af mødet. Vidnet kendte baggrunden for mødet. Om sit notat fra mødet i Retsudvalget oplyser vidnet nærmere, at han udfærdigede det til støtte for sin hukommelse, og at det blev benyttet som grundlag for en notits, ministeriet efterfølgende sendte til rigsadvokaten og politidirektøren. Vidnet ser sig ikke i stand til nærmere at uddybe indholdet af sit notat foretaget for hen ved fem år siden. De

fleste spørgsmål til Nørrebro-sagen, vidnet modtog som sagsbehandler, blev besvaret med, at spørgsmålene var blevet videresendt til rigsadvokaten. I sommeren 1994 blev vidnet konstitueret som kontorchef i lovafdelingen med ansvar for strafferet og retspleje. Der blev på et tidspunkt nedsat en arbejdsgruppe under Justitsministeriets Centrale Samarbejdsudvalg for Politiet, der skulle se på politi-tjenestemændenes retsstilling i forbindelse med tjenstlige undersøgelser m.v. Vidnet har ingen erindring om, at rigsadvokatens deltagelse i samarbejdsudvalgsmøderne gav anledning til spørgsmål om rigsadvokatens uvildighed i forbindelse med hans undersøgelse. Rejseafdelingen skulle bistå rigsadvokaten med at indsamle oplysninger fra Nørrebro, mens indgangen til oplysninger fra Københavns Politi berøede på politidirektørens redegørelser og eventuelle svar på supplerende spørgsmål fra rigsadvokaten. Man ønskede ikke en situation, hvor polititjenestemænd den ene dag skulle afgive forklaring til kolleger fra rejseholdet og den anden dag til kolleger fra Københavns Politi, jf. det i notatet anførte:

.....

“Var af mange grunde ikke nemt, hvis de samme folk skulle afhøres af to forskellige grupper.””

Stig Asbjørn Jensen, rigsadvokat, har bl.a. forklaret (retsbog side 490-497):

“..... at han i 1969 blev ansat i Justitsministeriets departement, og at han i maj 1988 blev udnævnt til rigsadvokat. I årene forinden var han chef for lovafdelingen. I marts 1995 blev han udnævnt til højesteretsdommer.

Vidnet var bortrejst den 18.-19. maj 1993 og vendte først tilbage søndag den 23. maj. Han fulgte med i dagspressens behandling af begivenhederne på Nørrebro og har formentlig også set fjernsynsudsendelserne herom, men han har ingen erindring om, hvorvidt han så en udsendelse med Erling Olsen, hvori denne gav udtryk for sit syn på begivenhederne. Disse optog ikke vidnet på anden måde, end de optog en hvilken som helst anden borger, idet han ikke regnede med at blive involveret. Tirsdag den 25. maj ringede Michael Lunn ved middagstid og bad vidnet komme til møde i departementet, idet han gerne ville tale med vidnet om Nørrebrobegivenhederne. Da vidnet indfandt sig, var foruden Lunn, Johan Reimann og Hans-Viggo Jensen til stede. Lunn oplyste, at ministeren var kommet tilbage fra et ministermøde, hvor regeringen havde besluttet, at der skulle laves en undersøgelse af begivenhederne på Nørrebro, og at det var besluttet at opfordre vidnet til at lave undersøgelsen. Der var tale om en bred undersøgelse, der skulle belyse optakten til begivenhederne og de stedfundne voldshandlinger. Det var afgørende for ministeren og regeringen, at undersøgelsen i formen ikke indebar en

mistænkeliggørelse af politiet. Vidnet gav udtryk for betænkelighed ved at påtage sig opgaven. For det første, fordi han ville tro, at nogen ville mene, at han som rigsadvokat var for tæt på politiet og således måske kunne dække over mulige kritisable forhold. For det andet fandt han, at såfremt skudepisoderne skulle belyses på en grundig måde, var det påkrævet at have mulighed for at afhøre polititjenestemænd og civile under vidneansvar med henblik på en detaljeret fastlæggelse af ansvarsforholdene. Til dette formål fandt han, at en kommissionsdomstol var egnet. Lunn henviste til, at med en kommissionsdomstol risikerede man en mistænkeliggørelse af politiet. Endvidere var det for tiden svært at komme igennem med et forslag om en kommissionsdomstol. Vidnet mener, at der under drøftelserne var synonymitet mellem begreberne dommerundersøgelse og kommissionsdomstol. Vidnet konkluderede, at såfremt der blev lagt vægt på, at han skulle lave undersøgelsen, påtog han sig opgaven. Lunn anførte, at vidnet under et forestående møde med ministeren kunne nævne de betænkeligheder, han havde fremført, men vidnet skulle ikke regne med, at ministeren ville ændre mening. På mødet forelå et udkast til kommissorium, og bortset fra mindre sproglige ændringer mener vidnet, at det endelige kommissorium var i overensstemmelse med dette udkast. Af kommissoriet fremgik bl.a., at der var tre kilder til oplysning af sagen. Dels indsamling af oplysninger i området, dels politidirektørens redegørelser og det materiale, der forelå eller kom til at foreligge i forbindelse med rejsning af straffesager, dels retsbøger fra de anlagte straffesager. Den sidste oplysningskilde indebar, at det i hvert fald ville tage ½-1 år, før vidnet kunne komme med sin redegørelse, hvilket vidnet påpegede. De øvrige mødedeltagere gav udtryk for, at de var opmærksomme herpå. Imidlertid var der enighed om, at det var upraktisk med dobbeltafhøringer. Der var endvidere enighed om, at redegørelserne fra politidirektøren skulle indgå. Det var i den forbindelse den traditionelle fremgangsmåde, at Københavns kriminalpoliti undersøgte Københavns ordenspolitis handle måde. Hvis redegørelserne gav anledning hertil, eller hvis de oplysninger, vidnet modtog fra rejseholdet, ikke stemte overens med oplysninger i politidirektørens redegørelser, kunne vidnet stille nærmere spørgsmål til politidirektøren. Der var ikke egentlige drøftelser om hjemmelsspørgsmålet eller drøftelser om, hvorvidt undersøgelsen skulle foretages inden for strafferetsplejen. Det lå klart, at Københavns Politi undersøgte strafbare forhold begået i området, hvorfor rejseholdet ikke skulle beskæftige sig hermed. Umiddelbart efter mødet hos Lunn havde mødedeltagerne et møde med justitsministeren på hans kontor. Her meddelte ministeren regeringsbeslutningen og anførte, at det var regeringens ønske, at en undersøgelse i det væsentlige beskrev optakten til begivenhederne, og at redegørelsen skulle indeholde en samlet bedømmelse af hele forløbet. Det var vigtigt for ministeren og regeringen, at undersøgelsen i sin form ikke skulle indebære en

mistænkeliggørelse af politiet. Vidnet gentog de betænkeligheder, han havde fremført under det foregående møde. Hertil svarede ministeren, at man var opmærksom herpå, og for så vidt angår undersøgelsesformen, havde man valgt den, der var kommet til udtryk. Vidnet meddelte, at han påtog sig opgaven, når det var regeringens ønske, og justitsministeren takkede ham meget. Departementet ville orientere politidirektøren om beslutningen og ligeledes rigspolitichefen, således at han kunne stille det fornødne personale til rådighed. Herefter gennemgik Lunn udkastet til kommissorium og fremhævede de tre kilder til oplysning. Der var tale om en ret detaljeret gennemgang, og Lunn pegede af egen drift på, at det kunne give anledning til kritik, at Københavns Politi undersøgte sig selv. Dette kunne imidlertid begrundes med, at det var den hidtidige fulgte sædvanlige fremgangsmåde, og det havde givet anledning til nedsættelsen af Hermann-udvalget. Ministeren svarede, at det var han opmærksom på, men at fremgangsmåden var den hidtil anvendte og ændringer i fremtiden måtte afhænge af Hermann-udvalget. Ministeren omtalte, at han den følgende dag skulle tale på politiombudsmødet i Herning, og at han her for første gang ville forelægge beslutningen om undersøgelsen. Vidnet pegede på, at oplysninger til brug for belysning af bl.a. optakten til urolighederne i høj grad måtte komme fra politiets eget indsamlede materiale, idet han ikke havde tiltro til, at der via oplysninger fra civile ville komme materiale af betydning. Det var ministeren opmærksom på, "men forsøget måtte naturligvis gøres". Vidnet har efterfølgende kunnet læse ministerens tale på mødet i Herning og har her genkendt, at ministeren tog udgangspunkt i indgangene til oplysning som anført i kommissoriet. Vidnet mener ikke, at politidirektørens foreløbige redegørelse, der vistnok var presset frem af departementet, blev omtalt på nogen af møderne. Vedrørende side 137, sidste afsnit, og side 138, er her tale om en dækkende beskrivelse, som vidnet erindrer det. Da vidnet forlod mødet med ministeren, forventede vidnet, at han på et eller andet tidspunkt ville få tilsendt et færdigt kommissorium. Vidnet havde ingen drøftelser med Reimann i forbindelse med færdiggørelsen af kommissoriet. Det var vidnets oplevelse, at det endelige kommissorium, der forelå den 31. maj, ikke var ændret i realiteten i forhold til det udkast, han blev præsenteret for den 25. maj. Vidnet var ikke indblandet i færdiggørelsen af kommissoriet. På møderne den 25. maj blev det ikke drøftet, om vidnet selv kunne foretage afhøringer, f.eks. af Københavns Politis ledelse. Vidnet var af den opfattelse, at han som rigsadvokat ikke havde kompetence til at foretage afhøringer af tjenestemænd i Københavns Politi, hvorfor han eventuelt skulle aflede en kompetence hertil fra kommissoriet. Kommissoriet indeholdt ikke en sådan kompetence. Såfremt rejseholdet skulle foretage afhøringer, var det nødvendigt med en bemyndigelse hertil. Politidirektøren skulle i givet fald bestemme det og have rigspolitichefens tilladelse til at benytte rejseafdelingen.

Der er forskellige varianter af kommissorier, men det er efter vidnet opfattelse altid positivt anført, om det ud fra de faktiske forhold skal konstateres, at der er begået fejl eller forsømmelser, og om det i givet fald skal føre til, at et retligt ansvar bør søges placeret. Vidnet var ikke i tvivl om, at hans kommissorium ikke gik ud herpå. Hans kommissorium var afgrænset til, at det skulle være en bred beskrivelse af begivenhedsforløbet og en vurdering af årsagssammenhænge. Ordet "uvildig" blev ikke nævnt under drøftelserne om kommissoriet. Som tidligere forklaret havde vidnet peget på, at han som rigsadvokat kunne hævdes at være "for tæt på", ligesom Michael Lunn havde været inde på, at nogen kunne kritisere, at Københavns Politi indsamlede oplysninger om sig selv. Vidnet havde overvejet, om han var forpligtet til at påtage sig opgaven. Retsplejeloven indeholder en beskrivelse af rigsadvokatens opgaver, og den stillede opgave måtte siges at befinde sig i en gråzone. Vidnet er ikke bekendt med, om Københavns Politi også selv har stået for undersøgelser, hvis det har været aktuelt at gøre et eventuelt ansvar gældende mod ledelsen. Ved ordet "vurdering" i kommissoriet forstår vidnet dels en bedømmelse af de kausale, dels en bedømmelse af om der er optrådt hensigtsmæssigt fra politiets side. Inden det endelige kommissorium af 31. maj 1993 var der stillet spørgsmål til politidirektørens foreløbige redegørelse, og man havde været inde på at spørge om anden skudepisode. Vidnet fik ikke på den baggrund tanke om, at kommissoriet skulle have et ændret indhold.

Foreholdt bilag M, side 145 c, pkt. 2, 1. og 2. afsnit i Justitsministeriets brev af 22. december 1995 til Folketingets Ombudsmand, er vidnet enig i, at såfremt man havde ment, at Københavns Politi ikke kunne tilvejebringe de ønskede oplysninger, og at rejseholdet i offentlighedens bevidsthed var bedre hertil, så var det en svaghed ved undersøgelsen, at rejseholdet ikke havde foretaget undersøgelsen. Det var en indbygget svaghed ved undersøgelsen, som man var bekendt med, da man valgte undersøgelsesformen. Som vidnet har beskrevet i sin første redegørelse, fik han oplysninger til brug herfor i hovedsagen fra politimyndigheder. Oplysningerne om det autonome miljø blev relativt sparsomme, hvilket vidnet havde forventet. Da de fleste oplysninger derfor handlede om politiet, var det ikke overraskende, at hans redegørelse kom til at dreje sig om de årsagssammenhænge, der var mellem begivenhedsforløbet og politiets handlemåde.

Den i Københavns Politi fulgte fremgangsmåde ved undersøgelse af egne forhold var den samme som den, andre større politikredse i landet fulgte. Det var den praktiske fremgangsmåde. Såfremt begivenheder manglede til dem på Nørrebro havde fundet sted i Århus midtby, bekræfter vidnet, at Århus kriminalpoliti sandsynligvis ville have undersøgt ordenspolitiets forhold. Politimesteren eller for Københavns vedkommende politidirektøren afgør, om man skal anmode om bistand

fra rejseholdet til brug for efterforskning. Justitsministeriet kan som overordnet i forhold til politimesteren/politidirektøren og rigspolitichefen bestemme, om rejseholdet skal foretage afhøring. Vidnet var ikke i tvivl om, at undersøgelsen faldt uden for strafferetsplejen, men han ønskede at være sikker på, at Justitsministeriet delte hans opfattelse. Det havde også betydning for spørgsmålet om, hvorvidt det materiale, der blev udleveret til Kanding eller vidnet, ville være omfattet af offentlighedsloven. Såfremt rejseholdet stødte på strafferetslige spor, ville rejseholdet sende oplysningerne videre til Københavns Politi, der tog sig af efterforskning af eventuelle strafbare forhold. Vidnet talte med Hesselbjerg som chef for lovafdelingen.”

Tom Ahlberg, der i maj 1993 var borgmester i Københavns kommune og formand for dennes lokalnævn, har bl.a. forklaret (retsbog side 505-508):

“Han hørte først om urolighederne på Nørrebro dagen efter, at de fandt sted, og hans reaktion som lokalnævnetsformand var bl.a., at han var forundret over, at volden kunne eskalere så meget. Vidnet fulgte med i dagspressen, og i begyndelsen virkede det, som om det, der skulle undersøges, var noget kriminelt. Undersøgelse af årsagerne til skudepisoderne var ikke fremme i starten. Den 24. maj læste han i Det Fri Aktuelt, at der ifølge Erling Olsen ikke skulle være en undersøgelse, “for det ville beklikke politiet”. På grundlag af pressens behandling af begivenhederne undrede Erling Olsens standpunkt vidnet, og han indkaldte samme dag til et ekstraordinært møde i lokalnævnet med begivenhederne på Nørrebro på dagsordenen. På mødet skulle iværksættelse af en dommerundersøgelse drøftes. Vidnet orienterede samtidig Magistraten og udsendte en pressemeddelelse med det budskab, at han var i opposition til Erling Olsens udmelding. Ved tv-avisen onsdag den 26. maj erfarede han, at der ville blive iværksat en undersøgelse..... Ved brev af 25. maj 1993 fremsendte justitsministeren politidirektørens redegørelse af 24. maj 1993 til vidnet, jf. bilag M, side 106. Den 28. maj bad vidnet om et møde med justitsministeren, jf. bilag M, side 110. Vidnet havde et håb om, at han stadig kunne påvirke udviklingen, således at den af Erling Olsen bebudede undersøgelse blev en dommerundersøgelse. Det var ikke afgørende for vidnet, om en dommerundersøgelse blev iværksat foranlediget af lokalnævnet eller af regeringen. Mødet med justitsministeren fandt sted den 2. juni kl. 07 og blev arrangeret på sekretærniveau. Til mødet medbragte han kommissoriet af 31. maj 1993. Endvidere havde han politidirektørens redegørelse samt noget lovstof om lokalnævnet med. I mødet deltog foruden justitsministeren og vidnet en embedsmand fra Justitsministeriet. Vidnet kan ikke huske, hvad pågældende hed. Dagsordenen for mødet var vidnets ønske om en dommerundersøgelse, og justitsministerens ønske om en anden form for undersøgelse. Med den “power”, der lå i Justitsministeriet og med

regeringens beslutning, vidste vidnet godt, at der kun kunne blive tale om en undersøgelse, og at formen i givet fald ville blive som ønsket af regeringen. Mødet varede vistnok knap en time og kom til at dreje sig om gennemførelsen af undersøgelsen. Erling Olsen sagde, at den skulle være uvildig. Hermed kunne vidnet ikke forstå andet, end at det skulle være nogen uden for Københavns Politi, der undersøgte Københavns Politi. Erling Olsen sagde, at rejseholdet skulle stå for undersøgelsen, og at Københavns Politi ikke skulle undersøge sig selv. Vidnet kan ikke huske det nøjagtige ordvalg, men det var indholdet af Erling Olsens udtalelse. Der var ingen mistillid til Københavns Politi ved afhøring af civile vidner. Erling Olsen kom også ind på grænserne for urobetjentenes virke, og han sagde, at han ikke fremover ville acceptere urobetjentenes deltagelse i forbindelse med demonstrationer. Vidnet husker ikke, om ordet "betryggende" var fremme på mødet. I forbindelse med en lokalnævnsundersøgelse blev det fremført, at en dommerundersøgelse ikke muliggjorde afhøringer af civile vidner. Det blev også nævnt, at såfremt lokalnævnet foretog en dommerundersøgelse, var det ikke den bedste løsning, idet lokalnævnet kun kunne konstatere, om sagen var tilstrækkelig oplyst, og herefter sende sagen til Københavns Politi. Det lå i kortene, at der skulle foretages en bred undersøgelse. Ordet "vurdering" i kommissoriet blev ikke nævnt. Kommissoriet blev ikke gennemgået på mødet. Der var under mødet flere bemærkninger mellem vidnet og Erling Olsen om rejseholdet. Den tilstedeværende embedsmand var inde nogle få gange til støtte for ministeren med nogle juridiske backupper om lokalnævnets kompetence. Vidnet erindrer ikke, at den pågældende udtalte sig om undersøgelsens form eller om urobetjentene. Det blev ikke diskuteret, om oplysningerne fra politidirektøren kunne lægges til grund, eller om de skulle indhentes på ny ved rejseholdet. Konklusionen på mødet blev, at Erling Olsen ville iværksætte en undersøgelse i den form, der fremgik af kommissoriet. Vidnet var glad for ministerens konklusion med hensyn til fremtidig anvendelse af urobetjente.

Den 3. juni 1993 holdt lokalnævnet møde. Heri deltog politidirektøren og vicepolitidirektør Annemette Møller. Vidnet refererede sin samtale den foregående dag med justitsministeren og oplyste, at rigsadvokaten skulle forestå en undersøgelse med bistand fra Rigspolitiets rejsehold. Der var under mødet en generel drøftelse af den vold, der havde fundet sted, og politidirektøren kom med bemærkninger til sin foreløbige redegørelse og til pressens kritik af politiet, der var kommet til udtryk i den forløbne uge. Der blev ikke reageret på vidnets referat fra mødet med justitsministeren, og ingen kommenterede det videre undersøgelsesforløb. Samme dag deltog vidnet i en forespørgselsdebat i Borgerrepræsentationen, hvor Fælles Kurs ønskede oplyst, hvad der var sket på Nørrebro. Et antal borgerrepræsentanter ønskede, at lokalnævnet skulle lave sin egen undersøgelse. Det afviste vidnet under henvisning

til, at det ikke var hensigtsmæssigt med en parallel undersøgelse. Der blev ikke efterfølgende stillet forslag om en undersøgelse ved lokalnævnet. Det kunne ellers godt være sket. Hvis på det tidspunkt nogen af deltagerne, som vidnet havde at gøre med, havde haft en opfattelse af, at Københavns Politi skulle undersøge sig selv, ville det være blevet brugt i argumentationen. Blandt politikere var der en fælles opfattelse af, at rejseholdet skulle undersøge Københavns Politi. Da vidnet indkaldte til lokalnævnsmødet, oplyste han samtidig, at der ikke var indkommet klager i relation til begivenhederne på Nørrebro. Vidnet husker ikke, om der efterfølgende er modtaget klager. Lokalnævnet kunne af egen drift iværksætte undersøgelse. Først da pressen begyndte at beskæftige sig med spørgsmålet om, at Københavns Politi havde undersøgt sig selv, blev han opmærksom på, at rejseholdet ikke havde undersøgt Københavns Politi. Vidnet erindrer, at han blev ringet op af Ebba Strange, der sagde, at hun lige havde været til møde i Retsudvalget. Hun gav udtryk for, at man kunne være tryk ved det, justitsministeren havde iværksat. Samtalen varede under 5 minutter.”

Henning Glintborg, formand for Dansk Kriminalpolitiforening, har bl.a. forklaret (retsbog side 509-10):

“..... at han i april 1993 blev formand for Dansk Kriminalpolitiforening. I egenskab af formand forhandler han bl.a. med Justitsministeriet og rigspolicefjen. Vidnet deltog som gæst i politiombudsmødet den 26. maj 1993 i Herning og hørte her justitsministerens tale. Han erindrer ganske klart, at det blev sagt, at man i forbindelse med gennemførelsen af den bebudede undersøgelse ville følge den procedure, der altid havde været fulgt i relation til Københavns Politi, nemlig at erfarne kriminalfolk fra afdeling A foretog undersøgelse af de sager, som ordenspolitiet gav anledning til. Vidnet husker ikke ministerens ordvalg, men for ham var det naturligt, at det var besluttet således. Rejseafdelingen skulle afhøre i Nørrebroområdet. Vidnet har ingen erindring om, hvorvidt Københavns Politis afdeling A har foretaget afhøringer af ledende politifolk indenfor ordenspolitiet. Hvis der var blevet lavet et kommissorium, der gik ud på, at man på grund af sagens størrelse overlod undersøgelsen til en bestemt gruppe af politifolk stillet til rådighed for rigsadvokaten, ville man i givet fald have taget dette til efterretning. Vidnet var ikke delagtig i udarbejdelsen af kommissoriet

Tommy Agerskov Thomsen, formand for Dansk Politiforbund, har bl.a. forklaret (retsbog side 512-514):

“..... at han den 9. april 1986 blev formand for Dansk Politiforbund, som forbundet da hed. I sin egenskab af formand havde han personligt i al væsentlighed kontakt til bl.a. Justitsministeriet, Københavns Politi og rigsadvokaten. Vidnet hørte først om morgenen den 19. maj om de uroligheder, der havde fundet sted på Nørrebro. I tiden fra den 19.

maj og frem til ombudsmødet den 26. maj havde vidnet ingen drøftelse med embedsmænd i Justitsministeriet eller politikere om, hvilken form for undersøgelse begivenhederne på Nørrebro eventuelt måtte give anledning til. Vidnet fulgte i pressen med i, hvor det bar hen, og i forhandlingsudvalget havde man drøftelser mand og mand imellem. På ombudsmødet, hvor justitsministeren af hensyn til et møde samme dag, vistnok i Bruxelles, var sat på som første taler efter vidnets åbningstale som formand, erfarede vidnet, at det var besluttet at iværksætte en undersøgelse. Det orienterede ministeren vidnet om, inden han gik på talerstolen. Erling Olsen oplyste videre, at rigsadvokaten skulle stå for undersøgelsen af politiet, for han var øverste tilsynsførende for politiet. Undersøgelsen skulle afdække, hvem der stod bag urolighederne og belyse handlingsforløbet, og på grundlag heraf skulle man se, om der måtte være begået fejl fra politiets side. Det blev nævnt, at rejseholdet skulle afhøre beboere på Fælledvej, hvilket ikke gav vidnet problemer. I ministerens forlods orientering af vidnet blev Københavns Politi ikke omtalt. Vidnet bemærkede til valget af rigsadvokaten som undersøgelsesleder, at man ikke havde indvendinger herimod, men at vidnet troede, at det var forbundets opfattelse, at her var tale om en så voldsom begivenhed, at det utvivlsomt ville foranledige spørgsmål, hvorfor det var bedst, at de blev afklaret i et åbent retsmøde. Ministeren reagerede ikke på vidnets betænkeligheder, og vidnet konstaterede, at der var truffet endelig beslutning om valget af rigsadvokaten. På vej op til talerstolen nævnte vidnet for Erling Olsen, at han syntes, at man skulle være varsom, fordi der sad 180 tillidsmænd, som ville lytte meget nøje til hvert ord, der blev sagt, hvorfor ministeren ikke måtte love mere, end der kunne bakkes op om. Det lå helt klart for vidnet, uden at han kan huske talen ordret, at ministeren meddelte, at det var blevet besluttet at iværksætte en undersøgelse, der først skulle klarlægge, hvem der havde stået bag urolighederne, og når det var klarlagt, så skulle der tages stilling til, om politiet havde begået fejl i sin håndtering af sagen. Det var vidnets fornemmelse, at "Erling Olsen havde 170 - 180 tillidsrepræsentanter i sin hule hånd, fordi vi følte, at for en gangs skyld havde vi en minister, der interesserede sig for, hvad årsagen var til de situationer, der opstod". Det var krystalklart for vidnet, at rejseholdet ikke skulle undersøge Københavns Politi. Hvis det var blevet sagt, at rejseholdet skulle afhøre i Københavns Politi, modsat hvad man var vant til, var det ikke stødt på indvendinger fra forbundet.

Vidnet var ikke på nogen måde involveret i tilblivelsen af kommissoriet af 31. maj 1993, der blev sendt i kopi til forbundet, jf. bilag M, side 13. På et tidspunkt ringede vidnet til Michael Lunn for at sige, at kommissoriet efter vidnets opfattelse var vagt formuleret og ikke skarpt nok afgrænset. "Det kunne både regne og sne". Vidnet var bekymret for, at efterhånden som der blev rejst spørgsmål, ville disse blive sendt til besvarelse af rigsadvokaten, således at spørgsmålene blev et led i

rigsadvokatens undersøgelse. Vidnet forstod på Michael Lunn, at kommissoriet var vedtaget og løbet kørt. Bekymringen var forårsaget af, at vidnet følte, at det løfte, man havde modtaget fra justitsministeren, blev udvandet. Vidnet fulgte ikke sin henvendelse op.”

Erling Olsen, justitsminister, har bl.a. forklaret (retsbog side 532-52, side 582-84 og side 586-92):

“..... at han i marts 1993 tiltrådte som justitsminister, og i forbindelse med valget i 1994 fratrådte han stillingen den 27. september 1994.

Natten mellem den 18. og 19. maj 1993 ringede departementschef Michael Lunn og fortalte om begivenhederne på Nørrebro, “at den var gruelig gal”. Vidnet kan ikke huske klokkeslættet, men der var skudt på det tidspunkt, der blev ringet. Vidnet fornemmede på Michael Lunn's foreløbige orientering, at situationen ikke var under kontrol. Vidnet skulle være til et møde den følgende dag i Den Internationale Domstol i Haag i forbindelse med et jubilæum. Vidnet drøftede med Lunn, om det var tilrådeligt at tage af sted som planlagt. Spørgsmålet blev udsat, og Lunn ringede senere, muligvis ved 05-tiden, og sagde, at vidnet godt kunne rejse. Vidnet talte 2-3 gange med Michael Lunn. Der var ingen drøftelser mellem vidnet og Lunn, om det var statsministeren eller andre, der skulle melde ud på baggrund af begivenhederne på Nørrebro, og der var ingen drøftelse med Michael Lunn om, hvorvidt der skulle tilvejebringes materiale. Vidnet modtog ingen rådgivning eller vejledning på det tidspunkt fra Lunn, idet drøftelserne dem imellem drejede sig om, hvorvidt vidnet kunne rejse eller ej. Ved en ministers midlertidige, kortvarige fravær er der vistnok ikke praksis for at udpege en ministerkollega til at træde i den fraværende ministers sted. Det skete i hvert fald vidnet bekendt ikke. Vidnet mener, at han returnerede den 20. maj om morgenen. Det bygger han på, at han husker, at han blev interviewet til fjernsynet i sin have, og at det var lyst. Ved hjemkomsten havde statsministeren og udenrigsministeren udtalt sig om begivenhederne. Vidnet udtalte sig på linie hermed og sagde bl.a., at politiet på Nørrebro havde befundet sig i en livstruende situation. Vidnet havde ingen forlods drøftelse med statsministeren om regeringens stilling. Vidnet husker ikke, om han forinden blev briefet af Michael Lunn, men det er han formentlig blevet.

Vidnet anmodede i medfør af retsplejelovens § 184, stk. 2, om lov nu og senere til at udtale sig i et sammenhængende forløb, inden der stilles yderligere spørgsmål til ham.

Kommissionens formand meddelte, at kommissionen ikke har noget at indvende mod den fremsatte begæring.”

Vidnet udtaler følgende (retsbog side 533 ff):

““Jeg fulgte jo nøje pressen, da jeg kom hjem, og ikke mindst i løbet af fredagen, lørdagen og søndagen. Så blev det mig klart, at man ikke kunne nægte en uvildig undersøgelse af politiet. På den ene side så fastholdt jeg udadtil, at vi ville ikke have en uvildig undersøgelse af

politiet, fordi det ikke var politiet, der begyndte. Skulle der undersøges noget, så måtte det være, hvem der satte de der ting i gang, men samtidig blev jeg, under indtryk af medierne og hvad jeg i øvrigt snakkede med af mennesker, klar over, at det var en uholdbar situation, og spørgsmålet var derfor, hvordan kom man ud af den. Der var på den ene side de meget bastante udtalelser fra stats- og udenrigsministeren, og på den anden side var der hele presset fra medierne og min egen fornemmelse af, hvad man burde gøre. Derfor drøftede jeg med Michael Lunn - jeg kan ikke huske, om det allerede var om fredagen, eller om det først blev om mandagen - hvordan griber vi det her an. Løsningen på det blev, at man sagde, nu tager vi en uvildig undersøgelse af hele forløbet, fra balladen starter på Nørrebro til den afsluttes på Fælledvej, og i et sådant forløb, når vi, om man så må sige, starten med de autonome og fører den helt igennem, ja, der må vi tage en uvildig undersøgelse. Men problemet var jo, at der var et stærkt mediepres, og der var dels en loyalitet over for stats- og udenrigsministeren, dels var der et hensyn til, at skulle sådant noget i gang, så skulle først regeringen sige ja, og dernæst skulle politiet have det at vide før nogen andre. Da jeg gik i fjernsynet, jf. bilag Q, side 11-22, mandag aften i en diskussion med en hr. Jørgen Petersen, der kommenterede synspunktet om, at det var politiet, der var noget i vejen med, og at der skulle en uvildig undersøgelse til, da holdt jeg meget kraftigt på, at vi ville ikke have den uvildige undersøgelse. Men jeg havde allerede besluttet mig for den om mandagen og drøftet den igennem med Michael Lunn om mandagen, og der fundet, at det nok var det rigtige at bede Asbjørn Jensen om at foretage den undersøgelse. Det gjorde jeg - jeg kan ikke huske, om det var min ide, eller om det var Michael Lunn - men jeg gjorde det, fordi jeg havde en grundlæggende tillid til Asbjørn Jensen fra min tid som boligminister. Det var en ejendommelig situation at skulle stå i tv og sætte sig imod en uvildig undersøgelse, samtidig med at man havde besluttet sig til, at man næste formiddag vil bede regeringen om tilladelse til det. Så næste morgen - og det er, om man så må sige, den sidste del af denne afdeling af min forklaring - er der ministermøde, og der forelægger jeg det så, og der er et referat fra det i bilag Q, side 4-5. Svend Auken, som jeg sad ved siden af, hviskede til mig: "Skulle du ikke lade Asbjørn Jensen foretage det?", og dertil sagde jeg: "Jo, det var en god ide". Det var jo rent faktisk det, jeg selv havde bestemt mig til på forhånd, men det var jo endnu bedre at give indtrykket af, at det kom, om man så må sige, andet steds fra. Så drog jeg af sted med, at nu kunne jeg sige det, men der skulle holdes mund med det, fordi politiet skulle være de første, der skulle have det at vide, og det skulle de have at vide på mødet i Herning."

Vidnet forklarer supplerende, at han i medierne og blandt en del kolleger i Folketinget oplevede et pres gående på, om det var rigtigt, at han ikke ville have en uvildig undersøgelse. Der havde i foråret været debat om

lokalnævnene, og vidnet havde fået gennemtrumfet, at der blev nedsat et udvalg under ledelse af højesteretsdommer Jacques Hermann med den opgave at pege på en anden form for undersøgelse ved klager over politiet. Da vidnet var i opposition, deltog han i arbejdet med at afskaffe revisorernes selvdømme. Modstanden mod at iværksætte en undersøgelse blev bl.a. begrundet med, at det i visse medier kom til udtryk, at der var noget galt med politiet, og at en undersøgelse i givet fald skulle rettes mod politiets handlemåde. Imidlertid fandt vidnet, at det var uholdbart, hvis ikke der blev iværksat en bred undersøgelse. Inden ministermødet den 25. maj 1993 havde man stort set fundet ud af de tre elementer, der skulle danne grundlag for oplysning af begivenhederne på Nørrebro, og at Rigspolitiet blev stillet til rådighed. Asbjørn Jensen skulle bl.a. se på, om der i politidirektørens redegørelser var inkonsistens og i givet fald ved hjælp af rejseholdet grave i det. Vidnet var bekendt med andre undersøgelsesformer. I april havde han været til stede ved en debat, arrangeret af Advokatrådet, om kommissionsdomstole. Disse blev kritiseret ud fra tre hovedpunkter. For det første vidste man ikke, når man afgav forklaring, hvad man senere kunne risikere at blive anklaget for. For det andet var der ikke mulighed for beskikkelse af forsvarer, men alene beskikkelse af bisidder, og endelig medførte den omstændighed, at en dommer ledte undersøgelsen, at undersøgelsens resultat fik domsvirkning. Vidnet kunne ikke foreslå en lokalnævnsundersøgelse, dels fordi en sådan undersøgelse efter de dagældende regler indebar, at politiet undersøgte sig selv, hvorfor undersøgelsen ikke kunne kaldes uvildig, dels var Hermann-udvalget netop nedsat. Den valgte undersøgelsesform var den mindst ringe, og såfremt det blev kritiseret, at det kunne siges, at systemet undersøgte sig selv, fordi Asbjørn som rigsadvokat blev udpeget til at forestå undersøgelsen, måtte man leve med den kritik og henvise til, at der ville blive andre muligheder i fremtiden, når resultatet af Hermann-udvalgets arbejde forelå. Vidnet medtog normalt ikke talepapirer til brug for ministermøder. Udtrykt urbant fandt vidnet politidirektørens redegørelse for ufyldstgørende og i formen usædvanlig, men man trøstede sig med, at redegørelsen var foreløbig. Vidnet tror, at han på ministermødet redegjorde summarisk for indholdet af redegørelsen. På mødet var det afgørende for vidnet at få tilslutning til iværksættelsen af den uvildige undersøgelse, der tog hele begivenhedsforløbet med. Eftersom politidirektørens foreløbige redegørelse blev offentliggjort om mandagen, måtte den forudsættes at være ministerkollegerne bekendt, men interessen for andres ressortområde er efter vidnets erfaring begrænset. Vidnet går ud fra, at han i løbet af mandagen læste redegørelsen. Det står uklart for vidnet, om han havde set den tidligere.”

Vidnet udtaler følgende (retsbog side 538):

“”Vi er nu nået frem til tirsdagen, hvor jeg kom hjem fra ministermødet. Til belysning af hvad der skete, foreligger der jo tre “pengeskabsnotater”, og jeg vil gerne kommentere disse. Jeg vil først henlede opmærksomheden på side 142 i bilag M. Det er i Hans-Viggo Jensens beretning. Der står: “.... Herefter drøftedes forskellige forhold i relation til kommissoriet, som skulle udarbejdes. Et af de forhold, som blev berørt, angik spørgsmålet om, hvorledes Asbjørn Jensen skulle tilvejebringe det materiale, som skulle danne grundlaget for hans undersøgelser.” Så står der i en sætning, jeg vil lægge vægt på: “... Resultatet af drøftelserne om dette punkt - der ikke var langvarige - blev, ...”. Derved vil jeg sige, at det, der skete på mødet - og her var virkelig tale om et møde, idet Asbjørn Jensen, Hans-Viggo Jensen og Reimann var til stede udover Michael Lunn - der drøftede vi tingene meget kort, hvad grundlaget skulle være. Det var disse tre udgangspunkter, som vi har nævnt, nemlig afhøringer, indsamlinger o.s.v. i relation til, hvad der skete på Nørrebro, både afhøringer af folk, indsamlinger fra medier, bånd, presseklip o.s.v., så var der politidirektørens redegørelse, og så var der straffesagerne. Så var meningen, at nu skulle så Asbjørn Jensen se på det materiale og se på, om der var inkonsistenser, og så skulle han bruge Rigspolitiets rejsehold til at grave i det, hvis der var inkonsistenser, for at få klarlagt, hvad der var sket. Meningen var, at det skulle være en “fact-finding” undersøgelse, som det hedder på nudansk, man skulle klarlægge begivenhedsforløbet fra begyndelse til slutning, eller som det tidligere blev udtrykt af historikere på tysk: “Wie es eigentlich gewesen war”. Det var hele ideen i det, og sådan skulle det være. Jeg vil også henvise til Reimanns referat. Det er side 140, hvor Reimann siger: “... Ingen af disse tre elementer i undersøgelsen blev fremhævet som specielt problematiske ...”. Det var altså et møde, hvor vi først og fremmest takkede Asbjørn Jensen for, at han ville påtage sig det. Han mente, at det havde nok været bedre med en dommerundersøgelse, men når nu regeringen ville bede ham om det, så ville han ikke sætte sig imod det. Rent faktisk så kan man også sige, hvis man kigger på Michael Lunns notat fra side 137-138 (bilag M), at hvis det ikke var meningen, at rejseholdet skulle afhøre betjente fra Københavns Politi, ja, så var det jo egentlig ejendommeligt, at det gjorde rejseholdet rent faktisk. Det vil man kunne se i bilag P, side 3, om rejseholdets afhøringer, hvor rigsadvokaten redegør for materialet, og man kan også på side 7 i samme bilag se en henvisning til de supplerende afhøringer fra rejseholdet. Jeg kan i øvrigt af avisreferater se, at rigsadvokaten, da han på et vist tidspunkt havde besvær med at få tilladelse til at afhøre folk fra Københavns Politi, skulle have henvist til, at han så havde truet politidirektøren med at henvende sig til Justitsministeriet. Det havde jo ærligt talt ikke været særligt meget værd, hvis Justitsministeriet ikke havde ment, at rejseholdet skulle gøre det. Men det korte af det lange er, at drøftelserne tog ikke ret lang tid omkring disse forhold. Min klare fornemmelse er, at vi i givet fald har

talt forbi hinanden, idet man i Justitsministeriet har ment, at det var "business as usual", at man skulle lade Københavns Politi afhøre sig selv, og undertegnede, der ikke kendte til den praksis. Jag havde aldrig beskæftiget mig med retspolitik, før jeg blev justitsminister, jeg kendte ikke til den praksis, havde ikke fantasi til at forestille mig, at det var det, der var meningen, men at det, det måtte dreje sig om, det var, at man lavede ikke dobbelt-undersøgelser i den forstand, at man lod først politidirektøren afhøre sine folk og derefter lod rigsadvokaten spørge om præcist det samme ved hjælp af rejseholdet, men at man tog udgangspunkt i politidirektørens redegørelser. Var der så noget, der ikke hang sammen med, hvad man i øvrigt vidste, ja, så skulle rigsadvokaten grave i det ved hjælp af det rejsehold, der var stillet til hans rådighed. Der står i Michael Lunnns gennemgang af dette, som vi har været inde på før, at hvis der kom kritik af, at politiet undersøgte sig selv, så kunne man bare sige, at det var det, man plejede at gøre. I fremtiden klarede man det med Hermann-udvalget. Jeg genkender slet ikke den fremstilling. Jeg mener, at det, vi drøftede, var, om der nu kunne blive kritik af, at vi havde taget rigsadvokaten som tilhørende systemet til at foretage undersøgelsen, og det var det, jeg sagde: "Ja, men vi må sige, at det er det, vi kan gøre i denne her situation, og i øvrigt så ligger det i kortene, at i fremtiden bruger vi en helt anden metode, nemlig den, Hermann-udvalget måtte komme frem til". Så kan jeg fra om tirsdagen også nævne Reimanns talepapir, bilag M, side 1, hvor han skriver om en "... bred, uvildig undersøgelse ...", og at man stiller "... særligt udvalgte kriminalpolitifolk til rigsadvokatens rådighed med henblik på belysning af det passerede ...", og på side 2 siger han, at "... ved spørgsmål til politidirektøren", så skal han (rigsadvokaten), "søge disse redegørelser uddybet eller yderligere spørgsmål besvaret ...". Det er, om man så må sige, den måde, jeg opfatter tingene på. Reimanns talepapir læste jeg formentlig, men igen, den tale jeg holdt på ombudsmødet - jeg vil vente med at komme ind på den til om et øjeblik - holdt jeg uden manuskript. Det var i det hele taget min arbejdsform, fordi jeg er ret dårlig til at læse ting op, og jeg mener ofte, at hvis man bare læser en tale op og så får stillet spørgsmål fra auditoriet, så kan man af og til være i vanskeligheder, når man skal svare. Men hvis man har holdt den uden manuskript efter at have drøftet tingene igennem med medarbejderen i ministeriet og forstået, hvad det drejer sig om, så har man mere styr på det."

Vidnet forklarer supplerende, at det er klart, at han efter ministermødet orienterede Michael Lunn.

Foreholdt bilag M, side 133, Michael Lunnns notat af 29. juni 1995, er det et spørgsmål om terminologi, om man kan sige, at der blev holdt møde, som beskrevet på side 133. Vidnet mener bestemt, at han fortalte de tilstedeværende, hvad der var sket på ministermødet. Han gav såvel

en resultats- som en stemningsberetning. Allerede om mandagen havde man bestemt sig for, hvad der skulle ske. Derfor kunne Reimann jo også straks efter mødet gå ind på sit kontor og udarbejde udkast til et kommissorium. Vidnet husker ikke, at man var inde på spørgsmålet om mistænkeliggørelse af politiet. Vidner mener bestemt ikke, at ordet "mistænkeliggørelse" blev nævnt. Det var afgørende at få undersøgt, hvordan politiet var kommet i den situation, som tilfældet var den 18.-19. maj 1993, men det var også meningen med undersøgelsen, at politiet i givet fald skulle stå til regnskab for, hvordan man havde håndteret situationen. På den ene side var det ikke politiet, der havde begyndt, og på den anden side skulle der ikke skjules noget. De tre indgange til oplysninger var allerede blevet klarlagt om mandagen med Michael Lunn, muligvis har Reimann og Hesselbjerg også været inde i drøftelserne om mandagen.

Foreholdt Johan Reimanns forklaring til retsbogen side 471 [om mødet 25. maj mellem ministeren og 3 embedsmænd], ville det være mærkeligt, om Reimann og Hesselbjerg ikke havde talt med Michael Lunn, efter at Lunn havde været inde hos vidnet om mandagen. Reimann kan have været inde hos Lunn tirsdag morgen. Lunn var god til at orientere medarbejderne om sine samtaler med vidnet. Mødet mundede ud i, at man skulle "go ahead". Vidnet mener helt bestemt, at rejseholdet blev nævnt som redskab for Asbjørn Jensen. "Det skulle jo sikre uvildigheden". Herefter skulle Asbjørn Jensen tilkaldes, således at vidnet kunne takke ham for at påtage sig opgaven, eventuelt overtale ham til at påtage sig den. Vidnet husker tydeligt, at Asbjørn Jensen nævnte, om ikke det var bedre med en dommer til at undersøge sagen. Vidnet mener, at der på mødet blev talt i brede vendinger om, hvordan undersøgelsen skulle være. Vidnet tør ikke sige, om der lå et skriftligt udkast til et kommissorium, jf. bilag M, side 137 [Michael Lunns notat af 29. juni 1995]. Systematikken på mødet var en gennemgang af det, der kom til at stå i kommissoriet. Vidnet vil tro, at Lunn havde den udfarende kraft, men det er sådan set uden betydning, idet man var enige. Vedrørende bilag M, side 137, sidste afsnit, og side 138, kan vidnet ikke genkende det anførte. Efter vidnets erindring var mødet kort. Som tidligere forklaret skulle Asbjørn Jensen, såfremt der var inkonsistens i politidirektørens redegørelse eller svar, grave heri ved hjælp af rejseholdet. Det samme skulle være tilfældet, hvis der i det øverste materiale, der blev frembragt, var inkonsistens i relation til politidirektørens oplysninger. Der var tale om en fact-finding undersøgelse. Vidnets opfattelse af situationen kom til udtryk under vidnets samråd i Retsudvalget og stemmer også med, hvad han har sagt til offentligheden. Vidnet tror, at det skyldtes "kulturforskelle", at der er uoverensstemmelse mellem vidnets erindring om, hvad der skete, og Lunns opfattelse af det samme. Det faldt ikke vidnet ind, at Københavns Politi kom til at undersøge sig selv. Hvis vidnet havde sagt en ting i

ministeriet og noget andet uden for ministeriet, burde ministeriets embedsmænd have gjort i første række vidnet opmærksom herpå, og hvis ikke det hjalp, burde de været gået til statsministeren. Vidnet har den bedste erindring om sin tid som justitsminister.

Foreholdt Asbjørn Jensens forklaring til retsbogen side 492-94 om mødet på vidnets kontor, nærer vidnet ingen tvivl om, at Asbjørn Jensen har opfattet situationen som forklaret, men vidnet har en anden erindring. Vidnet støtter sin erindring på bl.a. Johan Reimanns og Hans-Viggo Jensens "pengeskabsnotater", bilag M, side 139-14 og 141-143.

Foreholdt Hans-Viggo Jensens forklaring til retsbogen side 468, påpeger vidnet, at der er inkonsistens mellem Michael Lunn og Hans-Viggo Jensens erindringer, for det fremgår af forklaringen, at Hans-Viggo Jensen ikke husker, at Hermann-udvalget blev nævnt. Hvis Hermann-udvalget var blevet omtalt, måtte det være i forbindelse med den forventede kritik af, at Asbjørn Jensen som rigsadvokat skulle undersøge begivenhederne på Nørrebro. Det er vidnets konklusion efter pengeskabsnotaterne og forklaringerne til retsbogen, at man har talt forbi hinanden på mødet, og at der ikke er fuld overensstemmelse mellem pengeskabsnotaterne. Hvis der i politidirektørens redegørelser ikke var tale om inkonsistens, men mangel på oplysninger, skulle Asbjørn Jensen stille supplerende spørgsmål til politidirektøren, og hvis svarene medførte inkonsistens i forhold til det foreliggende materiale, skulle man bede rejseholdet undersøge spørgsmålet nærmere. Det var op til Asbjørn Jensen at afgøre, hvordan han ville gå frem. Vidnet mener, at betydningen af rejseholdets medvirken blev fremhævet på mødet. Vidnet bygger sin opfattelse på et avisinterview, vidnet havde med journalist Jan Jensen, jf. bilag N, side 6, artikel i Ekstra Bladet den 29. maj 1993, samt på bilag N, side 1, båndafskrift af indslag i radioavisen den 26. maj 1993. Vidnet modtog ingen reaktion fra sit embedsværk i anledning af interviewene. Vidnet anså det som fuldstændig selvfølgelig, at rejseholdet skulle benyttes, og det er måske her, kulturforskellen mellem vidnet og Justitsministeriets embedsmænd viser sig, idet de sidstnævnte anså det som naturligt, at Københavns Politi gjorde som sædvanligt, når særlige sager skulle undersøges. Vidnet mener bestemt ikke, at man på mødet kom ind på, hvad der var praksis i forbindelse med undersøgelser inden for Københavns Politi. Asbjørn Jensens grundlag var i første række med hensyn til oplysninger fra Københavns Politi politidirektørens redegørelser. Der var enighed om, at disse ville kunne give anledning til, at der blev gravet dybere. "Vidnet havde ikke udpræget tillid til politidirektøren". Asbjørn Jensen kunne på dette grundlag stille supplerende spørgsmål og få et tilfredsstillende svar. Hvis et svar "lugtede", kunne han sætte rejseholdet til at undersøge spørgsmålet nærmere. Asbjørn Jensen havde endvidere den mulighed, at han i stedet for først at spørge politidirektøren kunne vælge at gå direkte

til rejseholdet med anmodning om at undersøge et spørgsmål i Københavns Politi, som han ønskede klarlagt.”

Vidnet udtaler følgende (retsbog side 545 ff):

““Vi er nu nået frem til politiets ombudsmøde i Herning, og det har vi fra side 35-40 i bilag M et referat af. Det var en tale, der blev holdt uden manuskript. Derfor må jeg sige, at i dag er jeg meget glad for, at de tog et referat af den med bånd. Rigspolitiet var i kommissoriet også et særskilt afsnit for sig uafhængig af de tre første. Rigspolitiet skulle hjælpe ham med alt det. Det er det, jeg mener, helt klart ligger i den tale, men der har altså været folk, der har haft en anden opfattelse af talen, men det er altså det, jeg har lagt i den tale.”

Foreholdt Agerskov Thomsens forklaring til retsbogen side 513, er det rigtigt, at vidnet havde forsamlingen i sin hule hånd. “Det var også meningen”. Agerskov Thomsens opfattelse af hvad der var krystalklart, må stå for hans egen regning, og vidnet henviser til indholdet af sin tale på ombudsmødet, jf. bilag M, side 35-40. Vidnet benyttede ikke Johan Reimanns talepapir. Vidnet forklarer supplerende, at han ikke så problemer i det endelige kommissorium, der var i overensstemmelse med de retningslinier, der allerede mandag den 24. maj blev udstukket. Vidnet var til ombudsmødet den 26. maj og i udlandet den 27. og 28. maj og tog alene med henblik på at skrive kommissoriet under ind til ministeriet den 31. maj, således at det kunne komme af sted. Det er sandsynligt, at både Lunn og Hesselbjerg var til stede.

Foreholdt bilag M, side 2 a, grafisk fremstilling af nogle ændringer i kommissoriet, forklarer vidnet, at han ikke fulgte med i den bearbejdelse af udkastet, der fandt sted, inden han skrev det endelige kommissorium under.

Asbjørn Jensen opgave var at beskrive, hvad der var sket, men det var ikke vidnets mening, at han på grundlag af de faktiske oplysninger, der kom frem, skulle komme ind på eventuelle konsekvenser. Det måtte andre tage sig af. Undersøgelsen skulle have et bredt sigte, dog uden at blive overfladisk. Under hensyntagen til tids- og resurseforbruget var der derfor en grænse for, hvor dybtgående undersøgelsen kunne gøres. Hvis Asbjørn Jensen f.eks. nåede frem til, at der havde været mangler ved beredskabet, skulle undersøgelsen benyttes til at belyse dette, og på denne baggrund kunne man nå frem til en systemændring. I ordet “vurdering” i kommissoriet lå, at såfremt Asbjørn Jensen konstaterede, at der var modstridende oplysninger eller forklaringer, skulle han sige, hvad han mente, der burde lægges til grund. Man kan f.eks. godt vurdere, om der er begået fejl uden i den sammenhæng at komme med en indstilling om en mulig konsekvens af fejlen.

Som krævet af offentligheden og som krævet af vidnet selv skulle undersøgelsen være uvildig.

Vidnet tænkte ikke over hjemmelsspørgsmålet for Asbjørn Jensens undersøgelse, og spørgsmålet blev ikke drøftet.

For vidnet var det afgørende, at det var Asbjørn Jensen som person, der skulle lede undersøgelsen. Vidnet havde ikke tænkt over, at Asbjørn Jensen som rigsadvokat var politidirektørens foresatte, men vidnet erindrer, at Agerskov Thomsen vistnok kom ind på dette forhold, da han på ombudsmødet fulgte vidnet op til talerstolen.

Vidnet var lettet, da kommissoriet var afgået, idet han så ikke mere skulle beskæftige sig med sagen, før Asbjørn Jensens redegørelse forelå. Man kan altid drøfte, om kommissoriet skulle have været mere udpenslet. Det faktiske begivenhedsforløb viste, at rejseholdet kom til at afhøre nogle nøglepersoner inden for Københavns Politi. En sådan afhøring svarede helt til vidnets mening med, at rejseholdet skulle bistå Asbjørn Jensen. De mennesker, der hævder, at kommissoriet forbød rejseholdet at foretage afhøringer i Københavns Politi, har således efter vidnets opfattelse et forklaringsproblem. Det var en svaghed, at Københavns Politi undersøgte sig selv, men det lappede lidt på situationen, at rejseholdet også blev anvendt til afhøringer.

Om der efter vidnets opfattelse kan sættes lighedstegn mellem “uvildig” og “upartisk”, mener vidnet, at upartisk er en nødvendig, men ikke tilstrækkelig betingelse for at opfylde begrebet uvildig, og at upartiskhed er en delmængde af uvildighed.”

Vidnet udtaler følgende (retsbog side 549 ff):

“Så er vi kommet til den 2. og 3. juni. Fordi helt slap jeg jo ikke, da jeg havde ladet kommissoriet gå. Dels var der et møde med borgmester Tom Ahlberg den 2. juni, og dels var der et møde i retsudvalget den 3. juni. For så vidt angår mødet med Tom Ahlberg, skal jeg nøjes med at sige, at det, det drejede sig om, det var at få ham til at standse den videre procedure i lokalnævnet. Det skete ved at overbevise ham om, at der nu, sådan som det står på side 19 i bilag M, et notat som Hesselbjerg havde lavet - jeg tror, det var Hesselbjerg eller Reimann, der havde lavet notatet, jeg ved ikke, hvem det var, men det var lavet derude - om lokalnævn, og der står på side 19, at der var ingen grund til det, “... når der allerede er igangsat en betryggende, uvildig undersøgelse ...”. Det var, om man så må sige, det var deres ord i et notat af 1. juni 1993, og Ahlberg lod sig overbevise ud fra, at nu var det rejseholdet, der skulle afhøre Københavns Politi, og så drøftede vi i øvrigt spørgsmål om

uropatrulje og indsættelse af civile betjente i forbindelse med demonstrationer. Der var han så i øvrigt også tilfreds med, at jeg mente, at det skulle vi se at komme væk fra, sådan at de i givet fald kun havde observerende og ikke eksekutive funktioner. Men det afgørende var, at han blev overbevist om, at det var Rigspolitiets rejsehold, og at undersøgelsen var betryggende og uvildig, i modsætning til hvad jeg havde sagt om hans lokalnævn, at det var ikke uvildigt.

Så kommer den 3. juni, et møde i Retsudvalget. Til dette møde var Torben Geneser, nuværende landsdommer, med. Han havde nogle blyantskrevne referater, som siden er blevet maskinskrevet og lagt frem i bilag M, side 154-163. Men det er på side 161, i hvert fald i det eksemplar jeg har, sat en sort streg fra: "Skal ra's (rigsadvokatens) folk foretage ekstra afhøring af politifolk", og "Skal ra's (rigsadvokatens) folk afhøre folk, der har afgivet forklaring i retten?", og ned til, hvor der så senere står, at jeg på de spørgsmål svarer, "ra skal kunne kræve supplerende redegørelse", og herefter har vi hele den diskussion, om man skal afhøres to gange om det samme, og det er det, vi tidligere har bemærket. det, det gav anledning til, det var, at Jyllands Posten på et vist tidspunkt skrev, at der lå dette referat fra Geneser, der viste, at jeg i Retsudvalget havde sagt, at Københavns Politi skulle undersøge sig selv, og at det var Ebba Strange blevet meget vred over. Det var det, som så, da jeg ringede til Ebba Strange, så sagde hun, at hun kunne jo ikke huske, hvad der var sket på et sådant udvalg, der lå så langt tilbage i tiden. Det eneste, hun kunne huske, det var, at hun havde ringet efter mødet i udvalget til Tom Ahlberg og sagt, at nu var det i orden fra SF's side, for nu havde de fået garanti for, at det var rejseholdet, der skulle afhøre folk i Københavns Politi, og så skrev hun i øvrigt i Jyllands Posten et indlæg, der er gengivet på side 8 i bilag N, hvor hun siger, at hun mener, at hvis det overhovedet kan bruges til noget, det, der er i det referat - fordi hun skriver, som der står på side 8, anden spalte: "... Efter mødet accepterede jeg på SF's vegne justitsministerens model, alene fordi jeg var blevet overbevist om, at når Rigspolitiets rejsehold skulle bistå rigsadvokaten med at foretage de nødvendige afhøringer og ikke Københavns Politi, kunne der være håb om, at undersøgelsen ville blive objektiv og uvildig". Så skriver hun: "Hvilke ord justitsministeren brugte, da han redegjorde for sagen, kan jeg som sagt ikke huske, ligesom jeg ikke ved noget om, hvad der er foregået på andre møder. Men netop mødet i retsudvalget understøtter efter min opfattelse Erling Olsen i stedet for at belaste ham". Hvis man i øvrigt kigger lidt i dette Geneser-notat, så står der jo også bl.a. på side 162, at Ebba Strange siger: "Kan godt forstå, at rigsadvokaten ikke skal afhøre dem, politidirektøren har afhørt. Kan forstå, at rigsadvokaten - også ved afhøringer af andre - må bede politidirektøren om supplerende oplysninger". Så siger hun: "Hvis det er politiets ledelse, der skal kritiseres, hvem gør det så?". Der er det igen, om man så må sige, at også Dorte Bennedsen er inde på,

nederst på side 162: "OK, at der ikke skal ske dobbeltafhøringer". Deri ligger det her med, at hvis der er nogen, der er afhørt af en dommer eller er afhørt andet sted, og man finder sted i orden, så skal man altså ikke gentage det, men hvis der er o.s.v. er noget, der ikke ser ud til at være, som det skal, så skal man gøre det."

Vidnet forklarer supplerende, at han ikke kan huske, om der deltog en embedsmand i mødet med Tom Ahlberg, men at det ville ligne vidnet dårligt at holde et møde, uden at en embedsmand deltog. Det er ikke usandsynligt, at den pågældende embedsmand var Torsten Hesselbjerg. Til brug for mødet havde vidnet tre notater om lokalnævn.

Vidnet forklarer, at han ikke tror, at han til mødet i retsudvalget den 3. juni medbragte et talepapir. Notatet fra mødet, udarbejdet af Torben Geneser, jf. bilag M, side 154, svarer helt til vidnets erindring. Det var for vidnet helt klart, at det var folk fra rejseholdet, som rigsadvokaten skulle benytte, hvis der skulle bores i det oplysningsgrundlag, der hidrørte fra politidirektøren

Vedrørende pilen på side 161 [i bilag M] har det været drøftet, om rigsadvokaten alene skulle kunne kræve supplerende redegørelser fra politidirektøren, således at politidirektøren alene skulle besvare supplerende spørgsmål. Nogen opfattede, at kommunikationen udelukkende skulle finde sted mellem rigsadvokaten og politidirektøren. Vedrørende ordet "grupper" i næstsidste linie på side 161, mener vidnet, at det må forstås som "instanser". Det lå klart, at ansatte i Københavns Politi var blevet afhørt. Disse afhøringer kunne give anledning til at stille supplerende spørgsmål, og hvis svarene herpå ikke var tilfredsstillende og pegede på inkonsistens, skulle rigsadvokaten benytte folk fra rejseholdet til at foretage afhøringerne. Hvis en ansat i Københavns Politi havde været afhørt i forbindelse med de rejste straffesager mod civile, skulle han ikke afhøres på ny, medmindre der var inkonsistens mellem det foreliggende materiale og hans forklaring.

Foreholdt Torben Genesers forklaring til retsbogen side 477, nederst og side 478, øverst, vedrørende den omtalte pil, må vidnet henvise til, at forklaringen er pågældende vidnes subjektive opfattelse, og at vidnet ikke har tænkt eller sagt det, der fremgår af den foreholdte forklaring.

Vidnet læste Asbjørn Jensens redegørelse, men ikke bilagene, herunder resumerapporten. Vidnet har ikke grund til at betvivle, at han modtog redegørelsen den 26. august 1994, jf. bilag Q, side 9-10, drejebog vedrørende Nørrebro. Drejebogen blev fulgt.

Foreholdt bilag O, side 26-28, Justitsministeriets pressemeddelelse af 29. august 1994, blev meddelelsen til efter et fælles arbejde mellem

vidnet og embedsmændene. Vidnet genkender enkelte sætninger i meddelelsen som sine egne. Vidnet vil tro, at ud over Michael Lunn, der deltog i udarbejdelsen af pressemeddelelsen, så var Hesselbjerg og Reimann også med. Vidnet mener ikke, at Asbjørn Jensen var til stede. Pressemeddelelsen skulle sige to ting. For det første, at ulykkerne skyldtes en række menneskelige fejl, der set enkeltvis var forklarlige og ikke betød så meget, men fordi de indtraf samtidig, blev det en katastrofe. Fejlkilderne skulle således ryddes af vejen. Den anden ting var, om der efter rigsadvokatens fact-finding var grundlag for, om der kunne gøres et ansvar gældende over for politidirektøren, hvilket man nåede frem til, ikke var tilfældet. Endelig fremgik det af pressemeddelelsen, at en gentagelse af de stedfundne begivenheder ikke måtte ske. Vedrørende side 26, 4. afsnit, sidste punktum, bemærker vidnet, at der havde været, eller der kunne imødeses, kritik af at vidnet havde bedt om en undersøgelse, der skulle belyse forholdene vedrørende de autonome, og så fik man en undersøgelse og en redegørelse, der i det væsentlige kom til at handle om politiet. Vidnet gik ud fra, at rigsadvokaten havde fået alle oplysninger, og at alle havde medvirket loyalt.

Vidnet husker ikke, men vil ikke udelukke, at han inden mødet den 10. november om eftermiddagen i Justitsministeriet fik besøg af Michael Lunn og Torsten Hesselbjerg.

Om mødet i Justitsministeriet forklarer vidnet, at Bjørn Westh var en af hans nære venner i Folketinget, og at situationen var ubehagelig for dem begge. Det var ikke en sag dem imellem, men en sag om uenighed i opfattelsen af kommissoriet mellem Justitsministeriets embedsmænd og vidnet. Vidnet var meget forligsvillig, men ikke indstillet på at indrømme noget, han ikke havde gjort eller sagt. Pressemeddelelsen, bilag M, side 41, er formentlig skrevet af Michael Lunn. 3. afsnit, sidste punktum var dækkende for vidnets opfattelse, men efter mødet indtog vidnet fortsat det standpunkt, at han var overordentlig kritisk over for, at rejseholdet nogle gange var blevet nægtet adgang til at afhøre ansatte i Københavns Politi. Mødet varede højst en time, og vidnet mener ikke, at det under drøftelserne blev nævnt, at rigsadvokaten havde haft en telefonsamtale med politidirektøren i starten af undersøgelsesforløbet om tilladelse til, at folk fra rejseholdet kunne foretage afhøringer af ansatte i Københavns Politi. Ånden i pressemeddelelsen var også, at nu var rigsadvokaten i gang med en supplerende redegørelse om skudepisoderne, og at han i den forbindelse kunne benytte rejseholdet til at foretage de nødvendige afhøringer i Københavns Politi. I november 1994 havde vidnet ikke grundlag for at have en kvalificeret mening om, hvorvidt folk fra rejseholdet, såfremt der havde vist sig inkonsistens, var blevet sat til at børe heri, men det havde været imod hans intentioner, hvis rejseholdet i givet fald ikke måtte benyttes.”

Torsten Hesselbjerg, afdelingschef i Justitsministeriet, har bl.a. forklaret (retsbog side 563-72 og side 574):

“..... at han 1. august 1977 blev ansat i lovafdelingen i Justitsministeriets departement, hvor han den 15. marts 1993 blev chef efter forinden at have været kontorchef samme sted i flere år.

Fra urolighederne fandt sted den 18.-19. maj 1993 og frem til tirsdag morgen den 25. maj deltog vidnet ikke i formaliserede drøftelser om en undersøgelse af begivenhederne, men han var forberedt på, at der kunne komme en undersøgelse. Vidnet bekendt, var der ingen drøftelser af spørgsmålet om en undersøgelse om mandagen i ministeriet, således som Erling Olsen har forklaret. Vidnet har senere erfaret, at der var samtaler formentlig fredag, lørdag eller søndag mellem Michael Lunn og Erling Olsen, hvorunder Lunn refererede, hvad han havde talt med Eefsen om. Vidnet og andre ledende embedsmænd i ministeriet så fjernsynsudsendelsen “Udfordring” mandag aften den 24. maj. Vidnet har for nylig genset udsendelsen og erindrer derfor godt, at Jørgen Petersen var meget velargumenteret, og at Erling Olsen nægtede, at der skulle iværksættes en uvildig undersøgelse. Begrundelsen herfor var, at det ville sætte spørgsmålstegn ved, om politiet havde været i en livstruende situation. Det var dengang som nu ikke noget afgørende argument, set med vidnets øjne. Det fremgår af afskriften af udsendelsen, jf. bilag Q, bl.a. side 14 og 20, at når Eefsens bebudede senere redegørelse forelå, og Retsudvalget i givet fald fandt behov for en uvildig undersøgelse, så forelå der en ny situation. Endvidere husker vidnet, at Erling Olsen sagde, at “i øvrigt kan lokalpolitivæbnene undersøge sagen efter de almindelige regler”. Embedsmændene fik om mandagen intet indtryk af, at Erling Olsen havde besluttet sig for at få regeringens tilslutning den følgende dag til at få foretaget en undersøgelse. Efter vidnets opfattelse udtalte Erling Olsen sig i udsendelsen meget kategorisk, hvilket man efter vidnets mening ikke ville gøre, hvis man mentalt var forberedt på, at sagen kunne udvikle sig, således at der allerede dagen efter ville blive truffet beslutning om at iværksætte en undersøgelse.

Tirsdag den 25. maj 1993 mødte vidnet meget tidligt. Det gør man normalt om tirsdagen, da der er ministermøde. Vidnet mener ikke, at han om morgenen talte med Erling Olsen, men det havde Lunn gjort. Lunn kaldte afdelingschef Henning Fode og vidnet ind på sit kontor, hvor emnet var, at det var helt oplagt, at der på baggrund af de voldsomme begivenheder af helt ekstraordinær karakter skulle være en undersøgelse. I enhver lille sag var det standard at foranstalte en undersøgelse, uafhængig af om der på det foreliggende grundlag var noget at bebrejde polititjenestemænd, hvorfor det var uholdbart at holde fast i, at det skulle man ikke her. Mødedeltagerne nåede ikke frem til

nogen konklusion. Da Erling Olsen ca. kl. 11.30 vendte tilbage fra ministermødet, gik Michael Lunn, Johan Reimann og vidnet ind på ministerens kontor. Vidnet kan fuldt ud tilslutte sig Michael Lunns fremstilling af, hvad der foregik på dette tidspunkt på ministerens kontor, jf. bilag M, Lunns notat om møder i Justitsministeriet den 25. maj vedrørende kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse af begivenhederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993, side 133. Vidnet gennemlæste det pågældende afsnit i 1995, inden det blev skrevet, fordi han havde deltaget i mødet. Om baggrunden for dette notat og to andre notater forklarer vidnet, at han var med til at rådgive daværende justitsminister Bjørn Westh på baggrund af den rejste kritik mod Asbjørn Jensens redegørelser, og herunder anbefalede han ministeren at få et skriftligt grundlag til brug for at kunne udtale sig i Retsudvalget. Westh besluttede sig for at anmode Michael Lunn, Johan Reimann og Hans-Viggo Jensen om et notat hver. Vidnet blev ikke bedt herom, eftersom han ikke havde deltaget i det møde på Erling Olsens kontor, hvor Asbjørn Jensen var til stede sammen med de tre førnævnte foruden ministeren. Vidnet vil beskrive samværet med Erling Olsen før frokost som et møde og henvise til Michael Lunns fremstilling af mødet, jf. notatet. Ministeren meddelte, at der skulle laves en undersøgelse, og at rigsadvokaten skulle stå for undersøgelsen. Det havde været naturligt at lave en dommerundersøgelse, men den tanke var på daværende tidspunkt i den juridiske og politiske virkelighed aldeles udelukket. På en konference i april 1993 på Christiansborg, arrangeret af Advokatrådet, blev det hidtidig anvendte regelsæt for dommerundersøgelser skarpt kritiseret, og Erling Olsen, der var til stede, konkluderede bagefter over for embedsmændene, at der ikke skulle iværksættes flere undersøgelsesretter, men at der derimod skulle igangsættes et udvalgsarbejde, således at man kunne få et nyt regelsæt. Det skulle dog ikke ske her og nu, da det i givet fald kunne indebære en kritik af den måde, Tamilsagen var blevet gennemført på, og det fandt Erling Olsen ikke, at der var grundlag for. Der måtte altså laves en ny form for undersøgelse, og et af de centrale elementer var, at rigsadvokaten skulle stå for den. På mødet var det helt klart, at undersøgelsen ikke måtte være vendt mod politiet. Det skulle være en undersøgelse af hele begivenhedsforløbet. Vidnet kan ikke huske de konkrete formuleringer under drøftelserne og fremhæver, at først 17 måneder efter at kommissoriet blev til, blev den måde, undersøgelsen var foregået på, rejst som et problem af Erling Olsen.

Efter vidnets opfattelse er det en forkert terminologi, når det efterfølgende er blevet sagt, at Københavns Politi undersøgte sig selv, for det var Asbjørn Jensen, der undersøgte sagen. Eftersom Eefsen havde bebudet en yderligere redegørelse, og det var sandsynligt, at der blev behov for supplerende spørgsmål, måtte Eefsen, der ikke sad inde med alle de nødvendige oplysninger, skaffe sig disse, hvorfor han var

nødt til at foranstalte afhøringer og indsamling af materiale ved hjælp af sine egne ansatte. Det blev på mødet ikke sagt så præcist, som vidnet her udtrykker det, men det var en logisk følge og lå i sagens natur. Mødet sluttede ca. kl. 12.15, og alle forlod ministerens kontor i hast. Reimann med henblik på at give sig til at skrive på et udkast til kommissorium, og Lunn for at tilkalde Asbjørn Jensen. Vidnet husker tidspunktet så nøje, idet han selv skulle nå Odden-færgen kl. 14.

Vidnet forklarer, at han modtog Reimanns talepapir, jf. bilag M, side 1, og udkast til kommissorium, jf. bilag M, side 3, da han om onsdagen kom til ministeriet. Vidnet fik ikke noget referat af, hvad ministeren havde sagt på ombudsmødet i Herning. Vidnet fik først i foråret 1996 kendskab til, hvad Erling Olsen havde udtalt til radioavisen, jf. bilag N, side 1. I forbindelse med Erling Olsens pressemeddelelse i december 1995 blev vidnet bekendt med bilag N, side 6, artikel i Ekstra Bladet lørdag den 29. maj 1993.

Foreholdt bilag M, side 2 a, grafisk fremstilling af nogle ændringer i kommissoriet, findes vidnets bemærkninger til Reimanns udkast til kommissoriet på side 8 i bilaget. Reimann rettede af egen drift "kan" til "bør". Det var en selvfølgelig rettelser. Udtrykket "om forløbet af politiets aktioner den 18. og 19. maj" var en unødvendig begrænsning efter vidnets opfattelse og burde derfor udgå. Det under søjle C i bilag 2 a udviklede havde vidnet ikke tænkt sig at rette, da han drøftede udkastet med Reimann. Ændringen under C blev foretaget pinsemandag den 31. maj 1993, hvor vidnet sammen med Lunn gennemgik kommissoriet. "I fornødent omfang" var for upræcist, hvorfor det blev ændret til "på anmodning". Der blev foretaget to andre rettelser. Lunn ændrede "Rigspolitichefen" til "Rigspolitichefembedet" for at signalere, at det ikke var Ivar Boye, der personligt skulle give den anførte bistand. Endelig blev "... stille polititjenestemænd til rådighed ..." ændret til "... yde bistand ...", idet der også kunne være tale om, at der skulle foretages tekniske undersøgelser, der krævede bistand fra teknisk afdeling.

Både Hans-Viggo Jensen og Asbjørn Jensen, sidstnævnte telefonisk, meddelte, at de ikke havde bemærkninger til Reimanns første udkast. Det støtter vidnet på et håndskrevet notat af 27. maj 1993 fra Reimann. Udkastet til kommissorium med de rettelser, der blev foretaget efter drøftelse mellem Reimann og vidnet, blev telefaxet til Asbjørn Jensen, der ikke havde bemærkninger hertil, vidnet bekendt. Vidnet havde ingen kontakt med Asbjørn Jensen om kommissoriets indhold.

Efter at Lunn og vidnet havde foretaget de omtalte rettelser, gik de ind til Erling Olsen. Eftersom Folketinget begyndte om tirsdagen, var det i sidste øjeblik, at kommissoriet afgik. Der var ingen drøftelser om

indholdet med ministeren, der skrev det under. Det var kendetegnende for Erling Olsens arbejdsform, at alt gik og skulle gå meget hurtigt.

Debatten i medierne om politidirektørens foreløbige redegørelse og kritikken mod politiet havde alene indflydelse på kommissoriet i den forstand, at der var enighed om, at undersøgelsen skulle være en undersøgelse af det samlede forløb. Kritikken af redegørelsen kom allerede om tirsdagen og gav ikke grundlag for ændringer i den fastlagte kurs. Der var i kommissoriet ikke lagt op til, at Asbjørn Jensen personligt skulle afhøre f.eks. ledelsen af Københavns Politi. Det ville efter vidnets opfattelse i givet fald have været forkert. Asbjørn Jensen afledte sin kompetence af kommissoriet og ikke af retsplejelovens regler om rigsadvokatembedet. Der var i kommissoriet ikke holdepunkter for, at rigspolitiet kunne eller skulle foretage afhøringer i Københavns Politi. Hvis det skulle være tilfældet, måtte det kræve et nyt grundlag.

Det var helt klart, at der ikke var tale om en sædvanlig ansvarsundersøgelse. Formuleringen skulle i så fald have været den gængse, nemlig hvorvidt der af personer i offentlig tjeneste er begået fejl eller forsømmelser, der kan give anledning til, at et retligt ansvar søges gennemført. Den valgte undersøgelsesform havde ikke været anvendt før. Der var ikke grundlag for at afgrænse kommissoriet negativt. Ingen embedsmænd i ministeriet forestillede sig, at nogen kunne opfatte det som en ansvarsundersøgelse, og det gjorde Asbjørn Jensen heller ikke, hvilket kan ses af den måde, han har gennemført det på. Ved valget af ordet "vurdering" i kommissoriet har vidnet utvivlsomt tænkt på en sædvanlig bevisbedømmelse i henseende til faktiske begivenheder. I en vurdering kunne også indgå, om noget var forkert, men den, der foretog vurderingen, måtte trække en grænse ved i hvert fald de subjektive betingelser for at ifalde ansvar. Hvis meningen havde været, at redegørelsen kunne danne grundlag for overvejelse af, hvorvidt der kunne blive tale om et retligt relateret ansvar, skulle der have været helt andre retssikkerhedsgarantier.

Vedrørende ordet "uvildig" fremgår det af Erling Olsens tale på ombudsmødet i Herning, at han havde problemer med dette ord. Han siger således "... såkaldt uvildig ...". Erling Olsen var lidt usikker på, hvordan ordet skulle opfattes i den juridiske verden, men når det var Asbjørn Jensen, der skulle undersøge sagen, kunne udtrykket godt bruges, hvilket Johan Reimann skrev i talepapiret, for rigsadvokaten var uvildig efter den dagældende og nugældende lovgivning. Efter vidnets opfattelse er ordet "upartisk" synonymt med ordet "uvildig". Med hensyn til at politiet i København skulle indsamle oplysninger om sig selv, var det indlysende i relation til de straffesager, der blev rejst, idet politifolk her afgav forklaring enten som vidner eller forurettede. Hvad angår tilvejebringelse af redegørelser, havde Eefsen, inden kommissoriet

blev lavet, bebudet en supplerende redegørelse. Det indebar, at han blev fastholdt på et ansvar for at tilvejebringe de nødvendige oplysninger til brug for Asbjørn Jensens undersøgelse og redegørelse. I den forbindelse skal det nævnes, at Eefsen fik en kort frist til at komme med den første redegørelse. Når der blev peget på Asbjørn Jensen, hang det sammen med, at han nød stor respekt i den politiske og juridiske verden på grund af sine menneskelige og faglige kvaliteter. Der blev peget på ham i hans egenskab af såvel rigsadvokat som person. "Han kunne matche Eefsen". Fra sit virke som souschef i det, der senere kom til at hedde politikontoret, kendte vidnet til rejseholdets kompetence, og han var også bekendt med, hvorledes særlige sager i politikredsene blev undersøgt eller efterforsket. Afhængig af den konkrete sag påtog den stedlige politimester sig selv opgaven. Vidnet bekendt var det ikke hidtil forekommet, at rejseholdet var blevet benyttet til afhøring af ansatte i Københavns Politi. Vidnet har ikke kendskab til, om der i Københavns Politi har været behov for undersøgelse af et eventuelt ledelsesansvar. Vidnet forklarer, at de tre notitser af 1. juni 1993 om lokalnævn, jf. bilag M, side 19-26, blev lavet af Reimann, efter at vidnet havde bedt ham herom. Vidnet har ingen erindring om, at han drøftede retningslinier for eller indhold af notitserne med Reimann. De blev afleveret til ministeren, således at "han var klædt på". De blev afleveret uden forudgående drøftelse med ministeren.

Vidnet deltog i det tidlige morgenmøde den 2. juni 1993 mellem justitsministeren og Tom Ahlberg. Vidnet husker mødet tydeligt. Det var hans opfattelse, at Ahlberg havde indset, at løbet var kørt, men han fremførte sine synspunkter, og Erling Olsen henviste til kommissoriet og beslutningen om den valgte undersøgelsesform. Endvidere kom Erling Olsen ind på sit syn på fremtidig anvendelse af betjente i civil i forbindelse med demonstrationer. Ahlberg gjorde ikke forsøg på at overbevise Erling Olsen om også at gennemføre en lokalnævnsundersøgelse, idet han var opmærksom på det uheldige i at have to parallelle undersøgelsesforløb. Vidnet var på mødet ikke nødt til at rette ministeren. Vidnet bidrog med nogle enkelte juridiske betragtninger om lokalnævn. Vidnet er ikke i stand til at huske formuleringen fra dengang, men er helt sikker på, at Erling Olsen ikke sagde, at rejseholdet skulle foretage afhøringer i Københavns Politi. Hvis det havde været tilfældet, havde vidnet grebet ind. Formuleringerne var brede og kan fra Erling Olsens side have lydt, "at rejseholdet skal bistå, og det er så Asbjørn Jensen, der skal undersøge sagen, altså ikke Københavns Politi" eller vendinger i den retning.

Foreholdt Tom Ahlbergs forklaring til retsbogen side 505, 10 linier fra neden, bemærker vidnet, at det fremgår af forklaringen, at Ahlberg ikke kan huske det nøjagtige ordvalg fra mødet, og det, Ahlberg forklarer, er det indtryk, han fik under mødet.

Foreholdt Erling Olsens forklaring til retsbogen side 552, bemærker vidnet, at han kan se, at Erling Olsen bekræfter Tom Ahlbergs forklaring.

Omkring weekend den 6.-7. november 1994 blev man opmærksom på, at Erling Olsen udtalte offentligt, at rejseholdet var blevet anvendt forkert. Det kom som en overraskelse. Vidnet var ligesom blandt andre Asbjørn Jensen medlem af Nordskovudvalget, der onsdag den 9. november 1994 var til møde i Folketingets Udvalg for Forretningsorden. Her deltog også Erling Olsen som formand for Folketinget, og efter mødet kom Erling Olsen hen til vidnet og bemærkede: "Asbjørn Jensen skyndte sig væk - ville han ikke tale med mig?". Vidnet svarede, at Asbjørn Jensen nok havde travlt. Vidnet fik ikke at vide, hvad Erling Olsen ville tale med Asbjørn Jensen om. Da vidnet kom tilbage til ministeriet, refererede han det passerede for Michael Lunn, og de blev enige om at opsøge Erling Olsen for at sige til ham, at han huskede galt. Det skete enten samme dag eller dagen efter. Lunn prøvede at appellere til Erling Olsen. Erling Olsen sagde ikke rigtig noget. Han så beklemmt ud og sad for det meste og kikkede ud af vinduet. Erling Olsen holdt fast i sit synspunkt om, at rejseholdet havde været forkert anvendt. Han argumenterede ikke nærmere for sit standpunkt. I ministeriet blev det besluttet at holde et møde med deltagelse af Bjørn Westh, Erling Olsen og Asbjørn Jensen. Det blev arrangeret den 10. november 1994 sidst på eftermiddagen. Erling Olsen sagde ikke ret meget, men han signalerede, at han ikke var enig i, hvordan Michael Lunn og Asbjørn Jensen havde opfattet kommissoriet. Det blev besluttet at lave en pressemeddelelse. Det var ministeriets ønske at få "lukket sagen". Det blev betragtet som meget alvorligt, at ministeriets ledelse var i en konflikt med sin tidligere politiske chef. Vidnet kan godt tiltræde Johan Reimanns udtryk om at forlige sagen, men ministeriet havde ikke tænkt sig at ændre opfattelse, idet der ikke kunne forhandles om sandheden."

Michael Lunn, departementschef i Justitsministeriet, har bl.a. forklaret (retsbog side 595-608, 640-648, 659-661 og 663-665):

“..... at han i 1968 blev ansat i Justitsministeriet. I efteråret 1983 blev han departementschef i Energiministeriet, som han forlod i slutningen af januar 1991, da han tiltrådte sin nuværende stilling som departementschef i Justitsministeriet.

Efter midnat den 18. maj 1993 blev vidnet ringet op af chefen for Politiets Efterretningstjeneste, politimester Birgitte Stampe, der orienterede ham om, at der var en meget alvorlig situation på Nørrebro. Det var på det tidspunkt ikke muligt at give vidnet et fuldstændigt overblik over situationen, men det blev oplyst, at der var blevet skudt. Vidnet gætter på, at samtalen fandt sted omkring kl. 01.30. Birgitte Stampe ringede endnu en gang et par timer senere. Efter begge samtaler satte vidnet straks Erling Olsen ind i situationen, og under samtalerne opstod der hurtigt det spørgsmål, om Erling Olsen som planlagt kunne rejse til Haag senere på dagen. Når vidnet havde fået et bedre overblik, skulle han vende tilbage til Erling Olsen. Det gjorde vidnet og rapporterede, at det havde været meget alvorligt med flere sårede og folk ramt af skud. Selv om det ikke var muligt at have et endeligt overblik, var situationen under kontrol i et sådant omfang, at det var forsvarligt at Erling Olsen tog til Haag. Det blev aftalt, at vidnet skulle holde tæt telefonisk kontakt til Erling Olsen enten direkte eller via ministersekretæren. Om formiddagen den 19. maj 1993 forsøgte vidnet at få klarhed over, hvad der faktisk var sket. Der var en del rygter i omløb, f. eks. at en politibetjent var blevet dræbt og en anden livstruende kvæstet. Disse rygter fik vidnet afkræftet i løbet af formiddagen. Vidnet bad den daværende chef for politikontoret, Hans-Viggo Jensen, om at henvende sig til Københavns Politi med anmodning om at fremskaffe så mange oplysninger som muligt. Vidnet var løbende i kontakt med Erling Olsen og blev også kontaktet af bl.a. Statsministeriets departementschef, idet statsministeren ønskede at udtale sig til pressen og i udtalelsen give støtte til politiet og tage afstand fra aktivisterne. Det var svært for politiet at fremskaffe oplysninger, bl.a. fordi en del af de politifolk, der havde været indsat på Nørrebro, havde meldt sig syge, og flere havde i den forbindelse taget ophold hos familiemedlemmer. De modtagne informationer var telefoniske, men der kom vistnok i løbet af dagen en afhøringsrapport. Vidnet havde flere samtaler med sin kollega i Statsministeriet og gav herunder udtryk for, at man burde være forsigtig med en al for kraftig udmelding, i hvert fald for så vidt angik oplysninger om det faktuelle, idet disse efter vidnets opfattelse var usikre. Vidnet orienterede Erling Olsen om såvel statsministerens som udenrigsministerens udmeldinger, og efter drøftelse besluttede Erling Olsen sig for ligeledes at melde ud og lagde sig i den forbindelse op ad sine ministerkolleger. Vidnet tror ikke, at der

blev sendt skriftligt materiale til Statsministeriet. Vidnet fik det klare indtryk, at statsministeren ville bakke politiet kraftigt op og tage afstand fra aktivisterne. I løbet af ret kort tid opstod der spørgsmål om at anmode politidirektøren om en redegørelse. Vidnet drøftede det med Erling Olsen enten onsdag eller torsdag. Erling Olsen fandt det nødvendigt med en redegørelse og var interesseret i, at den skulle foreligge hurtigt. Han ønskede at have den senest mandag den 24. maj 1993. Vidnet nævnte over for ministeren, at det kunne være vanskeligt at have en redegørelse færdig på så kort tid ikke mindst i betragtning af den alvorlige situation, redegørelsen skulle handle om. Vidnet kontaktede personligt politidirektøren, der var helt indforstået med at komme med en redegørelse, og at det skulle gå stærkt, men politidirektøren mente, at fristen var for kort og udtalte noget i retning af: "Hvis fristen den 24. maj fastholdes, bliver redegørelsen dårlig". Vidnet forklarede, at Erling Olsen havde sagt, at han ikke kunne være tjent med at få sine informationer alene ved hjælp af avisartikler. Torsdag den 20. maj og den følgende dag samt hele weekenden opholdt vidnet sig i sit sommerhus, hvor han talte meget i telefon med Erling Olsen. Ifølge ministeriets kalender fra dengang skulle han være tilbage den 20. maj ved 16-tiden fra Haag, men vidnet vil ikke udelukke, at Erling Olsen kan være ankommet tidligere på dagen. Under samtalerne kredsede man om, hvorvidt der skulle iværksættes en undersøgelse af begivenhederne. Det var vidnets opfattelse, at Erling Olsen hurtigt havde indtaget det standpunkt, at han ikke ønskede en uvildig undersøgelse af politiets adfærd, da det i givet fald ville så tvivl om, hvorvidt politiet havde været i en livstruende situation. Dette gav Erling Olsen udtryk for udadtil, men indadtil blev en undersøgelse drøftet med ministeren, idet vidnet var stærkt i tvivl om, hvorvidt Erling Olsens standpunkt var holdbart. Uden helt at have tænkt tanken til ende nævnte vidnet overfor Erling Olsen den mulighed, at man bad statsadvokaten for København om at lave en undersøgelse. Statsadvokaten var i en vis forstand politidirektørens foresatte. Erling Olsen overvejede tanken og var ikke helt afvisende. Den konkrete tilrettelæggelse af en undersøgelse ved statsadvokaten blev ikke drøftet. I første omgang drejede det sig for vidnet om at lodde ministerens holdning til tanken. Erling Olsen kom ikke ind på, hvordan undersøgelsen i givet fald skulle gennemføres. Udgangen på samtalen blev, at vidnet skulle drøfte spørgsmålet med Eefsen først, da Erling Olsen ønskede at kende Eefsens holdning til tanken, inden han overvejede den yderligere. Erling Olsen havde en forventning om, at politiet mente, at det ville være forkert med en undersøgelse overhovedet. Det var ikke muligt for vidnet at sige på forhånd, hvordan Erling Olsen ville reagere, hvis Eefsen var negativ. "Man var i en ledefase". Enten fredag eller lørdag talte vidnet med Eefsen, der fandt, at det var en dårlig ide. Han havde flere argumenter for sit standpunkt. Det væsentligste var, at det ville være at vende sagen på hovedet at iværksætte en undersøgelse af politiets adfærd. Vidnet

underrettede straks Erling Olsen herom, hvorefter tanken mistede sin interesse, og den dukkede ikke op på ny. Så vidt vidnet husker, beskæftigede pressen sig i weekenden med spørgsmålet om en undersøgelse.

Om mandagen den 24. maj 1993 havde vidnet flere møder med Erling Olsen. Det var ikke møder om begivenhederne på Nørrebro, men de blev drøftet, og vidnet diskuterede både med Erling Olsen og embedsmændene den redegørelse, man modtog fra politidirektøren. Man hæftede sig ved, at den var problematisk. Man var forberedt på, at den ville være kortfattet og meget lidt detaljeret. Det ville imidlertid blive afhjulpet, idet politidirektøren bebudede en yderligere redegørelse, der navnlig ville beskæftige sig med skudafgivelsen under urolighederne. Redegørelsen var bl.a. vedlagt en afhøringsrapport af områdelederen, Leo Lerke. Den gav mulighed for at sætte sig ind i begivenhedernes rækkefølge og udvikling. I redegørelsen blev der henvist til bilagene, men redegørelsen var meget lakonisk. Endvidere overraskede redegørelsens form, idet den var meget polemisk. Vidnet vidste, at Erling Olsen havde sagt ja til at deltage i en fjernsynsudsendelse om aftenen, men vidnet blev ikke involveret i, hvordan Erling Olsen ville udtale sig. Ud fra Erling Olsens hidtidige holdning forventede vidnet, at Erling Olsen ville tage afstand fra iværksættelsen af en uvildig undersøgelse. Vidnet kan helt klart afvise, at Erling Olsen om mandagen bl.a. nævnte en undersøgelse lavet af Asbjørn Jensen, og vidnet udtaler, at Erling Olsen husker galt på dette punkt. Vidnet så fjernsynsudsendelsen om aftenen, og det slog ham, at Erling Olsen den aften ikke optrådte med sin sædvanlige dygtighed. Erling Olsen havde for få argumenter for sit standpunkt og gentog dem for ofte. Tidligt næste morgen mødte vidnet Erling Olsen, inden ministeren gik over i Folketinget. Vidnet nævnte, at han havde set fjernsynsudsendelsen, og at han fandt, at Erling Olsen havde været mindre god på tv, end han plejede at være, og anførte i den sammenhæng, at det måske kunne skyldes, at Erling Olsens standpunkt var uholdbart. Erling Olsen var ordknap, men efterlod vidnet med det indtryk, at han ville tænke over, hvad vidnet havde sagt til ham. Vidnet forklarer til underbygge af, at en undersøgelse lavet af Asbjørn Jensen ikke blev drøftet med Erling Olsen om mandagen, at Svend Auken, der er en gammel bekendt af vidnet, et par dage efter ministermødet den 25. maj 1993 ringede til vidnet og fortalte om forløbet af mødet. Inden mødets begyndelse havde Auken sat sig hen til Erling Olsen og sagt til ham, at det var nødvendigt med en undersøgelse, og at det slap han ikke udenom. Hertil svarede Erling Olsen, at det ville han ikke, hvortil Auken havde sagt, at det mente han var forkert, og at Erling Olsen skulle lave en uvildig undersøgelse. Den skulle ikke være rettet specielt mod politiet men gøres til en bred undersøgelse, der især handlede om aktivisternes forhold, men også inddrog politiet, og at han i øvrigt skulle tage Asbjørn Jensen som leder af undersøgelsen. Kort efter

at ministermødet var begyndt, viste det sig, at Erling Olsen havde taget Aukens råd til sig, idet han tog ordet og få minutter efter, at han havde afvist en undersøgelse, argumenterede han på ministermødet for, at man burde lave en undersøgelse, og at det burde være Asbjørn Jensen, der skulle forestå den.

Efter at Erling Olsen om morgenen den 25. maj 1993 havde forladt ministeriet, kaldte vidnet Henning Fode som chef for administrationsafdelingen og dermed for politikontoret og Torsten Hesselbjerg som chef for lovafdelingen ind på sit kontor for sammen med dem at drøfte, hvordan man bedst kunne rådgive Erling Olsen, idet det stod klart, at spørgsmålet om en undersøgelse var blevet et uundgåeligt tema, og Erling Olsen var ikke i stand til at standse diskussionen. Stemningen på mødet var, at en undersøgelse var nødvendig. De svære spørgsmål bestod i at finde ud af, hvordan den skulle gennemføres. En dommerundersøgelse efter retsplejelovens regler var ingen farbar vej. Det havde bl.a. en konference om dette emne arrangeret af Advokatrådet og afholdt på Christiansborg klart vist. Efter konferencen havde Erling Olsen talt med embedsmændene og udtrykt, at der ikke skulle være flere dommerundersøgelser eller kommissionsdomstole, før der var tilvejebragt et nyt regelsæt, hvorfor der skulle nedsættes et udvalg med henblik på at overveje og komme med forslag til nye regler. Imidlertid skulle man ikke forhaste sig med at nedsætte udvalget, idet Tamilsagen skulle på større afstand. Erling Olsen ønskede ikke at risikere, at nedsættelsen af et udvalg indirekte var en kritik af Tamilsagens gennemførelse. Vidnet og de to nævnte embedsmænd nåede ikke frem til en konklusion, og man var ikke inde på det oplysningsgrundlag, der var påkrævet, men der var enighed om at diskutere med Erling Olsen, om hans standpunkt var klogt, idet standpunktet virkede som en belastning for Erling Olsen selv og for ministeriet.

Erling Olsen vendte tilbage fra ministermødet ved middagstid. Vidnet kan henholde sig til sit notat om det første møde med ministeren efter hans tilbagekomst, jf. bilag M, side 133-135. Vidnet forklarer supplerende, at Erling Olsens meddelelse om regeringsbeslutningen på sin vis kom som en lettelse. Vidnet mener, at Erling Olsen over for vidnet begrundede sit ændrede standpunkt med, at han havde talt med Svend Auken. Det kan muligvis have været senere på dagen eller en af de følgende dage, at vidnet erfarede årsagen til det ændrede standpunkt. Erling Olsen ville, at beslutningen skulle lanceres dagen efter på politiombudsrådet i Herning, hvorfor den skulle hemmeligholdes indtil da. Erling Olsen ønskede, at hans fremstilling af undersøgelsens tilrettelæggelse og indhold skulle være detaljeret. Vidnet skulle senere samme dag på ministerens vegne tale på Politimesterforeningens årsmøde i Holstebro og skulle derfor forlade ministeriet ret tidligt på

eftermiddagen. Altså var der reelt set kun 2½ time til at tilvejebringe en skitse som grundlag for den redegørelse, ministeren ville komme med dagen efter. Det skabte et meget stort tidspres. En inspireret tankegang uden mulighed for en grundig undersøgelse fra embedsmændenes side var således påkrævet. Det stod klart, at undersøgelsen skulle være bred og belyse aktivisternes rolle, herunder deres organisering og planlægning, men også medtage politiets løsning af dets opgave. Denne bredde i undersøgelsen skulle betones i kommissoriet og i præsentationen af undersøgelsen. Det kom under samtalen med Erling Olsen ikke tydeligt frem, at det var besluttet, at Asbjørn Jensen skulle lave undersøgelsen. Vidnet og embedsmændene opfattede, at Asbjørn Jensen var et forslag, hvorfor der fra embedsmændenes side blev sat spørgsmålstejn ved, om det var en god ide at bruge ham. Asbjørn Jensens personlige egenskaber og dygtighed var hævet over enhver tvivl, men der blev peget på, at der ingen regler og praksis var for en sådan undersøgelse, hvorfor det var absolut tænkeligt, at gennemførelsen af undersøgelsen og undersøgelseslederen kunne støde på kritik. Det var uheldigt, når det drejede sig om anklagemyndighedens øverste chef. Endvidere var rigsadvokaturembedet på det tidspunkt normeret på en sådan måde, at rigsadvokaten personligt løste mange opgaver, hvorfor Asbjørn Jensen ville blive udsat for en meget betydelig arbejdsbyrde. Det var ikke muligt at konstituere en anden i hans sted. Disse betænkeligheder blev nævnt over for Erling Olsen, og det kom nu frem, at regeringen og ministeren havde besluttet sig for Asbjørn Jensen. Herefter skyndte vidnet sig med at bringe denne diskussion til afslutning. På dette møde med Erling Olsen var alt hastende. Der blev stillet en række spørgsmål op, og det var primært embedsmændene, der identificerede problemerne, men det foregik i en aktiv dialog med Erling Olsen. Spørgsmålene var helt nye, og der var ingen fortilfælde at støtte sig til. Man nåede ikke frem til, i hvilket omfang Københavns Politi skulle stå for oplysninger om politiets adfærd. Det spørgsmål var fremme under det lidt senere møde på ministerens kontor, hvor Asbjørn Jensen var kommet til stede. Man vidste, at der på grundlag af efterforskningen og behandlingen af straffesager mod aktivisterne ville fremkomme oplysninger om begivenhederne. Endvidere var man klar over, at mange faktiske oplysninger om begivenhedsforløbet kunne indhentes ved afhøring af beboere, tilskuere og pressefolk. Det var også klart, at Asbjørn Jensen ikke selv kunne indhente disse oplysninger, hvorfor det blev nævnt, at man kunne bede rigspolitichefen om at stille rejseholdet til rådighed for Asbjørn Jensen til denne del af undersøgelsen. Det blev anset som en selvfølge, at politidirektørens redegørelse, der allerede forelå, ville indgå i oplysningsgrundlaget, og at hans bebudede yderligere redegørelse, som man havde grund til at forvente ville være mere detaljeret og grundig, også ville indgå. Det blev ikke problematiseret. Vidnet husker ikke, at spørgsmålet om uvildighed var fremme på det tidspunkt. Erling Olsen tog i denne periode nødtigt ordet

“uvildig” i sin mund, idet han fandt, at udtrykket uvildig undersøgelse for ham nærmest var blevet ensbetydende med en undersøgelse, der kun var rettet mod politiets forhold. Erling Olsens modvilje fremgår bl.a. af hans tale i Herning, hvor han kun bruger udtrykket, samtidig med at han siger “såkaldt” uvildig, og at han “energisk” har sat sig imod en sådan undersøgelse. Konklusionen på mødet blev, at man i fællesskab på stedet havde foretaget en råtegning til udkast til undersøgelsesform og kommissorium. Herefter gik Reimann i gang med at lave en første skitse til et kommissorium, og vidnet telefonerede til Asbjørn Jensen og orienterede ham om det passerede samt indkaldte ham til et møde så hurtigt som muligt

Under den ovenfor omtalte drøftelse med Fode og Hesselbjerg forestillede vidnet sig, at en undersøgelse skulle gå på politiets optræden. Regeringens beslutning om undersøgelsens sigte kunne han som embedsmand ikke lave om på.

Asbjørn Jensen ankom til ministeriet, mens Erling Olsen var et ærinde i byen. Vidnet benyttede ventetiden til at tale med Asbjørn Jensen om regeringsbeslutningen og bad Reimann og Hans-Viggo Jensen om at være til stede. Vidnet kan henhold sig til sin beskrivelse af mødet, som den fremgår af bilag M, side 135-136. Asbjørn Jensen fandt, at en dommerundersøgelse ville være det rigtige dels på grund af sagens omfang, dels fordi en sådan undersøgelse var lovreguleret. Imidlertid ville han som embedsmand ikke afslå at påtage sig opgaven, når regeringen bad ham herom. Vidnet sagde til Asbjørn Jensen, at han kunne nævne sin betænkelighed over for ministeren, men det var vidnets opfattelse, at det ikke var muligt at opnå en ændret afgørelse. På mødet blev Reimanns i hast udarbejdede skitse til kommissorium gennemgået. Den indeholdt nogle formuleringer om, hvorledes oplysningerne om Københavns Politi skulle tilvejebringes og indgå i oplysningsgrundlaget, og det rejste for vidnet spørgsmålet om Asbjørn Jensens indgang til politiets oplysninger. Udgangspunktet herfor var politidirektørens redegørelse og i det omfang, Asbjørn Jensen havde behov herfor, måtte han stille supplerende spørgsmål til politidirektøren. Da denne ikke selv havde været til stede, måtte han for sin del skaffe oplysninger enten ved at betjente, der havde været indsat under urolighederne, blev afhørt eller kom med indberetninger. Vidnet rejste spørgsmålet om, hvorvidt det var rigtigt at tilvejebringe oplysningerne på denne måde, og om det i givet fald kunne kritiseres. Det var udslaggivende for resultatet, at Erling Olsen i så høj grad betonedede, at en undersøgelse ikke skulle være rettet mod Københavns Politi. Endvidere blev det tillagt vægt, at det var en sædvanlig fremgangsmåde i Københavns Politi, at drabsafdelingen undersøgte spørgsmål eller sager, som f.eks. ordenspolitiet måtte give anledning til. Der var på mødet enighed om at bevare de skitserede formuleringer og at nævne overfor ministeren de aspekter, som de gav

anledning til. Vidnet mente ikke, Hermann-udvalget og baggrunden for udvalgets kommissorium på dette tidspunkt var fremme. Undersøgelsen var atypisk, fordi der ikke havde været et sædvanligt forudgående embedsmandsoplæg som grundlag for regeringens beslutning. I den tid, vidnet har været knyttet til Justitsministeriet, og i hvert fald mens han har været departementschef, erindrere han ikke, at der i Københavns Politi har været iværksat en undersøgelse rettet mod ledelsen med henblik på placeringen af et ledelsesansvar. I den forbindelse understreger vidnet, at undersøgelsen ikke var tænkt som en ansvarsundersøgelse, hverken for så vidt angår et muligt ledelsesansvar eller et ansvar hos den enkelte politimand. Egentlige adfærdsklager over en politiafdeling, en gruppe af politifolk eller enkelte polititjenestemænd var tidligere forekommet. De blev behandlet i lokalnævnet og fremsendt til politidirektøren til afgørelse. Hvis der var eller opstod spørgsmål om at pålægge et disciplinært ansvar, var proceduren anderledes, idet det her var rigspolitichefen, der traf afgørelse. Det var ikke udtrykkeligt fremme, hvordan Københavns Politi, dets ledelse eller Politiforbundet ville reagere, men der blev lagt vægt på, at Erling Olsen havde betonet, at politiet ikke skulle mistænkeliggøres, og at en undersøgelse ikke skulle være rettet mod politiet. Drøftelsen varede omkring en halv time.

På det efterfølgende møde med justitsministeren tog ministeren ikke fat på Asbjørn Jensen betænkeligheder, men takkede ham meget, fordi han ville påtage sig opgaven. Erling Olsen havde altid næret stor respekt for Asbjørn Jensen.

Foreholdt sit notat side 137, 4. afsnit, skulle kontakten til rigspolitichefen have til formål at få hans godkendelse af, at rejseholdet blev stillet til rådighed for Asbjørn Jensen, og kommunikationen til politidirektøren handlede om at orientere ham om beslutningen. Først da Erling Olsen havde afsluttet sin tale på ombudsmødet, underrettede vidnet politidirektøren om beslutningen. Rigspolitichefen var til stede i salen. I lyset af, hvem der ellers var til stede der, fandt man ud af, hvem der i øvrigt skulle underrettes.

På mødet med justitsministeren gennemgik vidnet en skitse til Asbjørn Jensens kommissorium.

Foreholdt bilag M, side 3, svarer dette bilag på alle vigtige punkter uden de håndskrevne rettelser til den omtalte skitse. Under sin gennemgang koncentrerede vidnet sig først og fremmest om, hvorledes oplysningerne om politiets adfærd skulle tilvejebringes. Det havde ikke tidligere været berørt, mens straffesagerne og rejseholdets indsamling af oplysninger havde været debatteret med Erling Olsen under det første møde. Vidnet henviste til de synspunkter, der havde ligget bag nedsættelsen af

Hermann-udvalget, at man ville væk fra det hidtidige selvdømme; synspunkter, som Erling Olsen var til fulde bekendt med, idet han havde skrevet under på udvalgets kommissorium. Vidnet kunne således henvise hertil og nøjes med en kort redegørelse for problemstillingen. Erling Olsen var bl.a kendt som en beslutningsdygtig minister og for sin evne til at beslutte sig hurtigt, og han besluttede, at undersøgelsen skulle være som formuleringen indebar. Det vil sige, at Københavns Politi selv skulle tilvejebringe oplysninger om egne forhold. Det var også kendetegnende for Erling Olsen, at han undertiden tænkte højt og delagtiggjorde de tilstedeværende i sine overvejelser om, hvorledes han ville kommentere eller forsvare en truffen afgørelse enten overfor Folketinget eller pressen. Det gjorde han også ved denne lejlighed, hvilket vidnet har gengivet i slutningen af sit notat på side 138. Vidnet var ikke et gran i tvivl om, at alle mødedeltagerne - også Erling Olsen - til fulde forstod den beslutning, der var truffet, og de konsekvenser, der fulgte heraf. Man kom på mødet ikke ind på, om Asbjørn Jensen som rigsadvokat var for tæt på systemet. Rigsadvokaten var en ekstern undersøger og klart udefrakommende. I henseende til indstilling om en straffesags behandling var rigsadvokaten at betragte som overordnet. Af skitsen til kommissorium uden rettelser fremgår: "... Endvidere kan inddrages det materiale, som udarbejdes af politidirektøren i København om forløbet af politiets aktioner den 18. og 19. maj. Disse redegørelser kan ved spørgsmål til politidirektøren søges uddybet eller suppleret". Disse to sætninger opfattede vidnet dengang og i dag som en angivelse af den mekanisme, som rigsadvokaten skulle bruge for at få oplysninger om betjentenes handlemåde. Undersøgeren skulle bygge på det materiale, som han modtog fra politidirektøren, og såfremt materialet gav undersøgeren anledning hertil, kunne han ved hjælp af spørgsmål til politidirektøren søge materialet uddybet. Der var på mødet enighed om, at sådan måtte disse formuleringer læses. Det var klart både for Asbjørn Jensen, der deltog i diskussionen, og for Erling Olsen, der ligeledes deltog i diskussionen og besluttede, hvordan det skulle være. Fordi alle mente, at sådan måtte læsningen være, blev der ikke følt et behov for at få det mere klart frem. Man kan godt bagefter sige, at det havde været ønskeligt, om det havde stået mere pædagogisk, men for personer med kendskab til undersøgelser omkring Københavns Politi måtte det imidlertid være læsningen. Det blev ikke diskuteret, hvad der skulle ske, hvis der i forbindelse med undersøgelsen kom oplysninger frem om eventuelt pligtstridigt forhold fra enkelte polititjenestemænds side. Undersøgelsen, for så vidt angår politiet, skulle bruges til at undgå gentagelser i fremtiden.

Vidnet kom til stede til ombudsmødet den 26. maj 1993 i Herning og overværede Erling Olsens tale, som han holdt uden papirer. Talen var i fuld overensstemmelse med de drøftelser, der havde været dagen forinden i ministeriet. Det var en meget dygtig holdt folketale med stor

overbevisningskraft og med en imponerende præcis gengivelse af resultatet af drøftelserne i ministeriet. Talen var på det punkt fejlfri og viste for vidnet, at Erling Olsen til fulde havde forstået hvert enkelt element i den beslutning, han havde truffet den foregående dag.

Foreholdt afskrift af talen, bilag M, side 37, nederst, og side 38, beskriver Erling Olsen i virkeligheden to gange nøjagtig den samme undersøgelsesmekanik gående ud på de tre oplysningsgrundlag, der, som det ene er, hvad Rigspolitiets rejsehold får ud af at afhøre vidner, beboere, gennemgå presseklip og videooptagelser. Det andet er det, der kommer fra Københavns politidirektør, hans redegørelser og hans besvarelser af rigsadvokatens yderligere spørgsmål, og det tredje er det, der kommer ud af straffesagerne. Når vidnet læser det nu, opfatter han det meget præcist og i fuld overensstemmelse dels med det, der var aftalt dagen i forvejen, dels med det, som var indeholdt i skitsen til kommissoriet.

Foreholdt bilag N, side 1, båndafskrift af indslag den 26. maj 1993 i radioavisen, har vidnet ikke hørt den pågældende udsendelse og er først i forbindelse med tilsendelsen af materiale fra undersøgelseskommissionen til brug for vidneforklaringen blevet bekendt med indholdet. Det fremgår af afskriften, at Erling Olsen ikke sagde noget forkert, men han sagde noget, der var til at misforstå. Erling Olsen sagde faktisk ikke, at rejseholdet skal undersøge Københavns Politi, men at rejseholdet er med i undersøgelsen. Det siges på en måde og i en sammenhæng, der var egnet til at vække misforståelse.

Foreholdt bilag N, side 6, artikel lørdag den 29. maj 1993 i Ekstra Bladet, kan vidnet bestemt ikke udelukke, at han har set artiklen, idet han gjorde sig stor umage for at læse alt, hvad der blev skrevet om Nørrebro. Han har imidlertid ikke en konkret erindring om, at han har set den. Er det tilfældet, ville han have studset over den, for det var ikke en nøjagtig udtalelse, og ligesom vidnet sagde ovenfor om udtalelsen til radioen, var udtalelsen egnet til at vække misforståelser. Vidnet er helt sikker på, at han ikke har talt med Erling Olsen om artiklen. Vidnet har i givet fald læst artiklen i en situation, hvor det var uden for enhver tvivl for vidnet, at Erling Olsen var helt klar over, hvad han havde besluttet, og hvad hans beslutning betød. En ministers enkeltstående udtalelse om et sagsforhold, der ikke var dækkende eller misforståelig, har ikke givet og giver ikke vidnet og hans departementschefkolleger anledning til i almindelighed at gå til ministeren og kritisere det. Hvis det var tilfældet, ville embedsmænd få nok at se til. Hvis det, der kom til udtryk i Ekstra Bladet, havde gentaget sig over flere gange, ville vidnet have henvendt sig til ministeren for at tage det op. Erling Olsen var en mester i at forholde sig til pressen og medierne. "Han kunne gå på vandet". Så generelt udviste vidnet stor tilbageholdenhed med at udtale sig om

Erling Olsens forhold til pressen eller rådgive ham i den forbindelse. Ministeriet rådede dengang ikke over en udklipsservice, der også dækkede weekenderne.

Vidnet forklarer, at han var vidende om, at der blev foretaget tilretninger af kommissoriet, efter at det første udkast forelå. De var af overvejende sproglig og redaktionel karakter, og det var ikke noget, han fulgte med i.

Forevist grafisk fremstilling af nogle ændringer af kommissoriet, bilag M, side 2 a, forklarer vidnet vedrørende ændringen under A, at der var tale om en oplagt sproglig rettelser. Ændringen under B virker, som om man sløjfede noget overflødig; der var ikke tale om nogen substansændring. Ændringen under C ser vidnet som en opstramning, således at det kom til at fremgå, at det var en pligt for politidirektøren, når rigsadvokaten anmodede herom, at uddybe eller supplere de redegørelser, politidirektøren kom med. Vidnet fremhæver, at han ikke var involveret i de i bilaget beskrevne forandringer, men da han bemærkede dem 2. pinsedag i ministeriet, opfattede han dem som forbedringer i forhold til det første udkast. Tanken havde hele tiden været, at politidirektøren skulle komme med en supplerende redegørelse, og at denne skulle indgå i rigsadvokatens arbejdsgrundlag. Det var så sandsynligt, at rigsadvokaten fik behov for at få svar på flere spørgsmål, og herefter var det således i henhold til kommissoriet pligtmæssigt for politidirektøren at svare undersøgelseslederen. Vidnet ved, at Reimann og Hesselbjerg orienterede Asbjørn Jensen om tilretningerne i kommissoriet, hvis de fandt det nødvendigt. Der blev ikke holdt møder mellem ministeriets embedsmænd og Asbjørn Jensen om formulering af kommissoriet efter drøftelsen af det første udkast. Vidnet har ingen konkret erindring om, hvorvidt han blev ringet op af Tommy Agerskov Thomsen angående kommissoriet.

Foreholdt Tommy Agerskov Thomsens forklaring til retsbogen, side 513 nederst og 514 øverst, må det passe, at Tommy Agerskov Thomsen har ringet, når han har forklaret sådan.

Om mødet 2. pinsedag i ministeriet forklarer vidnet, at hovedårsagen til, at Erling Olsen kom til stede, var, at der dagen efter begyndte et Trevi-ministermøde, hvor Danmark var vært, hvilket krævede nærmere planlægning. Erling Olsen havde været på udlandsrejse og pinseferie og dermed fraværende fra ministeriet i nogle dage, hvorfor vidnet ønskede at benytte lejligheden til at få ministerens underskrift på kommissoriet. Vidnet havde forinden møde med Hesselbjerg om kommissoriet, og de foretog enkelte sproglige rettelser sammen. Vidnet førte ingen substansdrøftelser med ministeren inden underskriften, men han pegede på, at der var foretaget enkelte sproglige forandringer i forhold til det oprindelige udkast.

Allerede da det første udkast blev drøftet om tirsdagen den 25. maj 1993, kendte man til kritikken af politidirektørens redegørelse, som han var blevet bedt om at have færdig til aflevering senest mandag den 24. maj 1993. Kritikken i medierne gav ikke anledning til ændringer i kommissoriets formulering. Dels fandt man, at kommissoriet stadig var dækkende, dels havde Erling Olsen om onsdagen den 26. maj 1993 på ombudsmødet beskrevet kommissoriet i detaljer.

Karakteren af den første redegørelse fra politidirektøren sagde intet om, at man ikke kunne forvente, at den næste redegørelse ikke var bedre og bredere. Der var oplysninger i den første redegørelse, der måtte indgå i rigsadvokatens materiale, og i forbindelse med den frist, man havde givet politidirektøren til udarbejdelse af den første redegørelse, havde politidirektøren gjort opmærksom på, at man måtte forvente, at redegørelsens indhold blev derefter.

Kommissoriet havde ikke en sådan udformning, at det gav Asbjørn Jensen grundlag for selv eller ved rejseholdet at foretage afhøringer i Københavns Politi. Eventuelle afhøringer måtte kræve et andet grundlag, f.eks. i form af en aftale mellem Asbjørn Jensen og politidirektøren. Da kommissoriet blev til, forelå det ikke som et spørgsmål, hvorledes Asbjørn Jensen skulle forholde sig, hvis han stødte på forhold vedrørende Københavns Politis ledelse. Var spørgsmålet stillet, måtte svaret have lydt, at Asbjørn Jensen i overensstemmelse med kommissoriets ordlyd kunne stille skriftlige spørgsmål til politidirektøren. Vidnet syntes dengang, at det kom rimeligt klart til udtryk i kommissoriet, hvilken opgave der var tiltænkt den bistand, som Rigspolitechefembedet skulle yde. Fremgangsmåden med hensyn til indsamling af oplysninger i Københavns Politi var på det tidspunkt en konsekvens af en hidtidig praksis. "Fremgangsmåden havde den sædvanlige karakter". Der var en udvikling i gang væk fra "politiets selvdømme", jf. Hermann-udvalget, og 1½ år efter det her behandlede kommissoriums tilblivelse kunne man konstatere forslag til en ændret fremgangsmåde i forhold til den hidtidige praksis. Det fulgte af kommissoriets udformning, at Asbjørn Jensen var afskåret fra at udtale sig om, hvorvidt et retligt ansvar skulle søges pålagt enkeltpersoner. Hvis det havde været tilfældet, skulle det have fremgået udtrykkeligt af kommissoriet, ligesom kommissoriet skulle have indeholdt særlige retssikkerhedsgarantier. Holdningen til dette spørgsmål kommer klart til udtryk i Justitsministeriets brev af 22. december 1995 til Folketingets Ombudsmand, jf. bilag M, side 145 a. "Navnlig efter Tamilsagen er det med et primitivt udtryk blevet en videnskab at formulere kommissorier". Der er ikke tale om, at der er sket noget skred i forhold til tidligere kommissorier; som forklaret skal det være klart formuleret, hvis en undersøgelse har en ansvarsdel, og der skal være truffet foranstaltninger

til varetagelse af berørte embedsmænds retssikkerhed. Derfor skulle Asbjørn Jensens undersøgelse heller ikke forholde sig til et muligt ansvar for den øverste politiledelse. Vidnet fremhæver, at i maj 1993 var den politiske stemning præget af stor indignation over den adfærd, visse folk på Nørrebro havde udvist over for politiet, og det havde været aldeles utænkeligt at drøfte eller overveje, om der skulle gennemføres undersøgelser, der sigtede mod, at der eventuel kunne placeres et ansvar hos ledelsen af Københavns Politi. Såfremt dette havde været tanken, måtte det have været uomgængeligt med en dommerundersøgelse i stedet for den formløse og ikke tidligere prøvede undersøgelse ved rigsadvokaten. Hvis der under rigsadvokatens undersøgelse fremkom oplysninger, der indebar alvorlig mistanke om strafbart forhold begået af betjente, måtte disse oplysninger tages ud af undersøgelsen og behandles på sædvanlig måde af anklagemyndigheden. Fremkom der oplysninger af disciplinær karakter, som kunne give rigspolitichefen eller Justitsministeriet anledning til overvejelser, skulle rigsadvokaten ikke komme med en indstilling i den sammenhæng.

Undersøgelsen skulle være uvildig. Vidnet forstår herved, at den skulle være upåvirket af andre interesser end den ene at få sagen opklaret bedst muligt. Efter justitsministerens tilbagekomst fra regeringsmødet var det en given sag, at rigsadvokaten skulle stå for undersøgelsen, og at undersøgelsen inden for denne ramme skulle være uvildig, hvilket havde været diskuteret på regeringsmødet, hvortil ministeren refererede. Ordet "uvildig" var ikke fremme som en væsentlig faktor under drøftelsen af kommissoriet. Rigsadvokaten skulle styre undersøgelsen og beslutte, hvilke temaer der skulle tages op samt foretage bevisvurderinger og konkludere. Det er efter vidnets opfattelse en forkert udtryksmåde, når det siges, at Københavns Politi undersøgte sig selv. Det var nødvendigt, at Københavns Politi selv fremskaffede oplysninger om politiets adfærd den 18.-19. maj 1993, men det var Asbjørn Jensen, der bestemte temaerne. Vidnet erindrer om, at han har forklaret, at han over for ministeren havde peget på, at det principielt set kunne være et problem, at oplysninger om Københavns Politi blev fremskaffet på den anførte måde, men at det reelt ikke var en hindring for en uhildet undersøgelse.

Asbjørn Jensen var mere "en del af systemet", end en dommer ville have været, men i forhold til Københavns Politi var det ikke et problem at fastholde, at han var uafhængig. Som tidligere forklaret nød Asbjørn Jensen stor tillid i regeringen. I de sidste uger, før han afleverede sin første redegørelse, fremstod han i en enslydende presse som en person med bl.a. en enestående integritet.

Vidnet bekendt handlede det om en mangeårig praksis, at kriminalbetjente i Københavns Politi foretog undersøgelse af spørgsmål rettet mod kollegerne i ordenspolitiet. Københavns Politi er så stor en

organisation, at der ikke var risiko for, at de rigtige interesser ikke blev varetaget under en sådan undersøgelse. I den tid, vidnet har været departementschef i Justitsministeriet, har han ikke kendskab til, at der har været en formaliseret klagesagsbehandling vedrørende Københavns Politis ledelse.

I ordene “beskrivelse” og “vurdering”, jf. kommissoriets 4. afsnit, lå, for så vidt angår vurdering, at rigsadvokaten skulle foretage en sædvanlig bevisvurdering, men det helt centrale hovedsigte var, at rigsadvokaten på grundlag af en klarlæggelse af faktum skulle fremkomme med vurderinger, der havde til formål, at man blev i stand til at træffe sådanne forholdsregler, at det passerede på Nørrebro ikke kunne gentage sig. Asbjørn Jensen kom således også med de ønskede vurderinger. Da ombudsmanden kom ind i sagen, rejste han en række spørgsmål, bl.a. vedrørende bedømmelsesgrundlaget, som Justitsministeriet besvarede den 22. december 1995, bilag M, side 145 a. Vidnet henholder sig til besvarelsen og anfører, at svaret går længere, for så vidt angår ministeriets overvejelser, end de overvejelser, man gjorde sig i løbet af kort tid den 25. maj 1993.

Foreholdt Asbjørn Jensen forklaring til retsbogen side 495, om forståelsen af ordet “vurdering” i kommissoriet, er vidnet enig med Asbjørn Jensen med det forbehold, at der i vurderingen også skulle være de føromtaltede vurderinger med henblik på at søge en gentagelse undgået, og med den tilføjelse, at, såfremt det var nødvendigt at vurdere enkelte betjentes adfærd, omfattede vurderingen, både om adfærdens var hensigtsmæssig, og om forskrifter var overtrådt. Det sidste uden at rigsadvokaten kom med en ansvarsvurdering.

Såfremt Asbjørn Jensen havde fundet kommissoriet uhensigtsmæssigt, ville han have haft mulighed for at søge det ændret. Da det viste sig, at kommissoriet var uhensigtsmæssigt i relation til muligheden for, at rejseholdet kunne foretage afhøringer i Københavns Politi, løste Asbjørn Jensen problemet ved at indgå en aftale med politidirektøren.

Da kommissoriet blev udarbejdet, anså vidnet det som tidligere forklaret ikke reelt som en svaghed, at Københavns Politi tilvejebragte oplysninger om sig selv. Vidnet deler i dag den holdning hertil, der fremgår af justitsministerens talepapir til brug for samrådet i Folketingets Retsudvalg den 29. juni 1995 om Asbjørn Jensens redegørelser vedrørende begivenhederne på Nørrebro natten mellem den 18. og 19. maj 1993, jf. bilag P, side 21, 2. afsnit. Vidnet er enig af to grunde. Kommissoriet førte for det første til, at der blev rejst kritik mod Asbjørn Jensens undersøgelser. For det andet ville det have fremmet undersøgelsens tidsmæssige gennemførelse, såfremt rejseholdet var blevet anvendt.

Der blev ikke forberedt noget talepapir i ministeriet til brug for Erling Olsens møde i retsudvalget den 3. juni 1993. Det var der ikke behov for, idet ministeren kendte sagen til bunds. Det er praktisk, at ministeren ledsages af en embedsmand. Det var dengang Torben Geneser, der imidlertid havde afløst den daværende chef for politikontoret, Hans-Viggo Jensen. Embedsmanden har formodentlig meldt tilbage, at mødet gik udmærket. Vidnet var uvidende om, at Geneser havde lavet et notat, jf. bilag M, side 154 ff (maskinskrevet renskrift af bilag M, side 153 a ff). Vidnet vil ikke udelukke, at han i renskriften har sat den pil, der ses på side 161. Pilen afspejler vidnets tankegang efter at have læst de stillede spørgsmål og Erling Olsens svar herpå i sammenhæng. Således er Erling Olsens svar, at "rigsadvokaten skal kunne kræve supplerende redegørelse", et præcist svar på Dorte Bennedsens spørgsmål om, hvorvidt rigsadvokaten får mulighed for at afhøre nogen af de deltagende betjente, og det i sammenhæng med det på side 162 refererede i fuld overensstemmelse med, hvad der var drøftet med Erling Olsen om undersøgelsens gennemførelse.

I begyndelsen af november 1994 fremkom der artikler i pressen, der handlede om, at Københavns Politi havde undersøgt sig selv. Det skete formentlig på baggrund af, at nogle journalister havde læst Rejsehøldets resumerapport, bilag 1 til Asbjørn Jensens første redegørelse. Erling Olsen blev citeret for meget markante udtalelser, og da vidnet første gang læste disse, var det hans opfattelse, at journalisterne havde misforstået Erling Olsen. Da udtalelserne imidlertid blev gentaget i flere aviser, og Erling Olsens opfattelse lød til at være den samme, blev vidnet mildt sagt overrasket for ikke at sige chokeret. Han talte med Hesselbjerg herom, og de foreslog Bjørn Westh, at vidnet og Hesselbjerg aflagde Erling Olsen et besøg for at få klarlagt, hvad Erling Olsen mente. Mødet fandt efter vidnets kalender sted kl. 13.45 den 9. november 1994 på Erling Olsens kontor i Folketinget. Vidnet henviste til avisudtalelserne og gennemgik forløbet af kommissoriets tilblivelse. Imidlertid fastholdt Erling Olsen de synspunkter, der kom til udtryk i de førnævnte avisartikler. Han sagde meget lidt og virkede utilpas, og da han ikke ville ændre opfattelse, bredte hans utilpashed sig til vidnet og Hesselbjerg. Man havde haft et fint samarbejde præget af stor tillid med Erling Olsen, mens han var justitsminister, hvorfor oplevelsen var, at som mødet skred frem, stod man i en situation, hvor der var sat et betydeligt skel mellem Erling Olsen på den ene side og vidnet og Hesselbjerg på den anden side. Mødet varede fra en halv time til en hel time. Vidnet kan tiltræde Hesselbjergs forklaring om mødet, jf. retsbogen side 574. Efter mødet orienterede vidnet Bjørn Westh om forløbet: Der var enighed om, at der burde holdes et møde på Wesths kontor med deltagelse af de centrale personer fra tilblivelsen af kommissoriet den 25. maj 1993. Specielt var det vigtigt, at Asbjørn

Jensen skulle deltage, fordi Erling Olsens store værdsættelse af Asbjørn Jensen var kendt, og der var en forhåbning om, at når Erling Olsen sad ansigt til ansigt med Asbjørn Jensen og hørte Asbjørn Jensens opfattelse af, hvad der var foregået, ville det vække Erling Olsens erindring om, hvordan det faktisk var forløbet. Vidnet erindrer ikke, om han ringede til Asbjørn Jensen for at invitere ham til mødet, men det kan godt passe, at han gjorde det. Vidnet husker ikke, om Asbjørn Jensen tog anstand med hensyn til at deltage i mødet. Mødet var om eftermiddagen den 10. november 1994. Mødet begyndte i en hyggelig atmosfære, hvor Bjørn Westh indledte, hvorpå vidnet og Asbjørn Jensen kom med hver sit indlæg. Erling Olsen meddelte sit standpunkt på en ret kortfattet måde. Han holdt fast i sin opfattelse af, hvad kommissoriet indebar, og hvad der var passeret under mødet den 25. maj 1993. Hans opfattelse var fundamentalt forskellig fra vidnets, de øvrige embedsmænds og Asbjørn Jensens opfattelse. Udgangen på mødet blev, at der skulle laves en pressemeddelelse. Baggrunden herfor var, at man under mødet kunne konstatere et paradoks. Der var klar uenighed om, hvad der var sket den 25. maj 1993 og i perioden omkring kommissoriets tilblivelse. Alle var imidlertid enige på to andre punkter. Nemlig at Asbjørn Jensens første undersøgelse var grundig og lødig, og at den undersøgelsesmetode, Erling Olsen nu fandt havde været den rigtige, også i et vist omfang var blevet anvendt. Det var derfor tanken med pressemeddelelsen at betone de to punkter, hvor der var enighed uden på nogen måde at fortrænge den uenighed, der var med hensyn til det faktisk passerede ved kommissoriets tilblivelse. Meddelelsen skulle bidrage til at afdramatisere Erling Olsens avisudtalelser, og enigheden på de to nævnte punkter kunne gøre betydningen af uenigheden mindre væsentlig. Vidnet husker ikke, at Erling Olsen tog afstand fra en pressemeddelelse. Vidnet erindrer det som, at der var fuld tilslutning til en pressemeddelelse efter de retningslinier, vidnet har beskrevet. Vidnet læste udkastet til pressemeddelelsen højt for Erling Olsen, der ikke havde indvendinger og var helt enig. Han ønskede den ikke telefaxet. Da der i ministeriet var opstået stor utryghed over for Erling Olsen, foreslog vidnet Bjørn Westh den næste dag, at Bjørn Westh selv ringede til Erling Olsen og læste pressemeddelelsen op, for at man kunne være helt sikker på, at Erling Olsen var enig i pressemeddelelsen. Det var Erling Olsen.

Den generelle anledning til notaterne fra juni 1995, jf. bilag M, side 133-143 var, at det optog medierne og mange politikere, hvordan det var gået for sig i forbindelse med kommissoriets tilblivelse. Derfor havde embedsmændene uformelt fortalt Bjørn Westh herom. Den specifikke anledning til notaterne hang sammen med, at ministeren var kaldt til samråd i slutningen af juni 1995, hvorunder det var nødvendigt for ministeren at komme ind på kommissoriets forståelse og den arbejdsmetode, Asbjørn Jensen havde anvendt. I den forbindelse måtte

ministeren have et grundlag for, hvilken opfattelse han havde af situationen. Til det formål var en uformel, mundtlig gengivelse af situationen i maj 1993 og omstændighederne ved kommissoriets tilblivelse ikke tilstrækkelig, hvorfor ministeren nåede frem til, at han ville bede de embedsmænd, der havde deltaget i det centrale møde med Erling Olsen og Asbjørn Jensen, om deres beskrivelse af forløbet. Der blev givet Hans-Viggo Jensen, Johan Reimann og vidnet en rimelig kort frist til hver at komme med en skriftlig redegørelse. Vidnet havde den fordel, at han kendte den måde, Bjørn Westh tænkte på, og han kendte situationen godt, hvorfor han selv var kommet til, at det meget vel kunne være et ønske, han blev stillet overfor. Det var vidnet nået frem til nogle dage før den 27. juni 1995, hvor opgaven blev stillet, hvorfor han var i gang med at skrive på et notat, da han fik beskeden fra Bjørn Westh om, hvad han ønskede. Vidnet skrev notatet ud fra sin hukommelse, men havde ministermødereferatet og kommissoriet fremme. Det var en hjælp for hukommelsen, at møderne om og diskussionen af kommissoriet havde haft en utrolig intens og meget speciel karakter. Vidnet mener, at han viste notatet eller læste nogle afsnit herfra op for Hesselbjerg og fik hans kommentarer hertil. Han drøftede ikke sit notat med Hans-Viggo Jensen og Reimann, og han gennemlæste ikke og havde ingen indflydelse på udformningen af deres respektive notater, hvis indhold han ikke havde kendskab til, inden han afleverede sit notat. Vidnet mener, at Hans-Viggo Jensen skulle rejse den 29. juni 1995, hvorfor han skrev sit notat i hjemmet, hvilket antageligvis er forklaringen på, at det er dateret den 28. juni 1995. Det bemærkes, at notatet er håndskrevet i modsætning til vidnets og Reimanns notater.

Vidnet og de to andre embedsmænd forstod og respekterede Bjørn Wesths motiv til at anmode om notaterne, men samtidig bekymrede det, at de nu sort på hvidt havde nedfældet deres opfattelse af situationen, fordi erfaringen viser, at dokumenter får deres eget liv. Beretningerne tog ganske klart afstand fra det, som Erling Olsen havde udtalt i medierne, og det bekymrende var, at der var skabt forudsætninger for et forløb, der meget let ville ende i en åben konflikt mellem den tidligere minister og hans embedsmænd. Det var forsøgt undgået både ved møderne i november og ved at nægte at udtale sig udadtil i forhold til pressen. Vidnet fortalte Bjørn Westh om sin bekymring og nævnte over for ham, at det ville være heldigt, hvis det var muligt, at notaternes eksistens ikke blev kendt udadtil. Det var Bjørn Westh helt forstående overfor, og der blev enighed om, at ud over for den allersnæverste kreds i ministeriet ville det ikke blive omtalt, at notaterne var afgivet og eksisterede. Denne hemmelighedsfuldhed er baggrunden for, at notaterne siden i pressen fik betegnelsen "pengeskabsnotaterne". Omtrent samtidig med notaternes tilblivelse gik ombudsmanden ind i Nørrebrosgen. Han bad rutinemæssigt om alt relevant materiale. Hesselbjerg blev bedt om at ringe til ombudsmanden for at fortælle, at

notaterne fandtes, jf. bilag M, side 52, og at ombudsmanden kunne gøre sig bekendt med dem, hvis han ønskede det. Så vidt vidnet husker, interesserede notaterne ikke ombudsmanden. Efterfølgende lækkede det på en eller anden måde, at notaterne var til.”

Bjørn Westh, justitsminister, har bl.a. forklaret (retsbog side 611-613 og 614-617):

“..... han i maj 1993 var landbrugs- og fiskeriminister, og at han efter valget den 27. september 1994 blev justitsminister.

Vidnet havde været med til at lave det nationale kompromis og var bl.a. af den grund optaget af den forudgående valgkampagne og selve afstemningen den 18. maj 1993. Den efterfølgende dag om morgenen befandt vidnet sig i Egetræssalen på Christiansborg, hvor han var sammen med enten de socialdemokratiske ministre eller kollegerne i koordinationsudvalget, som vidnet på daværende tidspunkt var medlem af. Vidnet husker, at statsministeren kom til stede og oplyste, at han havde udtalt sig til forskellige medier, bl.a. CNN om valget og urolighederne på Nørrebro, og at han var ærgerlig over, at disse kom til at overskygge afstemningsresultatet. Nyrup udtalte, at det var vigtigt at fremhæve, at regeringens stod bag politiet, og at politiet havde været i en livstruende situation. Der var blandt de tilstedeværende kolleger tilslutning til at bakke statsministeren op. Vidnet var ikke involveret i drøftelser om en uvildig undersøgelse, et spørgsmål der blev rejst i pressen. Spørgsmålet har ikke været behandlet i koordinationsudvalget, der holder møde om onsdagen. Vidnet fulgte med i pressens behandling af det passerede på Nørrebro, og han så fjernsynsudsendelsen med Erling Olsen den 24. maj om aftenen. Referatet fra regeringsmødet (bilag Q, side 1-6), der blev holdt dagen efter, er godt og dækkende. Erling Olsen havde været meget håndfast i sin afvisning af en undersøgelse den foregående aften, og vidnet husker, at Erling Olsens holdningsændring gav vidnet anledning til at gøre sig nogle politiske overvejelser om, hvorledes kursskiftet mon ville blive opfattet udadtil. Så vidt vidnet erindrer, udtalte Nyrup under regeringsmødet, at politiet havde været i en urimelig situation, hvorefter Erling Olsen tog over og nævnte, at det var muligt, at det var klogt med en undersøgelse. Miljøministeren sluttede vistnok udtrykkeligt op om dette synspunkt. Der blev på mødet ikke truffet en præcis beslutning om en undersøgelse. Vidnet oplevede det sådan, at Erling Olsen “fik overladt bolden”. Vidnet så ikke dengang Asbjørn Jensens kommissorium af 31. maj 1993 og var ikke involveret i dets tilblivelse.

Vidnet blev først bekendt med problemstillingen om, hvordan afhøringerne i Københavns Politi var foregået, om Københavns Politi selv havde forestået dem, eller om Rigspolitiets rejsehold havde, da aviserne begyndte at skrive herom, jf. bilag M, side 50 a-d. Navnlig

overskriften "Minister snydt i Nørrebro-sagen" og artiklernes indhold i øvrigt bekymrede vidnet dybt, hvilket han sagde til Michael Lunn. Vidnet ville ikke have det hængende i luften og ønskede et møde mellem Erling Olsen og Asbjørn Jensen for at få talt ud om sagen og få den ryddet af banen. Vidnet drøftede med Michael Lunn, at det var i orden, hvis Lunn talte med Erling Olsen, for der var et problem dem imellem. Det var Lunn og Hesselbjergs opfattelse, at Erling Olsen måtte huske galt. Vidnet tør ikke sige, om det var ham, der foreslog, at Lunn henvendte sig til Erling Olsen for at få løst problemet, men vidnet var interesseret i, at det blev bragt ud af verden. Det er muligt, at det først var efter Lunn's forgæves kontakt til Erling Olsen, at vidnet besluttede at holde et møde med Erling Olsen og Asbjørn Jensen samtidig og med vidnet for bordenden. Mødet fandt sted om eftermiddagen den 10. november 1994. Mødet var ikke behageligt. Erling Olsen og Asbjørn Jensen var høflige over for hinanden, men de kunne ikke blive enige om, hvad der var blevet sagt på mødet den 25. maj 1993, og hvor begribeligt det var blevet gjort over for Erling Olsen, at undersøgelsen ville komme til at foregå på den specifikke måde. Vidnet var stadig interesseret i at få problemet løst og havde en interesse i at få dem til at udtale sig, ikke om hvad der var gået forud, men om det, der var kommet ud af undersøgelsen, var i orden. Pressen var bekendt med mødets afholdelse og var optaget af udfaldet heraf, hvorfor vidnet havde bebudet en pressemeddelelse. Erling Olsen og vidnet forlod mødet nogenlunde samtidig.

Vidnet vendte tilbage til ministeriet ved 22-tiden, hvor der ventede et udkast til en pressemeddelelse. Lunn orienterede ham om, at han havde læst pressemeddelelsen op for Erling Olsen, der ikke havde bemærkninger til den og ikke ønskede den telefaxet. Vidnet ville selv tale med Erling Olsen og sendte næste morgen sin ministersekretær, Klavs Gravesen, over i Folketinget med et eksemplar af pressemeddelelsen til Erling Olsen. Efterfølgende ringede vidnet til Erling Olsen, der oplyste, at han dagen forinden havde talt med Michael Lunn om pressemeddelelsen, og at han ikke havde bemærkninger til den. Vidnet gennemgik pressemeddelelsen, hvorpå Erling Olsen sagde: "Det er i orden. Det giver mig en ridse i lakken, men det har jeg prøvet før". Herefter udsendte han pressemeddelelsen. Vidnet betragtede det som afgørende for ham, at det fremgik af meddelelsen, at undersøgelsen svarede til Erling Olsens forventninger hertil, således som han havde tilkendegivet disse udadtil. For rejseholdet havde foretaget afhøringer i Københavns Politi, så det var ikke kun ansatte derfra, der havde forestået afhøringer i Københavns Politi. Når Erling Olsen erklærede sig tilfreds med resultatet, måtte offentligheden også være beroliget. Vidnet troede, når det blev fremhævet, at resultatet var blevet som ønsket, at så var "luften gået lidt af sagen".

Foreholdt bilag P, side 10, talepapir til brug for samrådet i Folketingets Retsudvalg den 29. juni 1995 om Asbjørn Jensens redegørelser vedrørende begivenhederne på Nørrebro natten mellem den 18. og 19. maj 1993, fremkom vidnets konklusion, jf. side 20, 4. sidste afsnit, på grundlag af drøftelser, der havde fundet sted i ministeriet. Vidnet havde fulgt med i pressens behandling af spørgsmålet om Asbjørn Jensens gennemførelse af undersøgelsen, og han var klar over, at der lå sprængstof i spørgsmålet om, hvorvidt Asbjørn Jensen havde udført det arbejde, han var blevet bedt om. Det var alvorligt, hvis embedsmændene bevidst havde snydt deres minister, for så kunne de ikke være embedsmænd. Vidnet ønskede at være på helt sikker grund, når han udtalte sig på udvalgsrådet. Michael Lunn sagde til vidnet, at idet han betragtede sig som part i sagen, anså han det for vanskeligt at rådgive vidnet. Vidnet overvejede en kort overgang at tage en rådgiver udefra, men opgav tanken. Da vidnet ikke havde sit sædvanlige rådgivningsapparat til rådighed, besluttede han sig for at anmode de embedsmænd i ministeriet, der havde deltaget i mødet den 25. maj 1993 med Erling Olsen om skitsen til Asbjørn Jensens kommissorium, om hver især at udarbejde et notat. Vidnet betragtede notaterne som en mundtlig briefing, blot skriftlig og mere omhyggelig. Dels kunne han så læse dem flere gange og behøvede ikke at huske på, hvad der under en briefing var blevet sagt. Dels fik han et notat fra hver enkelt med mulighed for at sammenholde dem. Endelig kunne eftertiden se, på hvilket grundlag han var nået til sin opfattelse, som han skulle give udtryk for i samrådet.

Foreholdt Torsten Hesselbjergs forklaring til retsbogen side 565, vil vidnet ikke tage afstand fra forklaringen, men bemærke, at han kan have spurgt, om det var en god ide at få notater, og at Hesselbjerg i den sammenhæng har sagt, at det var det, og at han på den måde rådgav vidnet.”

Poul Eefsen, politidirektør, har bl.a. forklaret (retsbog side 619-621): “..... at han den 19. maj 1993 om formiddagen ringede til Michael Lunn, og at han telefaxede døgnindberetningen og en afhøringsrapport af Leo Lerke til ham. Det var en travl dag med bl.a. et pressemøde kl. 11. Lunn var allerede orienteret om urolighederne på Nørrebro. Det er sædvanligvis sådan, at Politiets Efterretningstjeneste hurtigt underretter ministeriet, hvilket også var tilfældet ved denne lejlighed. Da vidnet talte med Michael Lunn, havde han alene det overblik, døgnindberetningen, enkelte rapporter samt nogle samtaler med ansatte gav ham mulighed for at have. Under samtalen kom vidnet ikke med nogen indstilling om, hvordan regeringen f. eks. skulle forholde sig til urolighederne.

Fredag den 21. maj 1993 ved 19-tiden ringede Michael Lunn til vidnet. Han bad om, at der blev udarbejdet en redegørelse, og sagde, at det hastede. Et ønske om en redegørelse var vistnok på et tidligere tidspunkt blevet nævnt. Endvidere ventilerede Michael Lunn gennemførelsen af en undersøgelse enten ved lokalnævnet eller statsadvokaten for København. Samtalen var ikke langvarig. Vidnets holding til en redegørelse var præget af, at der var tale om et meget komplekst handlingsforløb, og at det var nødvendigt at høre mange politifolk. En del af disse var på ferie eller sygemeldt. Vidnet fandt det derfor vanskeligt at komme med en redegørelse her og nu og gav udtryk for, at en redegørelse i givet fald måtte være generel og mindre detaljeret samt baseret på de oplysninger, vidnet om fredagen lå inde med. Vidnet havde for så vidt ikke behov for flere oplysninger for at skrive redegørelsen. Det følger af kundgørelse B, nr. 3, at der skal fremstilles en redegørelse eller indberetning, hvis der har fundet begivenheder sted, der er af interesse for politikerne og pressen. Det var imidlertid ikke sædvanligt, at det skulle gøres så hurtigt, som det blev krævet i dette tilfælde. En lokalnævnsundersøgelse fandt vidnet uhensigtsmæssig, idet en eventuel undersøgelse krævede mange afhøringer, og for vidnet var det et spørgsmål, om en undersøgelse naturligt faldt ind under nævnets virke, når der ikke var tale om en klagesag. Vidnet husker ikke, hvilke indvendinger han fremførte over for tanken om en undersøgelse ved statsadvokaten, men generelt var det vidnets holdning, at der ikke var brug for en undersøgelse.

Vidnet havde på det tidspunkt ikke mulighed for at iværksætte yderligere til brug for det, han forventedes at aflevere om mandagen. Afdeling A tog sig helt automatisk af at behandle de sager, som bl.a. omkring 50 anholdte gav anledning til. I den forbindelse skulle politifolk afhøres i deres egenskab af vidner og/eller forurettede. Vidnet skrev redegørelsen i hånden og drøftede den med sine nærmeste medarbejdere i løbet af weekenden. Den blev renskrevet mandag morgen, og vidnet afleverede den personligt i Justitsministeriet om eftermiddagen. Her blev den mangfoldiggjort og læst på ministerens kontor af ministeren og Lunn og en embedsmand mere, mens vidnet var til stede. Da læsningen var tilendebragt, forlod embedsmændene kontoret. Vidnet blev, for han ønskede at høre ministerens mening om redegørelsen. Erling Olsen svarede, at han fandt den udmærket, men tilføjede: "Nu er spørgsmålet, hvad Retsudvalget mener". Hertil bemærkede vidnet frimodigt, at det vel var afgørende, hvad ministeren mente. Erling Olsen kommenterede ikke redegørelsen yderligere. Om tirsdagen blev vidnet ringet op i Stockholm af Annemette Møller, der fortalte, at Michael Lunn havde ringet for at fortælle, at regeringen havde besluttet, at der skulle gennemføres en undersøgelse, og at beslutningen ville blive offentliggjort af justitsministeren om onsdagen. Vidnet tog regeringsbeslutningen til efterretning. Vidnet hørte ikke

radioindslaget med Erling Olsen den 26. maj 1993, og han tror ikke, at han så Ekstra Bladet om lørdagen den 29. maj 1993, jf. bilag N, side 6. Vidnet blev imidlertid orienteret om justitsministerens tale i Herning, som han fik en afskrift af nogle dage efter pinse.

Vidnet var ikke på nogen måde involveret i tilblivelsen af kommissoriet af 31. maj 1993. Vidnet havde ikke behov for at læse kommissoriet for at finde ud af, hvordan oplysningerne om Københavns Politi skulle tilvejebringes, dels vidste han, at han i sin første redegørelse havde bebudet en ny redegørelse, der ville omhandle skudafgivelsen under politiets indsats, dels var der straffesagerne og oplysningerne til brug herfor. Endvidere havde ministeren den 10. juni 1993, jf. bilag Q, side 8, tilsendt vidnet en notits, jf. bilag P, side 1-2, om samrådet i Retsudvalget den 3. juni 1993 med anmodning om at tage spørgsmålene i betragtning under udarbejdelsen af den supplerende redegørelse. Vidnet læste ikke kommissoriet sådan, at politiets fremfærd skulle undersøges. Det, der skulle undersøges vedrørende politiets indsats, var iværksat af vidnet, for så vidt angik skudafgivelsen. I Erling Olsens tale den 26. maj i Herning, bilag M, side 35, sagde han på side 37 og 38, hvorledes rigsadvokaten skulle tilvejebringe oplysningerne til brug for sin undersøgelse og redegørelse.”

Annemette Møller, vicepolitidirektør, har bl.a. forklaret (retsbog side 627-629):

“..... at hun - så vidt hun husker - til brug for pressemødet om formiddagen den 19. maj 1993 var i besiddelse af Leo Lerkes og Poul Dinesens indberetninger foruden døgnrapporten fra KSN. Det svarede stort set til det materiale, der var sendt frem til Justitsministeriet. Leo Lerke deltog i pressemødet. Vidnet kan i dag ikke huske nøjagtigt, hvad hun udtalte på pressemødet, men at hun gav udtryk for, at situationen på Nørrebro havde været meget voldsom, og at det forekom, at det havde været planlagt. Endvidere at det havde været nødvendigt at skyde, fordi man havde befundet sig i en livstruende situation. Vidnet gav ikke nogen indstilling videre til Stats- eller Justitsministeriet. Københavns Politi var blevet bedt om en redegørelse, som skulle foreligge om mandagen. Vidnet var til møde på Politigården i weekenden, hvor et udkast til redegørelse fra Eefsen vistnok blev gennemgået. Vidnet var ikke inde i struktureringen af, hvordan oplysningerne skulle tilvejebringes. Vidnet fik først kendskab til regeringens holdning til det passerede, da hun hørte statsministeren. Vidnet kendte ikke regeringens holdning til en udefrakommende undersøgelse, men vidnet tror, at hun så Erling Olsen i en fjernsynsudsending mandag aften, hvor han udtalte, at der ikke skulle være en undersøgelse. Fordi der var blevet afgivet skud, stavene var blevet trukket og tåregas anvendt, ville der under alle omstændigheder blive foretaget en undersøgelse og indsamling af oplysninger med henblik på indberetning til rigspolitichefen som foreskrevet i en kundgørelse. Endvidere ville der foreligge oplysninger i de straffesager, der ville komme mod anholdte, ligesom der ville blive indsamlet oplysninger i området. Vidnet havde på det tidspunkt ingen holdning til spørgsmålet om en udefrakommende undersøgelse. Hun var opmærksom på, at politidirektørens redegørelse blev genstand for kritik i visse dele af pressen. Inden Erling Olsens tale på ombudsmødet i Herning blev Michael Lunn stillet om til vidnet enten tirsdag eller onsdag, idet Eefsen var tjenstligt fraværende. Lunn sagde, at der skulle være en undersøgelse af hele hændelsesforløbet, og at undersøgelsen skulle klarlægge, hvordan urolighederne var startet, og hvad der lå bag disse, herunder hvad man var oppe imod. Vidnet tog meddelelsen til efterretning. Efter talen så hun i pressen og i politibladet noget om, hvad Erling Olsen havde sagt, og på et tidspunkt kom en afskrift af talen.

Foreholdt bilag M, side 11, kommissoriet af 31. maj 1993, havde vidnet ikke noget med udformningen af dette at gøre. Vidnet læste det, da det blev modtaget på Politigården. I redegørelsen af 24. maj 1993 havde man bebudet en supplerende redegørelse, og man var derfor i gang med at indsamle oplysninger af supplerende karakter, ligesom man havde iværksat undersøgelser af stenkast, brug af tåregas og stav samt af tjenstepistoler. Kurt Jensen var blevet tilkøbt

administrationsafdelingen og havde til opgave at indsamle alle oplysninger om den stedfundne magtanvendelse. Lederen af administrationsafdelingen var dengang Aage Hansen. Endvidere var afdeling A i gang med straffesagerne. Vidnet husker ikke, om den her nævnte planlægning allerede blev drøftet eller vedtaget i løbet af ovenfor omtalte weekend. Vidnet forstod kommissoriet således, at Københavns Politi skulle fortsætte med det, man havde iværksat, og når den supplerende redegørelse forelå og var afleveret til Asbjørn Jensen, havde han mulighed for at stille supplerende spørgsmål. Vidnet overvejede ikke, om rejseholdet skulle foretage afhøringer i Københavns Politi. Det ville hun i givet fald ikke have fundet naturligt, dels fordi undersøgelser var igangsat, dels fordi det var praksis, at afdeling A blev benyttet til sådanne undersøgelser. Vidnet erindrer ikke, om det tidligere er forekommet, at man i forbindelse med en bred undersøgelse, hvor enkelte politifolks adfærd undersøges, også har skullet anstille undersøgelser mod ledelsen. Det er i hvert fald ikke forekommet i vidnets tid. Det var blevet sagt, og vidnet havde forstået, at der ikke var tale om en undersøgelse mod politiet. Med hensyn til undersøgelsen af politiets handlemåde drejede det sig om at konstatere, om gældende regler for magtanvendelse var blevet overholdt samt håndteringen af hele forløbet. Det var ikke vidnet imod, at rejseholdet foretog undersøgelser i Københavns Politi, men det måtte forudsætte en aftale om den praktiske tilrettelæggelse.

Vidnet havde ikke kendskab til Tom Ahlbergs møde den 2. juni 1993 med Erling Olsen. Vidnet husker ikke, om hun deltog i lokalnævnsmødet den følgende dag, men hun plejede at deltage i disse møder. Vidnet husker ikke, om det på mødet blev drøftet, hvorledes undersøgelserne i politiet skulle foregå.”

Ivar Boye, rigspolitichef, har bl.a. forklaret (retsbog side 633-634):
“..... at han den 1. oktober 1980 tiltrådte som chef for Rigspolitiet.

Informationer fra Københavns Politi går direkte til Justitsministeriet og ikke via Rigspolitiet. Den 18.-19. maj 1993 var vidnet i Wiesbaden og er ikke bekendt med, om embedet blev underrettet om urolighederne under hånden af Københavns Politi. Vidnet deltog ikke i debatten om en udefrakommende undersøgelse af begivenhederne. Vidnet så ikke fjernsynsudsendelsen den 24. maj 1993 med Erling Olsen. Vidnet var til stede til politiombudsmødet den 26. maj 1993, og inden åbningsceremonien henvendte justitsministeren sig til vidnet og spurgte, om han var villig til at stille rejseafdelingen til rådighed for en undersøgelse. Det var en helt kort bemærkning, og vidnet var naturligvis villig hertil. Vidnet hørte ministerens tale og spekulerede ikke nærmere over, hvordan undersøgelsen praktisk skulle gennemføres. Når der var tale om undersøgelse vedrørende ordenspolitiet i Københavns Politi,

forestod Københavns Politis afdeling A disse undersøgelser. Hvis undersøgelsen drejede sig om kriminalpolitiet, lånte man så vidt vidnet ved sædvanligvis mandskab hos en omegnskreds. Hvis man i den forbindelse har lånt ansatte fra rejseholdet, husker vidnet det ikke. Vidnet er ikke bekendt med, om der i forbindelse med undersøgelse af ledelsesansvar er fulgt samme praksis.

Vidnet hørte intet til formuleringerne i eller drøftelserne om kommissoriet af 31. maj 1993. Vidnet har ganske givet set kommissoriet, jf. bilag M, side 16. Opgavebeskrivelsen gav ikke vidnet anledning til spekulationer. Han havde stillet rejseholdet til rådighed og blandede sig ikke i, hvorledes rejseholdet ville tage sig af sagen. Vidnet husker, at Asbjørn Jensen ringede til ham og spurgte, om han ville komme til møde sammen med Per Kanding, der var rejseafdelingens leder. Vidnet husker ikke, om det var den 2. juni 1993. Forinden mødet kaldte vidnet formentlig Kanding ned på sit kontor for at tale med ham om opgaven. Såfremt den gav anledning til resurse-mæssige problemer, måtte Kanding henvende sig. Kort efter mødet ringede Kanding med et spørgsmål om at få stillet et lokale samt edb-udstyr til rådighed. På mødet med Asbjørn Jensen oplyste han, at han havde fået at vide af Justitsministeriet, at rejseholdet udelukkende skulle benyttes til indsamling af oplysninger i Nørrebro området og afhøre "dem, der havde siddet i vinduerne". Vidnet har ikke deltaget i drøftelserne med Københavns Politi med stillingtagen til tilrettelæggelsen af undersøgelsen."

Svend Auken, miljøminister, har bl.a. forklaret (retsbog side 677-680): "..... at han den 18. og 19. maj 1993 befandt sig i Nairobi, Kenya, hvor han deltog i et miljømøde i FN-regi. Han erfarede om urolighederne på Nørrebro via navnlig CNN's dækning af folkeafstemningen i København. Begivenhederne fremstod meget dramatisk og kom til at overskygge afstemningsresultatet. Vidnet satte sig ikke i forbindelse med statsministeren eller andre kolleger og returnerede lørdag den 22. maj 1993. Ved hjemkomsten blev vidnet optaget af debatten i offentligheden om, at det var værd at undersøge, hvad der faktisk var foregået. Vidnet var for så vidt enig i ministerkollegernes spontane reaktion, at iværksættelse af en undersøgelse af begivenhederne kunne opfattes som en kritik af dansk politi. Imidlertid fandt vidnet, at begivenhedsforløbet havde været så helt ekstraordinært, at det på en eller anden måde burde klarlægges, hvad der var sket; ikke for at finde frem til skyldige, men med henblik på at undgå gentagelser. Vidnet havde ikke lejlighed til at læse politidirektørens første redegørelse, inden han gik til ministermødet den 25. maj 1993, men han vidste gennem pressen, at den forelå, og han var klar over, at der på mødet ville blive en diskussion med udgangspunkt i redegørelsen. Vidnet fyldte 50 år den 24. maj 1993 og så ikke selv

Erling Olsen i fjernsynet samme aften, men han blev orienteret om Erling Olsens ret bastante udmelding og argumenter imod at foretage en undersøgelse. Vidnet forstod den psykologiske baggrund herfor, men havde en anden opfattelse.

Under ministermødet sad vidnet ved siden af Erling Olsen, med hvem vidnet har haft et mangeårigt samarbejde og personligt venskab. Inden mødet for alvor begyndte, gav vidnet over for Erling Olsen udtryk for, at han syntes, sagen skulle undersøges, og at det ville være til regeringens fordel, hvis den selv tog initiativet hertil. Det var vidnets opfattelse, at der i offentligheden ville komme et krav om, at sagen skulle undersøges. Erling Olsen svarede, at når han hidtil havde været imod en undersøgelse, skyldtes det hensynet til politiet, idet en undersøgelse ville blive opfattet som rettet mod politiet. Vidnet fik bestemt det indtryk, at Erling Olsen ikke kunne se, hvordan en sådan kunne laves, og hvem man i givet fald skulle få til at stå for undersøgelsen, uden at det kunne opfattes som en mistænkeliggørelse af politiet. Vidnet svarede, at det måtte kunne lade sig gøre at understrege i opgavestillingen, at undersøgelsen skulle vedrøre det autonome miljø og så tillige politiets reaktion på den meget forfærdelige behandling, politiet var blevet udsat for. I forbindelse med spørgsmålet om, hvem der kunne tænkes at stå for undersøgelsen, improviserede vidnet og nævnte daværende rigsadvokat Asbjørn Jensen. Der var almindelig tillid til og anerkendelse af Asbjørn Jensen, og det er vidnets opfattelse, at den slags undersøgelser bør laves af anklagemyndigheden og ikke af dommere. Det er f. eks. tilfældet i udlandet. Erling Olsen reagerede ikke, men da spørgsmålet om begivenhederne på Nørrebro et kvarter senere blev behandlet på ministermødet, viste det sig, at Erling Olsen havde grebet både tanken om, at der burde være en undersøgelse og også hvem, han i givet fald ville foreslå som undersøger. Det er kendetegnende for Erling Olsen, at han besidder evnen til at forarbejde en argumentation og til eventuelt hurtigt at omstille sig. Vidnet var lidt stolt over at have haft betydelig indflydelse på forløbet.

Foreholdt side 4 i Orientering om beslutninger m.v. på fireparti-regeringen Nyrup Rasmussens ministermøde nr. 15 tirsdag den 25. maj 1993, bilag Q, side 1-6, forklarer vidnet, at ministrene som udgangspunkt havde været enige i statsministerens umiddelbare reaktion på Nørrebrobegivenhederne. Der er i enhver regering en tendens til at solidarisere sig med politiet i den slags dramatiske begivenhedsforløb. Som dagene gik, kom flere fra statsministeren og nedefter i tvivl om det rigtige i at fastholde det først indtagne standpunkt, hvorfor man på mødet efter en kort drøftelse, hvor flere deltog, tilsluttede sig Erling Olsens forslag. Vidnet bemærker, at når man under mødet i begyndelsen diskuterede for eller imod en undersøgelse, var man af gode grunde ikke inde på, hvem der skulle lede en mulig undersøgelse eller

undersøgelsens form. Det gav man sig først til at diskutere i anden fase.

Foreholdt Erling Olsens forklaring til retsbogen siderne 534, 535 og 536, vedrørende Erling Olsens beslutning om en undersøgelse, og hvem der skulle forestå den, har vidnet ingen forudsætninger for at bedømme Erling Olsens erindring herom, men på ministermødet den 25. maj 1993 virkede Erling Olsen oprigtig i tvivl. På den ene side ønskede han at bakke statsministeren og politiet op, for som tidligere anført kunne en undersøgelse virke som en mistænkeliggørelse af politiet. På den anden side forstod Erling Olsen godt, at det kunne være nødvendigt med en klarlæggelse af begivenhedsforløbet. Særligt vedrørende side 536 kan vidnet ikke forstå Erling Olsens forklaring om, at han på forhånd havde bestemt sig for Asbjørn Jensen. Efter vidnets opfattelse var der på ministermødet heller ikke en voldsom stemning imod en undersøgelse, og det var vidnets oplevelse, at på baggrund af vidnets samtale med Erling Olsen inden mødets start, var der fundet en løsning på spørgsmålet. Vidnet minder om, at der er tale om at huske begivenheder, der har fundet sted for 5½ år siden, og at mennesker kan erindre ting forskelligt.

Et par dage efter ministermødet den 25. maj 1993 henvendte vidnet sig telefonisk til Michael Lunn og fortalte ham om ministermødet og baggrunden for, at Asbjørn Jensen var blevet foreslået.

Foreholdt uddrag af ministermødereferatet af 1. juni 1993, bilag Q, side 6 a, blev der på mødet ikke diskuteret noget om undersøgelsen af Nørrebro sagen ud over, hvad der fremgår af referatet.”

(3) Kommissionens bemærkninger.

I det følgende skal kommissionen tage stilling til nogle af de spørgsmål om faktiske omstændigheder vedrørende kommissoriet for rigsadvokat Asbjørn Jensens undersøgelse, hvor der efter forklaringerne og/eller det skriftlige oplysningsmateriale i sagen er en bevismæssig usikkerhed om, hvad der kan lægges til grund.

Indledningsvis er der grund til at konstatere, at der ikke på noget væsentligt punkt vedrørende begivenhedsforløbet i forbindelse med udformning og præsentation af kommissoriet foreligger uenighed eller usikkerhed. Beslutningen om iværksættelse af en undersøgelse af urolighederne på Nørrebro den 18. – 19. maj 1993 blev truffet af justitsminister Erling Olsen på et møde i Justitsministeriet den 25. maj 1993 med deltagelse af Asbjørn Jensen, Michael Lunn, Johan Reimann og Hans-Viggo Jensen. Den endelige udformning af Asbjørn Jensens kommissorium blev underskrevet og udsendt den 31. maj 1993.

Beslutningen om iværksættelse af undersøgelsen præsenteredes for politiet på Dansk Politiforbunds ombudsmøde i Herning den 26. maj 1993 og i tilknytning hertil for offentligheden. Ministeren havde tillige lejlighed til at omtale undersøgelsens karakter over for Tom Ahlberg som formand for Københavns Lokalnævn til 2. juni og for Folketingets Retsudvalg under et samråd den 3. juni 1993.

Med hensyn til initiativet til Asbjørn Jensens undersøgelse er der efter de afgivne forklaringer en vis usikkerhed. Erling Olsen har fortalt, at han allerede mandag den 24. maj traf beslutningen om at gennemføre en uvildig undersøgelse og at lade Asbjørn Jensen forestå denne. Han oplyser, at han den 24. maj talte med Michael Lunn om spørgsmålet, og at forslaget om Asbjørn Jensen som undersøger muligvis kom fra Michael Lunn. Heroverfor står miljøminister Svend Aukens forklaring om, at Erling Olsen under en samtale med ham umiddelbart før ministermødet den 25. om formiddagen, fortsat tilkendegav modstand over for tanken om en undersøgelse, og at han – Svend Auken – argumenterede for en sådan og foreslog Asbjørn Jensen som undersøger, d.v.s. foreslog netop det, som Erling Olsen kort efter foreslog på ministermødet og fik tilslutning til. Svend Aukens forklaring underbygges af, at Michael Lunn afviser at have drøftet en undersøgelse ved rigsadvokaten med Erling Olsen den 24. maj, og af Lunns forklaring om, at han et par dage efter blev ringet op af Svend Auken, som fortalte om sin samtale med Erling Olsen umiddelbart før ministermødet. Om Erling Olsen besluttede sig for en undersøgelse den 24. eller først den 25. maj og om Erling Olsen selv eller Svend Auken kom med idéen om Asbjørn Jensen som undersøger er imidlertid uden betydning for kommissionen, der efter lov om undersøgelse af Nørrebrosagen, § 2, stk. 1, nr. 2, alene skal undersøge kommissoriet for daværende rigsadvokats undersøgelse – dets rækkevidde og omstændighederne omkring dets udformning - for så vidt angår spørgsmålet om tilvejebringelse af oplysninger vedrørende Københavns Politi.

En markant og central uenighed og usikkerhed hersker der derimod om kommissoriets indhold med hensyn til, hvorledes Asbjørn Jensen kunne tilvejebringe oplysninger om Københavns Politi. Asbjørn Jensen selv samt tre embedsmænd fra Justitsministeriet - Michael Lunn, Torsten Hesselbjerg og Hans-Viggo Jensen - mente, at oplysninger om personale i Københavns Politi efter kommissoriet kun kunne skaffes gennem politidirektøren, og at Asbjørn Jensen derfor var afskåret fra at lade Rigspolitiets Rejsehold foretage afhøringer af politifolk fra Københavns Politi uden aftale med politidirektøren. Johan Reimann forstod kommissoriet således, at der i det lå en forudsætning om, at Rejseholdet ikke skulle bruges til indsamling af oplysninger fra Københavns Politi, men der var ikke noget forbud mod, at det kunne

ske. Over for denne fortolkning af kommissoriet står Erling Olsens forståelse, som den kom til udtryk i pressen i begyndelsen af november 1994 og på møder med embedsmænd fra Justitsministeriet, justitsminister Bjørn Westh og Asbjørn Jensen. Ifølge Erling Olsen kunne Asbjørn Jensen bruge Rejseholdet til at indsamle oplysninger om Københavns Politi såvel som om private, da der netop heri lå en vigtig sikkerhed for undersøgelsens uvildighed. Denne uenighed om kommissoriets rækkevidde forbindes tillige med uenighed på nogle punkter om, hvad der blev sagt i forbindelse med kommissoriets udarbejdelse, og uenighed om, hvorvidt Erling Olsen havde sin forståelse af kommissoriet fra tidspunktet for dets tilblivelse eller om Erling Olsen senere skiftede standpunkt.

Selve spørgsmålet om kommissoriets indhold er et retsspørgsmål og ikke et bevisspørgsmål. Det forekommer derfor kommissionen mest nærliggende at behandle dette problem nedenfor under den generelle analyse i afsnit 3. De faktumspørgsmål, som indgår i argumentationen for fortolkningen af kommissoriet tages derfor også op under 3. Det samme gælder spørgsmålet om, hvorvidt nogle af de implicerede taler usandt om, hvorledes de forstod kommissoriet, da undersøgelsen blev iværksat. Dette er strengt taget et faktumproblem, men det kan ikke behandles, før det er afklaret, hvorledes kommissoriet rettelig skal forstås med hensyn til indsamling af oplysninger fra Københavns Politi.

b. Undersøgelsens tilrettelæggelse.

(1) Oversigt over begivenhedsforløbet.

Som omtalt foran under a. udsendte Justitsministeriet den 31. maj 1993 kommissoriet for daværende rigsadvokat Asbjørn Jensens undersøgelse af urolighederne på Nørrebro den 18.–19. maj 1993. Ifølge kommissoriet (nedenfor bilag 7) havde Rigspolitechefembedet givet tilsagn om at yde bistand i forbindelse med undersøgelsen, og den 2. juni 1993 blev chefen for Rigspolitiets Rejseholdet, kriminalinspektør Per Kanding, udpeget til at lede de betjente fra Rejseholdet, der skulle bistå Asbjørn Jensen. Samme dags eftermiddag deltog Kanding i et møde på Asbjørn Jensens kontor. Asbjørn Jensen orienterede om undersøgelsen og dens kommissorium og fortalte bl.a., at det var meningen, at politidirektøren selv skulle forestå undersøgelsen af Københavns Politi. Ved mødet fik Kanding udleveret en skitse, som Asbjørn Jensen havde lavet, til hvordan han forestillede sig indholdet af undersøgelsen (jf. bilag O, side 9-10). Efter mødet ringede Kanding til sin kollega, kriminalinspektør Bent Hansen, der var leder af kriminalpolitiets afdeling A, og aftalte med ham, hvorledes rapporter, der fremkom som led i efterforskningen af straffesager mod civile

deltagere i urolighederne, skulle udleveres til rigsadvokatens undersøgelse.

Kort efter starten på Asbjørn Jensens undersøgelse vurderede Justitsministeriets lovafdeling spørgsmålet om aktindsigt i undersøgelsens papirer. Overvejelserne udmøntedes i en notits af 7. juni 1993 (bilag M, side 29-32 a), hvori konkluderes, at der er tale om en civil undersøgelse, og at dens papirer er undergivet almindelig aktindsigt efter offentlighedsloven. Denne konklusion gav anledning til betænkeligheder hos ledelsen for Københavns Politi, og på politidirektørens foranledning afholdtes den 23. juni et møde med deltagelse af Asbjørn Jensen, statsadvokat Karsten Hjorth, politidirektøren, vicepolitidirektør Annemette Møller samt kriminalinspektør Bent Hansen. På mødet drøftedes endvidere praktiske spørgsmål om udlevering af rapporter fra Københavns Politis efterforskning af straffesager mod demonstranter samt andet skriftligt materiale til Asbjørn Jensen.

Efter at politidirektøren havde afgivet sin supplerende redegørelse den 2. juli 1993, supplerede Asbjørn Jensen sin liste af 2. juni til Kanding med en række yderligere spørgsmål. Under arbejdet med disse fandt Kanding det i slutningen af juli måned vanskeligt at overskue hele handlingsforløbet, hvis han ikke fik lov til at afhøre nogle nøglepersoner i Københavns Politi. Asbjørn Jensen havde herefter en telefonsamtale med politidirektøren – formentlig den 30. juli 1993 om Rejseholdets muligheder for at afhøre københavnske politifolk. Politidirektøren var tøvende over for denne anmodning, men efter at Asbjørn Jensen havde nævnt muligheden af en henvendelse til Justitsministeriet om supplerende bemyndigelse, erklærede han sig for indforstået med, at Rejseholdet foretog afhøringer af politifolk. Accepten var ikke begrænset og kunne foretages i det omfang, Rejseholdet fandt det nødvendigt. I den følgende tid foretog rejseafdelingen herefter afhøring af et mindre antal københavnske polititjenestemænd.

Ved et brev af 19. november 1993 stillede Asbjørn Jensen en lang række spørgsmål til politidirektøren, jf. bilag O, side 17-23, som svarer ved en skrivelse af 9. juni 1994, jf. bilag O, side 25, a-f. Den 29. august afgav Asbjørn Jensen sin første redegørelse til Justitsministeren.

Inden afgivelsen af sin første redegørelse havde Asbjørn Jensen den 20. juni 1994 taget et skridt, som vakte betydeligt røre blandt Dansk Politiforbunds medlemmer. På denne dag havde han bedt rejseholdet om at afhøre tre politifolk, der natten mellem den 18. og 19. maj havde afgivet skud på Nørrebro og ramt civile, i strafferetsplejens former. Ca. en måned senere meddelte de pågældendes advokat, at hans klienter ikke ville lade sig afhøre yderligere. Dette førte til, at Asbjørn Jensen

ved en skrivelse af 29. juli 1994 til Statsadvokaten for København m.v. anmodede om at få rejst sigtelse mod de tre betjente for overtrædelse af straffelovens §§ 252 og 249. Politiforbundets formand begærede herefter Justitsministeriets Centrale Samarbejdsudvalg for politiet indkaldt til ekstraordinært møde. Mødet blev afholdt den 12. august 1994 med deltagelse af blandt andre Asbjørn Jensen, der forklarede om sine dispositioner i forhold til de tre betjente og bl.a. udtalte, at de på et tidligere tidspunkt burde have været afhørt med en sigtets retsstilling. Mødet sluttede med, at samtlige medlemmer støttede et forslag fra Michael Lunn om nedsættelse af et udvalg, der skulle udarbejde en nærmere beskrivelse af polititjenestemænds retsstilling i forbindelse med afgivelse af forklaringer om forhold vedrørende tjenesten.

Uanset beslutningen om nedsættelse af et udredningsudvalg vedtog et repræsentantskabsmøde i Dansk Politiforbund den 16. august 1994 en anbefaling til medlemmerne om fremtidig kun at give korte redegørelser og i øvrigt alene udtale sig indenretligt, indtil polititjenestemænds retsstilling i forbindelse med tjenstlige undersøgelser var nærmere afklaret. Denne vedtagelse blokerede i de følgende ca. 3½ måned for afhøringer af politifolk i tjenstlige undersøgelser.

Betydningen heraf kunne have været forsvindende, hvis undersøgelsen af urolighederne på Nørrebro den 18.–19. maj 1993 var afsluttet med afgivelsen af Asbjørn Jensens redegørelse den 29. august 1994. Således kom det imidlertid ikke til at gå. Radioudsendelsen ”Refleks” i Danmarks Radio bragte den 3. september 1994 oplysning om, at man på en videooptagelse fra Fælledvej under skudafgivelsen dér kunne høre en politimand råbe ”skyd efter benene”. Dette var ikke omtalt i Asbjørn Jensens rapport, fordi han på grund af støj på lydbåndet ikke havde registreret råbet. I et notat af samme dato til Justitsministeren foreslog Asbjørn Jensen, at han skulle lave en supplerende undersøgelse, hvilket ministeren tiltrådte.

Den supplerende undersøgelse forudsatte yderligere afhøringer af politifolk, og dette lod sig ikke gøre, fordi politifolkene vægrede sig, og der var en forståelig tilbageholdenhed over for at anvende tvangsmidler. I de følgende 3½ måned holdtes en del møder og førtes mange samtaler med det sigte at få betjentene til at lade sig afhøre frivilligt. Erling Olsen forsøgte på en møde med Tommy Agerskov Thomsen og Henning Glinthborg, de to forbundsformænd, i september kort før sin tilbagetræden som minister. Michael Lunn forsøgte på et møde den 20. september 1994 med samme personkreds, der også var gæster ved et møde hos den nye justitsminister, Bjørn Westh, den 23. november 1994. Talrige telefonsamtaler blev ført med samme sigte, bl.a. en række samtaler mellem Michael Lunn og Tommy Agerskov Thomsen og en samtale mellem rigspolitichef Ivar Boye og samme.

Asbjørn Jensen havde en del telefoniske kontakter med Michael Lunn og en enkelt med rigspolitichefen om emnet. På et møde i politiforbundets hovedbestyrelse den 30. november – 1. december 1994 vedtog et flertal at ophæve repræsentantskabets anbefaling af 16. august 1994. Herefter kunne afhøringerne gå i gang, og den 30. maj 1995 afleverede Asbjørn Jensen sin supplerende redegørelse til justitsministeren.

(2) Uddrag af forklaringerne til retsbogen.

Om undersøgelsens tilrettelæggelse er der afgivet følgende forklaringer:

Stig Asbjørn Jensen, som var rigsadvokat i maj 1993, har bl.a. forklaret (retsbog side 494-495 og 497-498):

“Efter politidirektørens anden redegørelse, der forelå den 2. juli 1993, udfærdigede vidnet en række stikord med henblik på de oplysninger, han ønskede suppleret. Han gav disse videre til kriminalinspektør Kanding [fra Rigspolitiets Rejsehold]. Kanding oplyste, at det var vanskeligt at få et samlet overblik over, hvilke politirapporter der lå til grund for politidirektørens redegørelse. Kanding havde talt med vicepolitidirektør Annemette Møller, der havde oplyst, at det efter hendes opfattelse faldt uden for kommissoriet, at der blev skaffet oplysninger om Københavns Politi fra andre. Kanding oplyste, at han ikke kunne komme videre i relation til at skaffe oplysninger om fremrykningen på Fælledvej og om anvendelsen af civilt politi. Vidnet havde en samtale med politidirektøren omkring udgangen af juli. Vidnet rejste spørgsmålet om, hvorvidt rejseholdet kunne foretage afhøring af københavnske politifolk. Politidirektøren stillede sig tøvende, og vidnet kom i den forbindelse ind på, at vidnet kunne få en supplerende bemyndigelse af Justitsministeriet. Samtalen endte med, at politidirektøren var indforstået med, at rejseholdet foretog afhøring. Den var ikke begrænset og kunne foretages i det omfang, rejseholdet fandt det nødvendigt.

Foreholdt side 275 i vidnets redegørelse, Kandings resumerapport af august 1993, gav vidnet under mødet med Kanding den 2. juni udtryk for, at det var meningen, at politidirektøren selv skulle forestå undersøgelsen af Københavns Politi. Kandings ordvalg, “... at politidirektøren i København selv ville ...” ligger inden for det sproglige mulige i relation til ordet “mening”. På mødet udleverede vidnet et skitse til indhold af den undersøgelse, han ønskede, at rejseafdelingen forestod, jf. bilag O, side 9 og 10. Som tidligere forklaret, fik Kanding en yderligere skitse, efter at politidirektørens redegørelse forelå den 2. juli 1993. Vidnet var ikke involveret i justitsministerens møde i retsudvalget den 3. juni 1993. I tiden efter den 3. juni modtog Kanding

materiale, og i forbindelse med indsamlingen heraf havde han givet udtryk for, at det materiale, han kom i besiddelse af, ville være omfattet af offentlighedsloven. Det vil sige, at der kunne kræves indsigt i f.eks. udskrift af radiobåndene og politirapporterne, optaget i henhold til retsplejelovens regler. Det havde givet vicepolitidirektør Annemette Møller anledning til at udtrykke betænkeligheder og førte til, at politidirektøren anmodede om et møde, der blev holdt den 23. juni. På dette møde gav vidnet udtryk for, at det var en svaghed ved undersøgelsen, at materialet for så vidt var omfattet af offentlighedsloven. Vidnet pegede på, at jo mere politidirektøren oplyste og efterforskede, jo mindre behøvede vidnet at stille supplerende spørgsmål. I mødet deltog foruden politidirektøren og vidnet, vicepolitidirektør Annemette Møller samt en politiinspektør, som muligvis var Bent Hansen. Endvidere deltog daværende statsadvokat ved Højesteret Karsten Hjorth. Vidnet havde ingen kontakt til Københavns Politi i tiden fra dette møde og frem til den 30. juli og heller ikke fra dette tidspunkt og frem til den 23. august, hvor Kandings resumerapport forelå. Endvidere havde han ingen kontakt med Københavns Politi i tidsrummet indtil den 19. november 1993. I tiden herefter frem til den 19. maj 1994 ringede Hjorth en gang til politidirektøren for at høre, hvor langt man var nået. Vidnet gætter på, at Hjorth talte med Annemette Møller.

Foreholdt bilag P, side 2 a-e, reagerede vidnet ikke på politidirektørens henvendelse af 20. juni 1994, som han opfattede som en henstilling, han kunne følge eller lade være. Han opfattede tillige, at det var et ønske, at han i givet fald reagerede nu, men vidnet, der var i gang med sin undersøgelse, fandt ikke, at han på nuværende tidspunkt kunne ytre sig. Vidnet følte ikke, at der var tale om et forsøg på påvirkning. Vidnet fornemmede, at politidirektøren ikke mente, at han kunne tage til orde i den offentlige debat, når der foregik en undersøgelse, men at han havde behov for, at der blev reageret over for pressen.

Da vidnet påtog sig den af regeringen stillede opgave, havde han som udgangspunkt, at der blandt hans oplysninger ville foreligge en fyldestgørende redegørelse fra politidirektøren, og at han ved hjælp af få supplerende spørgsmål kunne foretage en kobling mellem oplysningerne fra rejseholdet og oplysningerne fra Københavns Politi. Der var ikke noget galt med undersøgelsesmetoden, som den var tænkt løst fra starten, men en af komponenterne, politidirektørens redegørelse, viste sig ikke at være så omfattende og detaljeret, som vidnet havde forudsat.”

Henning Glintborg, formand for Dansk Kriminalpolitiforening, har bl.a. forklaret (retsbog side 510-511):

“Fra den 31. maj 1993 til rigsadvokatens redegørelse forelå den 29. august 1994 havde vidnet ud over samarbejdsudvalgsmøder ingen

kontakter til Justitsministeriet, Københavns Politi eller rigsadvokaten vedrørende Nørrebro-sagen. På de ordinære møder i samarbejdsudvalget blev alene tidsfaktoren for rigsadvokatens redegørelse omtalt. Vidnet var bekendt med, at Dansk Politiforbund ville henvende sig til Justitsministeriet med anmodning om et ekstraordinært samarbejdsudvalgsmøde, foranlediget af at der var rejst sigtelse mod tre menige politifolk. Foreholdt referat af det ekstraordinære samarbejdsudvalgsmøde den 12. august 1994 erindrer vidnet, at rigsadvokaten forklarede årsagen til, at han havde valgt at rejse sigtelse. Vidnet mindes ikke, om det blev drøftet, hvor langt rigsadvokaten var nået med sin redegørelse. Vidnet mener ikke, at han deltog i Dansk Politiforbunds repræsentantskabsmøde den 16. august 1994. Fra samarbejdsudvalgsmødet den 6. september 1994, jf. referatet herfra, bilag M, side 170-173, husker vidnet, at Asbjørn Jensen bl.a. beklagede, at der efter hans redegørelse var fremkommet oplysninger, han ikke havde været opmærksom på i redegørelsen, og at disse oplysninger skulle undersøges nærmere. Den 20. september 1994 deltog vidnet i et møde i Justitsministeriet med Michael Lunn og Agerskov Thomsen. Dagsordenen for mødet var ikke Nørrebro-sagen, men under mødet kom man ind på behovet for en supplerende undersøgelse og udsagnet: "Skyd efter benene". På det tidspunkt var det den almindelige holdning, at man ikke mere ville medvirke til at lade sig afhøre, og drøftelserne drejede sig bl.a. om, hvordan man kunne komme videre. Vidnet var inde på, at de fem politiledere, der bl.a. ønskedes afhørt, alle skulle have det samme undersøgelsesmateriale i form af lydbånd og videooptagelser gennemgået eller forevist. Begrundelsen for denne fremgangsmåde var, at man ikke ønskede, at nogen blev spillet ud mod hinanden. På grundlag af det anførte materiale skulle der herefter ske en ordinær afhøring. Vidnet husker ikke, om afhøringen skulle foretages af rigsadvokaten eller af rejseafdelingen, men det var hans fornemmelse, at det var sidstnævnte. Mødedeltagerne havde alle en interesse i, at man kom videre hurtigst muligt."

Tommy Agerskov Thomsen, formand for Dansk Politiforbund, har bl. a. forklaret (retsbog side 514-517):

"Vidnet erindrer ikke, om Asbjørn Jensens undersøgelse i tiden fra 31. maj 1993 og frem til den 12. august 1994 var på dagsordenen på de ordinære samarbejdsudvalgsmøder, der ifølge vedtægterne skal holdes fire gange årligt. Muligvis er tidsperspektivet blevet nævnt under punktet: "Meddelelser fra ledelsen". Efter at der var rejst sigtelse mod tre politifolk, ønskede forbundet en drøftelse af principperne for polititjenestemænds retsstilling i forbindelse med undersøgelser og anmodede om indkaldelse til et ekstraordinært samarbejdsudvalgsmøde

Foreholdt referat af det ekstraordinære samarbejdsudvalgsmøde den 12. august 1994, erindrer vidnet, at rigsadvokatens undersøgelse ikke blev diskuteret på mødet. Rigsadvokaten gav udtryk for, at såfremt han i forbindelse med undersøgelsen konstaterede et forhold, der kunne give anledning til tiltalerejsning, var han forpligtet hertil. Efter vidnets opfattelse harmonerede dette ikke ganske med, hvad der var blevet oplyst om undersøgelsens gennemførelse.

Foreholdt bilag M, side 125, om forbundets ekstraordinære repræsentantskabsmøde den 16. august 1994, forklarer vidnet, at holdningen var den, at man ikke havde tillid til systemet, og at man anbefalede medlemmerne, at man alene skulle lade sig afhøre indenretligt, idet forbundet havde tillid til dommerne og den vejledning, dommerne var forpligtet til at give. På et efterfølgende samarbejdsudvalgsmøde orienterede han Michael Lunn om anbefalingen af 16. august 1994.

Foreholdt referat af samarbejdsudvalgsmødet den 6. september, bilag M, side 172, forklarer vidnet, at stemningen blandt kollegerne i hele landet var spændt efter beslutningen, truffet af repræsentantskabet den 16. august 1994. Det var vidnets håb, at det udvalg, der var blevet nedsat med henblik på at se på polititjenestemænds retsstilling m.v., ville gyde olie på vandene. Efter at et udsagn: "Skyd efter benene" var kommet frem i pressen, havde man den opfattelse, at politiet var dømt på forhånd. Det var efter vidnets opfattelse i orden, at spørgsmålet skulle undersøges nærmere. Vedrørende det i referatet anførte på side 172, næstsidste afsnit, var vidnet bekymret for, at man drypvis kom med krav om yderligere undersøgelser, der stillede spørgsmål ved den iværksatte undersøgelses karakter og form. Han opfattede, at motivet til nye undersøgelser kunne være at så tvivl og splid om Asbjørn Jensens undersøgelse. Til referatet side 173 forklarer vidnet, at forbundets medlemmer allerede havde bidraget til undersøgelsen, hvorfor han var uforstående overfor, at man igen skulle i gang. Endvidere havde man vedtagelsen af 16. august 1994. Vidnet havde ingen kontakt til Asbjørn Jensen, hverken i forbindelse med redegørelsen af 29. august 1994 eller den supplerende redegørelse. Vidnet husker ikke, om politidirektøren var inde i drøftelserne, der efter vidnets erindring var en dialog mellem vidnet og Asbjørn Jensen.

Foreholdt bilag O, side 89, Kandings notat, forklarer vidnet, at det efter samarbejdsudvalgsmødet den 6. september 1994 stod ham klart, at det ville udvikle sig til en form for styrkeprøve mellem systemet og kollegernes beslutning på repræsentantskabsmødet om kun at ville lade sig afhøre indenretligt. Hvis kollegerne fastholdt denne holdning, risikerede de disciplinærsager, hvilket vidnet fandt absurd, i betragtning af at flere af dem havde sat livet på spil på Nørrebro. Derfor ville han

gerne finde et kompromis. Rigspolicechefen henvendte sig ikke til vidnet i denne anledning. Vidnet husker, at vidnet ringede for at høre, hvem der skulle stå for afhøringerne. Vidnet har talt med Kanding, om det var Kanding, der skulle have afhøringerne. Overordnet drejede samtalen med Kanding sig om, hvorvidt forbundets medlemmer skulle til en egentlig afhøring, eller om de kunne udfærdige en notits om hændelsesforløbet. Vidnet ville ikke involvere sig i afhøringerne og var stærkt i tvivl om, hvorvidt kollegerne ville møde, hvis de blev indkaldt til afhøring. Vidnet bemærker til Kandings notat om sine samtaler med vidnet, at han ikke erindrer indholdet af disse så klart, som Kanding har noteret disse ned efter at have talt med vidnet. Vedrørende side 90, afsnittet over kontinuationspåtegningen af 17. oktober 1994, talte vidnet på et tidspunkt med Erling Olsen, idet han husker, at Erling Olsen efter spørgsmålene om udsagnet: "Skyd efter benene" var enig med vidnet i, at alt skulle på bordet. Vidnet mindes ikke, hvornår samtalen blev ført, og om den fandt sted telefonisk eller under et møde. Vedrørende side 90, kontinuationspåtegning af 17. oktober 1994, husker vidnet, at han talte med justitsminister Bjørn Westh om sin bekymring over, at tingene var gået i baglås, og at det skulle forsøges at få skabt bevægelse. På hovedbestyrelsesmødet den 23. oktober 1994 i Odense kom Bjørn Westh til stede og med ham 3-4 embedsmænd, heriblandt departementschefen. Vidnet erindrer ikke, hvem de øvrige var, men han mener, at også Henning Fode deltog. Rigsadvokatens undersøgelse var ikke på eller uden for mødet et tema. Mellem repræsentantskabsmødet den 16. august 1994 og hovedbestyrelsesmødet den 30. november - 1. december 1994 havde vidnet nok to møder i Justitsministeriet, heraf det ene med deltagelse af justitsministeren og foruden ham Michael Lunn, vil vidnet tro. Endvidere havde vidnet et antal telefoniske drøftelser med Michael Lunn, men han kan ikke i dag huske det nærmere indhold af disse. "Diplomatisk udtrykt blev der udøvet et vist pres, for man var nervøs for, at selv om kollegerne var blevet tilsagt, ville de ikke komme af hensyn til den beslutning, der var blevet taget i kompetente forsamlinger". På hovedbestyrelsesmødet [30. november - 1. december 1994], jf. bilag O, side 48, kom det undtagelsesvis til afstemning i bestyrelsen. Justitsministeriet havde rykket vidnet for en afklaring af forbundets stillingtagen til spørgsmålet om afhøring, og vidnet havde lovet at give en umiddelbar tilbagemelding, når resultatet af hovedbestyrelsesmødet forelå. Det løfte holdt vidnet. Vidnet havde ikke kontakt til Kanding i den forbindelse, med hvem han har talt måske 1-2 gange under hele forløbet. Bortset fra helt perifer henvendelse til rigspolicechefen havde vidnet i hovedsagen kun kontakt til Justitsministeriets departementschef. Vidnet talte ikke med Asbjørn Jensen. Vidnet ønsker at understrege, at han ikke har haft kontakt med Københavns Politi."

Lars Bay Larsen, kontorchef i Justitsministeriet, har bl.a. forklaret (retsbog side 519-524):

“Vidnet forklarer, at han den 1. juli 1993 blev kontorchef i politi-kontoret. Den 28. august 1995 blev vidnet afdelingschef.

Foreholdt bilag M, side 164 ff, referat af det ekstraordinære samarbejdsudvalgsmøde den 12. august 1994, husker vidnet klarest den generelt anspændte stemning, der på det tidspunkt herskede mellem politiorganisationerne og Justitsministeriet/justitsministeren. Navnlig blandt de menige politifolk og især dem i København var der en stigende frustration. Den skulle ses på baggrund af en række omstændigheder. Dels udviklede der sig et modsætningsforhold mellem på den ene side politidirektøren og på den anden side Justitsministeriet, som bl.a. havde relation til, at der mellem parterne var en forskellig opfattelse af udførelsen af patruljering på Christiania, hvor politidirektøren og mange menige politifolk følte, at de var blevet hindret af ministeriet og ministeren i at gøre arbejdet på den måde, de gerne ville. Dels var der undersøgelsen af begivenhederne på Nørrebro og den drejning, undersøgelsen havde taget, og som en slags kulmination kom endelig i sommeren 1994 sigtelserne mod tre betjente. Vidnet er overbevist om, at Asbjørn Jensens undersøgelse ikke blev drøftet på mødet.

Vidnet blev bekendt med Dansk Politiforbunds repræsentantskabs anbefaling af 16. august 1994. På samarbejdsudvalgsmødet den 12. august var der fra ministeriets side blevet lagt op til at nedsætte et underudvalg under samarbejdsudvalget til belysning af polititjenestemænds retsstilling i forbindelse med undersøgelser. På det tidspunkt var der blandt politiets repræsentanter opstået en skuffelse over, at Hermann-udvalget ikke kunne forventes at gå dybere ned i indklagede polititjenestemænds retsstilling, vejledningspligt osv. Det var ministeriets forhåbning, at tilbudet om et udredningsarbejde, der blev positivt modtaget, og drøftelsen på mødet den 12. august var tilstrækkeligt til at undgå, at politifolk så at sige ville melde sig kollektivt ud af det almindelige system for oplysning af klagesager. Polititjenestemændenes holdning til at medvirke til undersøgelser kunne føre til uønskede disciplinærsager.

Foreholdt bilag M, side 170, samarbejdsudvalgsmødereferat af 6. september 1994, har vidnet ikke nogen bestemt erindring om, hvad der nærmere blev drøftet i anledning af Asbjørn Jensens redegørelse, ud over, hvad der fremgår af referatet.

Vidnet fik at vide af Michael Lunn, at Asbjørn Jensen på et tidspunkt havde henvendt sig telefonisk til ham og udtrykt, at det ville blive nødvendigt med afhøringer, og at han kunne forudse, at der ville blive

vanskeligheder i lyset af den generelle situation, der var omkring afhøringer, der gik på alle sager, også disciplinærsager. Vidnet drøftede spørgsmålet løbende med Michael Lunn og repræsentanter for politiorganisationerne i månederne september, oktober og november. Ifølge vidnets kalender deltog han den 20. september 1994 fra kl. 11 til 14 i et frokostmøde på Lunn's kontor med Agerskov Thomsen og Henning Glintborg. Muligvis var tillige daværende afdelingschef Henning Fode med. Mødet havde til formål at få talt ud om en række generelle forhold og havde karakter af at være tillidsskabende. Nørrebro-sagen var ikke annonceret på forhånd som emne, men det var planlagt fra ministeriets side at tage sagen op, idet det var ministeriets fornemmelse, at supplerende afhøringer ville medføre vanskeligheder. Lunn og vidnet gav udtryk for, at anbefalingen af 16. august 1994 var uklog generelt set, såvel i relation til disciplinærsager som til Nørrebroundersøgelsen, for man havde efter ministeriets opfattelse en fælles interesse i at få alle spørgsmål ordentligt belyst. Agerskov Thomsen redegjorde for, at der var frustration i forbundsledelsen, og at han ikke var sikker på, at han kunne få medlemmerne til at følge en anden linie end den, der var stukket ud med anbefalingen i august. Man kom på mødet ikke ind på indholdet af Asbjørn Jensens afhøringer. Når underudvalgets arbejde var længere fremskredet og en analyse af polititjenestemændenes retsstilling foretaget, regnede Politiforbundet med at have et fundament, ud fra hvilket repræsentantskabets anbefaling kunne tages op til fornyet overvejelse.

Efter den 20. september deltog vidnet i møder i Hermann-udvalget, og underudvalget, som han var formand for, holdt møder med 2-3 ugers mellemrum. I kanten af disse møder talte vidnet med Blandebjerg, der var formand for Københavns Politiforening, og med Hans Bundesen i dennes egenskab af hovedbestyrelsesmedlem. "Vidnet pirkede uformelt til dem". Efter tidligere justitsminister Bjørn Wesths tiltræden var blandt andre Agerskov Thomsen og Glintborg den 4. oktober 1994 i Justitsministeriet til et helt sædvanligt præsentationsmøde. Det var en kort, høflighedspræget visit, hvorunder politiorganisationerne blandt andet udtrykte ønske om et forbedret samarbejde med ministeriet og med den nye justitsminister. Man kom ikke ind på Nørrebro eller andre detaljerede sager. Hovedbestyrelsesmødet den 23. - 24. oktober 1994 i Odense husker vidnet som et forsøg på fra begge parter side at følge op på det mere formelle møde den 4. oktober. Justitsministeren og hans ministersekretær, Klavs V. Gravesen, kom til stede foruden departementschefen og vidnet. Muligvis deltog også Henning Fode. Vidnet husker ikke, hvad der præcist blev drøftet, andet end det generelle ønske om et forbedret samarbejde på principielt alle områder med politiets organisationer. På grundlag af den daværende justitsministers kalender kan vidnet konstatere, at han den 23. november 1994 kl. 8.15 var til møde på Bjørn Wesths kontor. Her var også

Agerskov Thomsen og Henning Glintborg samt Lunn og formentlig Gravesen. Vidnet kan ikke være sikker på, at mødet blev holdt på det anførte tidspunkt. Det lå fast, at et stort antal politifolk skulle afhøres. Fra Agerskov Thomsens side blev der spurgt, om man kunne forestille sig et forløb, der var mere skånsomt og smidigt. Mange af politifolkene følte sig belastede af sagen og afhøringerne og den voldsomt negative omtale af særligt Københavns Politi, der havde været. For eksempel var han inde på, om det var nødvendigt at afhøre dem enkeltvis, eller om de kunne have en bisidder med til afhøringen. For ministeriet lød det, som om der meget vel kunne være mulighed for at have bisidder med, men i øvrigt blev det fra ministeriets side understreget, at der skulle finde en helt sædvanlig politimæssig afhøring sted, og at det naturligvis var Asbjørn Jensen og rejseholdet, der tilrettelagde, hvordan afhøringerne skulle foregå. Agerskov Thomsen forklarede, at man ikke uden videre kunne omgøre repræsentantskabets beslutning og trække anbefalingen af 16. august 1994 tilbage, og at det var nødvendigt med en fornyet drøftelse af situationen på et hovedbestyrelsesmøde. Formentlig umiddelbart efter dette møde fik Michael Lunn melding om, at nu var man indstillet på ikke længere at anbefale, at man undlod at lade sig afhøre. Vidnet var ikke involveret i den praktiske iværksættelse af de supplerende afhøringer.

Vidnet kan ikke sige, hvor ofte han i det relevante tidsrum gennemsnitligt har talt med Agerskov Thomsen. Ved enhver given lejlighed forsøgte vidnet at minde om, hvor vigtig en opgave det var for ministeriet og - efter vidnets opfattelse - burde være for forbundet, at man kom ud af den fastlåste situation, forårsaget af anbefalingen af 16. august 1994.”

Per Kanding, kriminalinspektør, har bl.a. forklaret (retsbog side 525-529):

“..... at han siden 1. december 1983 har været chef for Rigspolitiets rejseafdeling. Efter begivenhederne den 18. - 19. maj 1993 fulgte vidnet med i den offentlige debat angående en undersøgelse af disse. Det gjorde han som almindelig borger, og han regnede ikke med at blive involveret. Den 2. juni 1993 blev han kaldt ind på rigspolitichefens kontor, hvor rigspolitichefen meddelte ham, at det var besluttet at gennemføre en undersøgelse, og at Asbjørn Jensen skulle lede denne. I den forbindelse havde rigspolitichefen tilkendegivet, at man ville stille personale fra rejseafdelingen til rådighed for den daværende rigsadvokat. Det lå i kortene, at vidnet skulle være leder for dette personale. Kl. 14.30 samme dag deltog vidnet i et møde på Asbjørn Jensens kontor. Muligvis var tillige statsadvokat Karsten Hjorth med. Han deltog i en del møder og bistod rigsadvokaten i arbejdet med undersøgelsen. Rigsadvokaten oplyste, at han havde modtaget en henvendelse fra justitsministeren om at lede undersøgelsen, ligesom han

havde modtaget et kommissorium. Asbjørn Jensen udleverede en skitse til vidnet med angivelse af de punkter, han ønskede undersøgt, jf. bilag O, side 9-10.

Foreholdt side 275 i Asbjørn Jensens redegørelse, vidnets formulering i resumerapport af august 1993, "... at politidirektøren i Københavns selv ville forestå undersøgelsen ...", husker vidnet ikke ordret, hvad Asbjørn Jensen sagde, men det blev sagt, at politidirektøren selv ville sørge for at skaffe oplysninger fra Københavns Politi. Vidnet mener, at Asbjørn Jensen sagde, at det var en del af kommissoriet. For vidnet var det ikke så afgørende. Det afgørende for ham var, at rejseafdelingen ikke skulle koncentrere sig om afhøringen af politifolk. Efter mødet kontaktede vidnet sin kollega, kriminalinspektør Bent Hansen i Københavns Politis afdeling A, for at aftale det videre forløb, herunder hvordan vidnet skulle komme i besiddelse af det materiale, afdeling A allerede lå inde med, for eksempel afhøringsrapporter af politifolk.

Foreholdt bilag O, side 14 a-c, der er påtegnet af Asbjørn Jensen: "Udleveret til Kanding den 8. juli 1993", drejer det sig om den oprindelige skitse til indholdet af undersøgelse, udleveret den 2. juni, suppleret med nogle yderligere punkter, som Asbjørn Jensen, efterhånden som undersøgelsen skred frem, også ønskede belyst gennem afhøringer, foretaget af rejseafdelingen. Vidnet havde gjort Asbjørn Jensen opmærksom på, at det var vanskeligt at overskue hele handlingsforløbet, hvis ikke han fik lov til at afhøre nogle nøglepersoner i Københavns Politi. Vidnet havde kontakt med Bent Hansen og chefpolitiinspektør Einar Lind om dette spørgsmål. Endvidere talte han med vicepolitidirektør Annemette Møller, der ikke mente, at det var nødvendigt, at rejseafdelingen foretog de ønskede afhøringer. Vidnet husker ikke ordvalget, men det var hans opfattelse ud fra samtale med Annemette Møller, at der var modvilje mod, at vidnet begav sig ind på dette område. Vidnet blev måske nok lidt overrasket over den modstand, han mødte. Det var ikke unaturligt eller abnormt, at Københavns Politi ved afdeling A selv foretog afhøringer, idet der var tradition for, at drabsafdelingen efterforskede særlige sager inden for politikredsene 1-8. Vidnet er ikke bekendt med, om denne tradition også blev fulgt, hvis der var tale om at undersøge et eventuelt ledelsesansvar. På et tidspunkt henvendte vidnet sig til Asbjørn Jensen for at pege på nødvendigheden af at afhøre alle de kommandoførende på Nørrebro under fremrykningen på Fælledvej samt nogle urobetjente, der havde været helt fremme, med henblik på beskrivelse af begivenhedsforløbet. Det var dog ikke nødvendigt at afhøre Poul Dinesen, fra hvem der forelå en fyldig handlingsforløbsrapport. Asbjørn Jensen var enig med vidnet, der gik tilbage til sit kontor, hvorfra han ringede til Annemette Møller, der inde i samtalen afbrød denne og sagde, at hun ville ringe tilbage om et øjeblik. Vidnet har efterfølgende fået at vide, at politidirektøren efter at

have talt med Asbjørn Jensen kom ind på Annemette Møllers kontor for at sige, at rejseafdelingen kunne foretage de ønskede afhøringer. Herefter havde man ikke problemer med at gennemføre afhøringerne eller med at modtage materiale. Bent Hansen var meget fair over for rejseafdelingen og var således flink til at sende materiale frem. Bent Hansen kom for en tid lidt i miskredit i forhold til Københavns Politis ledelse. Vidnet havde nogle samtaler med Bent Hansen og opfattede, at ledelsens utilfredshed bundede i, at han ikke var mere selektiv, når han sendte materiale frem. Vidnet kunne ikke ud fra det modtagne materiale se, at der skulle være materiale, han ikke modtog, men vidnet havde kunnet konstatere, at noget materiale kom med en vis forsinkelse. I august 1993 afleverede vidnet blandt andet sin resumerapport, og det var hans opfattelse, at den stillede opgave for så vidt var løst. Resumerapporten var lidt længere end som så, idet der var modtaget en del oplysninger fra PET om aktivisternes grupperinger, og disse oplysninger blev fjernet, da redegørelsen var omfattet af aktindsigt. Sekretariatet blev opløst, mens Asbjørn Jensen arbejdede på sin redegørelse.

Fra den 2. juni 1993 til Asbjørn Jensens redegørelse forelå den 29. august 1994 havde vidnet ingen direkte kontakt til Justitsministeriet eller til Dansk Politiforbund. Vidnet havde ikke kendskab til drøftelserne på samarbejdsudvalgs mødet den 6. september 1994.

Foreholdt bilag O, side 89, vidnets notat af 13. september 1995, forklarer vidnet, at Agerskov Thomsen den 10. september 1994 ringede ham op privat. I anledning af en fornyet undersøgelse i forbindelse med et udsagn: "Skyd efter benene" var det vidnets ønske at forsøge at formidle en fremgangsmåde, der gjorde det muligt at komme i gang med de nødvendige afhøringer. Han foreslog Agerskov Thomsen 3 spørgsmål, som det ville være tilstrækkeligt at stille, foruden at vise den sekvens fra et videobånd, hvorpå udsagnet optrådte. Eventuelt kunne de afhørte mødes med deres tillidsmænd. Det var vidnets opfattelse, at såfremt man koncentrerede en eventuel ny afhøring om disse spørgsmål, var det måske nemmere for Agerskov Thomsen at få forbundsmedlemmerne til at medvirke. Hvis forslaget var blevet accepteret, ville man ret beset ikke have haft mulighed for at stille afledte spørgsmål. Vidnet har i det tidsrum ikke haft andre samtaler med Agerskov Thomsen end samtalen den 10. september 1994 Når der var henvendelser til Københavns Politis ledelse fra rejseafdelingen som sekretariat for Asbjørn Jensen, var det alene vidnet, der henvendte sig. Når Justitsministeriet havde talt med Asbjørn Jensen om undersøgelsen, orienterede Asbjørn Jensen vidnet.

Foreholdt bilag O, side 29 b-d, notits af 10. november 1994 om spørgsmål i forbindelse med supplerende undersøgelse, var det Asbjørn

Jensens hensigt, at der ud over de 3 spørgsmål, vidnet havde foreslået stillet, skulle stilles de i notitsen angivne spørgsmål. Vidnet havde ikke i anledning af notitsen kontakt til Agerskov Thomsen. Vidnet henvendte sig til Blandebjerg i hans egenskab af formand for Københavns Politiforening med henblik på løsning af de praktiske spørgsmål. Vedrørende bilag O, side 91, talte vidnet den 17. november 1994 ikke med advokat Knud Bjørn Eriksen om de spørgsmål, der kunne stilles til de fire politiledere.

Foreholdt Steen Møller Andersens forklaring til retsbogen side 487, kan det godt passe, at vidnet pressede på for at komme videre, men vidnet var ikke inde på substansen i spørgsmålene. Vidnet husker ikke, om han talte med Møller Andersen eller Blandebjerg.

Foreholdt bilag O, side 45, brev af 6. december 1994 fra vidnet til chefpolitiinspektør Einer Lind, vedrørende ordet "aftalt" i brevets første afsnit, sidste punktum, forklarer vidnet, at han havde forstået, at Michael Lunn og Agerskov Thomsen havde aftalt, at der kunne finde nye afhøringer sted, og at afhøringsstemaet var som aftalt mellem Agerskov Thomsen og vidnet, nemlig de ovenfor omtalte 3 konkrete spørgsmål, suppleret med de spørgsmål, som Asbjørn Jensen havde aftalt med vidnet, skulle stilles.

Vidnet havde ikke efterfølgende drøftelser med Einer Lind om substansen i afhøringerne. Under gennemførelsen af den supplerende undersøgelse havde vidnet ingen kontakt til Københavns Politi eller til Dansk Politiforbund om det indholdsmæssige i undersøgelsen.

Vidnet sidder ikke inde med yderligere oplysninger af relevans for undersøgelseskommissionen."

Bent Hansen, kriminalinspektør, har bl.a. forklaret (retsbog side 555-558):

"..... at han i maj 1993 var leder af drabsafdelingen - afdeling A - i Københavns Politi, og at han havde været leder siden foråret 1991. Vidnets nærmeste foresatte var kriminalinspektør Kloch og dennes foresatte var vicepolitidirektør Roar Christoffersen. Afdeling A foretog undersøgelse af sager i anledning af klager over adfærd udvist af polititjenestemænd i Københavns Politi og efterforskning af konkrete anmeldelser om strafbart forhold vedrørende samme. Af og til bistod afdelingen andre politikredse, men det var hovedreglen, at de nævnte sager uden for København blev undersøgt af rejseholdet eller eventuelt af en nabopolitikreds. Vidnet er ikke bekendt med, om afdelingen har undersøgt spørgsmål om ledelsesansvar. I så fald måtte det efter vidnets opfattelse være en opgave for statsadvokaten i København. I sine 3 år som chef for afdelingen har vidnet ikke været ude for at skulle foretage

en sådan undersøgelse. En generel undersøgelse af et spørgsmål om ledelsesansvar lå uden for afdelingens kompetence.

Den strafferetslige undersøgelse af, hvad der var foregået natten mellem den 18. og 19. maj 1993, begyndte på station 3, og da vidnet mødte den 19. om morgenen, fulgte han sagen op, og afdelingen overtog den videre efterforskning, da sagsområdet hørte under afdeling A. Til brug for straffesagerne blev der foretaget afhøringer af politifolk i deres egenskab af vidner og/eller forurettede. I de sager, hvor afhøringerne kunne belyse det faktiske begivenhedsforløb, blev materialet sendt videre til politiledelsen. På grund af antallet af anholdte, sigtet for overtrædelse af bl.a. straffelovens § 119 og § 134 a og sagens særegne karakter, blev det bestemt, at afdeling A skulle stå for den strafferetslige efterforskning af disse sigtelser, og desforuden blev der efter politidirektørens beslutning oprettet en særlig enhed under administrationsafdelingen med henblik på indsamling af oplysninger. Administrationsafdelingen sorterede i det daglige under vicepolitidirektør Arne Stevns. Da den særlige enhed blev oprettet, bad politidirektøren kriminalinspektør Kurt Jensen, der var leder af kriminalafdelingen på station 4, om at bistå med at tilvejebringe oplysninger om bl.a. skudepisoderne, antallet af sårede politifolk, og om hvilke styrker der var blevet indsat, en såkaldt logistik. Endvidere skulle chefen for ordenspolitiet indsamle materiale og oplysninger med henblik på at give et overordnet billede af den politimæssige indsats. Notitser om brug af stave og skydevåben blev dengang som nu sendt til den centrale ledelse, hvilket i maj 1993 ville sige vicepolitidirektør Annemette Møller, der så sendte notitserne videre til rigspolitichefen. Der kunne i afdeling A's sagsakter godt ligge en kopi af en given notits, eller i det mindste ville der stå i sagen, at der var afgivet en notits. Den centrale politiledelse kunne af egen drift beslutte, at afdeling A skulle foretage en undersøgelse af en adfærd eller en efterforskning af et strafbart forhold, men ellers ville dette i almindelighed kræve en klage eller en anmelde fra tredjemand.

Vidnet fik efter den 31. maj 1993 kort refereret Asbjørn Jensens kommissorium under et hurtigt møde, der blev holdt på rigsadvokatens kontor med deltagelse af politidirektøren, vicepolitidirektør Annemette Møller og vidnet. Så vidt han husker, deltog ikke andre i mødet, der, således som vidnet erindrer det, blev holdt, umiddelbart efter at rigsadvokaten havde fået kommissoriet. Vidnet fik ikke kommissoriet i hænde. På mødet skulle vidnet primært give rigsadvokaten et overblik over straffesagerens stade og antallet af anholdte. Rigsadvokaten og politidirektøren besluttede, at rejseafdelingen skulle bistå rigsadvokaten med undersøgelsen af begivenhederne, og at rejseafdelingen skulle forsynes med alt relevant materiale fra afdeling A. Alt rapportmateriale blev videresendt. Det blev endvidere besluttet, at "rejseafdelingen skulle

holde sig væk fra Politigården”, og der måtte ikke være nogen kontakt til rejseholdet, således at der ikke skulle opstå misforståelser. Vidnet skulle som den eneste ene være kontaktpersonen til rejseafdelingen. Politidirektøren gav vidnet ordre til at sende alt rapportmateriale til rejseafdelingen i det omfang, det relaterede sig til afdelingens strafferetslige efterforskning, hvilket han gjorde. Det blev aftalt, at det skulle sendes til kriminalinspektør Per Kanding, som vidnet kendte rimelig godt. Efterhånden som vidnet modtog rapportmateriale, sendte han det videre i kopi til Kanding. Der kunne godt være spring i kronologien, således at en nyere rapport blev sendt før en ældre, idet der inden fremsendelsen af den ældre rapport endnu skulle foretages efterforskningskridt. Der blev ikke lavet noget officielt register over det rapportmateriale, der blev sendt fra afdelingen, men vidnet havde til eget brug en oversigt, der viste, hvad der var blevet sendt. Oversigten eksisterer ikke længere. Det rapportmateriale, vidnet har haft i hænderne, er alt sammen blevet videresendt eller overbragt. Det gav ikke vidnet anledning til problemer, hvad der var efterforskningsmateriale og andet. På et tidspunkt var der diskussion om, hvorvidt afskrift af radiokorrespondancen skulle sendes, som den forelå, eller først fremsendes senere efter på ny at være blevet gennemgået, idet det var en vanskelig opgave at få aflyttet og nedskrevet radiokorrespondancen. Efter en nærmere gennemgang konstaterede man åbenlyse fejl og mangler, og afskriften blev vistnok skrevet om mindst to gange. Endvidere blev det i den sammenhæng drøftet, om ikke den særlige enhed under administrationsafdelingen skulle stå for fremsendelsen. Der var ikke spørgsmål om, hvorvidt noget materiale ikke skulle sendes fra afdeling A, men spørgsmål om hvornår.

Foreholdt Per Kandings forklaring til retsbogen side 527, kan vidnet ikke genkende den problemstilling, der fremgår af forklaringen. Vidnet kan ikke sige, at han har været i miskredit vedrørende spørgsmål om fremsendelse af materiale. Vidnet drøftede på et tidspunkt konkret spørgsmålet om tidspunktet for fremsendelse af den førømtalte radiokorrespondance. Som i andre store sager var der behov for at diskutere problemer, og på foranledning af Kanding havde vidnet en drøftelse med ham om, hvordan Kanding skulle komme videre i sin undersøgelse. Kanding havde problemer med, hvordan andre fortolkede Asbjørn Jensens kommissorium set i relation til et ønske fra Kanding om at afhøre nogle bestemte politifolk med henblik på belysning af det samlede begivenhedsforløb. Spørgsmålet om forståelsen af kommissoriet skulle afklares mellem rigsadvokaten og politidirektøren, og det gik der lidt tid med, men da fortolkningen de pågældende imellem var på plads, gik det, som det skulle. For politidirektøren drejede det sig om at få klarlagt, hvad afhøringerne skulle bruges til.

Foreholdt Kandings forklaring til side 526, nederst, og side 527, øverst, var det ikke vidnets oplevelse, at der var tale om modstand, men at der fandt en dialog sted om kommissoriets forståelse. Kanding gav efter afhøring af de pågældende politifolk udtryk for, at afhøringen havde været utrolig vigtig af hensyn til at udfylde huller og få beskrevet helheden i begivenhedsforløbet.

Vidnet mente ikke, at han i denne sag afgav en konkluderende redegørelse på baggrund af det indsamlede efterforskningsmateriale.”

Torsten Hesselbjerg, afdelingschef i Justitsministeriet, har bl.a. forklaret (retsbog side 573):

“Frem til Asbjørn Jensens redegørelse af 29. august 1994 havde vidnet ingen kontakt til Asbjørn Jensen om undersøgelsen. Vidnet var bekendt med, at undersøgelsen trak ud, hvilket navnlig skyldtes, at straffesagerne tog tid. Vidnet var ikke involveret i det ekstraordinære møde i samarbejdsudvalget for politiet, der blev holdt den 12. august 1994. Vidnet blev medlem af det underudvalg, der i forlængelse af samarbejdsudvalgsmødet blev nedsat med henblik på at se på polititjenestemænds retsstilling i forbindelse med tjenstlige undersøgelser m.v. Vidnet var endvidere ikke involveret i Asbjørn Jensens arbejde med den supplerende redegørelse. Vidnet var ikke indblandet i det ordinære samarbejdsudvalgsmøde den 6. september 1994. Vidnet var enig med Lunn i, at man måtte forsøge at få polititjenestemændene til at medvirke til at lade sig afhøre. I efteråret 1994 drøftede vidnet ikke tilrettelæggelsen af Asbjørn Jensens undersøgelse med repræsentanter for Dansk Politiforbund. Det faldt uden for vidnets arbejdsopgave at deltage i et frokostmøde den 20. september 1994 i ministeriet mellem blandt andre departementschefen og Agerskov Thomsen og Glintborg. Han deltog efter ministerskiftet den 27. september heller ikke i et kort præsentationsmøde den 4. oktober, som de to sidstnævnte havde med Bjørn Westh, og han var ikke med i Odense senere samme måned. Endvidere var han ikke med til et møde den 10. november mellem Lunn og de to organisationsformænd om spørgsmålet om afhøringer.”

Erling Olsen, justitsminister, har bl.a. udtalt (retsbog side 585):

““For det første, så opstår drøftelsen, var det rigsadvokaten, eller var det Asbjørn Jensen, der var bedt om at lave den undersøgelse? Efter min mening var det Asbjørn Jensen, og jeg synes egentlig, at det ikke hørte med i den undersøgelse, at vi fik disse tre polititjenestemænd anklaget for noget - eller hvad det nu hedder; den skulle være fact-finding. Samtidig syntes jeg, at det var meget uklogt af politiet, at de ikke ville lade sig afhøre, fordi det gav en fornemmelse af, at de havde dårlig samvittighed. Jeg mener så, at kort tid efter at vi havde fået dette med “Skyd efter benene”, som kom frem - så holdt jeg for en gangs

skyld et møde uden embedsmænd med Tommy Agerskov Thomsen og Glintborg en aften ude på Alhambravej for at drøfte den situation med dem. Vi lavede da en aftale om, at hvis jeg sagde - jeg tror bestemt, at det var efter, at det med "Skyd efter benene" var kommet frem - hvis jeg sagde: "Nu giver jeg en måned til TV Stop og alle, som måtte have noget, der ikke har været fremme endnu, til at komme frem med det, og så lukker vi for undersøgelserne sådan at forstå, at medmindre der kommer noget helt epokegørende frem, så vil vi ikke have mere ind i undersøgelsen, og så gør vi den færdig." Under de omstændigheder skulle så Tommy Agerskov Thomsen og Glintborg gå til deres bagland og anbefale, at de udtalte sig om sagerne. Det gjorde de så, men de kunne ikke komme igennem med det, og så faldt det væk. Herefter var der valg, og jeg var ude af billedet.""

Bjørn Westh, justitsminister, har bl.a. forklaret (retsbog side 613-614 og side 616-617):

"Efter vidnets tiltræden som justitsminister tog han fat på det problem, der var opstået som følge af Politiforbundets holdning til, at dets medlemmer ikke skulle lade sig afhøre, medmindre det foregik indenretligt. Problemet blev drøftet meget. Vidnet var bekendt med, at der var nedsat et særligt udvalg under Justitsministeriets Centrale Samarbejdsudvalg for Politiet, der havde til opgave at se på polititjenestemænds retsstilling i forbindelse med tjenstlige undersøgelser m.v. Ret hurtigt efter sin tiltræden havde vidnet møde med alle organisationsformænd, herunder Agerskov Thomsen og Henning Glintborg, og han deltog i et møde, som begge forbunds hovedbestyrelser holdt i Odense. Ved begge lejligheder blev undersøgelsen af Nørrebrosagen overfladisk berørt. Det var vidnets holdning, at der var en igangværende undersøgelse, og at han derfor som minister burde afvente resultatet heraf. Vidnet erindrer ikke, om han har ført telefonsamtaler med nogen fra politiforbundet om problemstillingen.

I november deltog vidnet i et morgenmadsmøde med Agerskov Thomsen og Glintborg, for ministeriet var bekymret over forbundets nævnte holdning, idet den bl.a. medførte problemer for gennemførelsen af Asbjørn Jensens undersøgelse. For samfundets, regeringens og politiforbundets egen skyld pegede vidnet på, at det ikke var klogt at fastholde beslutningen. Resultatet på mødet blev, at Agerskov Thomsen lovede at tage spørgsmålet op med sit bagland, men at det var nødvendigt at have et hovedbestyrelsesmøde, inden beslutningen eventuelt kunne omgøres. Spørgsmålet om, hvordan afhøringerne i givet fald skulle foregå, blev rejst ved mødets afslutning. Hertil svarede vidnet, at det ville han ikke blande sig i, og at spørgsmålet naturligt måtte drøftes med lederen af undersøgelsen."

Poul Eefsen, politidirektør, har bl.a. forklaret (retsbog side 622-625):
“Der blev ikke i formel forstand etableret en særlig enhed under administrationsafdelingen, men vidnet bad Kurt Jensen og Einer Lind om at fremskaffe de oplysninger, der var nødvendige for, at vidnet kunne redegøre for skudafgivelsen og besvare de overfor omtalte spørgsmål fra Retsudvalget. Det krævede en gennemgang af hele begivenhedsforløbet. Når en medarbejder blev anmodet om at skaffe oplysninger, blev det overladt til den pågældende selv at beslutte arbejdsformen. Det er sikkert rigtigt, at der er udfærdiget få egentlige afhøringsrapporter, for man havde jo dels politirapporterne til brug for straffesagernes behandling, dels Kurt Jensens arbejde. Vidnet finder i øvrigt anledning til i denne sammenhæng at henvise til sin supplerende redegørelse.

På et tidspunkt i juni måned var vidnet til møde på rigsadvokatens kontor, og foreholdt Asbjørn Jensens forklaring til retsbogen side 498, må det passe, at vidnet tog initiativet til mødet. Vidnet erindrer ikke, om der forud for dette møde havde fundet kommunikation sted dem imellem. Vidnet husker mødet. Et af de punkter, der blev drøftet, var, om der var tale om en civilretlig undersøgelse med heraf følgende aktindsigt eller en undersøgelse inden for strafferetsplejen. Det havde betydning, idet oplysningerne fra straffesagerne i førstnævnte tilfælde ville blive omfattet af offentlighedsloven. Det står for vidnet, at spørgsmålet om aktindsigt ikke var afgjort på mødetidspunktet. Et andet punkt var, hvorledes man gav oplysningerne fra Københavns Politi til Asbjørn Jensen. Vidnet gav udtryk for, at Asbjørn Jensen skulle have alle oplysninger. De oplysninger, der fremgik af straffesagerne, forelå typisk i form af politirapporter. Hvis Asbjørn Jensen havde behov for andre oplysninger end dem, han fik i kraft af straffesagerne og vidnets redegørelser, var det nødvendigt med en koordinering af indsamlingen af disse oplysninger. Anmodninger herom skulle gå mellem Asbjørn Jensen, hvilket i praksis ville sige Per Kanding, og chefpolitiinspektør Einer Lind. Hvis der var behov for afhøringer af en ansat, var det hensigtsmæssigt at henvendelse herom blev rettet til en bestemt person, der herefter kunne sørge for det praktiske. En koordinering var også nødvendig, fordi en række politifolk til brug for straffesagerne allerede havde afgivet forklaring. Endvidere var koordinering påkrævet, idet man skulle passe på, at politifolkene ikke fik den opfattelse, hvis Kanding pludselig stod på Politigården, at det var dem, der var genstand for en strafferetlig undersøgelse ved rejseholdet.

Foreholdt Bent Hansens forklaring til retsbogen side 557, lyder forklaringen om, at det blev besluttet, at “rejseafdelingen skulle holde sig væk fra Politigården”, rimelig; hvis Einer Lind havde aftalt med Kanding, at han kunne foretage en afhøring, så blev den foretaget. Selv om de tidligere havde afgivet forklaring, blev nogle af politilederne i juli

måned afhørt af Kanding. Så vidt vidnet erindrer, blev det ikke nævnt, at Kanding ikke måtte komme på Politigården, men det blev aftalt, at man skulle tage kontakt med Einer Lind, således at den kontakt bevirkede, at man kunne foretage de afhøringer, der ønskedes. Vidnet tror, at Bent Hansen kan have ment, at han var den eneste, man skulle tage kontakt med, når det drejede sig om oplysninger eller supplerende oplysninger i forbindelse med straffesagerne. Einer Lind var kontaktmanden under hele forløbet. Senere blev der rettet utallige henvendelser til Einer Lind om oplysninger.

Vidnet har ikke noteret og erindrer heller ikke at have haft andre møder med Asbjørn Jensen om undersøgelsen end det møde, som - må det lægges til grund - fandt sted den 23. juni 1993, når Asbjørn Jensen har oplyst denne dato skriftligt og gentaget den mundtligt under sin forklaring.

Foreholdt Asbjørn Jensens forklaring til retsbogen side 494, om Kandings samtaler med vicepolitidirektør Annemette Møller om, hvad hun mente, der lå inden for kommissoriet, og Kandings forklaring til retsbogen side 526, erindrer vidnet ikke at have haft drøftelser med Annemette Møller om spørgsmålet om rejseholdets indsamling af oplysninger, og vidnet henviser til, som forklaret ovenfor, at han sagde på mødet med Asbjørn Jensen, hvori deltog Annemette Møller og vestnok Karsten Hjorth og Bent Hansen, at Asbjørn Jensen kunne få alle de oplysninger, han ønskede. Blot skulle man passe på, at der ikke opstod en diskussion om, hvorvidt politifolkene blev genstand for en strafferetlig undersøgelse. Vedrørende retsbogen side 494, nederst, har vidnet ingen erindring om en samtale med Asbjørn Jensen i slutningen af juli 1993.

Henvendelsen af 20. juni 1994 fra vidnet til Asbjørn Jensen, bilag P, side 2 a-e, havde to motiver. Når pressen og politikerne havde mulighed for at indtage en række standpunkter til vidnets arbejde, hang det sammen med, at de via aktindsigten i Asbjørn Jensens undersøgelse kunne skaffe sig oplysninger. Det ene motiv var personligt, idet vidnet blev beskyldt for at have bedraget den dømmende, den lovgivende og den udøvende magt. Det andet var, at vidnet fandt, at offentligheden og politikerne havde krav på at få rigtige oplysninger. Vidnet begriber ikke, at nogen har kunnet finde på at sige, at vidnet ved sin henvendelse på den måde lagde pres på Asbjørn Jensen.

Vidnet kan ikke huske noget fra det ekstraordinære samarbejdsudvalgmøde den 12. august 1994 eller fra det ordinære møde den 6. september 1994 og må henvise til de officielle mødereferater.

Vidnet var ikke inde i drøftelser med Dansk Politiforbund eller med Københavns Politiforening om politiforbundets holdning i efteråret 1994 til, at dets medlemmer ikke skulle medvirke til udenretlige afhøringer.

Bortset fra telefonsamtalen med Michael Lunn fredag aften den 21. maj 1993 havde vidnet ingen forbindelser med Justitsministeriet om en undersøgelse, og vidnet erindrer ikke at have haft anden kontakt med Asbjørn Jensen om undersøgelsen end den, som han har forklaret om ovenfor.”

Annemette Møller, vicepolitidirektør, har bl.a. forklaret (retsbog side 629-632):

“Efter at redegørelsen af 2. juli 1993 var blevet udarbejdet, ville der efterfølgende fremkomme rapporter i forbindelse med straffesagerne. Kritikken af redegørelsen af 24. maj 1993 og de faktiske oplysninger i pressen blev inddraget, da man skrev redegørelsen, der bl.a. byggede på en række indberetninger fra politiledere. Vidnet er ikke klar over, hvorledes politilederne har fået deres oplysninger til brug for indberetningerne i den udstrækning, de ikke bygger på egne oplevelser. Det var vidnets opfattelse, at redegørelsen blev så fyldig som mulig, og vidnet kan i det hele henholde sig til den, jf. bilag V, side 102. I den øverste politiledelse delegerede man opgaverne således, at Einer Lind tog sig af undersøgelsen af politiets planlægning forud for afstemningsdagen og forløbet af urolighederne, Arne Stevns tog sig af optakten til urolighederne, og Kurt Jensen tog sig - som før nævnt - af spørgsmålet om magtanvendelsen. Det var vidnets opfattelse, at såfremt der skulle yderligere oplysninger frem efter den 2. juli 1993, måtte initiativet hertil ligge hos Asbjørn Jensen. Vidnet ønsker dog at forbeholde sig, at der efter den nævnte dato endnu manglede at blive foretaget enkelte vurderinger af indberetninger til rigspolitichefen.

Efter sin bedste erindring deltog vidnet kun en gang i et møde med rigsadvokaten, hvor temaet var den praktiske tilrettelæggelse af indsamlingen og udleveringen af de oplysninger, rigsadvokaten skulle have. Vidnet kan ikke huske datoen for mødet, hvori tillige deltog politidirektøren og Bent Hansen. I rigsadvokatens materiale indgik dels politidirektørens redegørelse, dels materiale fra straffesagerne. Med hensyn til dette materiale blev det aftalt, at Bent Hansen skulle stå for denne opgave, mens Einer Lind skulle sørge for alt det øvrige. Det var vigtigt at medvirke til at oplyse alt, der måtte ønskes. Det blev på mødet sagt, at rejseafdelingen ville stå for kontakten til Nørrebro. Det blev vist omtalt, at man ville sætte opslag op med henblik på at finde frem til vidner. Det blev ikke drøftet, at rejseholdet skulle afhøre i Københavns Politi.

Foreholdt Bent Hansens forklaring til retsbogen side 557, om “at rejseafdelingen skulle holde sig væk fra Politigården”, kan vidnet ikke huske, at det blev sagt. Bent Hansen skulle som nævnt være den eneste kontaktperson for så vidt angik straffesagerne. Vidnet husker, at hun i løbet af juli måned talte med Per Kanding. De havde divergerende opfattelser af, hvordan “man skulle gebærde sig med hensyn til det praktiske”. Kanding ønskede at rette direkte henvendelse til personer i Københavns Politi, som han fandt det nødvendigt at afhøre. De pågældende havde allerede afgivet forklaring til brug for straffesagerne, og således som det blev forelagt vidnet, fandt vidnet ikke, at Kanding burde rette direkte henvendelse. På det tidspunkt havde man gennem

tillidsfolk og lederne på de enkelte stationer mundtligt orienteret de ansatte i Københavns Politi om fremgangsmåden med hensyn til indsamling af oplysninger for at signalere "vær nu med". Endvidere havde man understreget, at undersøgelsen ikke var rettet mod politiet. Det ville derfor give problemer med de ansatte, hvis fremgangsmåden ikke blev fulgt. Det var vidnets opfattelse, at ønsker om afhøringer skulle gå gennem Einer Lind; så vidste man, hvor den afhørte var, og man kunne advisere de respektive ledere om afhøringen.

Foreholdt Asbjørn Jensen forklaring til retsbogen side 494, om Kandings referat af sin samtale med vidnet, mener vidnet ikke, at hun har anvendt ordet kommissorium under samtalen med Kanding, men hun vil ikke afvise, at hun stillede sig tøvende over for ønsket om afhøring.

Foreholdt Kandings forklaring til retsbogen side 526-527, vil vidnet ikke afvise, at hun ud fra kommissoriet og den aftalte arbejdsdeling fandt, at afhøringer i Københavns Politi skulle foretages ved ansatte i Københavns Politi. Vidnet kan ikke udtale sig om politidirektørens standpunkt til dette spørgsmål inden hans telefonsamtale med Asbjørn Jensen.

Om hvorfor det tog 7 måneder at besvare Asbjørn Jensens henvendelse af 19. november 1993, bilag O, side 17-25, forklarer vidnet, at henvendelsen gav anledning til mange undersøgelser. De blev besværliggjort af, at folk bl.a. var spredt. Endvidere skulle det daglige arbejde også passes. Kom der noget nyt frem, skulle der tages højde for det, og straffesagerne var ikke endeligt afgjort. Det blev forsøgt at besvare henvendelsen så hurtigt som muligt.

Foreholdt bilag P, side 2 a, politidirektørens brev af 20. juni 1994 til Asbjørn Jensen, oplyser vidnet, at hun skrev brevet, idet man fandt, at så længe Asbjørn Jensens undersøgelse pågik, kunne Københavns Politi ikke inklude sig i en diskussion med pressen om de urigtige oplysninger, der fremgik af pressedækningen. Derfor fandt man det rettest at lægge det op til Asbjørn Jensen. Der var ikke tale om et forsøg på at påvirke hans undersøgelse. Vidnet havde ingen kontakt med Justitsministeriet, repræsentanter for Dansk Politiforbund eller Københavns Politiforening eller Asbjørn Jensen om Asbjørn Jensens tilrettelæggelse af sin supplerende undersøgelse.

Vidnet var ikke inde i drøftelser med Dansk Politiforbund eller med Københavns Politiforening om politiforbundets holdning til, at dets medlemmer ikke skulle medvirke til udenretlige afhøringer."

Ivar Boye, rigspolitichef, har bl.a. forklaret (retsbog side 635):

“Foreholdt Asbjørn Jensens forklaring til retsbogen side 500, erindrer vidnet, at Asbjørn Jensen ringede til ham med baggrund i politiforbundets holdning til, at dets medlemmer ikke skulle deltage i unidenrettlige afhøringer, idet holdningen vanskeliggjorde Asbjørn Jensens arbejde. Han ville høre, om vidnet på en eller anden måde kunne tale med Tommy Agerskov Thomsen. Det gjorde vidnet efterfølgende og gav under samtalen med Agerskov Thomsen udtryk for, at han på den ene side for så vidt havde forståelse for politiforbundets holdning til spørgsmålet, men at det på den anden side var vigtigt at komme videre og få sagerne afsluttet. Vidnet forsøgte i bløde vendinger at få fronterne tæt op.”

Michael Lunn, departementschef, har bl.a. forklaret (retsbog side 649-650, 653-659, 661-662 og 665):

“Som forklaret ovenfor hørte vidnet meget lidt til, hvordan undersøgelsen forløb. Først da redegørelsen skulle præsenteres, blev han involveret i drøftelserne herom. Vidnet er uden kendskab til Asbjørn Jensens møde den 23. juni 1993 med bl.a. politidirektøren.

Foreholdt Dansk Politiforbunds anmodning af 3. august 1994 om indkaldelse til ekstraordinært møde i samarbejdsudvalget, bilag M, side 163 a, forklarer vidnet, at Asbjørn Jensen blev bekendt med anmodningen, herunder indholdet af 2. afsnit på side 2 i indkaldelsen. Det gjorde Asbjørn Jensen meget vred, og vidnet nævnte, at han ville tage spørgsmålet op på det ekstraordinære møde, der fandt sted den 12. august 1994. Spørgsmålet blev diskuteret mere indgående, end det fremgår af referatet, og løsningen blev den, der fremgår af referatet side 166, 2. afsnit, sidste punktum. Asbjørn Jensen stillede sig tilfreds hermed. Som vidnet i øvrigt husker mødet, blev Asbjørn Jensens undersøgelse ikke drøftet på mødet ud over, hvad der fremgår af referatet, der er meget dækkende.

Vidnet husker, at han læste redegørelsen om lørdagen, og om søndagen den 28. august 1994 holdt han møde med embedsmænd i ministeriet. Her blev der lavet udkast til en pressemeddelelse, ligesom redegørelsens indhold blev drøftet. Senere sluttede ministeren sig til. Det var ministerens og embedsmændenes opfattelse, at redegørelsen var god. Embedsmændene fandt den meget detaljeret og grundig, og den indeholdt de nødvendige anbefalinger med henblik på at forebygge en gentagelse af begivenhederne på Nørrebro. På grund af mangel på tilstrækkelige oplysninger var redegørelsen en anelse svag med hensyn til beskrivelsen af det autonome miljø. Ud fra pressedækningen var man i ministeriet forberedt på, at det ville blive et vigtigt tema, om politidirektøren havde givet urigtige oplysninger i sine redegørelser. Da det ville kræve et stort arbejde af ministeriets embedsmænd at sammenligne politidirektørens redegørelser med det, Asbjørn Jensen

havde beskrevet i sin redegørelse, foreslog man Erling Olsen, at rigsadvokaten blev anmodet om et notat om formuleringer m.v, der var forskellige i henholdsvis rigsadvokatens redegørelse og politidirektørens redegørelser, jf. bilag O, side 25 g. Ministeren var enig i forslaget.

Asbjørn Jensen havde den 3. september 1994 hørt radioudsendelsen "Refleks" og skrev samme dag et notat med sin indstilling til ministeren, jf. bilag M, side 40 a-f, som han forlods orienterede vidnet om telefonisk. Man var således forberedt i ministeriet, da notatet kom, hvorfor der var tale om en kort beslutningsproces, hvor man efter en kort gennemlæsning af notatet meddelte Asbjørn Jensen, at ministeren var enig i, at der som indstillet blev gennemført en supplerende undersøgelse. Det oprindelige kommissorium for Asbjørn Jensens undersøgelse var uforandret, men idet der var fremkommet relevante oplysninger, der ikke var behandlet i hans redegørelse, måtte han arbejde videre. Det fremgik af indstillingen, at metoden til indhentning af oplysninger var ændret i forhold til den undersøgelsesmetode, der fremgik af det oprindelige kommissorium. Så vidt vidnet husker, blev beslutningen om, at Asbjørn Jensen skulle komme med en supplerende redegørelse, ikke vendt i regeringen, inden beslutningen blev truffet.

Foreholdt referat af mødet den 6. september 1994 i Justitsministeriets Centrale Samarbejdsudvalg for Politiet, bilag M, side 170, forklarer vidnet, at referatet er dækkende og holder sig til det relevante. På mødet varslede Agerskov Thomsen, at menige og overordnede polititjenestemænd næppe ville være indstillet på at lade sig afhøre til brug for den supplerende undersøgelse, og han argumenterede for, at hans medlemmer ikke skulle afhøres. Som det fremgår af referatet, side 173, forholdt både Asbjørn Jensen og vidnet sig straks til spørgsmålet. Under drøftelsen var man på ingen måde inde på, hvordan Asbjørn Jensens videre undersøgelse skulle gennemføres, herunder hvad der ville blive spurgt om. Vidnet erindrer, at Asbjørn Jensen var meget forurolet over Agerskov Thomsens udtalelser, og det er rigtigt, at Asbjørn Jensen kom ind på vidnets kontor efter mødet. Det var Asbjørn Jensens bedømmelse, at det kunne blive meget negativt for undersøgelsen, hvis ikke det var muligt at afhøre polititjenestemænd, og han appellerede til vidnet om ad uformelle kanaler at arbejde på at få vendt holdningen i Politiforbundet. Den opgave optog bl.a. vidnets tanker, og da der i forvejen havde været talt om at holde et møde i ministeriet med repræsentanter fra politiorganisationerne om samarbejdsforholdet mellem ministeriet og organisationerne, blev Agerskov Thomsen og Glinborg inviteret til et frokostmøde, der ifølge vidnets kalender fandt sted den 20. september 1994. Det var tanken på dette møde at tage ovenstående spørgsmål op. I mødet deltog en eller to embedsmænd foruden vidnet, og det kan godt passe, at den ene var Lars Bay Larsen. På mødet diskuterede man langvarigt og detaljeret Politiforbundets hold-

ning til, at dets medlemmer ikke ville lade sig afhøre. Agerskov Thomsen argumenterede bl.a. på baggrund af sigtelsen mod tre menige medlemmer, at polititjenestemændene var blevet bragt i en retlig uholdbar situation, hvorfor afhøringer i givet fald alene burde ske indenretligt. Vidnet understregede, at det var vigtigt, at det ikke kom til at se ud, som om politiet modarbejdede opklaringen af Nørrebrosagen. Det ville være uheldigt for politiets omdømme i befolkningen. Agerskov Thomsen kom konkret ind på, hvorledes fremskaffelsen af oplysninger til brug for den supplerende undersøgelse kunne tænkes at foregå. Han var mest stemt for en løsning, der gik ud på, at der ikke blev foretaget en egentlig afhøring, men at rejseholdet kunne indkalde relevante polititjenestemænd, som efter at have fået forevist båndet med udsagnet: "Skyd efter benene", kunne besvare nogle på forhånd udarbejdede spørgsmål i notitsform. Vidnets reaktion på Agerskov Thomsens forskellige forslag var, at han ikke kunne deltage i en diskussion af konkrete løsningsmodeller. Afgørende var, hvad Asbjørn Jensen som undersøger fandt for rigtigst. Vidnet mente, at det fulgte af almindelige regler, at de relevante polititjenestemænd i givet fald kunne møde med bisiddere. Man nåede på mødet ikke frem til en konklusion, og vidnet var derfor optaget af, at diskussionen skulle fortsættes. Vidnet lavede dengang ikke skriftlige notater fra møder af den karakter.

Vidnet hørte om Erling Olsens møde med Agerskov Thomsen og Glintborg i Politiforbundets lokaler. Det var ikke sædvanligt, at ministeren var uledsaget af embedsmænd, men vidnet havde forstået, at Erling Olsen var af den opfattelse, at han i den foreliggende situation kunne komme længere ved en samtale mand til mand. Efter mødet omtalte Erling Olsen, hvad der var hændt, og vidnet hæftede sig ved, at man havde drøftet, om man kunne indgå en aftale, der gik ud på, at navnlig Agerskov Thomsen skulle forsøge at få ændret repræsentantskabets beslutning, således at politimænd kunne stille op til afhøring ved rejseholdet. Til gengæld skulle Erling Olsen sørge for, at undersøgelsen blev lukket i den forstand, at organisationerne var bekymrede for, at medierne hele tiden bragte nyt frem, og hver gang det skete, skulle undersøgelsen udvides; derfor skulle Erling Olsens bidrag være at melde ud til bl.a. medierne med en opfordring til at komme med alt relevant inden for en bestemt frist, således at der ikke skulle foretages undersøgelser af oplysninger, der kom efter denne frist. Vidnet sagde til Erling Olsen, at han aldrig ville være i stand til at leve op til en sådan aftale. Kom der tilfældigvis relevante oplysninger frem efter en vilkårlig opstillet frist, havde ingen minister i sin magt at forhindre, at der blev et krav om, at sådanne oplysninger blev undersøgt, og han ville heller ikke have mulighed for at sige, at han stod inde for, at de ikke blev undersøgt. "Det drejer sig om oplysninger, der er ukendte på det tidspunkt, en sådan mulig aftale indgås". Efter vidnets opfattelse ville det ikke være klogt at indgå en aftale af den karakter.

Efter mødet den 20. september 1994 var det som nævnt tidligere vidnets personlige konklusion, at den drøftelse, der havde fundet sted, måtte følges op. Det blev den under et møde på Bjørn Wesths kontor med deltagelse af Agerskov Thomsen og vidnet. Det er meget tænkeligt, at Lars Bay Larsen også deltog.

Vidnet mener ikke, at Glintborg var med, idet han ikke erindrer noget indlæg fra den pågældendes side. Vidnet kan ikke tidsfæste mødet, heller ikke ved hjælp af sin kalender, men tror, at drøftelsen må have fundet sted i november måned. Drøftelsen på mødet var i høj grad en gentagelse af den drøftelse, vidnet havde haft den 20. september 1994 med Agerskov Thomsen og Glintborg. Agerskov Thomsen berørte på ny notitsløsningen. Vidnet reagerede på samme måde som tidligere, og ministeren tilsluttede sig vidnets synspunkt. Det var vidnets opfattelse, at ministerens holdning til sagen gjorde indtryk på Agerskov Thomsen, som ville fortsætte og intensivere sine bestræbelser på at få ændret repræsentantskabets beslutning af 16. august 1994. Agerskov Thomsen var inde på med nogle eksempler at angive, hvilke spørgsmål det kunne være relevant at stille som led i notitsløsningen. Der var ingen drøftelse heraf, og justitsministeren og vidnet reagerede på den måde, at det afgørende var, at der blev banet vej for en normal fremgangsmåde for Asbjørn Jensen, så han, i det omfang han fandt det nødvendigt, kunne afhøre og få besvaret de spørgsmål, han fandt det relevant at stille.

Agerskov Thomsen meddelte vidnet, at hovedbestyrelsen holdt møde den 30. november - 1. december 1994, og at der ville komme en afklaring på problemstillingen. Vidnet fornemmede på Agerskov Thomsen, at han mente, at der kunne komme en løsning, der ville opfylde de hensyn, som ministeren og vidnet havde peget på. Agerskov Thomsen orienterede efter mødet vidnet om, at der var fundet en løsning, der ville bane vej for en afhøring af polititjenestemændene. Det var naturligt, at Agerskov Thomsen om dette punkt rapporterede til vidnet, eftersom vidnet både den 20. september 1994 og siden hen på ministerens kontor havde haft drøftelsen om problemstillingen med Agerskov Thomsen. Under vidnets samtaler med Agerskov Thomsen var Agerskov Thomsen som før nævnt inde på eksempler på spørgsmål, det kunne være relevant at stille som led i notitsløsningen. Der var ingen drøftelser heraf, for det afgørende for ministeren og vidnet var, at der ikke blev lagt nogen form for bindinger på Asbjørn Jensens tilrettelæggelse af sin supplerende undersøgelse.

Foreholdt Kandings brev af 6. december 1994 til chefpolitiinspektør Einer Lind med afhøringstema af 7. december 1994 underskrevet af Kanding, bilag O, side 45-46, er det ganske forkert, at der mellem Agerskov Thomsen og vidnet var aftalt et afhøringstema. "Det ville

have været overordentlig ukorrekt". Vidnet bemærker, at Kandings brev ikke behøver at læses på den måde. Det kan læses sådan, at den, der er aftalt et høringstema med, er Kandings chef, Asbjørn Jensen.

Foreholdt side 5 og 6 i Asbjørn Jensens brev af 21. oktober 1996 til undersøgelseskommissionen, bilag O, side 1-6, bekræfter vidnet, at han førte en række telefonsamtaler med Asbjørn Jensen, hvorunder han rapporterede de meldinger, han modtog fra Agerskov Thomsen. Vidnet husker ikke de nøjagtige datoer for samtalerne. I efteråret 1994 drejede kontakten mellem vidnet og Asbjørn Jensen sig udelukkende om at få de ønskede afhøringer gennemført. Om drøftelserne med Dansk Politiforbund henviser vidnet i øvrigt til fremstillingen i bilag M, side 123-124, der er ministeriets svar på spørgsmål nr. 453 af 17. juli 1995 fra Folketingets Retsudvalg fremsendt den 15. november 1995 til Retsudvalget, jf. bilag M, side 120.

Foreholdt Asbjørn Jensen brev af 24. januar 1995 til Justitsministeriet, bilag M, side 42 a, forklarer vidnet, at Asbjørn Jensen var bekymret over, at det trak ud med at få den supplerende redegørelse færdig. Ministeriet delte denne bekymring, hvorfor der var nogle telefoniske kontakter mellem Asbjørn Jensen og vidnet. Asbjørn Jensen var optaget af at få undersøgt til bunds, om udsagnet: "Skyd efter benene" kunne være råbt i megafon. Der havde været to undersøgelser af dette spørgsmål, der førte til delvis modstridende resultater, hvorfor Asbjørn Jensen indviede vidnet i, at han overvejede at få foretaget en tredje undersøgelse. Asbjørn Jensen ønskede at få en fornemmelse af, om det var acceptabelt for ministeren, at afleveringen af den supplerende redegørelse kom til at trække længere ud. På et tidspunkt meddelte Asbjørn Jensen, at han havde besluttet sig for en tredje undersøgelse, og det var derfor naturligt for ministeriet at orientere dels Retsudvalget dels offentligheden. Det sidste skete ved en pressemeddelelse af 24. januar 1995, jf. bilag M, side 42. Efter denne dato mener vidnet, at Asbjørn Jensen telefonisk orienterede ham om, at båndene, man havde afleveret til FBI, var af dårlig kvalitet, hvorfor det var nødvendigt at bruge tid på at skaffe nye bånd, og at undersøgelsen derfor ville trække yderligere ud. Herudover blev vidnet en eller to gange orienteret om, hvor langt Asbjørn Jensen var nået, og hvornår han forventede at være færdig. Som vidnet husker i dag, modtog han i denne periode oplysninger af relevans for Asbjørn Jensens undersøgelse af Nørrebro sagen alene pr. telefon.

Vidnet gætter på, at man i ministeriet modtog Asbjørn Jensens supplerende redegørelse af 30. maj 1995 en eller to dage før offentliggørelsen. Som vidnet husker situationen og stemningen i pressen og hos visse politikere, forestillede man sig i ministeriet ikke, at interessen for Nørrebro sagen sluttede med den supplerende redegørelse. Redegørelsen blev kritiseret på mange forskellige punkter; enkelte

valgte at latterliggøre, at Asbjørn Jensen i nogle af sine argumentationsmåder anvendte udtryk fra håndboldsporten. Det var et vægtigt element i den supplerende redegørelse, at Asbjørn Jensen vendte lidt tilbage til den diskussion, der havde været om arbejdsmetoden i hans første undersøgelse. Som vidnet husker den supplerende redegørelse, skrev Asbjørn Jensen, at den fremgangsmåde, han havde valgt under den første undersøgelse, svarede til kommissoriet, og til hvad der var fastlagt under drøftelser i ministeriet under kommissoriets tilblivelse.

Vidnet har ingen erindring om at have haft kontakt med politidirektøren eller andre i Københavns Politi om undersøgelsens gennemførelse. Formanden for Københavns Politiforening, Henrik Blandebjerg, deltog i samarbejdsudvalgsmøderne, men vidnet mener ikke at have haft direkte forbindelse med ham i relation til undersøgelsen svarende til den kontakt, vidnet i efteråret 1994 havde med Agerskov Thomsen.”

Kurt Jensen, kriminalinspektør, har bl.a. forklaret (retsbog side 667-671):

“Vidnet forklarer, at han i 1961 blev ansat i politiet, og at han i maj 1993 som kriminalinspektør var leder af kriminalpolitiet på station 4. Vidnet er i dag leder af Københavns Politis drabsafdeling.

Vidnet overværede ikke urolighederne på Nørrebro den 18. - 19. maj 1993. Den 19. maj blev han ved middagstid ringet op af vicepolitidirektør Annemette Møller, der bad ham om at komme ind på Politigården. Det var et ønske at knytte vidnet til administrationsafdelingen, for at en uvildig person kunne undersøge den stedfundne anvendelse af tjenestepistolerne. Vidnet havde i 6 år været souschef i afdeling A og var derfor bekendt med undersøgelsesformen, når det drejede sig om spørgsmål vedrørende ordenspolitiet i København; det være sig adfærdsklager eller mistanke om formodet strafbart forhold. Vidnet havde ikke noget med efterforskningen af straffesagerne fra Nørrebro at gøre. Den blev varetaget af afdeling A under ledelse af Bent Hansen. Vidnet fik tilsendt notitser om brug af skydevåben og om tilskadekomst i oversigtsform. Efterfølgende dukkede det op, at politifolk havde returneret sten, hvorfor der også blev udfyldt notitser herom. Det er for så vidt rigtigt, at der blev oprettet en slags afdeling i administrationsafdelingen, idet vidnet herfra trak på personale til at bistå sig med indsamlingen af de oplysninger, som han var sat til at sørge for. Administrationsafdelingen løser sekretariatsopgaver for politidirektøren, og de ansatte i afdelingen er alle uddannede politifolk. Vidnet blev på Politigården instrueret af politidirektøren og af Annemette Møller. Der var flere personer til stede, men vidnet husker i dag alene, at en af dem var Einer Lind. Vidnet bekendt foreligger der ikke noget skriftligt om hans arbejdsopgave. Det blev præciseret på mødet, at hans undersøgelse ikke måtte have karakter

af en tjenstlig undersøgelse. Undersøgelsen havde karakter af en statistisk undersøgelse. Vidnet blev anmodet om dels at have sit materiale færdig hurtigst muligt, dels at materialet skulle være fuldstændig rigtigt og uangribeligt. Afdeling A fik assistance fra flere tjenestesteder og gennemførte en målrettet efterforskning vedrørende de strafbare forhold begået under urolighederne. Vidnet blev løbende underrettet om udviklingen i efterforskningen. Vidnet fik kopi af kommissoriet af 31. maj 1993.

Foreholdt notits af 19. maj 1993, der blev telefaxet fra vidnet til tjenestesteder i Københavns Politi, bilag X, side 63, forklarer vidnet om sit arbejde i overensstemmelse med, hvad han har skrevet i sit notat af 22. maj 1993, jf. bilag X, side 16. Vidnet forklarer supplerende, at han tillige opsøgte den lokale ledelse personligt de steder, hvor han vidste, at der havde været kolleger, der havde afgivet skud. Det gjorde han for at sikre sig, at notitserne blev udfyldt hurtigst muligt, og at alle gjorde det. Vedrørende side 62 forklarer vidnet, at inden han blev bedt om at stå for undersøgelsen af skudafgivelsen, havde chefpolitiinspektør Einer Lind udarbejdet en notits, hvortil han henviste i sin telefax. Vidnet var eneansvarlig for tilvejebringelsen af oplysningerne. Notatet af 22. maj 1993 var foreløbigt. Vidnet fik efter anmodning kopi af alle indberetninger og rapporter, der kunne belyse skudafgivelserne. Efter gennemlæsning af disse konkluderede han, som det fremgår på side 18, 3. afsnit, jf. bilag X. Til brug for politidirektørens supplerende redegørelse udfærdigede han et notat af 29. juni 1993, jf. bilag A, side 71. Notatet blev bilagt redegørelsen. Vedrørende det på side 72 anførte ville det få præg af en tjenstelig undersøgelse, hvis vidnet selv udsurgte enkelte politifolk. Det gjorde han politidirektøren opmærksom på og nævnte, at der i givet fald måtte stilles krav om, at de afhørte fik opfyldt sædvanlige retssikkerhedsgarantier. Derfor foregik udsørgningen ved, at den lokale leder i forening med tillidsmanden på grundlag af et af vidnet udarbejdet spørgeskema stillede spørgsmål til de kolleger, der havde skudt eller kastet med sten. Svarene indgik i skemaet, jf. eksempelvis bilag XI, side 25. Vidnet havde mulighed for at stille spørgsmål gennem politidirektøren eller tillidsmanden, og han hørte på alle dem, der havde trukket pistol og kastet med sten. Der måtte ikke opstå en situation, hvor det senere kom frem, at en kollega havde haft en pistol fremme eller kastet med sten, uden at det fremgik af vidnets materiale. Om citaterne fra indberetninger på blandt andet side 75 og 77 forklarer vidnet, at han uden at afhøre herigennem var i stand til at belyse baggrunden for det skete.

Vidnet havde adskillige møder med politidirektøren, Annemette Møller og Einer Lind. Vidnet foreslog på et tidligt tidspunkt en undersøgelse af tjenstepistolerne. Det blev i første omgang afvist med den begrundelse, at en sådan undersøgelse kunne opfattes som en undersøgelse mod

politifolkene. Efter at to betjente i deres indberetninger havde oplyst, at de havde afgivet sigtede skud, blev det besluttet at undersøge de pågældendes pistoler. Undersøgelsen blev iværksat af afdeling A. Da det viste sig, at de seks sikrede projektiler, der havde ramt personer, ikke stammede fra de pågældendes tjenestevåben, blev det besluttet at undersøge alle pistoler. Beslutningen kom på et tidspunkt, hvor politidirektøren efter vidnets indtryk var sat under et stigende pres fra offentligheden. Tallet 113 er fremkommet på grundlag af de nævnte indberetninger. Da den enkelte betjent ikke fører bogholderi over sin ammunitionsbeholdning, og da omtrent halvdelen af de udspurgte betjente på grund af omstændighederne under skudafgivelsen var usikre på, hvor mange skud de havde afgivet, er det teoretisk muligt, at der kan være afgivet flere end 113 skud, men efter vidnets undersøgelse er det det mest realistiske tal.

Skudepisoderne blev efterforsket af afdeling A på sædvanlig vis. Vidnet hørte om, at det var minimalt, hvad afdelingen kunne udrette, fordi de sårede nægtede at medvirke til opklaringen. Vidnet havde ingen indflydelse på og blandede sig ikke i, i hvilket omfang afdeling A foretog afhøringer. Omfanget og intensiteten af afhøringerne bar præg af, at der ikke måtte opstå en opfattelse af, at der var indledt en undersøgelse rettet mod politiet. Hvis der havde været tale om en normal sag, er det vidnet opfattelse, at der ville være foretaget flere massive afhøringer. Med henblik på løsningen af den opgave, vidnet fik stillet, spurgte han under mødet den 19. maj 1993, om det var muligt at indsamle eksempelvis patronhylstre eller projektiler på Nørrebro. Han fik imidlertid at vide, at oprydningen på stedet var iværksat. Når der efterfølgende af tilfældige borgere blev afleveret patronhylstre til politiet i København, blev de givet videre til afdeling A. Bortset fra de første dage var vidnet ikke dagligt på Politigården fra den 19. maj til den 29. juni 1993. Efter den 29. juni var han hovedsageligt på station 4, men indfandt sig igen i forbindelse med rapporten om prøveskydningerne.

Vidnet vidste fra kommissoriet, hvad rejseholdet skulle bestille. Vidnet drøftede ikke tilrettelæggelsen eller løsningen af sin opgave med Kanding. De havde intet tilfælles arbejdsmæssigt, men vidnet sendte løbende kopi af sit skriftlige materiale til rejseholdet via afdeling A efter aftale med Bent Hansen. Det skete af praktiske grunde. Vidnet modtog ikke materiale fra rejseholdet. I oktober 1993 afløste vidnet Bent Hansen som chef for afdeling A. Ledelsen gav Ove Dahl direkte til opgave at besvare nogle af de supplerende spørgsmål, som Asbjørn Jensen havde stillet, jf. bilag O, side 17. Dahl var dengang gruppeleder i afdelingen og havde beskæftiget sig med efterforskningen af straffesagerne på Nørrebro. Vidnet gennemlæste besvarelsen, men beskæftigede sig ikke med, hvordan oplysningerne til brug for besvarelsen var fremskaffet.

Ud over kontakten til Per Kanding har vidnet ikke haft kontakter som anført i § 2, stk. 1, nr. 3 i lov om undersøgelse af Nørrebrosagen.”

Einer Lind, chefpolitiinspektør, har bl.a. forklaret (retsbog side 671-674):

“..... at han som chefpolitiinspektør var forpligtet til at indsamle alle indberetninger til brug for politidirektørens videre indberetning til Justitsministeriet. Forud samlede vidnet meldeblanketter sammen, der efter sammenskrivning blev videresendt til Justitsministeriet. Som tidligere forklaret var meldeblanketterne sparsomme. Af yderligere materiale skaffede han bl.a. afskrift af radiobåndene. Efter at politidirektøren havde afleveret sin supplerende redegørelse, fik man nogen arbejdsro. Vidnet var ikke indblandet i Politiforbundets holdning i efteråret 1994 til at lade medlemmerne afhøre udenretligt.

Vidnet erindrer ikke, at han den 19. maj 1993 deltog i et møde med bl.a. kriminalinspektør Kurt Jensen.

Foreholdt sin notits af samme dato, bilag X, side 62, husker vidnet ikke notitsen. Han mener, den er skrevet af kriminalafdelingen som led i afdelingens arbejde. Alle redegørelser og indberetninger, herunder indberetninger i henhold til rigspolitichefens kundgørelse, der skulle videre til rigspolitichefen, blev i kopi afgivet til afdeling A. Foranlediget af spørgsmål i pressen og fra Retsudvalget var det nødvendigt for vidnet at tage rundt til stationerne for at sikre sig, at politifolkene havde husket at fortælle alt. Han noterede sine spørgsmål på en meldeblanket tillige med svarene, som han efterfølgende læste højt for de kolleger, der var blevet udspurgt. Vidnet talte ikke med de 33 betjente, der havde løsnet skud. Vidnets opgave var at sørge for, at alle oplysninger blev indsamlet, og at det skete hurtigt. Han husker ikke afgrænsningen mellem den opgave, der blev stillet Kurt Jensen, og eksempelvis den opgave, der naturligt tilkom afdeling A. Såfremt Kurt Jensen havde haft besvær med at komme igennem med hensyn til løsningen af sin opgave, havde det været muligt for ham at henvende sig til vidnet.

Det var stærkt fremme, at politifolkene følte sig sat under anklage, hvorfor vidnet tog rundt på stationerne for at forklare dem, at det ikke var tilfældet, men at det var nødvendigt for politiledelsen af indhente så fyldestgørende oplysninger om begivenhederne som muligt. Det gjorde han af egen drift.

Vidnet havde ikke i tankerne at iværksætte en gerningsstedsundersøgelse, hvilket - som tidligere forklaret - næppe havde været praktisk muligt, medmindre man afspærrede store del af Nørrebro. Vidnet går ud fra, at afdeling A løste sin opgave på sædvanlig måde.

Vidnet modtog ikke kopi af det materiale, der kom ud af afdelingens arbejde.

Foreholdt sit notat af 29. juni 1993, bilag A, side 54, kan vidnet henholde sig hertil. Politidirektøren havde gennemset det i udkast, idet han ønskede at sikre sig, at alting var med. I den forbindelse er der alene foretaget en sproglig redigering. Vidnet husker ikke, om der efter den 31. maj 1993 blev foretaget afhøringer af Københavns Politi i Københavns Politi. Vidnet mener, at han modtog en kopi af kommissoriet. Efter at Asbjørn Jensen kom ind i billedet, ophørte vidnet med at udtale sig til pressen af hensyn til Asbjørn Jensens gennemførelse af undersøgelsen.

Med henblik på besvarelse af nogle af spørgsmålene i Asbjørn Jensens brev af 19. november 1993 til politidirektøren, jf. bilag O, side 17-24, fik vidnet den 8. februar 1994 renskrevet tre notater, jf. bilag 2 a, litra 11. Det fremgår af det ene notat, at han foretog afhøring af tre politiledere. Der foreligger ikke afhøringsrapporter til grund for notatet. Vidnet noterede på en meldeblanketblok, mens han talte med de pågældende. Vidnet havde modtaget et stort materiale fra rigsadvokaten, som han gennemgik, og han indhentede af egen drift båndoptagelser fra alarmkaldenummeret 112, ligesom han afhørte brandchefen. Det udefrakommende materiale gav ikke vidnet anledning til at stille spørgsmål til andre politifolk, hvoraf flere - som vidner eller forurettede - endnu ikke var afhørt i retten. Vidnet husker ikke, hvornår i forløbet Asbjørn Jensen ringede direkte til ham for at spørge, om der var et personsammenfald med en betjent, der havde været involveret i "Benjamin-sagen" og en betjent, der havde udtalt: "Husker du Benjamin, det kunne være dig, du!" Det var ikke tilfældet.

Foreholdt notat af 17. november 1994, bilag P, side 8-9, forklarer vidnet, at han skrev notatet på eget initiativ efter at have læst pressedækningen. Han afleverede notatet til sin chef.

Efter at der var rejst sigtelse mod tre betjente i sommeren 1994, bad Asbjørn Jensen på et tidspunkt om at få et telefonbånd, hvoraf skulle fremgå, hvornår Leo Lerke havde rekvireret mere gas. Vidnet afleverede personligt båndet til Asbjørn Jensen.

Annemette Møller meddelte vidnet, at såfremt Kanding havde brug for at tale med betjente i Københavns Politi, skulle Kanding henvende sig enten til Annemette Møller eller vidnet. Det blev i praksis vidnet, Kanding ringede til, hvorefter vidnet formidlede den videre kontakt, herunder underrettede lederen på det pågældende tjenestested om den ønskede samtale. Kanding modtog alt materialet fra vidnet, som vidnet

havde samlet sammen. Vidnet har ikke set Kandings spørgeskema og heller ikke besvarelsen heraf.

Foreholdt Kandings brev af 2. november 1994 til Asbjørn Jensen, bilag O, side 29 a, forklarer vidnet, at Kanding formentlig havde ringet til vidnet. Vedrørende brevets sidste afsnit bemærker vidnet, at politifolkene var meget følsomme med hensyn til at medvirke til yderligere afhøringer. Vidnet drøftede ikke med Blandebjerg holdningen til at lade sig afhøre. Vidnet talte ikke på noget tidspunkt med Tommy Agerskov Thomsen.

Foreholdt Kandings brev af 6. december 1994 til vidnet, bilag O, side 45, var vidnet ikke inde i drøftelser med Kanding om, hvem der skulle afhøres, eller hvad de skulle afhøres om.”

(3) Kommissionens bemærkninger.

Kommissionens opgave på dette punkt er at udrede de drøftelser og andre kontakter om tilrettelæggelsen af Asbjørn Jensens undersøgelse, som fandt sted mellem på den ene side Asbjørn Jensen og på den anden side Justitsministeriet (a), Københavns Politi (b) og Dansk Politiforbund (c). Herved kan for det første mærkes, at kontakten kun er relevant for så vidt angår tilrettelæggelsen af Asbjørn Jensens undersøgelse. Det betyder, at bl.a. de ganske mange kontakter mellem Københavns Politi og Rigspolitiets Rejsehold på vegne af Asbjørn Jensen om udveksling af enkelte rapporter og lignende principielt er uden interesse.

Ved afgrænsningen af kontakternes relevans kan der tages hensyn til, om kontakten kan antages at have til formål at påvirke Asbjørn Jensens undersøgelse og dermed problematisere dennes uvildighed.

Der næst er der grund til at hæfte sig ved, at nærværende undersøgelse alene angår Asbjørn Jensens kontaktflade til Justitsministeriet, Københavns Politi og Dansk Politiforbund. Kontakten indbyrdes mellem Justitsministeriet, Københavns Politi og Dansk Politiforbund falder uden for søgefeltet. Sådanne kontakter kan dog eventuelt udbygge forståelsen af kontakten til og fra Asbjørn Jensen. Under afhøringerne i retten er de afhørte derfor også blevet spurgt om indbyrdes kontakter mellem de tre nævnte instanser. Når der tales om den daværende rigsadvokats kontakter, omfatter dette ikke blot de kontakter, han personligt har haft, men tillige kontakter, som kriminalinspektør Per Kanding fra Rigspolitiets Rejsehold har haft som medhjælper for Asbjørn Jensen.

Asbjørn Jensen har i et brev af 21. oktober 1996 til kommissionen (bilag O, side 1-6) på side 4-6 givet en oversigt over de kontakter, han personligt har haft i relation til Justitsministeriet, Københavns Politi og Dansk Politiforbund. Sagens øvrige dokumenter og afhøringerne i retten har ikke på noget relevant punkt givet anledning til tvivl om, at Asbjørn Jensens oversigt er dækkende. Per Kanding har i et notat af 13. september 1995 (bilag O, side 89-93) refereret sine telefonsamtaler vedrørende Asbjørn Jensens undersøgelse i tidsrummet 10. september - 6. december 1994.

Nedenfor under (a)-(c) beskrives ud fra sagens papirer og afhøringerne i retten Asbjørn Jensens kontakter til henholdsvis Justitsministeriet og Københavns Politi. Hvor der konkret er anledning til det, tager kommissionen stilling til, hvad der skal lægges til grund, hvis de foreliggende oplysninger rummer bevistvivl.

(a) Kontakten til Justitsministeriet.

Asbjørn Jensen har haft meget få kontakter til Justitsministeriet om Nørrebro sagen i perioden 31. maj 1993 - 30. maj 1995, og en del af disse er uden relevans i forhold til tilrettelæggelsen af hans undersøgelse. Nærmest på at falde ind under kategorien kontakter vedrørende undersøgelsens tilrettelæggelse er forskellige kontakter i tiden august - december 1994. Disse vedrørte alle den vægring fra polititjenestemændenes side, som var fremkaldt af Asbjørn Jensens anmodning af 29. juli 1994 til Statsadvokaten for København om at rejse sigtelse mod 3 polititjenestemænd, som havde afgivet skud og ramt civile. Den første af disse kontakter fandt sted på et ekstraordinært møde i Justitsministeriets Centrale Samarbejdsudvalg for Politiet den 12. august, hvor eneste punkt på dagsordenen var en drøftelse af principperne for polititjenestemænds retsstilling i forbindelse med undersøgelse af tjenstlige forhold. Mødet var forlangt indkaldt af formanden for Dansk Politiforbund, Tommy Agerskov Thomsen, der fandt, at de 3 politifolk langt tidligere burde have haft en sigtets retsstilling i forbindelse med afgivelse af forklaring. I mødet deltog bl.a. også Michael Lunn, der var formand for udvalget, og Asbjørn Jensen, som var et af medlemmerne på arbejdsgiversiden. Diskussionen på mødet blev navnlig ført mellem Tommy Agerskov Thomsen, Michael Lunn og Asbjørn Jensen og angik navnlig de 3 nu sigtede politifolk. Ifølge referatet, som de afhørte deltagere i retten fandt dækkende, var der intet forsøg på at begrænse Asbjørn Jensens undersøgelse eller binde hans tilrettelæggelse af den. Det ville for så vidt også have været overraskende, fordi undersøgelsen, der afleveredes den 29. august 1994 var ved at være færdig.

På det efterfølgende ordinære samarbejdsudvalgsmøde den 6. september 1994 var Asbjørn Jensens første redegørelse sat på dagsorden som et af flere punkter. Herunder blev redegørelsen rost af alle, der tog ordet, men drøftelsen drejede hurtigt hen imod vedtagelsen på Politiforbundets ekstraordinære repræsentantskabsmøde den 16. august 1994, hvor man havde vedtaget en anbefaling til medlemmerne om kun at give korte redegørelser ved tjenstlige undersøgelser og i øvrigt alene at lade sig afhøre indenretligt. Denne vedtagelse ville hindre væsentlige dele af den nye, supplerende undersøgelse, som det den 4. september 1994 var besluttet, at Asbjørn Jensen skulle gennemføre i anledning af oplysningen om, at man på et lydbånd fra en videooptagelse kunne høre råbet "Skyd efter benene". Heller ikke på dette møde foregik der - efter mødereferat og forklaringerne i retten - nogen drøftelse af tilrettelæggelsen af Asbjørn Jensens nye undersøgelse. Umiddelbart efter mødet i samarbejdsudvalget henvendte Asbjørn Jensen sig til såvel departementschef Michael Lunn som rigspolitichef Ivar Boye om at formå Dansk Politiforbund til ikke at modsætte sig afhøringer. Den 12. september, 17. oktober og 10. november kontaktede Asbjørn Jensen pr. telefon Michael Lunn for at spørge til forløbet af dennes drøftelser med

Dansk Politiforbund (bilag O, side 5-6). Som nævnt foran under 1. fjernede forbundets hovedbestyrelse på et møde den 30. november - 1. december 1994 hindringen for, at Asbjørn Jensen kunne afhøre en række politifolk i forbindelse med sin supplerende undersøgelse af urolighederne på Nørrebro den 18.-19. maj 1993.

Udover kontakter, der havde sammenhæng med Politiforbundets blokering af afhøringen af medlemmer fra august til december 1994, er der kun to typer af kontakter mellem Asbjørn Jensen og Justitsministeriet. Den første angik, hvorvidt hans undersøgelse var omfattet af offentlighedsloven eller ej. Han rejser spørgsmål herom under en telefonisk henvendelse af 2. juni 1993 til chefen for Justitsministeriets lovafdeling, Torsten Hesselbjerg. Den 7. juni afgiver lovafdelingen et notat om spørgsmålet, og den 14. eller 15. juni ringer Michael Lunn ham op om samme emne. Den anden type af kontakt foregik ved et møde den 10. november 1994 hos justitsminister Bjørn Westh med deltagelse af også Erling Olsen, Michael Lunn, Torsten Hesselbjerg, Johan Reimann og Lars Bay Larsen. Målet med dette mødet var at overbevise Erling Olsen om, at han huskede galt, når han nu hævdede, at der ikke i kommissoriet af 31. maj 1993 var nogen hindring for, at Rigspolitiets Rejsehold kunne afhøre politifolk fra Københavns Politi eller nogen forudsætning om, at dette ikke skulle ske. Ingen af disse to typer af kontakter kan siges at angå tilrettelæggelsen af Asbjørn Jensens undersøgelse og er derfor ikke interessant i nærværende sammenhæng.

(b) Kontakten til Københavns Politi.

Den første kontakt mellem Asbjørn Jensen og Københavns Politi foregik den 23. juni 1993, hvor der på politidirektør Poul Eefsens foranledning afholdtes et møde på Asbjørn Jensens kontor, hvori foruden politidirektøren og rigsadvokaten deltog vicepolitidirektør Annemette Møller, kriminalinspektør Bent Hansen og statsadvokat Karsten Hjorth. På mødet drøftedes konsekvenserne af, at papirerne i Asbjørn Jensens undersøgelse ifølge Justitsministeriets notat af 7. juni 1993 (bilag M, side 29-32a) var undergivet aktindsigt efter offentlighedsloven, hvilket bekymrede ledelsen af Københavns Politi, og praktiske spørgsmål som udlevering af rapporter m.v. fra Københavns Politi til Asbjørn Jensen. Det aftaltes, at kopi af skriftligt materiale fra straffesagerne mod demonstranterne den 18.-19. maj 1993 skulle udleveres til Asbjørn Jensen af chefen for afdeling A, kriminalinspektør Bent Hansen, mens chefpolitiinspektør Einer Lind i øvrigt var kontaktperson i forhold til Asbjørn Jensen og Rejseholdet. Det blev tilsyneladende ikke drøftet på mødet, at Rejseholdet skulle afhøre i Københavns Politi, og mødets deltagere må antages at have haft den forståelse af Asbjørn Jensens kommissorium, at københavnske politifolk afhørtes af Københavns

Politi, mens Asbjørn Jensen kunne stille supplerende spørgsmål til politidirektøren.

I slutningen af juli 1993 fortalte kriminalinspektør Per Kanding, Rigspolitiets Rejsehold, Asbjørn Jensen, at det var vanskeligt at overskue hele handlingsforløbet og specielt fremrykningen ad Fælledvej, hvis han ikke fik lov til at afhøre nogle nøglepersoner i Københavns Politi. Han havde rejst spørgsmålet overfor Annemette Møller, som havde været afvisende overfor, at Rejseholdet skulle afhøre i Københavns Politi. Herefter telefonerede Asbjørn Jensen ca. 30. juli 1993 til politidirektøren. Denne var tøvende overfor ønsket om, at Rejseholdet skulle afhøre københavnske politifolk, men efter at Asbjørn Jensen havde været inde på, at han kunne søge en supplerende bemyndigelse hos Justitsministeriet, havde politidirektøren erklæret sig for indforstået med, at Rejseholdet foretog afhøring. Ifølge Asbjørn Jensens forklaring i retten var denne adgang for Rejseholdet til at foretage afhøringer "ikke begrænset og kunne foretages i det omfang, Rejseholdet fandt det nødvendigt" (jf. foran side 411) Under afhøringen i retten havde Poul Eefsen ingen erindring om en samtale med Asbjørn Jensen om adgang for Rejseholdet til afhøring i Københavns Politi. Det må dog antages, at Asbjørn Jensen har fået politidirektørens tilladelse hertil. Denne antagelse kan ud over Asbjørn Jensens forklaring støttes af Per Kandings og Annemette Møllers forklaring samt det forhold, at Rejseholdet i tiden fra slutningen af juli 1993 faktisk foretog afhøringer af københavnske politifolk, jf. herved Asbjørn Jensens notat af 14. november 1994 om materialet om begivenhederne på Nørrebro, bilag P, side 4. Da der intet foreligger om yderligere tilladelse til afhøringen efter august 1993, må Asbjørn Jensens oplysning om, at bemyndigelsen var ubegrænset, lægges til grund.

Herudover har der været nogle kontakter mellem på den ene side Asbjørn Jensen og Per Kanding, og på den anden side Københavns Politi, som ikke kan siges at angå selve tilrettelæggelsen, men den praktiske gennemførelse af Asbjørn Jensens undersøgelse. Det gælder således kontakter om udlevering af bestemte oplysninger. Som eksempel kan herved nævnes Asbjørn Jensens brev af 19. november 1993 med en lang række spørgsmål til politidirektøren (bilag O, side 17-25) og dennes svar af 9. juni 1994 (bilag O, side 25 a-f) samt talrige - overvejende mundtlige - kontakter mellem Per Kanding og Bent Hansen, Einer Lind og Annemette Møller. En kontakt, der formentlig ligeledes falder uden for, hvad der har med undersøgelsens tilrettelæggelse at gøre, er politidirektørens ubesvarede brev af 20. juni 1994 til Asbjørn Jensen, hvori Poul Eefsen foranlediget af nogle udtalelser i to aviser beder Asbjørn Jensen overveje, om han ikke bør rette de åbenbare faktiske fejltagelser, aviserne gør sig skyldige i (bilag P, side 2a, bilag 20). Se nærmere nedenfor under 3, e), 2), side 492.

På samme måde må kontakten mellem Asbjørn Jensen og politidirektøren på samarbejdsudvalgsmøderne 12. august og 6. september 1994 anses for at ligge uden for kommissionens søgefelt. Kontakten mellem de to på disse møder indskrænkede sig tilsyneladende til, at de var samtidig til stede ved disse.

(c) Kontakten til Dansk Politiforbund.

Mellem på den ene side Asbjørn Jensen og Per Kanding og på den anden side folk fra Dansk Politiforbund har der efter det oplyste været to sæt kontakter, som er af interesse for kommissionen. Det første knytter sig til de to møder i Justitsministeriets Centrale Samarbejdsudvalg for Politiet, som fandt sted den 12. august og den 6. september 1994. Ved begge disse møder var Asbjørn Jensen og forbundsformand Tommy Agerskov Thomsen til stede, og ved begge møder var de hovedpersoner i en ordveksling om spørgsmål vedrørende Nørrebrosagen. På mødet den 12. august kritiserede Tommy Agerskov Thomsen, at de 3 politifolk, som havde ramt civile med skud, først nu fik en sigtets retsstilling. Asbjørn Jensen forklarede, hvorfor han havde handlet, som han gjorde, og erkendte, at de 3 betjente tidligere burde have været afhørt med en sigtets retsstilling. Han kunne have tilføjet - men gjorde det ikke - at han først ved modtagelsen af politidirektørens svar af 9. juni 1994 på hans spørgsmål af 19. november 1993, fik viden om, hvordan betjentene var afhørt. Senere under diskussionen bemærkede politidirektøren da også, at den oprindelige beslutning om at afhøre politifolkene som vidner eller forurettede var truffet af Københavns Politis ledelse, og at denne derfor havde ansvaret for eventuelle procedurefejl (jf. bilag M, side 168). Kommissionen finder, at denne kontakt mellem Asbjørn Jensen og Tommy Agerskov Thomsen angik en konkret kritik fra forbundets side over behandlingen af 3 medlemmer og ikke tilrettelæggelsen af Asbjørn Jensens undersøgelse. Heller ikke den udredning om politifolks retsstilling, som besluttedes på mødet kan siges at vedrøre tilrettelæggelsen af Asbjørn Jensens undersøgelse, da udredningen var af helt generel karakter.

På samarbejdsudvalgsmødet den 6. september 1994 angik et dagsordenpunkt "Rigsadvokatens redegørelse [af 29. august 1994] om begivenhederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993" Diskussionens hovedpunkt blev dog hurtigt fortsættelsen af denne undersøgelse. Tommy Agerskov Thomsen hævdede herved, at de pågældende kolleger havde afgivet alle relevante oplysninger, hvorfor han umiddelbart var uforstående overfor behovet for nye afhøringer. Asbjørn Jensen svarede kort, at det på nuværende tidspunkt var vanskeligt at sige, hvorvidt det ville blive nødvendigt med nye afhøringer, bortset fra, at afhøringer af politilederne var nærliggende. Forbundsformandens indlæg kan

eventuelt opfattes som et forsøg på at presse Asbjørn Jensen til ikke at foretage yderligere afhøringer af hans medlemmer eller begrænse disse afhøringer. Der er imidlertid intet, som tyder på, at et pres af denne art havde nogen virkning. Asbjørn Jensen stillede ikke i sit svar på mødet nogen begrænsning af afhøringerne i udsigt, og umiddelbart efter mødet henvendte Asbjørn Jensen sig til både Michael Lunn og Ivar Boye for at få dem til at "formå" forbundet til ikke at modsætte sig afhøringer (jf. bilag O, side 5). Det skal også bemærkes, at Michael Lunn ved afslutningen af dette punkt på dagsordenen fremhævede vigtigheden af, at det ikke kom til at virke, som om politifolkene og deres organisation modvirkede en klarlæggelse af hændelsesforløbet på Nørrebro.

Det andet relevante sæt af kontakter knyttede sig til kriminalinspektør Per Kanding. Han blev ifølge sit notat af 13. september 1995 (bilag O, side 89 f) den 10. september 1994 ringet op af Tommy Agerskov Thomsen. Agerskov Thomsen var afvisende overfor afhøringer af københavnske politifolk, også selv om ønsket kun angik de lokale ledere den 18.-19. maj 1993 og eventuelt en eller flere medlemmer af uropatroljen. Han var dog parat til at forsøge at få de implicerede til at medvirke under nogle forudsætninger med hensyn til afhøringens form og tema, som skulle sikre, at der ikke var tale om en "egentlig genafhøring". Ifølge Kandings notat var der ingen reaktion fra Kandings side overfor disse tanker, men efter den indenretlige forklaring gik han ind i en positiv dialog med Agerskov Thomsen om afhøringstemaet (jf. foran side 425). I den følgende tid var der en række kontakter mellem Agerskov Thomsen og Michael Lunn, som prøvede at få forbundet til at opgive sin modstand mod nye afhøringer af politifolk. Herunder bragte Agerskov Thomsen synspunkter frem om, hvordan eventuelle afhøringer kunne gennemføres. Ifølge Michael Lunns forklaring i retten var hans reaktion på Agerskov Thomsens "forslag", at han "ikke kunne deltage i en diskussion af konkrete løsningsmodeller. Afgørende var, hvad Asbjørn Jensen som undersøger fandt for rigtigt." Disse udsagn fra Michael Lunn modsiges ikke af Agerskov Thomsens indenretlige forklaring, idet han ikke huskede samtalens nærmere indhold (jf. foran side 417). På denne baggrund kan det virke overraskende, at Kanding i et brev af 6. december 1994 - efter at politiforbundet havde opgivet modstanden mod nye afhøringer - til chefpolitiinspektør Einer Lind udtaler, at det under et møde mellem Michael Lunn og Agerskov Thomsen er aftalt, at Rejseholdet kan afhøre alle de politifolk, der befandt sig på Fælledvej i 1. skudepisodes 2. fase, og tilføjer: "Der er samtidig aftalt et afhøringstema" (Bilag O, side 45-46). I sin indenretlige forklaring har Kanding bemærket, at han havde forstået, at der var aftalt et afhøringstema mellem Michael Lunn og Agerskov Thomsen, og at dette tema svarede til, hvad han selv havde aftalt med Agerskov Thomsen (formentlig den 10. september 1994), jf. foran side 426. Michael Lunn har bestemt afvist at have aftalt et afhøringstema med

Agerskov Thomsen. "Det ville have været overordentlig ukorrekt" (jf. foran side 447).

Kommissionen må lægge til grund, at spørgsmål om afhøringstema i efteråret 1994 har været diskuteret mellem Kanding og Agerskov Thomsen og taget op af sidstnævnte overfor Michael Lunn. Derimod er der intet grundlag for at antage, at Michael Lunn har aftalt et afhøringstema med Agerskov Thomsen, da han selv bestemt bestrider det, og Agerskov Thomsen ikke husker samtalens indhold. Videre er der ikke grund for at antage, at der ved de faktisk gennemførte afhøringer ikke var lejlighed til at stille de spørgsmål, som Asbjørn Jensen ønskede stillet. Kommissionen lægger herved vægt på Kanding's indenretlige forklaring (jf. foran side 426) og på det forhold, at det "afhørings-tema", som Kanding vedlagde sit brev af 6. december 1994 til Einer Lind (bilag O, side 45-46) reelt intet siger om afhøringernes indhold.

(d) Københavns Politis undersøgelse af eget personale.

Under afhøringerne i retten er der af udspørgeren og kommissionens medlemmer stillet spørgsmål om, hvilken undersøgelse Københavns Politi gennemførte af sit eget personale. Af svarene fremgår, at en del politifolk blev afhørt af kriminalbetjente fra Københavns Politis afdeling A under kriminalinspektør Bent Hansen som led i efterforskningen af straffesager mod demonstranter under urolighederne den 18.-19. maj 1993. Derimod fik afdeling A ikke - som dengang normalt i sager om klager over politifolks adfærd - til opgave at afhøre polititjenestemænd uden forbindelse med efterforskning af straffesager mod civile. Herudover fik en særlig enhed under administrationsafdelingen med kriminalinspektør Kurt Jensen til opgave at tilvejebringe oplysninger om politiets magtanvendelse, herunder navnlig afgivelse af skud og stenkast, samt om sårede politifolk. Der forelå ikke noget skriftligt om Kurt Jensens opgave, men det blev mundtligt præciseret overfor ham af vicepolitidirektør Annemette Møller, at hans undersøgelse ikke måtte have karakter af en tjenstlig undersøgelse. Den havde karakter af en "statistisk undersøgelse" (jf. foran side 450 f). Endvidere skulle chefpolitiinspektør Einer Lind indsamle materiale og oplysninger med henblik på at give et overordnet billede af den politimæssige indsats.

Det falder uden for kommissionens opgave at vurdere omfang og kvalitet af de undersøgelser, som Københavns Politi foretog af sit eget personale i forbindelse med urolighederne på Nørrebro den 18.-19. maj 1993. Kommissionen har derfor ikke haft anledning til

nærmere at udrede, hvad Københavns Politi gjorde for at undersøge sit eget personales forhold i forbindelse med den politimæssige indsats. Kommissionen har imidlertid noteret sig, at ledelsen af Københavns Politi ikke gennemførte en systematisk undersøgelse af det personale, der deltog i indsatsen den 18.-19. maj 1993. Dette forhold kan være af betydning for vurderingen af, om kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse kan siges at være uheldigt udformet, jfr. nedenfor under 3.c.

3. Generel analyse af spørgsmål vedrørende kommissoriets 2. del.

Ligesom i forbindelse med behandlingen af kommissoriets 1. del finder kommissionen det hensigtsmæssigt vedrørende kommissoriets 2. del - efter en klarlæggelse af de relevante faktiske omstændigheder - at starte med en generel analyse af de relevante spørgsmål. Dette afsnit har til formål at fremlægge en vurdering af, om der objektivt set kan siges at være handlet lovligt og forsvarligt. Først efter gennemførelsen af en sådan analyse er der grundlag for at gå ind i en vurdering af, om de subjektive betingelser for retligt ansvar kan antages at være opfyldt i forhold til bestemte personer, se herom nedenfor under 4.

De spørgsmål, som tages op i dette afsnit er følgende: Hvorledes skulle Asbjørn Jensens kommissorium forstås? (a). Var det kritisabelt at lade Københavns Politi undersøge sit eget personale? (b). Kan kommissoriet kritiseres på grund af uklarhed? (c). Er en af de modstridende forklaringer om kommissoriets indhold bevidst usand? (d). Havde Asbjørn Jensen kritisable kontakter om undersøgelsens tilrettelæggelse? (e).

a. Hvad gik Asbjørn Jensens kommissorium ud på?

Kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse indeholdes i Justitsministeriets skrivelse af 31. maj 1993, bilag 7 til nærværende beretning. Dette kommissorium kan give anledning til flere fortolkningsspørgsmål, herunder navnlig: Hvilke oplysningskilder kunne Asbjørn Jensen betjene sig af? Hvad skulle hans rapport munde ud i ud over en beskrivelse af forløbet? Hvilke bedømmelseskriterier kunne han anvende, hvis hans redegørelse skulle rumme andet og mere end en klarlæggelse af de faktiske omstændigheder? Der er grund til igen at minde om, at efter kommissoriet for nærværende undersøgelse skal kommissionen alene behandle kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse "for så vidt angår spørgsmålet om tilvejebringelse af oplysninger vedrørende Københavns Politi", jf. lov om undersøgelse af Nørrebro sagen, § 2, stk. 1 nr. 2. Det vil sige, at den følgende fortolkning kun angår det første af de 3 oplyste spørgsmål.

Som det fremgår af fremstillingen foran under 2.a, er der to forskellige forståelser af kommissoriet. Efter den ene kunne Asbjørn Jensen kun søge oplysninger om Københavns Politi gennem politidirektøren. Det vil sige, at Københavns Politi efter denne udlægning skulle undersøge sig selv. Efter den anden udlægning kunne Asbjørn Jensen skaffe sig information både gennem henvendelse til politidirektøren og ved at lade Rigspolitiets Rejsehold foretage afhøringer i Københavns Politi. Denne opstilling af uenighed mellem på den ene side de ledende embedsmænd i Justitsministeriet samt Asbjørn Jensen og på den anden side justitsminister Erling Olsen er den sædvanlige, men i virkeligheden er forskellen mellem de to standpunkter mindre, end man skulle tro. Det viste sig nemlig i praksis, at Asbjørn Jensen ved en aftale med politidirektøren fra slutningen af juli 1993 skaffede sig adgang til at lade Rejseholdet foretage afhøringer i Københavns Politi, og ingen af tilhængerne af den første udlægning har bestridt, at dette var foreneligt med kommissoriet. Det vil sige, at problemstillingen snævres ind til, om Asbjørn Jensen uden ændring af kommissoriet og uden bemyndigelse fra politidirektøren kunne bruge Rigspolitiets Rejsehold til at foretage undersøgelsen i Københavns Politi.

Denne problemstilling forstås af kommissionen som et spørgsmål om kommissoriets retlige indhold i den forstand, at Asbjørn Jensen ville ifalde et retligt ansvar, hvis han overtrådte kommissoriets bestemmelse om, hvordan Asbjørn Jensen kunne søge oplysninger om Københavns Politi. Forstået som et retligt spørgsmål af denne art er problemstillingen faktisk mere teoretisk end praktisk. Asbjørn Jensen havde faktisk ret til at lade Rigspolitiet afhøre københavnske politifolk siden udgangen af juli 1993, og ifølge hans egen, ubestridte udlægning af aftalen med politidirektøren var bemyndigelsen ubegrænset. Han kunne med andre ord ikke efter udgangen af juli 1993 komme til at overtræde kommissoriet, hvad enten den ene eller den anden fortolkning skal lægges til grund, hvis han blot udnyttede mulighederne for at bruge Rigspolitiet til afhøring, hvor der var behov for det. Med dette skal naturligvis ikke underkende den principielle interesse, der knytter sig til problemstillingen.

Ved vurdering af fortolkningsspørgsmålet må der inddrages en række faktorer:

- 1) Kommissoriets ordlyd er det naturlige udgangspunkt for fortolkningen, men formuleringen er desværre ikke klar. På den ene side kan man sige, at opregningen af Asbjørn Jensens tre oplysningskilder i kommissoriets tredje afsnit sammenholdt med sidste afsnit om muligheden for bistand fra Rigspolitiet vel giver et vist belæg for, at Rigspolitiet kun er tænkt anvendt vedrørende den første kilde - oplysningen fra civile - fordi det kun er her, Asbjørn Jensen selv skal

skaffe informationer. De øvrige oplysninger bringes til ham som resultat af andre myndigheders indsats. På den anden side kan anføres, at tredje afsnit om oplysningskilderne ikke udtrykker begrænsninger for undersøgelsen, men alene angiver kilder, som han kan og bør anvende. Hvis Rigspolitiet alene skulle kunne anvendes i forhold til civile - d.v.s. den første af de tre oplysningskilder i tredje afsnit, havde det været nærliggende at anføre dette udtrykkeligt i femte afsnit om bistand fra Rigspolitichefembedet. Alt i alt finder kommissionen, at kommissoriets ordlyd isoleret set mest taler for, at der ikke var nogen begrænsninger for Asbjørn Jensens anvendelse af Rigspolitiets Rejsehold. (Således også Folketingets Ombudsmand, beretning om Nørrebro-sagen, 1996 (i det følgende kaldet FOB), side 105 og 118).

2) Det kompetencemæssige udgangspunkt. Efter retsplejelovens § 114, stk. 1 har “politidirektøren og politimestrene den selvstændige ledelse af kredsens politi samt ansvaret for udførelsen af det politiet påhvilende arbejde”. Denne forskrift forstås således, at politimesteren (politidirektøren) har fuld kompetence for alt politiarbejdet i kredsene, medmindre der ved udtrykkelig bestemmelse er fastsat andet (jf. FOB, a.st. side 106). Dette udgangspunkt med egenkompetence for politimesteren (politidirektøren) fraviges ikke ved § 114, stk. 2 og 3, om rigspolitichefens beføjelse til tilsyn m.v. Derimod kan justitsministeren efter § 114, stk. 4 overdrage ledelsen af og ansvaret for gennemførelsen af en opgave til “en særlig dertil udpeget tjenestemand”, jf. også mere generelt § 109 om justitsministerens position som “politiets øverste foresatte”. Kommissionen er enig med ombudsmanden i, at justitsministeren ikke med kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse kan antages at have overført politidirektørens kompetence efter § 114, stk. 1 til rigsadvokaten efter § 114, stk. 4, da der ikke i kommissoriet eller en ledsagende skrivelse er udtrykkelig tilkendegivelse herom (a.st.). Det kompetencemæssige udgangspunkt er således, at politidirektøren har beføjelsen til at undersøge sit eget personale, og dette taler for, at Asbjørn Jensen ikke uden politidirektørens samtykke kunne lade Rejseholdet afhøre københavnske politifolk.

3) Praksis med hensyn til undersøgelse af klager over politiet er et argument i samme retning. Forklaringerne i retten har klart peget på, at klager mod politiet i København efter fast praksis dengang blev undersøgt af Københavns Politis kriminalpoliti, afdeling A. Uden for København var det tilsyneladende almindeligt - i hvert fald i de mindre politikredse - at Rigspolitiets Rejsehold har forestået undersøgelserne, men dette er formentlig sket efter aftale mellem den pågældende politimester og rigspolitichefen.

4) Habilitetssynspunkter. Hvis en undersøgelse omfatter ledelsen af den pågældende politikreds, vil det stride mod almindelige retsgrundsætninger om habilitet at lade kredsens eget politi forestå efterforskningen (jf. FOB, a.st.) I denne situation kan hverken retsplejelovens § 114, stk. 1 eller praksis med hensyn til Københavns Politi føre til en fastholdelse af politidirektørens undersøgelseskompetence. Ingen af de afhørte, der har fortalt om praksis med hensyn til undersøgelser i Københavns Politi har da heller kunnet erindre om tilfælde, hvor Københavns Politi har undersøgt sager, hvor der har været spørgsmål om ansvar for ledelsen. Anvendelse af sådanne synspunkter giver anledning til i hvert fald to vanskeligheder i nærværende sammenhæng.

Dels kan der spørges, hvor højt undersøgelsen skal op i organisationen for, at den kan siges at angå "ledelsen" med den virkning, at kredsens eget politi ikke kan forestå efterforskningen. Inhabilitet vil i hvert fald foreligge, hvis undersøgelsen kan rejse spørgsmål om ansvar for politidirektøren, men formentlig vil selvundersøgelse også kunne være udelukket, hvor der kan være tale om et ansvar for en vicepolitidirektør eller en chefpoliti- eller chefkriminalinspektør.

Dels kan det i forbindelse med en undersøgelse være usikkert, på hvilket tidspunkt det bliver klart, at der kan blive tale om et ledelsesansvar. I forhold til Nørrebro-sagen var det ved beslutningen om undersøgelsens iværksættelse den 25. maj 1993 ikke tydeligt, at et ledelsesansvar kunne komme på tale. Dog var det allerede på dette tidspunkt klart, at chefpolitiinspektør Einer Lind havde den overordnede ledelse af politiindsatsen den 18.-19. maj 1993, og efter den stærke kritik i offentligheden af politidirektøren i anledning af hans første redegørelse af 24. maj var det ved kommissoriets afgivelse til Asbjørn Jensen nærliggende at antage, at der eventuelt kunne opstå spørgsmål om ansvar for den øverste ledelse af Københavns Politi. Selv om det ikke antages, at Asbjørn Jensen havde til opgave at udtale sig om ansvar, ville Københavns Politi ikke selvstændigt kunne foretage en undersøgelse af sit eget personale, når et ledelsesansvar var en ikke helt fjern mulighed. Kommissionen er derfor mest tilbøjelig til at lægge til grund, at Asbjørn Jensen fra starten af sin undersøgelse har haft beføjelse til at anvende Rigspolitiets Rejsehold til undersøgelsen i Københavns Politi uden samtykke fra politidirektøren. Dette udelukkede ikke, at han også kunne inddrage oplysninger tilvejebragt af Københavns Politi, eller at han kontaktede politidirektøren om indforståelse med afhøringer i Københavns Politi, således som det også skete.

5) Kommissoriets tilblivelse kan eventuelt rumme momenter af væsentlig betydning for dets forståelse. Den afgørende beslutning om undersøgelsens iværksættelse blev truffet af justitsminister Erling Olsen på et møde den 25. maj 1993, hvori også deltog rigsadvokat Asbjørn Jensen, departementschef Michael Lunn, kontorchef Hans-Viggo Jensen og kontorchef Johan Reimann. I de efterfølgende 6 dage udarbejdes 5 forskellige udkast til kommissorium med ændringer i forhold til det udkast, som forelå på mødet den 25. maj hos justitsministeren. Der er imidlertid blandt alle de tilstedeværende på mødet den 25. maj - således som de har udtalt sig indenretligt - enighed om, at ændringerne i kommissorieteksten fra den 25. til den 31. maj er af underordnet betydning, at de intet siger om spørgsmålet vedrørende undersøgelser i Københavns Politi, og at det endelige kommissorium af 31. maj reelt svarer fuldt ud til det udkast, der forelå på mødet den 25. maj.

I forhold til tilblivelsen er det afgørende herefter, hvad der skete på mødet den 25. maj hos ministeren. Den mest udførlige og præcise forklaring om mødet er afgivet af Michael Lunn, og ifølge denne sagde han i en gennemgang af kommissorieudkastet, at det eventuelt kunne indvendes mod dette, at Københavns Politi ville komme til at undersøge sig selv. I den forbindelse nævnte han de synspunkter, der lå bag ministerens nedsættelse af det såkaldte Hermann-udvalg (i april 1993) med henblik på at afvikle politiets "selvdømme" i klagesager. Denne forklaring støttes fuldt ud af Asbjørn Jensen og helt overvejende af Hans-Viggo Jensen, der dog ikke husker, om Hermann-udvalget blev nævnt. Johan Reimann har forklaret, at kommissoriet indeholdt en forudsætning om, at Rejseholdet ikke skulle bruges til at indsamle oplysninger fra Københavns Politi, men det afskar efter hans opfattelse ikke Asbjørn Jensen fra selv at foretage afhøringer. Reimann husker ikke, at Hermann-udvalget blev nævnt. Ifølge Erling Olsens forklaring kom det ikke frem på mødet, at Københavns Politi skulle undersøge sig selv, hvis undersøgelsens gennemførtes i overensstemmelse med det fremlagte kommissorieudkast. Han ville have reageret heroverfor, netop fordi han kort tid forinden havde nedsat Hermann-udvalget.

De fleste og mest præcise forklaringer fra mødet den 25. maj 1993 på justitsminister Erling Olsens kontor peger i retning af, at den uimodsagte forståelse på mødet af kommissorieudkastet var, at dette ville indebære en undersøgelse af Københavns Politi ved eget personale. Dette er et argument for, at det endelige kommissorium - der reelt svarer til udkastet - skal forstås på denne måde. I forhold hertil gør sig imidlertid to modifikationer gældende. For det første skal understreges, at undersøgelsens iværksættelse var ministerens beslutning, og at det centrale element i tilblivelsen derfor er ministerens forudsætninger. At de deltagende embedsmænd har haft nogle forudsætninger om kommissoriet betyder ikke nødvendigvis, at ministeren har delt disse, jf.

herom nærmere nedenfor under d. For det andet vil forudsætninger i forbindelse med kommissoriets tilblivelse ikke kunne legitimere en ordning i strid med almindelige retsgrundsætninger, jf. foran under 4).

6) Det er nærliggende i sammenhængen at inddrage formålsovervejelser. Sådanne er imidlertid svært anvendelige, fordi hverken sagens papirer eller de afgivne forklaringer entydigt og præcist angiver et overordnet formål for undersøgelsen og valg af undersøger. Den omstændighed, at rigsadvokaten valgtes til at forestå undersøgelsen og den måde undersøgelsen efterfølgende præsenteredes på, tyder dog på, at "uvildighed" var et væsentligt mål for undersøgelsen. Et formål af denne art taler klart imod, at Københavns Politi skulle kunne bestemme, i hvilket omfang andre kunne undersøge dets personale. "Uvildighed" betyder efter kommissionens opfattelse ikke blot upartiskhed men også, at undersøgelsen skal fremtræde som upartisk (jf. FOB, a.st., side 93 og 105).

Konkluderende kan kommissionen konstatere, at kommissoriets ordlyd, habilitetssynspunkter og formålsovervejelser taler for, at Asbjørn Jensen kunne bruge Rigspolitiet til undersøgelser i Københavns Politi uden samtykke fra politidirektøren. I modsat retning trækker det kompetencemæssige udgangspunkt, den hidtidige praksis vedrørende undersøgelser af Københavns Politi og omstændighederne i forbindelse med kommissoriets tilblivelse. Det er vanskeligt på dette grundlag at drage en sikker konklusion. Ubestrideligt er det dog, at kommissoriet ikke kan forstås på en måde, som er i strid med almindelige retsgrundsætninger. Det vil sige, at i hvert fald fra det tidspunkt, hvor ansvar for ledelsen af Københavns Politi har stået som en ikke helt fjern eventualitet, har Asbjørn Jensen kunnet bruge Rigspolitiet til undersøgelse i Københavns Politi uden samtykke fra politidirektøren. Når dette lægges til grund som udgangspunkt, forekommer det kommissionen rigtigst at forstå kommissoriet generelt i overensstemmelse med den mest nærliggende forståelse af dets ordlyd. For dette standpunkt taler også, at ministeren klart var beføjet til at fravige det kompetencemæssige udgangspunkt, og at den hidtidige praksis ikke kunne siges at dække den foreliggende situation.

- b. Ville det være kritisabelt at lade Københavns Politi undersøge sit eget personale?

Bag formuleringen af nærværende kommissions undersøgelse af kommissoriet for daværende rigsadvokat Asbjørn Jensens undersøgelse (lov om undersøgelse af Nørrebro sagen, § 2, stk. 1 nr. 2) ligger der en forudsætning om, at det ville være forkert - eller muligvis ville være forkert - hvis Asbjørn Jensen alene baserede sin vurdering af

politiindsatsen den 18.-19. maj 1993 på oplysninger indsamlet af Københavns Politi selv.

Tanken med dette afsnit i beretningen er nærmere at analysere, om det kan antages at stride imod gældende ret, hvis Asbjørn Jensens vurdering af Københavns Politis adfærd i forbindelse med urolighederne på Nørrebro den 18.-19. maj 1993 udelukkende havde hvilet på informationer tilvejebragt af Københavns Politi selv. Således kom det faktisk ikke til at gå, idet Asbjørn Jensen skaffede sig andre oplysningskilder, men det er af betydning i sammenhængen, om konsekvent gennemførelse af den forståelse af kommissoriet, som var embedsmændenes i Jutstitsministeriet, ville have været i strid med gældende ret eller på anden måde kritisabel.

Andre synsvinkler på kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse tages op neden for under c. (spørgsmålet om kritisabel uklarhed) og d. (spørgsmålet om vildledning af offentligheden).

1) Almindelige synspunkter.

Når en undersøgelse skulle omfatte et så stort og kompliceret begivenhedsforløb som urolighederne på Nørrebro den 18.-19. maj 1993, måtte der søges oplysninger fra så mange personer, at rigsadvokaten personlig klart ikke ville være i stand til at tilvejebringe dem alle. Han måtte have nogen til at hjælpe sig, hvilket ikke udelukkede, at han kunne stille krav om, hvad der skulle undersøges, eller at han selv i enkelte tilfælde foretog afhøringer. Der forelå praktisk set to og kun to muligheder for bistand til Asbjørn Jensen med informationsindsamling: Københavns Politi selv og Rigspolitiet, som han ifølge kommissoriets sidste afsnit kunne trække på. I det følgende skal disse to muligheds fordele og ulemper stilles over for hinanden.

For begge gælder det, at oplysningerne tilvejebringes af kriminalbetjente og dermed af et personale, som har betydelig professionel kompetence med hensyn til at skaffe informationer, herunder at foretage afhøringer. Problemet er, om man med anvendelse af Københavns Politis kriminalbetjente (i afdeling A) vil komme for tæt på de politifolk i ordenspolitiet, hvis forhold indgik i undersøgelsen.

Imod at bruge Københavns Politi kan anføres, at informationsindsamlingen så overlades til betjente, som hører til samme politikreds med samme overordnede ledelse - politidirektøren. Det kunne eventuelt indebære en risiko for, at undersøgelsespersonalet dækker over fejl og forsømmelighed, fordi man bevidst eller ubevidst ønsker at beskytte den enhed, man selv tilhører. Anvendelse af en sådan fremgangsmåde ville tillige - med rette eller urette - indebære en

svækkelse af offentlighedens tillid til undersøgelsens objektivitet eller uvildighed. Uden en sådan tillid ville der let efterfølgende kunne blive sat spørgsmålstegn ved undersøgelsens holdbarhed, og den ville således ikke leve op til sit grundlæggende formål.

Heroverfor kan indvendes, at risikoen for, at undersøgerne identificerer sig med de undersøgte ikke er stor, når kriminalbetjente undersøger ordensbetjente, og når politikredsen er så stor som Københavns politikreds er. Ordens- og kriminalbetjente har ganske forskellige opgaver og normalt ikke megen kontakt med hinanden, og hver af de to dele inden for Københavns Politi omfatter flere tusinde ansatte. Det kan også anføres, at risikoen for identifikation med de undersøgte er tilnærmelsesvis lige så stor for Rigspolitiets vedkommende, da begge parter dog tilhører samme korps. Der findes formentlig en vis fælles "korpsånd" inden for politiet, medens det er mere usikkert, om en særlig "korpsånd" eksisterer i Københavns Politi. Yderligere kan man sige, at det er vigtigere, at ledelsen af undersøgelsen er uafhængig af de undersøgte, end at dem, der samler oplysningerne, er det. Asbjørn Jensen var klart uafhængig i forhold til politifolkene i Københavns Politi, og han kunne styre undersøgelsen gennem tematisering af spørgsmål og gennem ønsker om supplerende undersøgelser på enkelte punkter.

Det er ikke muligt at drage en entydig konklusion ud fra en gennemgang af almindelige synspunkter. Ulemperne ved at lade Københavns Politi selv foretage undersøgelse af eget personale vil variere med navnlig undersøgelsens sigte, omfang og inddragelse af ledelsen. Under visse omstændigheder kan ulemperne blive så store, at retsregler er tilsidesat, jfr. nedenfor under 2). Afslutningsvis kan der dog være anledning til at bemærke, at forskellene mellem de to "modeller" i mange situationer er små og ofte mindre end fremstillet i diskussionen om Nørrebro sagen.

2) Retlige normer.

"Undersøgelsen" kan være af vidt forskellig karakter, og der fandtes ikke på tidspunktet for iværksættelsen af Asbjørn Jensens undersøgelse generelle lovregler, som stiller bestemte krav til, hvilke undersøgelsesmidler, der kan anvendes. Når en regering i en situation som den, der forelå den 25. maj 1993, besluttede at iværksætte en undersøgelse, havde den således et vist spillerum med hensyn til både, hvem der skulle forestå undersøgelsen, undersøgelsesmandatet og valget af oplysningsmidler.

En retlig grænse for, hvem der kan indsamle oplysninger, findes i almindelige regler om inhabilitet. Disse indebærer, at en person ikke kan behandle en sag, hvis vedkommende har en så uvedkommende interesse

i sagens udfald, at der er en væsentlig risiko for, at denne vil præge hans eller hendes indsats. Ved afgrænsningen af inhabilitetsinteresse tages der ikke blot hensyn til den almindelige risiko for, at den uvedkommende interesse vil påvirke den pågældende, men også til om det vil svække den almindelige tillid til indsatsens upartiskhed, hvis vedkommende medvirker (jf. bl.a. Hans Gammeltoft-Hansen m.fl., Forvaltningsret 1994, side 174 f.). Udtrykt med andre ord indebærer habilitetskravet ikke blot, at de medvirkende skal være upartiske, men også at de skal fremtræde som upartiske.

Undersøgelser, som iværksættes af en minister, vil helt overvejende ligge i den offentlige forvaltnings regi, og dette gjaldt utvivlsomt for Asbjørn Jensens undersøgelse. Det vil sige, at den retlige grænse i disse tilfælde sættes af forvaltningsrettens regler om inhabilitet. Kernen i disse regler har siden forvaltningslovens ikrafttræden den 1. januar 1987 været bestemmelsen i denne lovs kapitel 2, men loven antages dog i nogle henseender at være suppleret af de uskrevne grundsætninger om inhabilitet, som var gældende før forvaltningsloven, og som er udgangspunktet for dens habilitetsforskrifter.

I forhold til forvaltningsloven må to spørgsmål berøres. For det første må det afklares, om lovens habilitetsregler overhovedet gælder for en "undersøgelse". Området for habilitetsreglerne i loven er efter dennes § 2 alene "afgørelser" og forvaltningens aftaler og lignende privatretlige dispositioner. Afgørende er her, om undersøgelsen kan siges at have sammenhæng med en "afgørelse" i forvaltningslovens forstand, d.v.s. en myndighedsbeslutning, der ensidigt bestemmer, hvad der skal være ret (jf. bl.a. Hans Gammeltoft-Hansen m.fl., a.st., side 40 ff, Carl Aage Nørgaard og Jens Garde, Forvaltningsret Sagsbehandling, 4. udgave, 1995, side 24 f, og John Vogter, Forvaltningsloven, 3. udgave, 1999, side 109 ff)). Her kan man sige, at Asbjørn Jensen ikke selv skulle eller kunne træffe nogen afgørelse med sin undersøgelse. Det var heller ikke pålagt ham at fremkomme med en udtalelse om, hvorvidt der efter hans opfattelse var anledning til at søge retligt ansvar gennemført (se herved FOB, a. st., side 113). Da det imidlertid må være meningen med undersøgelsen, at der af ministeren eller andre skulle kunne træffes afgørelser - f.eks. om iværksættelse af disciplinærfølgning -, hvis redegørelsens oplysninger gav anledning til det, må både Asbjørn Jensen selv og de medvirkende politifolk antages at være undergivet forvaltningslovens habilitetsregler, da lovens § 3, stk. 3, forbyder den inhabile ikke blot at træffe beslutning, men også at medvirke ved behandlingen af sagen. For det andet må det tages op, om de undersøgende politifolks uvedkommende interesse er dækket af lovens opregning af inhabilitetsinteresser i § 3, stk. 1. Ingen af de fire specifikke kategorier i stk. 1, nr. 1-4 passer på situationen. Nr. 2 om slægtsinhabilitet og nr. 3 om selskabsinhabilitet er klart irrelevante. Nr.

1 om inhabilitet på grund af personlig eller økonomisk interesse vil i grove tilfælde kunne være anvendelig. Nr. 4 om inhabilitet på grund af indehavelse af flere offentlige hverv er uanvendelig. Generelt må man derimod antage at kunne anvende opsamlingsbestemmelsen i nr. 5, hvis undersøgerne kan siges at have en væsentlig uvedkommende interesse i undersøgelsens udfald. Ganske vist skal en opsamlingsbestemmelse af denne art formentlig anvendes snævert, men her taler stærke grunde for at bruge lovens opsamlingsbestemmelse, fordi der er nærliggende risiko for, at undersøgelsen ikke bliver et egnet beslutningsgrundlag.

Efter kommissionens opfattelse er der således grundlag for at antage, at Københavns Politi i visse tilfælde ikke vil kunne undersøge sit eget personale som led i en undersøgelse af den type, Asbjørn Jensen gennemførte, da undersøgerne vil være inhabile i henhold til forvaltningslovens § 3, stk. 1 nr. 5. Hvorvidt dette må anses for at gælde i forhold til Asbjørn Jensens undersøgelse tages op under 3). Efter kommissionens opfattelse kan der ikke uden for habilitetsreglerne findes retlige krav til, hvem der kan gennemføre en undersøgelse. Der kan imidlertid forekomme udvidede retlige krav som følge af kommissoriet for den konkrete undersøgelse. I nærværende sammenhæng kan der ikke med sikkerhed udledes sådanne krav af kommissoriet, jf. foran under a.

3) Konklusion.

En undersøgelse af polititjenestemænd fra Københavns Politi kan forekomme i mange forskellige varianter. I den ene yderlighed ligger den situation, hvor undersøgelsen alene omfatter enkelte underordnede ordenspolitifolk. Her vil der intet retligt være til hinder for, at kriminalbetjente fra Københavns Politi undersøger sagen vedrørende de pågældende ordensbetjente. Her er der ingen reel risiko for, at undersøgelsen vil blive præget af en uvedkommende interesse som følge af, at undersøgerne identificerer sig med de undersøgte. Tværtimod må man regne med, at kriminalbetjentene vil undersøge sagen med samme objektivitet som Rigspolitiet og på samme måde, som de efterforsker sager mod civile. I denne situation foreligger der følgelig klart ikke inhabilitet i forhold til undersøgerne.

I den anden yderlighed angår undersøgelsen topledelsens - herunder politidirektørens - forhold. I en sådan situation kan man ikke regne med, at nogen polititjenestemænd kan optræde objektivt og upartisk, og offentligheden kan ikke have tillid til, at betjente er uvildige i relation til deres øverste chef. Hvis personale fra Københavns Politi medvirker til en undersøgelse i dette tilfælde, vil det være inhabilt i henhold til forvaltningslovens § 3, stk. 1 nr. 5.

Ind imellem disse to yderpunkter kan forekomme stort antal tilfælde, hvor en "korpsånd" hos undersøgerne kan tænkes at påvirke deres indsamling af oplysninger mere end, hvor søgelyset kun er rettet mod enkelte, underordnede ordensbetjente og mindre end i situationer, hvor undersøgelsen omfatter politidirektøren. Her er en bedømmelse i forhold til habilitetsreglerne vanskelig og antagelser forbundet med usikkerhed. Kommissionen finder, at hvis undersøgelsen omfatter andre fra Københavns Politis øverste ledelse - d.v.s. en vicepolitidirektør, en chefpolitiinspektør eller en chefkriminalinspektør - er muligheden for, at undersøgerne påvirkes af hensyn til korpset så stor, at de pågældende kriminalbetjente vil være inhabile. Måske kan det samme antages, hvis undersøgelsen omfatter et meget stort antal ordenspolitifolk.

I relation til Asbjørn Jensens undersøgelse er der ikke grund til at gå videre i en habilitetsanalyse, da han tidligt i sin undersøgelse - omkring 30. juli 1993 - skaffede sig politidirektørens indforståelse med, at Rigspolitiets Rejsehold kunne afhøre i Københavns Politi og efterfølgende lod Rejseholdet afhøre en række københavnske politifolk. Dermed bortfaldt grundlaget for at antage, at der i forbindelse med Asbjørn Jensens undersøgelse har foreligget inhabilitet, fordi Københavns Politi undersøgte sit eget personale. Denne konklusion bestyrkes yderligere af, at Københavns Politis kriminalfolk efter de foreliggende oplysninger kun foretog afhøringer af politifolk i forbindelse med efterforskning af straffesager mod civile, jf. foran under 2., b, 3). Hvis blot Rejseholdet har en generel adgang til at efterforske i Københavns Politi, kan det ikke fremkalde inhabilitet, at man i undersøgelsen anvender oplysninger indsamlet af Københavns Politi selv. Det afgørende er, at Rigspolitiet kan foretage supplerende afhøringer, hvis der er anledning til det.

c. Kan kommissoriet kritiseres på grund af uklarhed?

Foran under a. har kommissionen behandlet spørgsmålet om forståelsen af Asbjørn Jensens kommissorium. Det kræver ikke yderligere argumentation at fastslå, at Asbjørn Jensens kommissorium i betydelig grad var uklart med hensyn til, om Asbjørn Jensen kunne bruge Rigspolitiet til at foretage afhøringer i Københavns Politi. Andre eventuelle uklarheder i kommissoriet falder det uden for kommissionens opgave at behandle. Spørgsmålet er herefter, om denne uklarhed med hensyn til tilvejebringelse af oplysninger om Københavns Politi kan antages at være kritisabel ud fra synspunkter, som kan anvendes af nærværende kommission.

Ifølge uskrevne forvaltningsretlige regler gælder der en pligt for forvaltningsmyndighederne til at udtrykke sig "endeligt og bestemt" ved udformningen af deres afgørelser (jf. bl.a. Hans Gammeltoft-Hansen

m.fl., a.st., side 391 ff og Carl Aage Nørgaard og Jens Garde, a. st., side 243 ff). De grænser, som praksis har udstukket i relation til denne regel, er ganske beskedne, og de er klart ikke overtrådt i forbindelse med Asbjørn Jensens kommissorium. Hvis det almindelige bestemthedskrav er efterlevet, kan man næppe i sig selv betragte det som ulovligt eller retsstridigt, hvis forvaltningen har udtrykt sig uklart. Det afgørende for bedømmelsen af uklarheden vil være, hvilke følger denne har haft. Har formuleringen nok været upræcis, men alle implicerede har været klare over, hvad der mentes, er der ingen grund til at hæfte sig ved uklarheden.

I nærværende sammenhæng kunne uklarheden eventuelt have ført til, at Københavns Politi undersøgte sig selv i strid med almindelige regler om habilitet. Som det fremgår af fremstillingen foran under b., skete dette ikke, men uklarheden må antages at have haft i hvert fald én alvorlig følge. Hermed refereres til, at de relevante forhold i Københavns Politi faktisk ikke blev tilbundsgående undersøgt. Kommissionens indenretlige afhøringer har vist, at Københavns Politi ikke selv iværksatte en systematisk undersøgelse af sin indsats i forbindelse med urolighederne den 18.-19. maj 1993. Kriminalpolitiet foretog efter det oplyste ingen afhøringer i ordenspolitiet ud over, hvad der indgik i efterforskningen af straffesager mod civile. Herudover blev der i Københavns Politi indsamlet oplysninger om bl.a. skudafgivelser og stenkast, men ikke iværksat en egentlig undersøgelse. Dette kan næppe forklares på anden måde end, at Københavns Politi har holdt sig tilbage med at undersøge egne forhold, fordi Asbjørn Jensen forestod en undersøgelse af hele Nørrebro-sagen, og at Asbjørn Jensen ud fra sin forståelse af kommissoriet havde forventet en langt større efterforskningsaktivitet fra Københavns Politis side. Resultatet blev en mindre grundig sagsoplysning.

d. Er en af de modstridende forklaringer om kommissoriets indhold bevidst usand?

Som omtalt foran under 2, a., 3) og 3., a. blev kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse ifølge de indenretlige forklaringer forstået på to forskellige måder. Justitsminister Erling Olsen opfattede det således, at Asbjørn Jensen uden samtykke fra politidirektøren kunne lade Rigspolitiet foretage afhøringer i Københavns Politi, medens Asbjørn Jensen, Michael Lunn, Torsten Hesselbjerg og Hans-Viggo Jensen forstod kommissoriet på den måde, at Københavns Politi skulle afhøre sit eget personale, medmindre politidirektøren gav samtykke til andet. Johan Reimann læste kommissoriet således, at det indeholdt en forudsætning om, at Københavns Politi undersøgte sig selv, men dog ikke afskar Asbjørn Jensen fra at foretage afhøringer.

Denne uenighed kommer først frem ca. 17. måneder efter kommissoriets afgivelse. Dette har givet anledning til spørgsmål om, hvorvidt Erling Olsen i den mellemliggende tid har skiftet standpunkt, således at han nu bevidst angiver en anden udlægning end den han havde, da kommissoriet blev afgivet den 31. maj 1993. Således har Michael Lunn forklaret (foran side 370), at alle tilstedeværende på det afgørende møde den 25. maj 1993 på Erling Olsens kontor var klare over, at Asbjørn Jensen ikke kunne bruge Rigspolitiet til afhøringer i Københavns Politi. Hvis dette udsagn er rigtigt, har Erling Olsen efterfølgende vildledt offentligheden om, hvad der blev besluttet om kommissoriet i maj 1993. Erling Olsen har selv udlagt meningsforskellen om kommissoriets indhold som udslag af "kulturforskelle" mellem ham og embedsmændene, som kendte til praksis vedrørende undersøgelser i Københavns Politi (se foran side 343).

Efter forklaringerne i retten finder kommissionen det mest sandsynligt, at Erling Olsen på mødet den 25. maj 1993 fik sådanne oplysninger, at han måtte forstå, at det skitserede kommissorium - som reelt svarede til det endelige kommissorium - ville indebære, at Københavns Politi skulle undersøge sig selv. Uanset dette finder kommissionen ikke, at der foreligger tilstrækkeligt grundlag til at forkaste Erling Olsens forklaring om, at han opfattede kommissoriet anderledes end embedsmændene. Hertil er der navnlig 4 grunde. For det første peger affattelsen af kommissoriet efter kommissionens mening i retning af, at Rigspolitiet også kunne anvendes til at bistå med afhøringer i Københavns Politi (jf. foran under a.). For det andet har Erling Olsen under et møde den 2. juni 1993 bibragt borgmester Tom Ahlberg det indtryk, at den besluttede undersøgelse var uvildig, og at Københavns Politi ikke skulle undersøge sig selv (jf. foran side 328), et indtryk, som Tom Ahlberg dagen efter viderebragte til lokalnævnet og borgerrepræsentationen. For det tredje fremgår det af en båndafskrift af indslag i radioavisen 26. maj 1993 (bilag N, side 1), at Erling Olsen har udtalt sig på en måde, der viser den vægt, han lagde på, at Rigspolitiet skulle bistå Asbjørn Jensen og "altså folk, der ikke er i Københavns Politi". For det fjerde udtalte Erling Olsen i et interview, som blev gengivet i Ekstra Bladet den 29. maj 1993, at "sammen med medarbejdere fra Rigspolitiets Rejsehold kan Asbjørn Jensen foretage afhøringer af alle implicerede i sagen". Han betonedede i samme interview betydningen af at inddrage Rigspolitiet, fordi man herved anvendte betjente, der ikke var ansat i Københavns Politi (bilag N, side 6). Erling Olsens udtalelse til Tom Ahlberg fremkaldte ingen indsigelse fra afdelingschef Torsten Hesselbjerg, der deltog i mødet, ligeså lidt som han modtog reaktioner fra sine embedsmænd i forbindelse med de to omtalte presseudtalelser.

Som nævnt har Erling Olsen ikke gjort gældende, at embedsmændene har skiftet standpunkt, hvilket der heller ikke er belæg for.

Afslutningsvis skal nævnes den mulighed, at der foreligger, hvad man kan kalde en "bevidst uklarhed". Man kan forestille sig, at alle eller dog nogle af dem, der deltog i beslutningsprocessen bevidst udtrykte sig uklart om, hvem der skulle undersøge Københavns Politi. Herfor kunne tale, at man med uklarheden på den ene side undgik at provokere politifolk ved at give udtryk for, at nu skulle politiets forhold undersøges, og på den anden side ikke gav anledning til forudsigelige protester over, at Københavns Politi skulle undersøge sig selv. Forklaringerne i retten giver dog ikke grundlag for en forståelse af denne art.

e. Havde Asbjørn Jensen kritisable kontakter om undersøgelsens tilrettelæggelse?

Ifølge kommissoriet for kommissionens arbejde skal denne bl.a. undersøge og klarlægge "de drøftelser og andre kontakter om tilrettelæggelsen af undersøgelsen, der fandt sted mellem den daværende rigsadvokat og Justitsministeriet, Københavns Politi samt Dansk Politiforbund", lov om undersøgelse af Nørrebro-sagen, § 2, stk. 1 nr. 3. Hverken lovbestemmelsen eller dens forarbejder fortæller noget om, ud fra hvilke kriterier kommissionen skal vurdere Asbjørn Jensens kontakter om undersøgelsens tilrettelæggelse. Dette betyder, at kommissionen må tage stilling til, om der er noget i disse kontakter, som kan anses for at stride imod gældende retsregler. Diskussionen om Asbjørn Jensens undersøgelse peger i retning af, at interessen samler sig om, hvorvidt han havde kontakter, som kan begrunde spørgsmål om uvildigheden af hans undersøgelse, enten fordi han gennem kontakten blev bundet i sin tilrettelæggelse af undersøgelsen, eller fordi kontakterne kunne give omgivelserne indtryk i denne retning, jf. herved FOB, side 93 ff.

Foran under 2, b, 3) har kommissionen på baggrund af de indenretlige afhøringer og sagens papirer gennemgået Asbjørn Jensens kontakter med Justitsministeriet, Københavns Politi og Dansk Politiforbund med henblik på at udskille de kontakter, som kan siges at være relevante i nærværende sammenhæng, d.v.s. angår tilrettelæggelsen af hans undersøgelse. Blandt de relevante kontakter skal her vurderes, om nogle af dem kan karakteriseres som kritisable i objektiv henseende.

1) Kontakter til Justitsministeriet.

Asbjørn Jensens kontakter til Justitsministeriet er få, og hovedparten af kontakterne havde intet med undersøgelsens tilrettelæggelse at gøre. Relevante er kun de to møder i Justitsministeriets Centrale Samarbejdsudvalg for Politiet den 12. august og den 6. september 1994.

Disse møder kan give anledning til nærmere overvejelser for så vidt angår kontakten på møderne til repræsentanter for Dansk Politiforbund (nedenfor under 3), men er efter kommissionens opfattelse problemfrie i relation til Justitsministeriet. Der er intet belæg for, at repræsentanter for ministeriet på noget punkt har søgt at øve indflydelse på Asbjørn Jensens tilrettelæggelse af undersøgelsen eller optrådt på en måde, der for omverdenen kunne fremtræde som en bestræbelse i denne henseende.

2) Kontakter til Københavns Politi.

Asbjørn Jensen havde under arbejdet med undersøgelsen en del kontakter til Københavns Politi om udlevering af enkelte oplysninger. Alle disse kontakter, hvoraf langt de fleste gik gennem kriminalinspektør Per Kanding, Rigspolitiet, er uden relevans i forhold til kommissionens opgave. Efter kommissionens opfattelse kan kun to kontakter siges at angå undersøgelsens tilrettelæggelse. Den første af disse kontakter var Asbjørn Jensens møde den 23. juni med bl.a. politidirektøren. Drøftelserne på dette møde handlede efter det oplyste imidlertid kun om praktiske spørgsmål om, hvordan kontakten mellem Asbjørn Jensen og Københavns Politi skulle foregå med hensyn til udlevering af oplysninger fra sidstnævnte. Der var tale om en nødvendig kontakt for at etablere et praktisk samarbejde, og intet tyder på, at man fra politiets side søgte at påvirke indholdet af Asbjørn Jensens tilrettelæggelse af sin undersøgelse. Den anden relevante kontakt var Asbjørn Jensens opringning til politidirektøren omkring den 30. juli 1993. På grund af sin forståelse af kommissoriet fandt Asbjørn Jensen det nødvendigt at søge politidirektørens indforståelse af, at han lod Rigspolitiets Rejsehold afhøre polititjenestemænd i Københavns Politi. Politidirektøren var efter det oplyste tøvende over for at give denne indforståelse, men han gav den og uden begrænsninger med hensyn til disse afhørings omfang.

For Asbjørn Jensens vedkommende var der intet kritisabelt i denne kontakt, uanset hvilken forståelse af kommissoriet, der lægges til grund. Skulle dette forstås, som Asbjørn Jensen gjorde det, var et samtykke fra politidirektøren til afhøringer af dennes personale nødvendigt. Selv om kommissoriet fortolkes således, at samtykke ikke var nødvendigt, var det under alle omstændigheder fuldt rimeligt, at Asbjørn Jensen henvendte sig til politidirektøren, før han begyndte at tilsige dennes folk. Der er heller ikke grundlag for at anse politidirektørens adfærd for kritisabel, allerede fordi han faktisk imødekom Asbjørn Jensens ønske uden begrænsning. Kontakten var derfor båret af et ønske om bedst mulig oplysning af sagen og kan ikke i forhold til nogen af de to implicerede anses for kritisabel.

I FOB, side 94 omtales politidirektørens brev af 20. juni 1994 til Asbjørn Jensen på en måde, som kan give indtryk af, at ombudsmanden måske finder denne kontakt kritisabel. Dette hænger tilsyneladende sammen med, at ombudsmanden har opfattet politidirektørens henvendelse som et forsøg på at "øve direkte indflydelse på redegørelsens udfærdigelse". Det forekommer ikke kommissionen dækkende at forstå politidirektørens brev på denne måde. Som kommissionen læser brevet, indeholder det en opfordring til Asbjørn Jensen om at skrive i pressen for at rette visse misforståelser og ikke om en opfordring vedrørende dennes undersøgelse. Forstået på den måde kan kontakten ikke siges at vedrøre tilrettelæggelsen af Asbjørn Jensens undersøgelse og falder således uden for kommissionens opgave. Bortset herfra finder kommissionen grund til at bemærke, at man måske nok kan anse politidirektørens opfordring for lidt usædvanlig, fordi det harmonerer dårligt med en uvildig undersøgelse, hvis undersøgeren indlader sig på debat i pressen om de forhold, han skal undersøge. Dette betyder imidlertid ikke, at kontakten kan anses for kritisabel. Dette gælder utvivlsomt i forhold til Asbjørn Jensen, som ikke efterkom opfordringen, men også i relation til politidirektør Poul Eefsen.

3) Kontakter til Dansk Politiforbund.

I forholdet mellem Asbjørn Jensen og repræsentanter for Dansk Politiforbund var der kun yderst få kontakter i den periode, hvor Asbjørn Jensen arbejdede med sagen. Der var dog et par kontakter til forbundet, som er relevante for nærværende undersøgelse og som kan give anledning til overvejelser.

Asbjørn Jensen havde personligt to kontakter til repræsentanter til forbundet, der har interesse. Kontakterne foregik på de to tidligere nævnte møder i Justitsministeriets Centrale Samarbejdsudvalg for Politiet den 12. august og den 6. september 1994. Det første af disse møder var ekstraordinært og indkaldt på begæring af forbundsformand Tommy Agerskov Thomsen. På mødet skulle drøftes polititjenestemænds retsstilling under tjenstlige undersøgelser, men indkaldelsen var foranlediget af Asbjørn Jensens beslutning om at bede statsadvokaten om at rejse sigtelse mod tre politifolk, som havde afgivet skud under urolighederne den 18.-19. maj 1993, og der udspandt sig på mødet en diskussion mellem navnlig Agerskov Thomsen og Asbjørn Jensen om rimeligheden af denne beslutning. Da kritikken angik en beslutning, som Asbjørn Jensen havde truffet, kan det synes tvivlsomt, om kontakten kan antages at vedrøre tilrettelæggelsen af Asbjørn Jensens undersøgelse, som i øvrigt på dette tidspunkt var næsten afsluttet i forhold til hans første redegørelse. Alligevel finder kommissionen det rigtigst at anse kontakten for relevant i denne sammenhæng, fordi der i kontakten lå et vist indirekte pres på Asbjørn

Jensen med henblik på, at denne skulle begrænse sin indsats i forhold til forbundets medlemmer.

På samarbejdsudvalgets ordinære møde den 6. september 1994 knytter interessen sig til et dagsordenpunkt om rigsadvokatens redegørelse af 29. august. En diskussion af en allerede afgivet redegørelse kan selvsagt ikke siges at angå den underliggende undersøgelses tilrettelæggelse med henblik på at påvirke denne. Forholdet var imidlertid det, at den 6. september var Asbjørn Jensen netop begyndt på arbejdet med at udarbejde en supplerende redegørelse, og en del af diskussionen på mødet angik spørgsmålet om, i hvilket omfang Asbjørn Jensen skulle og burde foretage yderligere afhøringer af politifolk. Kommissionen er derfor af den opfattelse, at kontakten angik Asbjørn Jensens tilrettelæggelse af sit fortsatte undersøgelsesarbejde.

Det kan give anledning til usikkerhed, hvorvidt Asbjørn Jensens kontakt med repræsentanter for Dansk Politiforbund på de to samarbejdsudvalgsmøder skal anses for kritisable. Herved bemærkes indledningsvis, at Asbjørn Jensen var fast medlem på arbejdsgiverside af samarbejdsudvalget, at der ikke generelt var noget forkert i, at han deltog i samarbejdsudvalgsmøder, selv om han her kom i kontakt med repræsentanter for Dansk Politiforbund. Samtidig må det erkendes, at det hos omgivelserne kan rejse usikkerhed om uvildigheden af hans undersøgelse, når han på sådanne møder indgår i den drøftelse, der direkte eller indirekte kan siges at angå tilrettelæggelsen af hans undersøgelse, med repræsentanter for den faglige organisation, hvis medlemmer han undersøger, jf. herved FOB, a.st., side 94. Ud fra en efterfølgende betragtning er det åbenbart, at det ville have været heldigt, hvis Asbjørn Jensen havde undladt at deltage i de to møder eller dog i de punkter, som angik hans undersøgelse. Kommissionen mener dog ikke, at hans adfærd i denne forbindelse kan anses for kritisabel og lægger herved navnlig vægt på tre forhold. For det første indikerer ingen af de foreliggende oplysninger, at Asbjørn Jensen på nogen måde har ladet sig påvirke af det pres, som lå i Agerskov Thomsens udtalelser på møderne. For det andet er det vigtigt, at ordvekslingerne mellem Asbjørn Jensen og Agerskov Thomsen foregik på møder, hvor der var ganske mange til stede. Kontakten var åbenlys, og et betydeligt antal personer havde kendskab til den. For det tredje må det tages i betragtning, at en offentlig kritik fra forbundets side under alle omstændigheder - uden hensyn til, hvad der foregik på samarbejdsudvalgsmøderne - måtte fremtræde og opleves som et vist pres.

Via kriminalinspektør Per Kanding havde Asbjørn Jensens undersøgelse et par kontakter til forbundet ved Tommy Agerskov Thomsen. Den første og muligvis eneste direkte kontakt fandt sted under en telefonsamtale antagelig den 10. september 1994, hvor de drøftede

spørgsmål om fremtidige afhøringers form og tema. Der er efter kommissionens opfattelse intet ukorrekt fra Kanding side i denne drøftelse. Herved tages især i betragtning, at samtalen fra Kanding side - ligesom fra Agerskov Thomsens - førtes for at finde mulighed for hurtigst mulig fortsættelse af undersøgelsen, som var bremset af politifolkenes vægring ved at medvirke ved andet end indenretlige afhøringer, og at der ikke er noget belæg for, at Kanding bandt sig med hensyn til afhøringerne form eller tema.

Det giver i høj grad anledning til overvejelser, at Kanding i et brev af 6. december 1994 til chefpolitiinspektør Einer Lind skriver, at der er "aftalt et afhøringstema" under et møde mellem departementschef Michael Lunn og Agerskov Thomsen, bilag O, side 45-46. Som anført foran under 2, b, 3) må kommissionen imidlertid lægge til grund, at der faktisk ikke forelå en sådan aftale om afhøringstema for de fortsatte afhøringer ved Rigspolitiet af københavnske betjente. Denne antagelse støttes på, at Michael Lunn bestemt bestrider at have indgået en sådan aftale, at Agerskov Thomsen ikke husker noget om indholdet er sin samtale med Michael Lunn, og ikke mindst, at det bilag, som Kanding sendte til Einer Lind, og som bærer overskriften "Afhøringstema" reelt intet siger om afhøringerne indhold og form. Det er derfor kommissionens konklusion i denne henseende, at der heller ikke indirekte gennem Michael Lunn har været nogen kritisabel kontakt mellem Dansk Politiforbund og Asbjørn Jensens undersøgelse. Sagens oplysninger giver heller intet belæg for, at der ved de faktisk gennemførte afhøringer ikke har kunnet stilles de spørgsmål, som Asbjørn Jensen ønskede stillet, eller at Asbjørn Jensen eller Kanding har følt sig pressede i denne henseende.

4. Grundlag for retligt ansvar for implicerede ministre og embedsmænd?

I det følgende vil kommissionen vurdere, om der kan antages at foreligge grundlag for at søge et retligt ansvar gjort gældende imod bestemte personer, som har deltaget i de begivenheder, der omtales i 2. del af kommissionens kommissorium.

Der kan være grund til indledningsvis at minde om, at konklusionen vedrørende enkelte medvirkende er bygget op i tre lag. Først er det vurderet, hvilke faktiske omstændigheder, der kan lægges til grund, jf. foran under 2. Dernæst er det under 3 undersøgt, i hvilket omfang den faktiske adfærd ud fra en generel analyse kan anses for retsstridig eller uforsvarlig i objektiv henseende. På de punkter, hvor der kan antages at foreligge retsstridig eller uforsvarlig adfærd, er der grund til at gå videre og undersøge, om også de subjektive betingelser for ansvar kan antages at være opfyldt i forhold til de enkelte implicerede. Kun hvis det kan anses for at være tilfældet, er der grundlag for at søge et retligt ansvar

gjort gældende. Det er denne tredje og sidste del af undersøgelsen, som tilbagestår her under 4.

Efter de forudgående afsnit er søgefeltet for ansvar for enkeltpersoner inden for kommissionens kommissorium snævret ind til to spørgsmål: a) Ansvarspådragende fejlfortolkning af Asbjørn Jensens kommissorium og b) ansvarspådragende uklarhed i affattelsen af dette kommissorium. Da dette afsnit kommer til at fremstå som konklusionen vedrørende de personer, hvis forhold specifikt tages op, vil enkelte spørgsmål om ansvar blive nævnt, selv om grundlaget for, at ansvar efter kommissionens mening ikke kan gøres gældende, ligger i enten en bevis- eller en forsvarlighedsvurdering af generel art.

I flere sammenhænge har flere personer medvirket i forbindelse med en adfærd, som kommissionen finder uforsvarlig i objektiv henseende. I disse tilfælde har kommissionen ikke fundet anledning til at omtale alle medvirkende. Hvis de pågældende har befundet sig i et over-underordningsforhold til hinanden, omtaler kommissionen alene den overordnede forhold, hvis denne har taget stilling til dispositionen, og der ikke er særlig grund til også at inddrage den underordnede på grund af funktionens karakter eller en særlig aktivitet fra den underordnede side. Med baggrund i vurderinger af denne art vil kommissionen i det følgende behandle spørgsmål om ansvar for justitsminister Erling Olsen, departementschef Michael Lunn, rigsadvokat Asbjørn Jensen og politidirektør Poul Eefsen.

a. Justitsminister Erling Olsen.

Det er antaget foran under 3. a., at Erling Olsens forståelse af kommissoriet, som den er kommet til klart udtryk siden november 1994, må antages at være den rigtige. Det er endvidere lagt til grund, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at antage, at Erling Olsen havde en anden opfattelse af kommissoriet, da Asbjørn Jensens undersøgelse iværksættes, end den, han nu tilkendegiver, jf. foran under 3. c. Derimod er der et tilbagestående spørgsmål om, hvorvidt der er grundlag for kritik, fordi kommissoriet er uklart. Det forekommer kommissionen hævet over tvivl, at kommissoriet med hensyn til, hvorledes oplysninger kunne indhentes fra Københavns Politi, er uklart. Kommissionen lægger videre til grund, at denne uklarhed på grund af dens mulige følger med hensyn til en ufuldstændig undersøgelse af sagen, må anses for uforsvarlig i objektiv henseende. Denne uklarhed i kommissoriet var synlig for alle implicerede, for Erling Olsen såvel som for de medvirkende embedsmænd. Da uklarheden imidlertid knytter sig til et teknisk præget juridisk spørgsmål, finder kommissionen, at Erling Olsen som minister måtte kunne forlade sig på rådene fra sine juridisk sagkyndige embedsmænd, som også havde kendskab til praksis med hensyn til tidligere undersøgelser. Alt i alt er det således kommissionens

opfattelse, at der ikke er grundlag for retligt ansvar - herunder kritik - i forhold til Erling Olsen.

b. Departementschef Michael Lunn.

Efter kommissionens fortolkning af kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse må det lægges til grund, at Michael Lunns opfattelse af dette har været en anden. Dette kan imidlertid ikke antages at indebære, at der er et ansvarsgrundlag for hans vedkommende. Det er forbundet med stor usikkerhed, hvorledes kommissoriet skulle forstås, og det må anses for en undskyldelig misforståelse, at Michael Lunn opfattede kommissoriet, som han gjorde.

For så vidt angår kommissoriets uklarhed må det antages, at Michael Lunn var således inddraget i dets udformning, at han på embedssiden bærer eventuelt ansvar for kommissoriets uklarhed, og at der ikke opstår spørgsmål om ansvar for andre embedsmænd. Kommissionen har været i tvivl om, hvorvidt dette forhold kan tilregnes ham som en fejl eller forsømmelse. Set ud fra de oplysninger, som foreligger i dag, er det utvivlsomt beklageligt, at kommissoriet ikke fik et mere præcist indhold med hensyn til, hvorledes oplysninger kunne søges om Københavns Politi. Afgørende er imidlertid, hvorledes forholdet måtte bedømmes, da beslutningen om kommissoriet blev truffet. Når dette lægges til grund, finder kommissionen ikke, at det kan anses for kritisabelt i forhold til Michael Lunn, at kommissoriet fik den udformning, som det fik. Kommissionen har herved lagt vægt på, at man ved etableringen af Asbjørn Jensens undersøgelse slet ikke forestillede sig, at tyngdepunktet i denne ville blive politiets forhold, at beslutningen om det første udkast til kommissorium blev truffet på særdeles kort tid den 25. maj 1993, hvorefter de implicerede følte sig bundet af ministerens godkendelse af oplægget, og at Michael Lunns forståelse af kommissoriet svarede til den, som den overvejende del af de øvrige embedsmænd havde.

c. Rigsadvokat Asbjørn Jensen.

Så lidt som for Michael Lunns vedkommende er der grundlag for at klandre Asbjørn Jensen, at han forstod kommissoriet, som han gjorde. Der er klart heller ikke basis for at bebrejde Asbjørn Jensen kommissoriets uklarhed, da han efter de foreliggende oplysninger ikke medvirkede ved kommissoriets udarbejdelse.

Det fremgår videre af det, som er anført foran under 3. e., at det nok havde været heldigt, hvis Asbjørn Jensen ikke på to samarbejdsudvalgsmøder havde deltaget i en debat med repræsentanter for Dansk Politiforbund om sine undersøgelser. Kommissionen har dog

ikke tilstrækkeligt grundlag for at anse disse kontakter for uforsvarlige i objektiv henseende.

Konklusionen er således, at der inden for den ramme, der er udstukket for kommissionens undersøgelse, ikke kan antages at være grundlag for at rejse kritik imod Asbjørn Jensen. Der er herved grund til at fremhæve, at det falder uden for kommissionens kommissorium at gå nærmere ind på spørgsmålet om, hvorvidt Asbjørn Jensen i løbet af sine undersøgelser burde have rejst spørgsmål om præcisering af sit kommissorium, eller hvorvidt hans undersøgelse af forhold inden for Københavns Politi var tilstrækkelig. Heri ligger ikke angivelse af et kritisabelt grundlag for Asbjørn Jensens vedkommende, men alene en markering af en væsentlig begrænsning i kommissionens kommissorium.

d. Politidirektør Poul Eefsen.

Poul Eefsen havde efter sagens oplysninger ingen rolle i forbindelse med kommissoriets udarbejdelse og kan derfor naturligvis ikke kritiseres for hverken kommissoriets indhold eller uklarhed. Heller ikke er der grundlag for at bebrejde ham, at han forstod kommissoriet på en anden måde end den, hvorpå det efter kommissionens opfattelse skal fortolkes. Der er heller ikke grundlag for at antage, at han efter undersøgelsens iværksættelse forsøgte at påvirke dennes tilrettelæggelse. Hans kontakter til Asbjørn Jensen i undersøgelsesperioden kan allerede derfor ikke antages at have kritisabel karakter.

Kommissionen har under sit arbejde med sagen konstateret, at den forudsætning, at Københavns Politi undersøgte sine egne folks indsats, der lå til grund for den forståelse af kommissoriet, som var embedsmændenes, ikke svarede til de faktiske forhold, idet der ikke af Københavns Politi selv gennemførtes en systematisk undersøgelse af politiindsatsen den 18.-19. maj 1993. Problemet i forhold til sagen kan derfor i mindre grad siges at være, at Københavns Politi undersøgte sig selv, end at Københavns Politi ikke blev systematisk undersøgt. Hvorvidt dette forhold kan siges at indebære fejl eller forsømmelse, ligger uden for kommissionens kommissorium. Som i relation til Asbjørn Jensen skal kommissionen understrege, at man herved påpeger en vigtig begrænsning i sit kommissorium men ikke udtrykker nogen mening om, hvorvidt der kan rettes bebrejdelser imod Poul Eefsen for utilstrækkelig undersøgelse af sit eget personales forhold.

RESUMÉ

I det følgende skal kommissionen give et resumé af de væsentligste konklusioner, der er indeholdt i foranstående beretning:

A. Kommissoriets 1. del (begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993).

De væsentligste af begivenhederne på Nørrebro finder sted på Nørrebrogade, omkring Blågårds Plads, på Fælledvej og på og omkring Skt. Hans Torv.

Politiet rykker frem ad Nørrebrogade, og i tidsmæssig sammenhæng hermed undsættes den daværende Blågårdsvag, der er blevet angrebet af demonstranter.

De alvorligste begivenheder finder sted under politiets fortsatte fremrykning ad Fælledvej i retning mod Skt. Hans Torv og på selve Skt. Hans Torv.

Såvel på Fælledvej som på Skt. Hans Torv udsættes politiet for massive og til tider livstruende angreb med brosten og andet kasteskyts, og politiet afgiver både varselsskud og sigtede skud såvel på Fælledvej som på Skt. Hans Torv, ligesom politiet begge steder kaster med sten mod demonstranterne.

1. Var urolighederne 18.-19. maj 1993 planlagte?

Kommissionen finder det ikke tilstrækkeligt godtgjort, at der fra demonstranternes side har foreligget en samlet forudgående planlægning af hele begivenhedsforløbet.

Kommissionen finder det derimod sandsynliggjort, at de enkelte dele af urolighederne i en vis udstrækning har været planlagt og udført af et antal grupper af personer, der har handlet efter forudgående aftale indenfor de enkelte grupper (side 256-258).

2. Årsager til, at begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993 udviklede sig så alvorligt.

Den helt grundlæggende årsag til begivenhedernes alvorlige udvikling, var den i et hidtil uset omfang voldsomme og periodevis for polititjenestemændene livsfarlige adfærd, der blev udvist af demonstranterne.

Andre årsager var demonstranternes lette adgang til løse brosten på Skt. Hans Torv, at politiet løber tør for tåregas under fremrykningen ad Nørrebrogade, at der i forbindelse med rekvisition af tåregas indtræffer en række uheldige omstændigheder, der medfører, at nye forsyninger af tåregas ikke når frem, inden fremrykningen ad Fælledvej påbegyndes, at

politiet som følge af en urigtig brandmelding tvinges til en for tidlig fremrykning over Dr. Louises Bro, og at misforståelser opstod med hensyn til meldinger, der ikke af afsenderne var ment som knibemeldinger.

Kommissionen finder anledning til at påpege, at det som følge af demonstranternes voldsomme og livstruende adfærd kunne være gået langt værre på Nørrebro 18.-19. maj 1993. At det ikke gik værre, skyldes først og fremmest, at den øverste ledelse af politiindsatsen under hele forløbet bevarede roen og overblikket, og at en politiassistent på eget initiativ begav sig fra Blågårds Plads til Fælledvej medbringende yderligere tåregas.

3. Københavns Politis radiomateriel.

Kommissionen finder det dokumenteret, at radiomateriellet var mangelfuldt og uegnet til anvendelse ved operationer af en størrelsesorden som den på Nørrebro 18.-19. maj 1993 (side 224-225).

4. Københavns Politis beredskab.

Ud fra en efterfølgende betragtning anser kommissionen ikke politiets beredskab i København for at have været tilstrækkeligt i perioden indtil 18.-19. maj 1993 til at kunne imødegå større uroligheder.

Beredskabet har således ikke været objektivt forsvarligt.

Heraf følger imidlertid ikke, at der af een eller flere overordnede polititjenestemænd er begået fejl eller forsømmelser, idet det er en forudsætning for et sådant subjektivt ansvar, at indtrufne begivenheder eller indhøstede erfaringer inden 18.-19. maj 1993 burde have givet anledning til, at det eksisterende beredskab blev søgt ændret.

Københavns Politis forberedelser i anledning af afstemningen 18. maj 1993 kan efter kommissionens opfattelse ikke give anledning til kritik.

5. Politiets taktiske dispositioner 18.-19. maj 1993.

For så vidt angår hjemsendelse af beredskabsdeling D-6 om aftenen 18. maj 1993 bemærker kommissionen, at denne beslutning ikke var den bedst tænkelige set i lyset af de efterfølgende begivenheder, men den var forsvarlig under hensyn til de oplysninger, der forelå, da beslutningen om hjemsendelse blev taget (side 289).

Kommissionen finder det endvidere forsvarligt, at der ikke blev givet ordre til tilbagetrækning ad Fælledvej mod Nørrebrogade, da situationen udvikler sig særdeles alvorligt på Fælledvej (side 290).

6. Manglende tåregas.

Med hensyn til den manglende tilstedeværelse af tåregas ved fremrykningen ad Fælledvej bemærker kommissionen, at dette forhold skyldes et sammenfald af uheldige omstændigheder bestående af, at en rekvisition pr. radio af yderligere tåregas går tabt, og af, at det ikke lykkes at finde den i beredskabsafdelingens depot værende tåregas.

7. Skudafgivelserne.

Kommissionen finder, at politiets skudafgivelser på Fælledvej var berettigede - herunder at afgivelse af vandrette skud var berettigede - såvel i medfør af Rigspolitichefens bestemmelser herom som i medfør af straffelovens § 13, stk. 1 om nødværge (side 279).

Kommissionen er nået til samme resultat for så vidt angår skudafgivelserne på Skt. Hans Torv (side 280).

For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt der har været een eller to sammenhængende skudepisoder på Fælledvej, er det kommissionens vurdering, at der har været eet eller flere korte ophold mellem skudafgivelserne, men at dette ikke er i modstrid med, at skudafgivelserne på Fælledvej af de deltagende polititjenestemænd og civile er blevet opfattet som een sammenhængende skudepisode (side 125-126).

Med hensyn til råbet "skyd efter benene" bemærkes, at kommissionen ikke ved sine undersøgelser har kunnet konstatere, hvem der har råbt "skyd efter benene" (side 127).

8. Politiets stenkast.

Kommissionen finder, at politiets stenkast mod demonstranterne var berettigede i medfør af straffelovens § 13, stk. 1 om nødværge, herunder som følge af, at stenkast var et mindre indgribende magtmiddel end anvendelse af skydevåben (side 281).

9. Anvendelse af knibemeldinger.

Kommissionen finder det uforsvarligt, at der ikke inden 18.-19. maj 1993 var fastsat retningslinier for anvendelse af knibemeldinger, idet det

måtte anses for nærliggende, at manglende retningslinier herom kunne give anledning til misforståelser med alvorlige konsekvenser til følge.

Med hensyn til, om dette forhold kunne give anledning til kritik mod overordnede polititjenestemænd, henvises til det ovenfor under 4. anførte.

10. Kritik eller grundlag for retligt ansvar?

Kommissionen har ikke fundet grundlag for kritik af overordnede polititjenestemænd i forbindelse med begivenhederne på Nørrebro 18.-19. maj 1993. Heraf følger, at kommissionen så meget desto mindre har fundet grundlag for, at et retligt ansvar søges gennemført mod overordnede polititjenestemænd.

For så vidt angår det ovenfor under 3. om radiomateriellet anførte bemærkes, at der allerede inden 18.-19. maj 1993 var ansøgt om anskaffelse af nyt materiel.

Med hensyn til det ovenfor under 4. og 9. anførte om henholdsvis det generelle beredskab og om knibemeldinger bemærkes, at disse forhold ikke kan give grundlag for kritik mod enkelte polititjenestemænd, da det for en sådan kritik må være en forudsætning, at indtrufne begivenheder eller indhøstede erfaringer inden 18.-19. maj 1993 burde have givet anledning til, at de nævnte forhold blev ændrede.

B. Kommissoriets 2. del (forhenværende rigsadvokat Asbjørn Jensens undersøgelse).

Straks efter urolighederne på Nørrebro den 18.-19. maj 1993 bakkede regeringen klart politiet op og anerkendte, at det i den givne situation havde været nødt til at skyde. I den offentlige debat voksede imidlertid en kritik af politiets indsats og et ønske om en "uvildig undersøgelse". Dette ønske afvistes i første omgang af regeringen, og denne afvisning fastholdtes så sent som den 24. maj af justitsminister Erling Olsen i en fjernsynsudsendelse.

På det ordinære ministermøde den 25. maj 1993 bad Erling Olsen imidlertid om og fik bemyndigelse til at iværksætte en undersøgelse af urolighederne den 18.-19. maj ved rigsadvokat Asbjørn Jensen. Undersøgelsen skulle rettes imod klarlægning af hele begivenhedsforløbet og ikke først og fremmest mod politiets adfærd. Umiddelbart efter sin tilbagekomst til ministeriet orienterede Erling Olsen en række af sine øverste embedsmænd om, at der skulle igangsættes en undersøgelse af begivenhederne på Nørrebro ved rigsadvokat Asbjørn Jensen, som på et møde senere på dagen - om end med visse betænkeligheder - gav tilsagn om at påtage sig opgaven. Ministeren og embedsmændene drøftede indholdet af et kommissorium, og en skriftlig skitse

hertil forelå på mødet med Asbjørn Jensen. Kommissoriet undergik i de følgende dage visse mindre ændringer, inden det den 31. maj 1993 blev sendt til Asbjørn Jensen med ministerens underskrift.

Asbjørn Jensen gik herefter i gang med sin undersøgelse og afgav den 29. august 1994 en redegørelse til justitsministeren. Kort efter offentliggørelsen kom det frem i radioen, at man på en videooptagelse fra Fælledvej under skudafgivelsen dér kunne høre en politimand råbe "skyd efter benene". Dette var ikke omtalt i Asbjørn Jensens rapport, fordi han på grund af støj på lydbåndet ikke havde registreret råbet. I et notat af 3. september 1994 til justitsministeren foreslog Asbjørn Jensen, at han skulle lave en supplerende redegørelse, hvilket ministeren tiltrådte. Den 30. maj 1995 afgav Asbjørn Jensen sin supplerende redegørelse til ministeren.

Ifølge lov om undersøgelse af Nørrebrosagen, § 2, skal undersøgelseskommissionen, foruden at udrede det samlede begivenhedsforløb i forbindelse med urolighederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993, også undersøge og klarlægge to spørgsmål om Asbjørn Jensens undersøgelse. Det drejer sig for det første om "omstændighederne omkring udformningen af kommissoriet for den daværende rigsadvokats undersøgelse og rækkevidden af kommissoriet, for så vidt angår spørgsmålet om tilvejebringelse af oplysninger om Københavns Politi".

Dernæst har kommissionen til opgave at undersøge og klarlægge "de drøftelser og andre kontakter om tilrettelæggelsen af undersøgelsen, der fandt sted mellem den daværende rigsadvokat og Justitsministeriet, Københavns Politi samt Dansk Politiforbund".

Det skal understreges, at de to nævnte spørgsmål kun angår begrænsede dele af Asbjørn Jensens undersøgelse, og at kommissionen ikke herudover skal vurdere denne.

Resultaterne af kommissionens undersøgelser og vurderinger kan sammenfattes i 6 punkter:

1. Hvad gik Asbjørn Jensens kommissorium ud på?

I november 1994 kom der frem, at der var en markant og principiel uenighed mellem på den ene side Erling Olsen, der på det tidspunkt var gået af som justitsminister, og på den anden side de embedsmænd i ministeriet, der havde medvirket ved kommissoriets udarbejdelse, samt Asbjørn Jensen om forståelsen af kommissoriet. Under kommissionens indenretlige afhøringer har de pågældende på alle væsentlige punkter opretholdt de synspunkter vedrørende kommissoriets indhold, som de tidligere havde givet udtryk for.

Uenigheden angår spørgsmålet om, i hvilken udstrækning Asbjørn Jensen kunne benytte Rigspolitiets Rejsehold til at skaffe sig oplysninger om tjenestemænd i Københavns Politi. Ifølge Erling Olsen indeholder kommissoriet ingen begrænsninger for Asbjørn Jensen i denne henseende. Embedsmændenes opfattelse af kommissoriet er, at dette kræver, at oplysninger om Københavns Politis personale skulle tilvejebringes gennem politidirektøren, d.v.s., at "Københavns Politi skulle undersøge sig selv", men dog med mulighed for Asbjørn Jensen til at stille supplerende spørgsmål til politidirektøren. I slutningen af juli 1993 fik Asbjørn Jensen politidirektørens samtykke til, at Rigspolitiet kunne afhøre københavnske politifolk, og i den efterfølgende tid afhørtes en del tjenestemænd fra Københavns Politi af Rigspolitiet. Problemstillingen er således snævret ind til, at Asbjørn Jensen uden ændring af kommissoriet eller bemyndigelse fra politidirektøren kunne bruge Rigspolitiet til at undersøge Københavns Politi. Som det fremgår, er denne problemstilling på grund af politidirektørens samtykke fra juli 1993 mere principiel end praktisk.

Ved en stillingtagen til, hvordan kommissoriet skal forstås, må inddrages kommissoriets ordlyd, det kompetencemæssige udgangspunkt efter retsplejeloven, praksis med hensyn til undersøgelser af politiet, habilitetssynspunkter, kommissoriets tilblivelse og formålsovervejelser. Det er vanskeligt at drage en sikker konklusion, men kommissionen finder det dog rigtigst at lægge til grund, at Asbjørn Jensen fra starten af sin undersøgelse kunne have anvendt personale fra Rigspolitiet til at undersøge Københavns Politi uden samtykke fra politidirektøren. Herved lægger kommissionen navnlig vægt på, at denne fortolkning harmonerer bedst med kommissoriets ordlyd og støttes af habilitetssynspunkter og formålsovervejelser.

2. Ville det være kritisabelt at lade Københavns Politi undersøge sit eget personale?

Bag formuleringen af kommissionens opgave i forhold til Asbjørn Jensens undersøgelse ligger en forudsætning om, at det ville være forkert eller muligvis være forkert, hvis Asbjørn Jensen alene baserede sin vurdering af politiindsatsen den 18.-19. maj 1993 på oplysninger indsamlet af Københavns Politi.

Efter kommissionens opfattelse vil det ikke være i strid med gældende retsregler, hvis Københavns Politi - som praksis er - undersøger sager vedrørende enkelte ordenspolitifolk gennem sit kriminalpoliti. Derimod finder kommissionen, at det vil være en overtrædelse af forvaltningslovens regler om inhabilitet i § 3, stk. 1, nr. 5, hvis kriminalpolitiet i København overdrages en undersøgelse, som omfatter politidirektørens forhold. Formentlig vil det samme gælde, hvis

undersøgelsen omfatter andre fra Københavns Politis øverste ledelse, d.v.s. en vicepolitidirektør, en chefpolitidirektør eller en chefkriminalinspektør, og måske tillige tilfælde, hvor undersøgelsen omfatter et meget stort antal ordenspolitifolk. I disse tilfælde forekommer mulighederne for, at undersøgelserne påvirkes væsentligt af hensyn til korpset at være så stor, at de pågældende kriminalbetjente vil være inhabile.

Det skal understreges, at der ikke i forbindelse med Asbjørn Jensens undersøgelse er opstået konkrete spørgsmål om inhabilitet, fordi Københavns Politi undersøgte sit eget personale, da han som nævnt allerede i juli 1993 fik bemyndigelse af politidirektøren til at anvende Rigspolitiets folk til at foretage afhøringer af københavnske polititjenestemænd.

3. Kan kommissoriet kritiseres på grund af uklarhed?

Det er åbenbart, at teksten til kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse var uklar. Når forvaltningsrettens almindelige bestemthedskrav - som her - er efterlevet, kan det ikke i sig selv anses for ulovligt, hvis forvaltningen har udtrykt sig uklart. En eventuel kritisk vurdering af uklarheden må afhænge af dennes følger.

I relation til kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse må uklarheden antages at have haft i hvert fald een alvorlig følge. Det er fremgået af kommissionens indenretlige afhøringer, at Københavns Politi ikke selv iværksatte en systematisk undersøgelse af sin indsats i forbindelse med urolighederne den 18.-19. maj 1993. Dette kan næppe forklares på anden måde end, at Københavns Politi holdt sig tilbage med at undersøge egne forhold, fordi Asbjørn Jensen forestod en undersøgelse af hele Nørrebro-sagen. Samtidig var også Asbjørn Jensen tilbageholdende med selvstændige undersøgelser af Københavns Politi gennem Rigspolitiet, fordi han efter sin forståelse af kommissoriet som udgangspunkt regnede med, at Københavns Politi foretog de nødvendige afhøringer, og derfor havde forventet en langt større efterforskningsindsats fra Københavns Politis side. Resultatet blev en mindre grundig sagsoplysning.

I dette lys finder kommissionen, at kommissoriets uklarhed var kritisabel.

4. Er en af de modstridende forklaringer om kommissoriets indhold bevidst uklar?

Under de indenretlige afhøringer har flere embedsmænd fra Justitsministeriet hævdet, at Erling Olsen ved kommissoriets ud-

arbejdelse havde samme opfattelse af dets indhold som dem, og at hans senere udsagn om, hvordan han forstod kommissoriet i maj 1993, derfor er usande.

Efter forklaringerne i retten finder kommissionen det mest sandsynligt, at Erling Olsen på mødet den 25. maj 1993 i ministeriet fik sådanne oplysninger, at han måtte forstå, at det skitserede kommissorium - der reelt svarede til det endelige kommissorium - ville indebære, at Københavns Politi skulle undersøge sig selv. Uanset dette er det kommissionens opfattelse, at der ikke foreligger tilstrækkeligt grundlag til at forkaste Erling Olsens forklaring om, at han opfattede kommissoriet anderledes end embedsmændene. Herved har kommissionen navnlig lagt vægt på, at embedsmændenes udlægning af kommissoriet ikke er tvingende efter dettes tekst, og at Erling Olsen i maj 1993 udtalte sig til flere om undersøgelsen på en måde, som kan tyde på, at han dengang havde samme forståelse af kommissoriet som nu.

5. Havde Asbjørn Jensen kritisable kontakter om undersøgelsens tilrettelæggelse?

Problemet i denne forbindelse er, om Asbjørn Jensen kan antages at have haft kontakter til Justitsministeriet, Københavns Politi eller Dansk Politiforbund, hvorved hans tilrettelæggelse af undersøgelsen er blevet påvirket.

Kommissionens undersøgelse har ikke afdækket kontakter af denne art i forhold til Justitsministeriet eller Københavns Politi. Med hensyn til kontakter til Dansk Politiforbund er der navnlig grund til at overveje Asbjørn Jensen ordvekslinger på to møder i Justitsministeriets Centrale Samarbejdsudvalg for Politiet den 12. august og 6. september 1994 med formanden for Dansk Politiforbund, Tommy Agerskov Thomsen. Ud fra en efterfølgende betragtning er det åbenbart, at det ville have været heldigt, hvis Asbjørn Jensen havde undladt at deltage i de to nævnte møder eller dog i de punkter, som angik hans undersøgelse.

Kommissionen mener dog ikke, at hans adfærd i denne henseende kan anses for kritisabel. Herved har kommissionen navnlig lagt vægt på, at ingen oplysninger indicerer, at Asbjørn Jensen lod sig påvirke af udtalelserne fra Agerskov Thomsen, at kontakten fandt sted på møder, hvor mange var til stede, og at offentlige udtalelser fra forbundsformandens side under alle omstændigheder måtte fremtræde og opleves som et vist pres.

6. Grundlag for retligt ansvar eller kritik over for implicerede ministre eller embedsmænd?

Det fremgår af kommissionens bemærkninger foran under 1-5, at inden for 2. del af denne undersøgelses kommissorium er det kun med hensyn til uklarheden i kommissoriet for Asbjørn Jensens undersøgelse antaget, at der foreligger et uforsvarligt forhold i objektiv henseende. Det vil sige, at der kun på dette punkt er grundlag for at inddrage de impliceredes subjektive forhold.

Kommissoriets uklarhed kunne erkendes af såvel Erling Olsen som af de embedsmænd, der medvirkede ved dets udarbejdelse. Da uklarheden knytter sig til et teknisk præget juridisk spørgsmål, finder kommissionen, at Erling Olsen som minister måtte kunne forlade sig på rådene fra sine juridiske sagkyndige embedsmænd.

Efter det oplyste må det antages, at departementschef Michael Lunn har været således inddraget i kommissoriets udformning, at han på embedssiden bærer et eventuelt ansvar for kommissoriets uklarhed. Afgørende for bedømmelsen er, hvorledes Michael Lunn måtte vurdere spørgsmålet, da beslutningen om kommissoriet blev truffet i maj 1993. Med dette udgangspunkt finder kommissionen ikke, at kommissoriets uklarhed kan tilregnes Michael Lunn som kritisabel adfærd. Kommissionen har herved taget i betragtning, at man ved etableringen af Asbjørn Jensens undersøgelse ikke regnede med, at tyngdepunktet i denne ville blive politiets forhold, at den afgørende beslutning blev truffet på særdeles kort tid, og at hans forståelse for kommissoriet svarede til den, som den overvejende del af de øvrige embedsmænd havde.

For så vidt angår Asbjørn Jensen skal tilføjes, at det falder uden for nærværende kommissions opgave at gå nærmere ind på spørgsmål om, hvorvidt han i løbet af sine undersøgelser burde have rejst spørgsmål om præcisering af sit kommissorium, eller hvorvidt hans undersøgelse af forhold inden for Københavns Politi var tilstrækkelig. På tilsvarende måde ligger det uden for kommissionens kommissorium at undersøge og vurdere, hvorvidt forhenværende politidirektør Poul Eefsen eventuelt kan kritiseres for, at Københavns Politis undersøgelse af egne forhold i forbindelse med urolighederne den 18.-19. maj 1993 ikke var fyldestgørende.

Samlet er det således kommissionens opfattelse, at der ikke er grundlag for kritik over for nogen minister eller embedsmand på grund af forhold vedrørende kommissoriet og for tilrettelæggelsen af Asbjørn Jensens undersøgelse. Heraf følger, at der så meget desto mindre findes at være grundlag for retligt ansvar over for ministre eller embedsmænd.